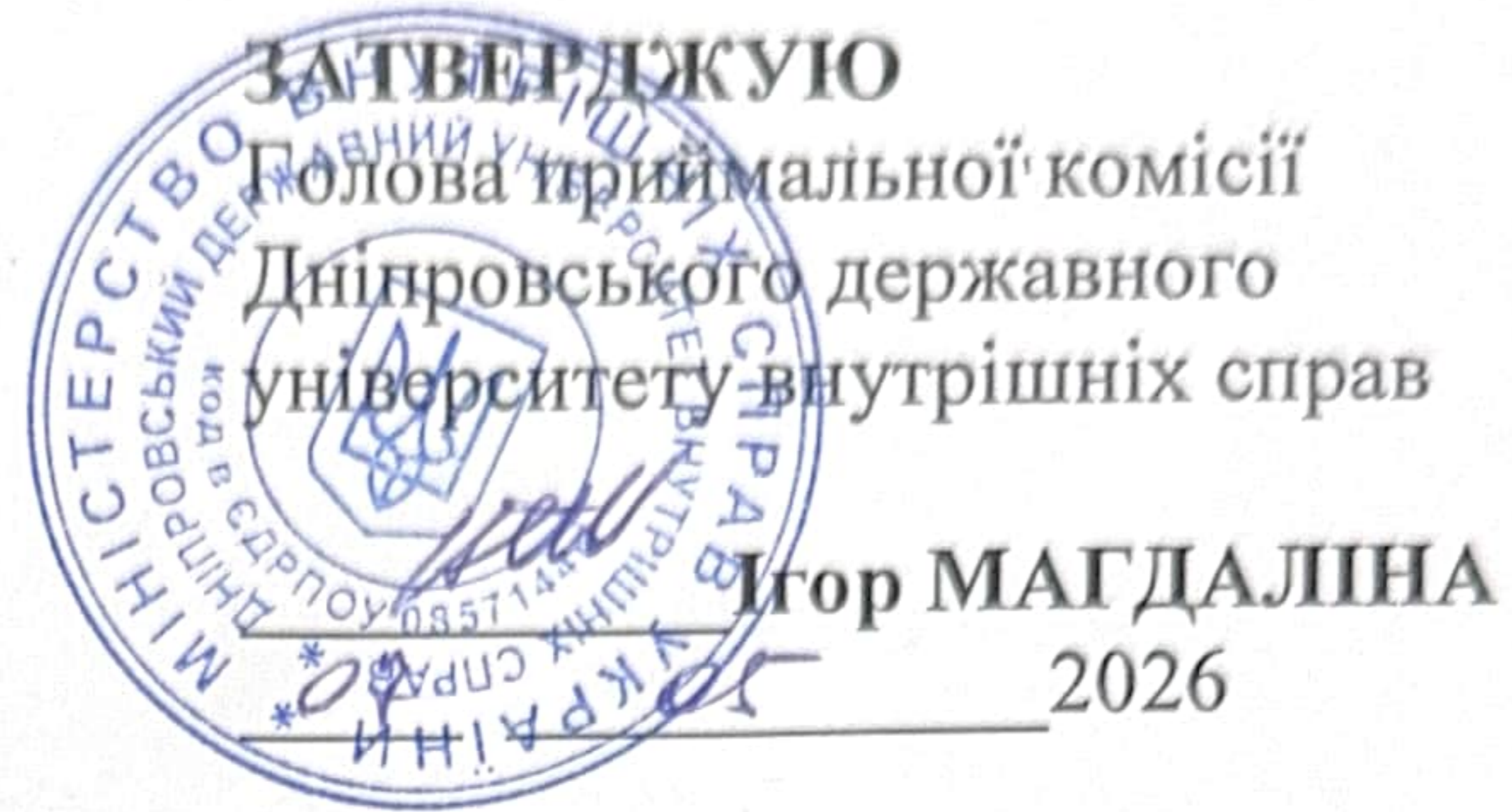

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ**
до ад'юнктури (аспірантури) за спеціальністю D8 Право

Програма обговорена і схвалена на
засіданні Приймальної комісії
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол № 2 від 29 квітня 2026 року

Голова предметної комісії
для вступу до ад'юнктури (аспірантури)
кандидат юридичних наук, доцент

Ольга КУЛІНІЧ

Програма вступного іспиту до ад'юнктури (аспірантури) за спеціальністю D 8 «Право». Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2026. 233 с.

Укладачі:

професор кафедри кримінально-правових дисциплін, доктор юридичних наук,
професор Оксана ГРИТЕНКО;
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, доктор юридичних наук,
професор Валерій ДАРАГАН;
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін та публічного
управління, кандидат юридичних наук Ірина ДЗЮБА;
професор кафедри теорії держави та права, доктор юридичних наук, професор
Людмила ДОБРОБОГ;
професор кафедри цивільно-правових дисциплін, доктор юридичних наук,
професор Лілія ЗОЛОТУХІНА;
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук,
доцент Володимир КИЯН;
завідувач кафедри теорії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент
Ольга КУЛШНІЧ;
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, кандидат юридичних наук,
доцент Тетяна ОРЛОВА;
завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки, кандидат юридичних наук,
доцент Віталій ПОКАЙЧУК.

Програма обговорено на засіданні
предметної комісії
(протокол № 1 від 27 квітня 2026 року)

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	5
ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	7
ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА	7
Питання з курсу «Теорія держави та права»	13
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	15
ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО	20
Питання з курсу «Історія вчень про державу і право»	23
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	25
Питання з курсу «Історія держави і права зарубіжних країн»	31
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ	32
Питання з курсу «Історія держави і права України»	40
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	41
ТРУДОВЕ ПРАВО	43
Питання з курсу «Трудове право»	45
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	47
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС	53
Питання з курсу «Адміністративне право і процес»	57
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60
ФІНАНСОВЕ ПРАВО	68
Питання з курсу «Фінансове право»	70
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	76
Питання з курсу «Інформаційне право»	77
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)	79
Питання з курсу «Кримінальне право»	121
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	125
КРИМІНОЛОГІЯ	131
Питання з курсу «Кримінологія»	136
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	136
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО	140
Питання з курсу «Кримінально-виконавче право»	146
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	147
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС	159
Питання з курсу «Кримінальний процес»	164
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	170
КРИМІНАЛІСТИКА	174
Питання з курсу «Криміналістика»	190
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	193
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА	195

Питання з курсу «Судова експертиза»	198
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	200
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	204
Питання з курсу «Оперативно-розшукова діяльність»	206
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	208
СЛУЖБОВО-БОЙОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ	216
Питання з курсу «Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку»	218
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	221
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	232

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту розроблена з урахуванням вітчизняних і світових досягнень проблем теорії та історії держави і права. В її основу програми покладені апробовані положення програм курсів і спецкурсів, які викладаються на юридичних факультетах закладів вищої освіти.

Програма має на меті надання допомоги вступникам до ад'юнктури (аспірантури) на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) в теоретичній підготовці до складання вступного іспиту за спеціальністю D 8 «Право».

Вступний іспит має комплексний, синтетичний характер та орієнтований на виявлення знань, умінь і навичок вступників.

Під час вступного іспиту абітурієнт повинен продемонструвати знання:

1) основних положень з навчальних дисциплін:

- теорія держави і права;
- історія вчень про державу і право;
- історія держави і права зарубіжних країн;
- історія держави і права України;
- трудове право;
- право соціального забезпечення;
- адміністративне право і процес;
- фінансове право;
- інформаційне право;
- кримінальне право та кримінологія;
- кримінально-виконавче право;
- кримінальний процес та криміналістика;
- оперативно-розшукова діяльність;
- судова експертиза;
- службова діяльність сил охорони правопорядку.

2) понятійно-категоріальний апарат означених вище навчальних дисциплін;

3) приписів чинних нормативно-правових актів.

Вступники мають системно викласти найважливіші теми та проблемні питання з теоретико-правових і історико-правових дисциплін; зазначити найбільш значимі монографії, методичні, наукові роботи, історичний документально-правовий матеріал, найважливіші міжнародно-правові документи і діючі законодавчі акти України; систематизувати набуті знання з урахуванням новітніх тенденцій наукових компетенцій та доктрин у сфері теорії та історії держави і права.

Вступник повинен знати: методологію наукового дослідження, термінологічний та категоріальний апарат в галузі юриспруденції; історичні етапи формування і розвитку, а також сучасний стан держави України і правової системи; основні політико-правові концепції, доктрини, школи, дискусійні питання в сфері загальної теорії держави і права, історії політичних і правових учень; сучасні тенденції в розвитку теоретико-правової і історико-правової науки.

Також буде зроблено акцент на правовому забезпеченні діяльності Української держави в умовах воєнного стану.

На основі Програми розробляються білети, що складаються з 3 х питань. Всі розроблені білети мають однаковий ступінь складності, що дає можливість об'єктивно оцінити знання кандидата на навчання в ад'юнктурі (аспірантурі).

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ТЕМА 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Поняття «юриспруденція». Система юридичних наук. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Об'єкт та предмет теорії держави та права: їх співвідношення. Функції, науки теорії держави і права.

Методологія теорії держави та права. Поняття та система методів юридичної науки. Загальні та загальнонаукові методи теорії держави та права. Міждисциплінарні та спеціально-наукові методи теорії держави та права. Порівняльне правознавство (юридична корпаративістика).

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ, СУТНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ ДЕРЖАВИ

Основні теорії походження держави. Різноманітність шляхів формування держави. Історичні типи держав. Держава: поняття та ознаки.

Сучасні підходи до вивчення держави. Основні критерії типології сучасних держав. Ознаки держави. Територія сучасної держави. Народовладдя як ознака сучасної держави. Суверенітет держави. Функції держави: поняття та сутність. Функції держави та їх класифікація. Особливості функцій держави в умовах особливого правового режиму воєнного стану.

ТЕМА 3. ФОРМА ДЕРЖАВИ

Форми держави: поняття, структура, значення. Типологія держав залежно від форм: державного правління, державно-територіального устрою та державного режиму. Причини різноманітності форм держав.

Поняття та форми державного правління. Основні форми державного правління: монархія та республіка. Їх ознаки та різновиди. Чинники, що впливають на становлення тієї чи іншої форми правління.

Поняття і види форми державно-територіального устрою. Особливості унітарних та федеративних держав, передумов виникнення і розвитку держав певної форми устрою. Ознаки та загальні характеристики конфедеративних держав, співдружностей та міждержавних об'єднань.

Державний (політичний) режим як елемент форми держави. Види режимів: демократичний і антидемократичний. Демократичні режими: демократично-ліберальному, демократично-радикальному, демократично-консервативному. Антидемократичного типи режимів: тоталітарний режим, авторитарний режим, деспотичний, тиранічний, військово-диктаторський, військово-поліцейський, режим військової диктатури, расистський, фашистський, мусульмансько-фундаментальний. Чинники, що впливають на становлення певних режимів.

ТЕМА 4. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ

Поняття механізму держави: загальні ознаки та структура. Ключові

категорії. Державний апарат: поняття, принципи діяльності та структура. Поняття «державний орган», його властивості та види.

Зміст поняття «державний орган» та його загальних ознак. Підходи щодо розуміння терміна «орган держави». Співвідношення терміна «державний орган» з термінами «орган держави», «орган державної влади», «державна організація», «державний інститут», «орган публічної влади», «орган місцевого самоврядування». Класифікація державних органів за різноманітними ознаками.

Поділ влади як принцип організації і діяльності державного апарату. Становлення принципу поділу влади. Визначення кожної з гілок державної влади, їх ознаки та структура на прикладі держави Україна.

Механізм стримувань і противаг, як необхідна умова ефективного функціонування всіх гілок державної влади.

Трансформація механізму держави в умовах воєнного стану. Підвищена централізація управління, розширення повноважень військових та правоохоронних органів, особливий порядок функціонування всіх елементів державної влади.

ТЕМА 5. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВА

Поняття громадянського суспільства. Різноманіття поглядів на поняття політичної системи суспільства, що існують в юридичній науці.

Ознаки та класифікації політичних систем суспільства.

Політична система: структура та функції. Їх сутність та соціальне призначення. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Взаємозв'язок держави з іншими елементами політичної системи суспільства.

Політичні партії у політичній системі суспільства та їх правовий статус.

Характеристика та функції громадянського суспільства в умовах особливого правового режиму воєнного стану.

ТЕМА 6. ДЕМОКРАТИЧНА, СОЦІАЛЬНА, ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Демократична держава: поняття та ознаки. Форми та інститути демократії в Україні. Характеристика виборів та референдуму як форм безпосередньої демократії.

Соціальна держава: поняття та основні ознаки. Класифікації соціальних держав за різними критеріями (за обсягом змісту, за моделями ринкової економіки тощо).

Державний лад: поняття та принципи.

Шляхи формування соціальної, правової держави в Україні..

ТЕМА 7. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВА

Поняття та сутність права. Основні сучасні концепції праворозуміння: відмінності та спільні риси. Право як регулятор суспільних відносин, що міститься у всіх сучасних концепціях праворозуміння.

Об'єктивний та суб'єктивний зміст права. Ознаки права (загальна обов'язковість, системність, формальна визначеність, вольовий характер тощо).

Сутність права. Принципи права та їх зміст. Класифікація принципів

права.

Функції права, як основний напрям впливу права на суспільні відносини, які виражають його сутність та соціальне призначення. Загальносоціальні (гуманістична, оціночно-орієнтаційна, інформаційна тощо) та спеціальносоціальні функції права (регулятивна та охоронна). Характер співвідношення правової, економічної та політичної підсистем суспільства, їх взаємодія між собою та вплив одна на одну.

ТЕМА 8. НОРМА ПРАВА

Зміст норми права. Конкретні ознаки норми права. Провідна роль норми права в механізмі соціального регулювання.

Структура норми права. Характеристика «класичної структури норми права», визначення кожного з цих елементів та їх класифікація. Різноманітність норм права, що містять лише два, а подекуди і один елемент з трьох. Взаємозв'язок між структурою норми права та галуззю права, до якої вона відноситься.

Класифікація норм права за різними критеріями (галуззю права, суб'єктом встановлення, терміном дії тощо). Нетипові нормативно-правові приписи, роз'яснити і саму не типовість та спеціалізованість даних норм і, водночас, розкрити на прикладах окремі види: загальнозакріплюючі, дефінітивні, декларативні, оперативні, колізійні.

Способи викладу елементів норм права у статтях нормативно-правових актів, які можна класифікувати залежно від повноти викладу (ступеня визначеності) та рівня узагальнення. Співвідношення норми права і припису статті нормативно-правового акта.

ТЕМА 9. ФОРМИ ПРАВА

Визначення джерела (форми) права у декількох аспектах (соціальному, генетичному та юридичному). Характеристика окремих джерел права, демонструючи різницю між ними та наводячи їх конкретні приклади. Аналіз основних джерел права в Україні.

Правовий звичай як акт-документ, відмінності у процесі закріплення правового звичаю та нормативно-правового акта.

Правовий прецедент: визначення, ознаки, структура та види. Сутнісні відмінності між правовим прецедентом та нормативно-правовим актом.

Нормативно-правовий акт: поняття, юридична форма і зміст. Основні риси нормативно-правових актів.

Правова доктрина: поняття та сутність. Правова доктрина як вторинне джерело романо-германського та англосаксонського права. Вплив правової доктрини на законотворчість та на правозастосування. Особливе її значення, у країнах релігійно-традиційної сім'ї правових систем.

Поняття релігійно-правового тексту, як джерела права, яке притаманне для релігійно-общинної правової системи або для релігійних систем права, найбільш поширеним видом яких є система ісламського права. Релігійно-правового текст: ознаки та особливості.

ТЕМА 10. ПРАВОТВОРЧІСТЬ. НОРМОТВОРЧА ТЕХНІКА. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Характеристика правотворчості як правової форми діяльності держави за участю громадянського суспільства (у передбачених законом випадках), пов'язаної із встановленням (санкціонуванням), зміною, скасуванням юридичних норм. Ознаки правотворчості.

Характеристика методів та стадій правотворчого процесу (зокрема видання законів в Україні). Право вето Президента України та шляхи його подолання Верховною Радою України.

Поняття нормотворчої техніки, її вплив на ефективність правового регулювання в цілому. Елементи нормотворчої техніки (логічні; лексичні і стилістичні; графічні і математичні; структурні; засоби і правила утворення спеціально-юридичного змісту нормативного правового акта; засоби і правила забезпечення та позначення системних зв'язків нормативних правових актів тощо) та їх сутність.

Законодавча техніка: поняття, засоби та правила .

Систематизації нормативно-правових актів: завдання, її суб'єкти, об'єкти. Види систематизації нормативно-правових актів.

ТЕМА 11. СИСТЕМА ПРАВА І СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА

Систему права: поняття та характеристика її ознак. Риси системи права, Структурних елементів системи права (норми, інститути, підгалузі та галузі).

Внутрішньої побудови права України. Характеристика галузей права (конституційне, конституційно-процесуальне, адміністративне, адміністративно-процесуальне, кримінальне, кримінально-процесуальне, цивільне, цивільно-процесуальне, трудове, міжнародне тощо).

Інститути права: поняття, ознаки. Класифікація інститутів права за різними критеріями (за галузевою приналежністю, за функціональною роллю в правовому регулюванні, за субординацією у правовому регулюванні тощо).

Система законодавства: поняття та ознаки. Характеристика горизонтальної структури законодавства (галузеве та міжгалузеве), вертикальної (ієрархічну) структури за юридичною силою нормативних актів, та функціональної структури – первинні нормативно-правові акти та вторинні.

Спільні та відмінні риси системи права та системи законодавства. Система юридичних наук як система знань про державно-правові явища через її співвідношення з системою права та системою законодавства.

ТЕМА 12 . НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

Нормативно-правовий акт: поняття та сутнісні ознаки. Відмінності нормативно-правового акту від інших джерел права, зокрема, від правового прецеденту, правового звичаю, нормативно-правового договору тощо. Класифікація нормативно-правових актів за різними критеріями.

Закон: поняття, його основні ознаки, класифікація за різними критеріями (за юридичною силою, за суб'єктами законотворчості, за предметом регулювання, за характером регулювання, за обсягом дії на суб'єктів тощо).

Кодекс як особливий вид закону, його визначення, ознаки, структура

(загальна та особлива частини) кодексів, навести класифікацію за різними критеріями.

Юридична природа підзаконних нормативно-правових актів. Межі чинності нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.

ТЕМА 13. ПРАВОВІДНОСИНИ

Соціальні відносини: поняття та їх поділ на матеріальні, правові, політичні, моральні та інші. Поняття, характеристика та сутність правових відносин. Класифікація правовідносин за критеріями (за галузевою ознакою, кількісним складом суб'єктів, функціями в механізмі правового регулювання тощо).

Склад правовідносин, характеристика кожного елемента. Поняття суб'єктів правовідносин та їх класифікація. Категорії правосуб'єктності через призму аналізу її окремих елементів (правоздатності, дієздатності та деліктоздатності). Особливості вступу до правовідносин окремих категорій фізичних (громадян України, іноземців, осіб без громадянства) та юридичних осіб. Визначення об'єктів правовідносин та їх різновиди з точки зору як моноістичної (що відносить до об'єктів лише дії суб'єктів), так і плюралістичної концепції.

Поняття юридичних фактів, підстави класифікації юридичних фактів. Загальна характеристика кожного з видів юридичних фактів.

ТЕМА 14. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Поняття та значення тлумачення норм права як діяльності органів держави, посадових осіб, громадських організацій, окремих громадян, спрямованої на встановлення змісту норм права, на розкриття вираженої у них волі соціальних сил, що знаходяться при владі.

Характеристика основних способів тлумачення норм права: мовного, систематичного, історико-політичного тощо.

Види тлумачення. Функції тлумачення.

Інтерпретаційно-правові акти: поняття, види та загальна характеристика. Юридичні властивості інтерпретаційних актів.

ТЕМА 15. РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ ПРАВА

Теоретичні аспекти питання реалізації норм права та класифікація реалізації права в залежності від різних критеріїв (за рівнем реалізації розпоряджень, кількістю суб'єктів тощо).

Процесуальні стадії правозастосовної діяльності.

Визначення поняття акту застосування норм права, властивості правозастосувального акта: акта-дії, акта-документа..

Визначення та характеристика поняття «прогалини» та «колізії у праві».

ТЕМА 16. ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА. ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття та ознаки правомірної поведінки. Класифікація правірної поведінки за різними критеріями (залежно від об'єктивної сторони, від форм реалізації права, від наслідків, яких бажає досягти суб'єкт тощо).

Поняття правопорушення та його соціально-політичні ознаки: суспільна небезпека, протиправність, вина, застосування покарання. Критерії розподілу правопорушень на проступки (конституційні, цивільні, адміністративні, дисциплінарні) та злочини.

Характеристика елементів, що утворюють склад правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

ТЕМА 17. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Юридична відповідальність: поняття та ознаки. Принципи юридичної відповідальності. Мета та функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.

Специфіка юридичної відповідальності як відповідальності за дію, яка вже була вчинена. Відмінності юридичної відповідальності від організаційної, політичної, моральної та інших видів відповідальності, які спрямовані у майбутнє (наприклад, член політичної партії «відповідає» за проведення певного запланованого заходу, мітингу).

ТЕМА 18. ЗАКОННІСТЬ ТА ПРАВОПОРЯДОК

Законність: поняття, ознаки та структура. Зміст законності. Принципи та гарантії законності. Поняття, ознаки та функції правопорядку. Принципи та структура правопорядку. Право, законність, правопорядок: співвідношення та взаємодії.

Співвідношення правових категорій, як право, законність та правопорядок. Шляхів зміцнення законності і правопорядку.

ТЕМА 19. ПРАВОСВІДОМІСТЬ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА. ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ

Правосвідомість: поняття, структура та функції. Види правосвідомості. Правова культура: поняття, види, функції та шляхи формування. Співвідношення правової культури з правовим нігілізмом та правовим ідеалізмом. Правове виховання: поняття, мета, завдання, принципи та функції. Механізм реалізації правового виховання.

Роль освітньої діяльності, пропаганди правових знань, правової агітації та інших форм. Механізм реалізації правового виховання.

ТЕМА 20. ЮРИДИЧНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ. ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС

Поняття, ознаки, функції та види юридичної практичної діяльності. Структура юридичної практичної діяльності. Юридичний процес: поняття, ознаки та принципи. Співвідношення юридичного процесу з юридичною процедурою. Форма юридичного процесу (процесуальна форма). Види юридичного процесу в Україні.

Стадії юридичного процесу.

Теоретичні аспекти питання юридичного процесу як встановленого нормами права порядку здійснення соціальними суб'єктами діяльності зі

створення, Тлумачення та реалізації правових норм, спрямованого на досягнення цими суб'єктами суспільного чи особистого результату, ознак юридичного процесу, юридичного процесу з юридичною процедурою, форм юридичного процесу (або процесуальної форми), стадій юридичного процесу, поняття та класифікація процесуальних документів тощо.

ТЕМА 21. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Правовідносини: поняття, ознаки та класифікація. Структура правовідносин. Суб'єкти правовідносин: поняття та види. Правосуб'єктність: поняття, елементи та їх характеристика. Поняття і види об'єктів правовідносин. Юридичний факт: поняття, ознаки та види. Фактичний (юридичний) склад: ознаки та види.

Правове регулювання суспільних відносин: поняття та ознаки. Соціальне регулювання як регулювання за допомогою соціальних норм. Характеристика видів соціального регулювання (індивідуальні та нормативні) та правового регулювання (релігійного, класового, біхевіористського, кібернетичного тощо).

ТЕМА 22. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ (ПРАВОВІ СІМ'Ї) СУЧАСНОСТІ

Поняття та ознаки правової системи (правової сім'ї). Типи (сім'ї) правових систем світу. Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї. Змішаний тип правових систем – скандинавська і латиноамериканська групи: поняття та характеристика. Релігійний тип (сім'я) правових систем: поняття та загальна характеристика. Традиційний тип правових систем: поняття та загальна характеристика.

Характеристика правової сім'ї України. Основні перспективи розвитку правової системи України.

Питання з курсу «Теорія держави та права»

1. Методи (методологія) пізнання держави і права.
2. Різноманітність поглядів на походження держави і права.
3. Поняття та ознаки держави. Наукові погляди щодо сутності держави.
4. Поняття та структура форми держави.
5. Форма правління: поняття та різновиди.
6. Форма державного устрою: поняття та різновиди.
7. Політико-правовий режим і його різновиди.
8. Поняття державного апарату та його ознаки.
9. Орган держави: поняття, ознаки, види.
10. Система державних органів згідно з Конституцією України.
11. Поняття правової держави і її основні ознаки.
12. Демократична держава як принцип державного ладу.
13. Правова держава як принцип державного ладу.
14. Поняття і ознаки права. Об'єктивне і суб'єктивне в праві.
15. Класифікація функцій права та їх загальна характеристика.

16. Принципи права: поняття та класифікація.
17. Поняття і види соціальних норм. Співвідношення правових і технічних норм.
18. Правовий вплив та правове регулювання.
19. Поняття механізму правового регулювання, його стадії та елементи.
20. Поняття та ознаки нормативно-правового акта, його види.
21. Поняття закону, його основні ознаки та види.
22. Конституція України, її основні риси і місце в правовій системі.
23. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття та ознаки.
24. Нормотворча техніка як різновид юридичної техніки: поняття, елементи, види.
25. Законодавча техніка. Юридична термінологія.
26. Структура норми права: поняття та загальна характеристика.
27. Класифікація норм права. Загальна характеристика їх основних видів.
28. Способи викладу правових норм у нормативно-правових актах.
29. Нетипові нормативно-правові приписи. Співвідношення норми права і припису статті нормативно-правового акта.
30. Система права: поняття, ознаки, основні елементи.
31. Поняття предмету та методу правового регулювання.
32. Система законодавства України: поняття, структура.
33. Система права та правові системи.
34. Поняття, ознаки та критерії класифікації правових відносин.
35. Склад і зміст правових відносин.
36. Суб'єкти правових відносин, їх властивості.
37. Поняття і види об'єктів правових відносин.
38. Поняття юридичних фактів, їх класифікація.
39. Поняття правотворчості, її функції та принципи.
40. Види правотворчості. Основні стадії правотворчого процесу.
41. Юридична сила нормативно-правових актів.
42. Порядок видання законів в Україні. Межі чинності нормативно-правових актів.
43. Поняття і форми систематизації нормативно-правового матеріалу.
44. Законодавча техніка: поняття та види.
45. Поняття і форми безпосередньої реалізації права.
46. Основні стадії правозастосувального процесу. Вимоги правильного застосування норм права.
47. Акти застосування правових норм, загальна характеристика та їх види.
48. Поняття тлумачення норм права, його основні види.
49. Основні способи тлумачення правових норм.
50. Види тлумачення норм права за суб'єктами.
51. Тлумачення норм права за обсягом їх правового змісту.
52. Об'єктивна і суб'єктивна сторони правомірної поведінки.
53. Поняття і основні ознаки правопорушення, його різновиди.
54. Склад правопорушення, характеристика його основних елементів.

55. Поняття, підстави, цілі та види юридичної відповідальності.
56. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.
57. Поняття юридичного процесу, його ознаки та види.
58. Стадії юридичного процесу.
59. Процесуальні документи: загальні положення та їх види.
60. Природа і система процесуального права.
61. Поняття, структура та види правосвідомості.
62. Правова культура: поняття, структура, сфери та форми дії.
63. Правовий нігілізм: витоки, форми прояву, перспективи і шляхи його подолання в Україні.
64. Правове виховання: поняття, структура, види.
65. Значення правової культури в формуванні правової держави та сучасного юриста.
66. Правова система суспільства: поняття і структура.
67. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.
68. Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї.
69. Загальна характеристика правової сім'ї релігійно-моральної орієнтації.
70. Загальна характеристика сім'ї традиційного права.
71. Особливості громадянського суспільства в умовах воєнного стану.
72. Особливості механізму держави в умовах воєнного стану.
73. Характеристика функцій держави в особливий правовий режим воєнного стану.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Курс «Теорія держави та права»

1. Основні нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 38. Ст. 160.).
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
3. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 38. Ст. 502.
4. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 799.
 - *акти міжнародного права:*
 - 5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Офіційний вісник України. 1998. № 13.
 - *закони:*
 - 1. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 46. Ст. 617.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385.
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20-21. Ст. 190.
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35. Ст. 376.
8. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні": Закон України від 24 лютого 2022 № 2102-IX. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 3 березня 2022 № 2108-IX. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
10. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 № 2469-VIII. Редакція від 09.08.2024. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
11. Про затвердження Указу Президента України "Про продовження строку проведення загальної мобілізації": Закон України 15 січня 2025 № 4221-IX. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4221-20#Text>
12. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.
13. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 09 квітня 2015 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 26. Ст. 219.
14. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12.
15. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

16. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

17. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.

18. Про Державний Гімн України: Закон України від 6 березня 2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 24. Ст. 163.

19. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 року. Відомості Верховної Ради України. 2010. №40. Ст. 527.

20. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1999. № 1. Ст. 2.

- *підзаконні акти:*

1. Про державні символи України: Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 45. Ст. 241.

2. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15 листопада 2006 року (зі змінами і допов.). Офіційний вісник України. 2006. № 47.

3. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 року (зі змінами і допов.). Офіційний вісник України. 1999. № 50.

4. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента від 10 червня 1997 року (зі змінами і допов.). Урядовий кур'єр. 1997. № 107-108.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року "Про запровадження національної системи стійкості": Указ Президента України від 27 вересня 2021 № 479/2021. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text>

6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 № 64. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

2. Підручники:

2.1. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, В. В. Лемак, С. І. Максимов та ін.; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2020. 568 с.

2.2. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: підруч. Київ: Кондор, 2006. 477 с.

2.3. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.

2.4. Теорія держави і права : підруч. Кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. Ліра ЛТД. 480 с.

3. Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

- 3.1. Багатомовний юридичний словник-довідник. Київ: Київський ун-т, 2012. 543 с.
- 3.2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. 848 с.
- 3.3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. 952 с.
- 3.4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. 1128 с.
- 3.5. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с.
- 3.6. Ганич О. А. Правотворчість в державному управлінні: навч. посіб. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 414 с.
- 3.7. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Персонал, 2011. 227 с.
- 3.8. Головка О. М. Теорія держави та права: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2010. 277 с.
- 3.9. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
- 3.16. Дудченко О. С. Теорія держави і права: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 99 с.
- 3.10. Загальна теорія держави та права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
- 3.11. Загальна теорія держави та права: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 320 с.
- 3.12. Загальна теорія права: навч.-метод. посіб. О.О. Орлова, А.М. Кучук, О.В. Мінченко. Суми. 2020. 237 с.
- 3.20. Кармаліта М. В., Старостюк А. В. Теорія держави: навч. посіб. Ірпінь, 2013. 152 с.
- 3.13. Каткова Т. Г. Теорія держави і права : навч. посіб. у визначеннях і таблицях. 2-ге вид., допов. Харків : Право. 2020. 96 с.
- 3.15. Талдикін О.В. Теорія влади у структурно-логічних схемах та таблицях. Навчальний посібник. Дніпро. Дніпр. держ. універ. внутр. справ, 2020 175 с.

4. Монографії та інші наукові видання:

- 4.1. Беляя-Тиунова Л. Г. Служебная карьера в Украине: моногр. Одеса: Феникс, 2011. 538 с.
- 4.2. Бобрик В. І. Теоретичні передумови оптимізації цивілістичного судочинства: моногр. Київ: Леся, 2014. 86 с.
- 4.3. Владиченко Л. Д. Україна та Польща: компаративний аналіз відносин між державними і релігійними інституціями: моногр. Канів: Родень, 2014. 367 с.
- 4.4. Добробог Л.М. Генезис та розвиток галузі права: проблеми історії та теорії: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ: Ліра ЛТД, 2015. 360 с.

4.5. Кулініч О.О., Добробог Л.М. Чепік-Трегубенко О.С, Цигульський. Розбудова безпекового середовища в громаді на засадах партнерства та співпраці: методичні рекомендації Дніпро: Дніпр. держ. універ. внутр. справ, 2024. 71 с.

4.6. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: моногр. Львів: Тріада-плюс, 2010. 211 с.

4.7. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: моногр. Харків: Права людини, 2015. 277 с.

4.8. Наливайко Л.Р., Чепік-Трегубенко О.С. Теоретико-правова характеристика сучасного суспільного ладу України: поняття, сутність, принципи, система: монографія. Дніпро: Дніпр. держ. унів. внутр. справ, 2018. 220 с.

5. Інші джерела:

5.1. Баранова Ю. О. Методологічні правила порівняльно-правових досліджень: автореф. дис. канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 24 с.

5.2. Батрименко О. В. Методологія дослідження бюрократії як феномену суспільно-політичного життя. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія.* 2014. Вип. 1. С. 54-57.

5.3. Безпалова О. І. Роль відомчої нормотворчості в адміністративно-правовому забезпеченні реалізації правоохоронної функції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* 2013. Вип. 6-1 (1). С. 133-137.

5.4. Белов Д., Жежихова М. Роль і місце інституту адвокатури в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. № 5, ч. 1. С. 19-25.

5.5. Білас І. Г., Білас Ф. І. Трансформація загальної теорії держави і права у сучасну юриспруденцію та її функціональне призначення у формуванні праворозуміння юристів. *Наше право.* 2015. № 4. С. 5-16.

5.6. Бобрик В. І. Методологічні підходи до поняття «диференціація» в юридичній науці. *Приватне право і підприємництво.* 2018. Вип. 18. С. 14-18.

5.7. Добробог Л.М. Юридичні конструкції та правове регулювання: діалектика взаємозв'язку //Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2025. № 1. С.9-13.

5.8. Добробог Л., Крупеницький Р. Оцінка стану законодавства України про розбудову безпекового середовища в громаді на засадах партнерства та співпраці: моніторинг думки поліцейських //Актуальні напрями підвищення спроможностей сил сектору безпеки і оборони України: правові та організаційні аспекти: матеріали міжнародно-практичної конференції (м. Київ, 27-28 березня 2025 р.). С. 314- 317

5.9. Dobrobog L.M. Democracy, Human Rights and the Rule of Law as European Values. Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2024. Pp. 157-180

(712p.). © Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2024 ISBN 978-9934-26-424-5 © ISMA University of Applied Sciences, 2024.

5.10. Кельман М.С., Коваль І.М. Природа суб'єкта правозастосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. С. 31-32. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/5>.

5.11. Кулініч О.О., Добробог Л.М., Чепік-Трегубенко О.С., Цигульський. Розбудова безпекового середовища в громаді на засадах партнерства та співпраці: методичні рекомендації Дніпро: Дніпр. держ. універ. внутр. справ, 2024. 71 с.

5.12. Кулініч О.О. Право на справедливий суд: теоретико-правові засади та механізми забезпечення. *Академічні візії. Академічний рецензований електронний журнал із відкритим доступом Львівського університету бізнесу та права*. 2025. № 40. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/issue/view/36>.

5.13. Моргунов О.А. До питання забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності України. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження ОА Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.). – Вінниця: ХНУВС, 2022. – С. 80-82

5.14. Моргунов О. А., Колесник М.О. Поняття, завдання та функції кримінального права. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 186-190.

5.15. Sokurenko V, Morhunov O, Serhii Ablamskyi S., Assessing the scope of legal immunity in modern legal science: the need for questioning under Ukrainian law. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2023. 9 (1). P. 265-276.

5.16. Талдикін О. В. Інформаційний суверенітет та його зміст. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 99-103.

5.17. Талдикін О.В. Суверенітет: спроба кваліфікації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 125-129.

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДИ ІСТОРІЇ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО

Періодизація історії вчень про державу та право та основні напрямки розвитку світової політико-правової думки.

Визначення поняття «історія вчення про державу і права» та його складові. Предмет історії вчень про державу та право. Співвідношення історії вчень про державу та право, теорії та історії держави та права, політології та інших державно-правових дисциплін. Навести закономірності розвитку політико-правової ідеології.

Методологія історії вчень про державу та право.

ТЕМА 2. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО У КРАЇНАХ ДАВНЬОГО СХОДУ, У ДАВНІЙ ГРЕЦІЇ ТА РИМІ

Основні праці мислителів Давнього Сходу, Китаю, Індії, Греції та Риму. Ранні форми політико-правового мислення як елементи релігійного і

міфологічного способів осмислення світу. Загальна характеристика основних напрямків політичної думки у рабовласницьких державах Давнього Єгипту та Давнього Вавилону. Релігійний характер політичної ідеології. Специфіка політико-правових вчень Давньої Індії. Брахманізм. Буддизм. Індуїзм. Давній Китай та формування китайської політичної та юридичної культури. Три основні доктрини: конфуціанство, даосизм, легізм. Політичні і правові вчення у Давній Греції. Софісти про державу та право. Погляди на державу Сократа. Платон про форми держави. Ідеальна держава за Платоном. Політичні і правові погляди Аристотеля. Вчення Аристотеля про державу, справедливість, право та закони. Полібій, його вчення про колообіг політичних форм. Змішана форма правління та її елементи. Політичні і правові вчення у Давньому Римі. Політична ідеологія у Римі в період республіки. Погляди Цицерона на державу та право. Римські юристи про право та його різновиди. Політичні ідеї раннього християнства.

ТЕМА 3. ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ДУМКА У СЕРЕДНЬОВІЧЧІ ТА РАНЬОМУ НОВОМУ ЧАСІ

Основні праці мислителів епохи Середньовіччя, раннього Нового часу, Ренесансу. Проблеми держави та права у релігійному світогляді Середньовіччя. Вчення Августина Аврелія про співвідношення церкви та держави (“два гради”). Доктрина “двох мечів”. Теократичний ідеал (Геласій, Григорій Великий). Вчення Фоми Аквінського про види законів, елементи державної влади та співвідношення церкви та держави. Політичні та правові ідеї середньовічних юристів.

Переворот в ідеології Західної Європи пізнього Середньовіччя. Гуманізм. Відродження. Реформація.

Становлення політичної ідеології Нового часу. «Володар» Макіавеллі, його історичний контекст, політичні цілі автора. «Роздуми над першою декадою Тита Лівія» як текст, паралельний «Государю». Утопічні вчення епохи Відродження: «Утопія» Томаса Мора, «Місто Сонця» Томазо Кампанелли та «Нова Атлантида» Френсиса Бекона.

Виникнення теорії природного права. Г.Гроцій про види права, про поняття і призначення природного права, про походження держави. Розробка теорії природного права у роботах Т.Гоббса. Еволюція політичних поглядів Гоббса. Особливості поглядів Спінози на природне право. Вчення про межі державної влади. Спіноза про форми держави. Вчення Джона Локка про права людини, про походження і задачі держави. Теорія розподілу влади.

ТЕМА 4. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

Основні праці мислителів епохи Просвітництва, пізнього Нового часу. Політичні і правові вчення ідеологів Просвітництва у Франції XVIII ст. Поняття “розуму”, “раціональності” та “природності”. Політико-правові погляди Вольтера. Французькі матеріалісти про роль закону в суспільних змінах.

Вчення Ш.-Л.Монтеск'є про фактори, які визначають дух законів. Поняття політичної свободи. Критика деспотизму та обґрунтування системи розподілу влади. Ж.-Ж.Руссо про етапи суспільної нерівності, суспільну угоду, народний суверенітет та його гарантії. Французька революція 1789-1794 рр.: її політико-правові та доктринальні обґрунтування. Основні напрямки політико-правової ідеології США у період боротьби за незалежність. Політична філософія Т.Джефферсона: “Декларація незалежності” та принципи президентського правління. “Федераліст” А.Гамільтона та Дж.Медісона. Політико-правові погляди Т.Пейна.

ТЕМА 5. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО ХІХ СТОЛІТТЯ

Основні праці мислителів ХІХ століття. Становлення громадянського суспільства у країнах Західної Європи та США. Революції та реставрації. Промисловий переворот та його соціальні наслідки. Протиріччя праці і капіталу. Основні напрямки політико-правової ідеології. Консервативна політико-правова ідеологія. Ж. де Местр, Е.Берк. Історична школа права. Основні ідеї лібералізму. Б.Констан про політичну та особисту свободу, про завдання і устрій держави. І.Бентам про право та державу.

Виникнення юридичного позитивізму. Дж.Остін. Проблеми держави та права у соціології О.Конта. О.Конт про етапи розвитку суспільства, про співвідношення матеріальної і духовної влади, про ставлення до права та суб'єктивних прав. Політичні і правові вчення у німецькій класичній філософії. І.Кант – вчення про право як область моральної свідомості. Теоретичне обґрунтування правової держави. Вчення Гегеля про державу та право. Поняття абстрактного права, моралі та моральності. Гегель про співвідношення громадянського суспільства і держави. Структура конституційної монархії.

Ранній соціалізм та марксизм. Комуністичні політико-правові вчення у Франції ХVІІІ ст. Питання держави та права у творах комуністів і соціалістів початку ХІХ ст. Проблеми соціальної рівності людей та здолання політичного відчуження. Політико-правові проблеми у соціалістичних вченнях. Марксизм про державу та право. К.Маркс та Ф.Енгельс про класовий характер держави та права. Обґрунтування ідеї комуністичної революції. Історична доля марксизму.

Формування політичних партій, громадських організацій та демократичного руху у Західній Європі. Становлення представницької системи сучасної держави. Основні напрямки політико-правової ідеології. Лібералізм, консерватизм, соціалізм. Проблеми держави і права у соціологічних концепціях. Г.Спенсер про типології суспільства, держави та права. Ліберальні вчення про державу та право. Г.Єллінек. Юридичний позитивізм і соціологічний напрямок у юриспруденції. Р.Ієринг. Неокантіанські теорії права. Р. Штаммлер.

ТЕМА 6. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО В УКРАЇНІ (ХVІІ-ХХ ст.)

Політико-правові уявлення ХVІІ-ХVІІІ ст. Розвиток політичної думки в Києво-Могилянській Академії. Ідеї української державності у фундаторів цього

навчального закладу: І.Борецького, М.Смотрицького, З.Копистенського. Розвиток політичних ідей у козацько-гетьманський період. Політичні погляди і соціально-політичні реформи Б.Хмельницького. Політична і правова сутність Переяславських домовленостей. Політичне значення “Березневих статей” Б.Хмельницького. Конституція П.Орлика. Зародження теорії освіченого абсолютизму в працях Ф.Прокоповича. Ідея „філософа на троні”. Творці філософії просвітництва в Україні Я.Козельський, С.Десницький, В.Каразін, П.Лодій.

Кирило-Мефодіївське товариство (1846-1847 рр.). Соціально-політичні умови створення Кирило-Мефодіївського товариства. Основні ідеї, організаційні і програмні положення у “Статуті слов’янського товариства св. Кирила і Мефодія”, “Книзі буття українського народу”. Політичні погляди Т.Г.Шевченко. В.Антонович, його концепції народоправства, федералізму, автономізму Політичні погляди М. Драгоманова: ідеї конституціоналізму, політичної волі, парламентаризму, федерації і децентралізації. Суспільно-політичні наслідки першої буржуазно-демократичної революції 1905-1907 рр. Українське національне питання в III і V Державній Думі. Перший проєкт автономії України в ХХ ст. Політичні погляди М.Грушевського. “Українське питання” в трактовці М.Грушевського. Політичні ідеї в еміграції. Інтегральний націоналізм Д.Донцова. Консервативний напрямок (В.Липинський, С.Томашівський, В.Кучабський). Національно-державницький напрямок (С.Дністрянський, В.Старосольський, О.Бочковський).

ТЕМА 7. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО ХХ СТОЛІТТЯ

Опрацювання текстів мислителів ХХ століття. Основні напрямки політико-правової ідеології. Ідеї парламентаризму, політичного плюралізму, соціального законодавства. Теорії тоталітарної держави: досвід нацистської та радянської держав. Політико-правова ідеологія солідаризму та інституціоналізму. Вчення Л.Дюгі про норми солідарності, про функції права, про синдикалістську державу. Політико-правове вчення М.Оріу. Сучасні теорії держави. Неолібералізм. Теорії держави загального добробуту, плюралістичної демократії, правової та соціальної держави. Неоконсерватизм. Елітарні та технократичні концепції держави. Соціологічна теорія права у США. Р.Паунд. Реалістична теорія права у США. К.Ллевеллін. Психологізм у сучасних теоріях права. Нормативізм. Г.Кельзен. “Чиста теорія права”. Ступінчата структура права та роль у ній основної норми. Конфедерація як форма державного устрою та її основні елементи. Сучасні теорії природнього права. Політичні та правові теорії радикалізму. Нові ліві. Рух зелених. Анархізм та анархо-синдикалізм. Антиглобалізм.

Питання з курсу «Історія вчень про державу та право»

1. Вчення Платона про державу та право.
2. Вчення Аристотеля про державу та право.
3. Вчення Цицерона про державу та право.
4. Вчення про державу та право Ф. Аквінського.

5. Політико-правове вчення Н. Макіавеллі.
6. Вчення про державу та право С. Оріховського (Роксолана).
7. Вчення про державу та право Г. Гроція.
8. Вчення Дж. Локка про державу та право.
9. Вчення про державу та право Ш.Л. Монтеск'є.
10. Вчення про державу та право Ж.-Ж. Руссо.
11. Вчення Т. Гоббса про державу та право.
12. Вчення І. Канта про державу та право.
13. Державно-правові ідеї Б. Константа та А. Токвіля.
14. Вчення Г.В.Ф. Гегеля про державу та право.
15. Консервативна концепція держави В.К. Липинського.
16. Вчення про державу та право М.П. Драгоманова.
17. Державно-правові погляди І.Я. Франка.
18. Особливості погляду на державу та право М.Є. Салтикова-Щедріна.
19. Теорія юридичного нормативізму Г. Кельзена.
20. Психологічна теорія права Л.Й. Петражицького.
21. Основні сучасні концепції природного права.
22. Вчення про державу та право Б.О. Кістяківського.
23. Вчення про державу та право Ф.В. Тарановського.
24. Вчення про державу та право М.С. Грушевського.
25. Теорія солідаризму Л. Дюгі.
26. Інтегративний підхід до праворозуміння.
27. Націоналізм у державно-правових поглядах Д. Донцова.
28. Утопічні політичні проекти державного переоблаштування: історична еволюція.
29. Ідеологія тоталітарної держави: причини її суспільної привабливості.
30. Вчення ісламу про державу і політику
31. Неолібералізм про державу.
32. Неконсерватизм про державу.
33. Еволюція ставлення до проблеми співвідношення права і моралі від давніх часів до сьогодення.
34. Теорія природного права: доля від зародження до сучасності.
35. Історія класифікацій державних форм від античних часів до ХХ століття.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Курс «Історія вчень про державу та право»

1. Підручники:

- 1.1. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. Львів : «Новий Світ–2000». 2017.
- 1.2. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. К.: Алерта, 2012. 332 с.
- 1.3. Історія політичної думки України: підручник. Львів: Новий Світ, 2017. 632 с.

1.4. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. Львів : Новий Світ, 2016. 516 с.

1.5. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. Львів : Новий Світ, 2017. Т. 2. 535 с.

2. Навчальні посібники та інші дидактичні методичні матеріали:

2.1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник . К. : ЦУЛ, 2008. 730 с.

2.2. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. К.: Концерн «видавничий дім «Ін Юре», 2004. 388 с.

2.3. Гусев В.І. Західна філософія Нового часу : підручник. К. : Либідь, 2000. 368 с.

2.4. Дейвіс Н. Європа: Історія. К.: Основи, 2000. 1464 с.

2.5. Конфуцій. Уроки мудрости: Сочинения (серія «Антологія мысли»). Харьков, «Фолио», 2002. 958 с.

2.6. Талдикін О.В. Держава і право Давнього Сходу: структурно-логічні схеми і таблиці. Д.: Дніпр. держ. універ. внутр. справ, 2016. 134 с.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Предмет історії держави і права зарубіжних країн. Періодизація курсу. Цивілізаційний та формаційний підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Історіографія науки. Функції історії держави і права зарубіжних країн. Принципи вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Методологія навчальної дисципліни. Основні загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальнонаукові методи дослідження історико-правових явищ і процесів. Міжпредметні зв'язки цієї дисципліни. Завдання курсу. Значення вивчення історії держави і права зарубіжних країн для професійної підготовки юристів.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Періодизація Стародавнього світу. Поняття: «Стародавній світ» „Стародавній Схід”. Особливості утворення держав на Стародавньому Сході. Іригаційна теорія. Характерні риси суспільного ладу давньосхідних держав. Кастова система та джерела рабства.

Специфіка організації державної влади суспільств Стародавнього Сходу. Східна деспотія. Загальна характеристика права Стародавнього Сходу. Залишкові норми первісного суспільства у період державотворення. Особливості перших кодифікацій права.

Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела у Стародавньому Єгипті. Фараон. Роль жерців у державному управлінні.

Суспільний устрій та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право держав Стародавньої Месопотамії. Шумер і Аккад. Вавилонська держава. Закони царя Хаммурапі.

Соціальний лад, основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела у Стародавньому Китаю. Династії Шань-Інь, Чжоу, період Чжань-Го, Цинь, Хань.

Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право Стародавньої Індії. Імперія Маур'їв. Варни (касти). Артхашастра. Закони Ману.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВА І ПРАВО ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Термін «Середні віки». Періодизація феодального суспільства в Європі: 1. Раннє Середньовіччя (V-X ст.). 11. Класичний феодалізм (XI-XVст.) 111. Пізнє Середньовіччя (XVI-XVIIст.). Шляхи виникнення ранньофеодальних держав: 1) на базі застарілих суспільних відносин рабовласницької держави (Візантія); 2) на основі родоплемінних відносин у різних племен (слов'ян, франків, англосаксів, арабів тощо).

Візантія. Східна римська імперія після падіння Риму. Походження поняття «Візантія». Особливості формування феодальних відносин і нової державності на основі взаємодії різних чинників: розвинутої державності і правової культури античності, вплив спадщини давньосхідних цивілізацій, а також південнослов'янських і причерноморських племен, які переживали період розпаду общинних відносин.

Два основні етапи суспільно-політичного і правового розвитку Візантії (Ромейської імперії): 1. VI- XIст. Зміцнення центральної влади під час правління імператорів Ісаврійської династії (717-802рр.) та Македонської (867-1056). Формування адміністративно-бюрократичного апарату. Особливе місце греко-православної церкви в політичній системі. XI - сер. XVст. Протистояння з римською церквою. Захоплення Константинополя хрестоносцями (1204р.). Відновлення імперії (1261р.). Палеологівське Відродження (1261-1453рр.) Завоювання турків-османів. Падіння Константинополя (1453р.).

Право Візантії. Кодекс Юстиніана (528-529). Еклога (726р.). Землеробський, військовий, морський закони. Прохірон (872р.). «Василики» (Базиліки)- 890р.

Вплив Візантії на державно-правовий розвиток південних (болгари, серби) і східних (росіяни, українці, білоруси) слов'ян.

Розпад Західної Римської імперії та утворення варварських королівств. Поняття „феодалізм”, „феодальні відносини”, „феодальний спосіб виробництва”. Основні риси феодалізму. Феодальна держава Європи та основні форми її розвитку: ранньофеодальна (V-XIст.), сеньйоральна (XI-XIIIст), станова-представницька (XIV- XV ст.), абсолютна монархії (XVI-XVIIст.). Етапи розвитку феодального права. Джерела права. Ленне право. Міське право. Кріпосне право. Канонічне право. Розклад феодального ладу.

Виникнення та розвиток держави і права у франків. Держава при Меровінгах. Реформи Карла Мартелла. Держава при Каролінгах. Імперія Карла

Великого. Верденський договір 843 р. Салічна правда. Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела у Франції. Королівська влада в IX-XII ст. Реформи Людовіка IX (XIII ст.). Генеральні штати, їх структура, компетенція та роль. Станово-представницька монархія. Великий березневий ордонанс 1357 р. Паризький парламент та інші судові органи. Виникнення прокуратури. Реформи Ришельє та Людовика XIV. Французький абсолютизм. Торговельний ордонанс 1673 р. Великий кримінальний ордонанс 1670 р.

Суспільний устрій, основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади та право Англії. Утворення британських і англосаксонських держав. Нормандське завоювання, зміни у державному ладі в XI-XII ст. Реформи Генріха II. Виникнення суду присяжних. Велика хартія вольностей. Зміни у державному ладі у XIII-XIV ст. Виникнення парламенту і формування місцевого самоврядування. Особливості англійського абсолютизму. „Загальне право”, „право справедливості”, судовий прецедент.

Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, право та його джерела у Німеччині. Німецька держава у X-XII ст. „Священна Римська імперія германської нації”. Імперський сейм, ландтаги. Саксонське і Швабське «Зерцала». Магдебурзьке право. Золота булла 1356 р. Кароліна. Особливості німецького абсолютизму. Реформація і її наслідки.

ТЕМА 4. БУРЖУАЗНІ РЕВОЛЮЦІЇ XVII - XVIII СТ. В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Державний та суспільний лад Англії напередодні буржуазної революції. Причини, рушійні сили, перебіг англійської буржуазної революції (1640 – 1658 рр.). Д. Локк. Політичні течії в революції: пресвітеріани, індепенденти, левеллери. Довгий парламент (1640-1653р.р.).

Три етапи революції. Велика ремонстрація (1641 р.). Громадянська війна. (1642-1648 р.р.) Проголошення республіки (1649 р.). Протекторат Кромвеля. (1653-1658 р.р.) “Знаряддя управління” (1653 р.) Система органів влади і управління за часів протекторату. Військова диктатура Кромвеля.

Реставрація Стюартів. Бредська декларація (1660 р.) Виникнення партії вігів і торі. «Славетна революція» (1688-1689р.р.) Формування основ конституційної монархії. Законодавство періоду буржуазної революції: “Habeas corpus act” 1679 р., Білль про права 1689 р., Акт про престолонаслідування 1701 р. Значення цих документів в подальшому державно-правовому розвитку країни, в процесі формування конституційної монархії.

Буржуазна революція 1789 – 1794 рр. у Франції. Причини, рушійні сили, періодизація Великої французької революції. Державно-правові ідеї Вольтера, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск’є.

Три основні етапи революції. «Декларація прав людини і громадянина» 1789 р. Встановлення конституційної монархії. Конституція 1791 р. Жирондистська республіка. Диктатура якобінців. Революційний трибунал. Соціально-економічні заходи якобінців. Конституція 1793 р. Переворот 9-го термідора і термідоріанська реакція. Конституція 1795 р. Директорія.

Соціально-політичний розвиток Франції у 1799 – 1870 рр. Переворот 18 брюмера 1799 р. Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 р. Консулат. Створення централізованого бюрократичного апарату. Перша імперія. Кодифікація Наполеона. Французький цивільний кодекс 1804 р. Французький кримінальний кодекс 1810 р. Реставрація монархії Бурбонів. Хартія 1814 р.

Липнева революція і Хартія 1830 р. Революція 1848 р. Друга республіка. Державний переворот Луї Бонапарта (1851 р.) і Конституція 1852 р. Державний лад Другої імперії Основні риси бонапартизму. Армія і поліція в системі бонапартизму.

ТЕМА 5. БОРОТЬБА БРИТАНСЬКИХ КОЛОНІЙ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. УТВОРЕННЯ США

Британські колонії у Північній Америці: організація управління та суспільний лад. Типи економічного розвитку колоній.

Війна за незалежність: причини (соціально-економічні, політичні), характер, хід. Значення протестантизму. Організація «Сини Свободи», її роль в організації визвольного руху. С. Адамс.

Ідеї Д. Локка, Т. Пейна. Б. Франклін. Т. Джефферсон. Дж. Вашингтон, О. Гамільтон. «Декларація незалежності» 1776 р. «Статті конфедерації» 1781 р. Паризький мир.

Конституція США 1787р. та Білль про права 1791 р. Основні принципи конституційної системи США. Форма правління та державний устрій.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВА І ПРАВО У НОВИЙ ЧАС. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КОЛОНІАЛЬНИХ ІМПЕРІЙ

Еволюція державного ладу Англії у XVIII-XIX ст. Вибірчі реформи 1832, 1867 та 1884 -1885 р.р. Консерватори (торі) і ліберали (вігі). Подальший розвиток державних структур.

Реформи місцевого самоврядування. Поліція. Судова реформа 1875 р. «Загальне право» і «Право справедливості» у Новий час. Зміни в політичній системі Англії в останній чверті XIX - на початку XX ст. Акт про парламент 1911 р. Оформлення державного механізму буржуазної конституційної монархії.

Формування громадянського суспільства і нового типу держави – буржуазної держави. Основні принципи британського парламентаризму.

Колоніальні володіння Англії. Організація управління колоніями. “Завойовані” колонії та “переселенські”. Акт про колоніальні закони 1865 р. Імперські конференції. Акти про управління Індією. «Акт про Британську Північну Америку 1867р. “. Домініони.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВА І ПРАВО АНГЛО-САКСОНСЬКИХ КРАЇН У НОВІТНІЙ ЧАС. РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ «РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ»

Еволюція державного ладу Англії після Першої світової війни. Особливості політичного розвитку у міжвоєнний період. Реформи виборчого права 1918, 1928р.р., Вестмінстерський статут 1931 р.

Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії у другій половині ХХ ст. Розвиток британської двопартійної системи. Консерватори і ліберали. Посилення лейбористської партії. Реформа парламенту 1949 р. Спроби подальшої реорганізації палати лордів. Акт про народне представництво 1948 р. Виборчі реформи 1949 р. і 1969 р. Корона.

Посилення ролі кабінету. Стиль управління М. Тетчер. Лейбористські уряди. Поліцейські та судові органи. Обмеження місцевого самоврядування.

Характерні риси англійської парламентської демократії. Джерела та основні риси права Англії. Соціальне законодавство. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Подальший розвиток громадянського суспільства. Британська співдружність націй. «Загальне право» і «Право справедливості» у Новітній час.

Особливості соціально-економічного розвитку США Новітнього періоду. Причини «Великої депресії». Розвиток державно-монополістичного капіталізму.

“Новий курс” президента Рузвельта і його основні заходи: відбудова банківсько-фінансової системи, відбудова промисловості, аграрна політика, боротьба з безробіттям, державне регулювання ринкових відносин. Двopтiйна система США. Демократи і республіканці. «Асоціація прогресивних дій». Інші політичні партії та угруповання. Зміни в політичному режимі Сполучених Штатів. Закон Вагнера 1935 р. Закон Сміта 1940 р.

Зміни у державному ладі США після Другої світової війни. Поправки до Конституції – ХХ, ХХІІ, ХХV. Принципи федералізму. Централізація влади. Конгрес та його постійні комітети. Демократизація виборчого права: ХІХ, ХХІІІ і ХХІV поправки до Конституції. Д. Кеннеді. Закон про виборчі права 1965 р. Президент. Апарат Білого дому. Пентагон і ЦРУ. Структура поліцейського апарату. ФБР. Верховний Суд США.

Правова система США у ХХ-на початку ХХІ ст. Еволюція соціаліально-політичної структури США в кінці ХХ–на початку ХХІ ст. (президентство Р. Рейгана, Д. Буша, Б. Обама).

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ І ПРАВО НІМЕЧЧИНИ У НОВІТНІЙ ЧАС. ДЕРЖАВА І ПРАВО ФРАНЦІЇ У НОВІТНІЙ ЧАС. РОЗВИТОК КРАЇНИ ВІД ТРЕТЬОЇ ДО П'ЯТОЇ РЕСПУБЛІКИ

Німеччина після першої світової війни. Листопадова революція 1918р.: причини та наслідки. Веймарська конституція 1919 р. Система органів влади й управління в період Веймарської республіки (1919 – 1933 рр.). Територіальний устрій. Партії і політична боротьба в умовах Веймарської республіки.

Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини приходу до влади німецького фашизму. Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Встановлення нацистського режиму. Законодавство періоду нацистської диктатури. Зміни у державному ладі. Фюрер, рейхстаг, імперська канцелярія. Каральні органи. Агресивна зовнішня політика.

Поразка фашистської Німеччини у Другій світовій війні. Потсдамські угоди. Окупаційний статут. Політика розколу країни: Бізонія і Тризонія.

Утворення ФРН. Основні риси Боннської конституції 1949 р. Еволюція політичного режиму. Утворення НДР. Конституції 1949 і 1968 рр.

Утворення єдиної німецької держави у жовтні 1990 р. Форма правління та державний устрій сучасної Німеччини.

Третя республіка у Франції після Першої світової війни. Багатопартійність. Лівий блок і Національний блок. Робітничі партії. Фашистські організації. Народний фронт 1934 - 1938 рр. Уряд народного фронту. Державний механізм Третьої республіки.

Франція у Другій світовій війні. Уряд Віші. Кінець Третьої республіки.

Боротьба за демократичну конституцію після закінчення Другої світової війни. Референдуми 21 жовтня 1945 р. і 5 травня 1946 р. Конституція 1946 р. Четверта республіка (1946-1958). Антидемократичний перегляд Конституції 1946 р. Військовий заколот 1958 р. в Алжирі. Уряд генерала де Голля. Утворення П'ятої республіки. Державний лад Франції за Конституцією 1958 р. Кримінальна поліція Франції. Суд. Еволюція французького права у ХХ ст. Французький союз. Державно-правовий розвиток Франції у ХХІ ст.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН СХІДНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ (ЯПОНІЯ, КИТАЙ, БЛИЗЬКИЙ СХІД, ПЕРСЬКА ЗАТОКА, ТУРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)

Особливості розвитку держав Сходу у Новий та Новітній час. Суспільний та державний лад у період «Закритої Японії». Передумови революції у Японії. Революція Мейдзі: мета, рушійні сили, наслідки. Реформи 70–80-х рр. ХІХ ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Зміни в політичній системі Японії після першої світової війни. Японія між двома світовими війнами. Встановлення військово-монархічного режиму, його відмінність від фашистського. «Нова політична структура». «Нова економічна структура». Агресивна зовнішня політика. Ліберально-демократичні перетворення після Другої світової війни: аграрна реформа, соціальне страхування, «дзайбацу» та ін.. Конституція 1947 р. Особливості японської монархії. Вплив європейського парламентаризму на формування політичної та правової системи. Перебудова суспільно-економічного ладу на ліберально-демократичних засадах.

Китайське суспільство та держава у ХІХ ст. Імперія Цин. Народна війна 1850-1864 рр.- народний рух проти іноземних колонізаторів, маньчжурських та китайських феодалів. Утворення Тайпінської держави. Значення тайпінського руху. Економічні і політичні реформи кінця ХІХ ст., їх поразка. Сінхайська революція 1911-1913 рр. Повалення монархії, встановлення республіканської форми правління. Сунь Ятсен.

Новий революційний підйом у Китаї після Першої світової війни. «Рух 4 травня» 1919р.- початок буржуазно-демократичної революції. Створення КПК (1921р.), її вступ до Гоміндану (1923р.) Громадянські революційні війни: (1924-1927рр.), (1927-1937рр.), (1946-1949рр.) Утворення Китайської Народної республіки. Тимчасова конституція КНР 1949 р. Конституція 1954 р. Мао Цзедун і встановлення диктатури Комуністичної партії. «Великий стрибок»,

«Культурна революція», Конституція 1975 р. і їх негативні наслідки. Початок активного правового будівництва після смерті Мао Цзедуна (1976 р.). Конституції 1978, 1982 рр., їх оцінка. Соціально-економічні і політичні зміни у китайському суспільстві в кінці ХХ- на початку ХХІ ст.

Країни Перської затоки (Іран, Оман, Об'єдані Арабські Емірати, Саудівська Аравія, Катар, Бахрейн, Кувейт, Ірак). Державно-правовий розвиток у новий та новітній час. Форми правління абсолютні або конституційні монархії: Кувейт, Бахрейн та ОАЕ. Саудівська Аравія, її Конституція (Основний закон правління, 1992 р). Джерела права.

Турецька республіка. Розпад Османської імперії 1923 р. та проголошення Турецької республіки. Мустафа Кемаль - перший президент Турції. Державно-правовий розвиток Туреччини у новітній час. Конституція Турецької республіки 7 листопада 1982 р. 18 поправок до Конституції Туреччини (квітень 2017 р). Торговельний Кодекс 1956 р., Закон про міжнародне приватне право та процес 1982 р. тощо. Відміна смертної кари в Туреччині у 2002 р. Кримінальний Кодекс Туреччини від 26 вересня 2004 р. Гармонізація права Туреччини з правом Європейського Союзу. Туреччина на міжнародній арені.

ТЕМА 10. ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН АФРИКИ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розпад колоніальних імперій та утворення нових незалежних держав. Криза Французької колоніальної імперії, зміни в їх структурі після прийняття Конституції Франції 1946 р. Утворення Французького Союзу. Спілка сімнадцяти африканських колоній. Проголошення незалежності Алжиру 1962 р. Національно-визвольні революції в країнах Арабського Сходу. Національна революція в Єгипті. Конституції Єгипту 1956 р. і 1971 р. Боротьба за національну незалежність Сирії та Лівану. Піднесення національно-визвольного та демократичного рухів в Латинській Америці.

Питання з курсу «Історія держави та права зарубіжних країн»

1. Основні державно-правові ідеї в період Великої французької революції.
2. Періодизація історії розвитку Римської держави.
3. Конституція США: передумови прийняття та загальна характеристика.
4. Саксонське та Швабське Зерцала: порівняльна характеристика.
5. Закони Драконта: загальна характеристика.
6. Реформи Солона: зміст і наслідки.
7. Стародавня Греція: суспільний, державний лад і право.
8. Велика Хартія Вольностей: зміст і значення.
9. Рецепція римського права.
10. Буржуазна держава та право Франції (XVIII – XIX ст. ст.).
11. Характеристика права Стародавнього Єгипту.
12. Реформи Клісфена: загальна характеристика.
13. Веймарська конституції 1919 р.: загальна характеристика.

14. Закони Ману та Хаммурапі: порівняльна характеристика.
15. Якобінська диктатура: причини встановлення та наслідки.
16. Цивільний кодекс Наполеона: зміст і значення.
17. Судова система США: історія та сучасність.
18. Кримінальний кодекс Наполеона: загальна характеристика.
19. Протекторат О. Кромвеля.
20. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. у Франції: загальна характеристика.
21. Основні принципи конституційної системи США. Форма правління та державний устрій.
22. Британські колонії у Північній Америці: організація управління та суспільний лад.
23. Формування громадянського суспільства і нового типу держави – буржуазної держави.
24. Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії у другій половині ХХ ст.
25. «Новий курс» президента Рузвельта і його основні заходи: відбудова банківсько-фінансової системи, відбудова промисловості, аграрна політика, боротьба з безробіттям, державне регулювання ринкових відносин.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:
Курс «Історія держави та права зарубіжних країн»
1. Підручники та навчальні посібники:

- 1.1. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Центр учб. л-ри, 2008. 728 с.
- 1.2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Істина, 2005. 768 с.
- 1.3. Закони Хаммурапі: Практикум. Д.: Юрид. акад. М-ва внутр. справ, 2005.
- 1.4. Історія держави і права зарубіжних країн у схемах: для студентів I курсу. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. 34 с.
- 1.5. Історія держави і права зарубіжних країн: Львів: Світ, 2006. 695 с.
- 1.6. Ковальова С. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: запитання та відповіді: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2009. 222 с.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

ТЕМА 1. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В НАЙДАВНІШІ ЧАСИ

Суспільний та державний лад скіфських ранньодержавних утворень. Правові джерела та основні риси галузевого права скіфів.

Еволюція державної організації античних полісів Північного Причорномор'я. Соціальна структура грецьких полісів. Правова організація античних міст-держав.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВНИЙ РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Суспільно-політичний розвиток східнослов'янських племен. Військово-політичний союз антів. Формування федерації слов'янських племен VII – IX ст. Теорії виникнення Київської Русі (норманська, антинорманська, хозарська). Чинники та специфіка політичної консолідації східнослов'янських земель та формування держави Київська Русь.

Етапи розвитку державності в Київській Русі. Особливості ранньофеодальної монархії в Київській Русі. Централізація князівської влади. Реформи Володимира Великого. Органи державної влади Київської Русі: великий князь, боярська рада, князівські з'їзди (снеми), віче. Децентралізація влади. Причини та наслідки феодальної роздробленості (XII–XIII ст.). Адміністративне управління територіями Київської Русі.

Суспільний розвиток Київської Русі. Соціальна структура. Формування князівської ієрархії. Роль дружини та бояр в системі державної влади. Формування духовенства. Правовий статус міщанства. Категорії залежного населення Київської Русі.

ТЕМА 3. СИСТЕМА ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Специфіка правової регламентації в Київській Русі. Синкретичний характер права. Рецепція візантійського права в давньоруському праві. Джерела права Київської Русі: звичаєве право, міжнародні договори, князівське законодавство, канонічне (церковне) законодавство, «Руська правда».

Специфіка звичаєвого права Київської Русі. Договірне право Київської Русі. Правові норми у договорах Київської Русі з Візантією та іншими державами. Міжкнязівські договори та договори князів з народом.

Нормативні акти князів в системі права Київської Русі: устави, статuti, уроки, грамоти. Юридичний статус рішень і постанов народних зборів.

«Руська правда» - писана збірка законів Київської Русі. Редакції «Руської правди»: Правда Ярослава, Правда Ярославичів, Статут Володимира Мономаха.

Норми цивільного права в Київській Русі. Регламентація прав власності. Особливості сімейного та спадкового права.

Кримінальне право в Київській Русі. Категорії злочинів. Види покарань.

Процесуальне право Київської Русі. Змагально-обвинувальний характер судового процесу. Специфіка судових доказів та рішень. Посади судових виконавців (вірники).

Судова система Київської Русі. Судові функції державних посадовців. Юрисдикція князівських, приватних (вотчинних) та церковних судів.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА

Особливості політичного життя у Подніпров'ї після розпаду Київської Русі. Передумови виникнення Галицько-Волинського князівства. Основні етапи розвитку Галицько-Волинського князівства. Організація та функціонування влади у Галицько-Волинській державі. Повноваження князя. Роль Данила Галицького у піднесенні держави. Боярська аристократія та її роль в

політичному житті Галицько-Волинського князівства. Юрисдикція віча та князівських з'їздів. Правовий статус міщанства та селянства. Специфіка двірцево-вотчинної системи управління. Церква в політичній системі Галицько-Волинського князівства. Військо.

Правова система Галицько-Волинського князівства. Джерела права: «Руська правда», князівські грамоти, міжнародні договори, літописи, церковні акти. Особливості міжнародно-правового статусу Галицько-Волинського князівства згідно з ярликом від Золотої Орди. Судочинство Галицько-Волинського князівства.

ТЕМА 5. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Утворення Великого князівства Литовського. Особливості етапів входження українських земель до складу Великого князівства Литовського (друга половина XIV–XVI ст.). Вплив польсько-литовських уній на втрату автономного статусу українських земель: Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р.

Організація державної влади. Статус посадовців центральної влади Великого князівства Литовського (урядники маршалки та ін.). Ознаки монархічних та республіканських форм правління в системі органів державної влади Речі Посполитої. Структура та повноваження Великого вального сейму. Шлехетські сеймики в структурі політичної влади Речі Посполитої.

Соціальна структура. Зміна статусу князів у польсько-литовську добу. Удільні князі. Посилення ролі магнатів та шляхти. Міщанство, магдебурзьке право. Етапи закріпачення селян. Соціальна диференціація селянства: тяглові, службові, селяни-ремісники, чиншові. Місце українського козацтва в суспільній структурі Речі Посполитої.

Правова система польсько-литовської доби. Джерела права. Значення «Руської Правди» в формуванні правової системи Великого князівства Литовського. Королівські привілеї і статuti. Сеймові конституції. Судебник 1468 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 р. «Устава на волоки» 1557 р. Люблінська унія 1569 р. Церковні документи. Берестейська унія 1596 р. Судова система. Сеймовий та королівський суди. Коронний та литовський трибунали. Система станово-шлехетських судів у повітах. Земські суди. Гродські суди (вищі й нижчі). Підкоморські суди. Вотчинні (доменіальні суди). Магістратські та ратушні суди. Церковні суди.

ТЕМА 6. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ТА ПРАВО ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ

Причини та умови виникнення українського козацтва. Групи козаків. Утворення реєстрового козацтва 1572 р. Права, привілеї та обов'язки реєстрового козацтва. Склад та соціально-політичне становище запорізького (низового) козацтва. Запорізька Січ як воєнно-політична організація республіканського типу. Ієрархія органів влади Запорізької Січі: Січова рада, козацька старшина (гетьман, військовий суддя, писар осавул, підскарбій,

обозний). Адміністративно-господарська організація Запорізької Січі. Клейноди Війська Запорізького. Ординація війська Запорізького 1638 р.

Правова система Запорізької Січі. Звичаєве право. Специфіка правових норм запорізького козацтва. Правові процедури на Запорізькій Січі. Кримінальне право: види злочинів та система покарань. Право власності.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (1648-1657 РР.)

Причини та етапи національно-визвольної війни під керівництвом Б. Хмельницького. Критерії виділення Української держави. Автономний статус українських земель за відповідно до Зборівського (1649 р.) та Білоцерківського (1651 р.) договорів з Річчю Посполитою. Адміністративно-територіальний поділ Війська Запорізького. Полково-сотенний устрій та його специфіка. Зовнішня політика Б. Хмельницького: відносини з Кримським ханством, Молдавією, Московським царством, Валахією. Березневі статті 1654 р.: основні положення та дискусії щодо політико-правового статусу Війська Запорізького після союзу Б. Хмельницького з Московським царством. Зміни в зовнішній політиці Б. Хмельницького після Віленського перемир'я (1656 р.) між Москвою та Річчю Посполитою. Статус гетьмана в період Національно-визвольної війни. Тенденція до збільшення гетьманських повноважень. Юрисдикція генерального уряду. Співвідношення гілок влади Війська Запорізького.

Суспільний устрій. Зміни в соціально-економічних відносинах. Ліквідація магнатського та шляхетського землеволодіння та панщини. Формування нової української аристократії. Правове та соціально-економічне становище шляхти, козацтва, міщанства, селянства, духовенства. Податкова система Війська Запорізького.

Джерела права. Гетьманські універсали. Вплив Національно-визвольної війни на норми цивільного, кримінального, процесуального права.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВА І ПРАВО ГЕТЬМАНЩИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – XVIII СТ.)

Етапи втрати української державності другої половини XVII – XVIII ст. Поділ українських земель між Московським царством та Річчю Посполитою. Андрусівське перемир'я 1667 р. та Вічний мир 1686 р. Статус українських земель відповідно до договірних статей українських гетьманів з Московським царством (Російською імперією), Річчю Посполитою, Османською імперією протягом другої половини XVII – XVIII ст. Органи влади Російської імперії для управління українськими землями: Перша малоросійська колегія (1722-1727 рр.), Правління гетьманського уряду (1734-1750 рр.), Друга малоросійська колегія (1764-1786 р.).

Органи державної влади та управління. Поєднання республіканських та монархічних рис в системі управління Гетьманщиною. Еволюція розподілу влади на українських землях. Повноваження гетьмана. Формування системи стримувань та противаг. Конституція П. Орлика 1710 р. Ліквідація гетьманства 1764 р. Статус козацької старшини на Правобережжі та Лівобережжі. Функції генеральної та старшинської ради. Організація виконавчої влади Гетьманщини.

Генеральна військова канцелярія. Полково-сотенна система територіального управління. Зміна в правовому становищі Запорізької Січі. Зруйнування Запорізької Січі 1775 р. та його наслідки. Зміна статусу козацької старшини та рядового козацтва після ліквідації Січі. Жалувана грамота дворянству 1785 р.

Судова система Гетьманщини. Ієрархія козацьких судів (сільські, сотенні, полкові суди). Генеральний військовий суд, як вища судова інстанція Гетьманщини. Статус церковних судів. Судова реформа К. Розумовського 1760-1763 рр. Судові повіти, земський, підкоморський, гродський суди.

Джерела права другої половини XVII – XVIII ст. Звичаєве козацьке право. Гетьманські статті. Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького 1710 р. Царське законодавство. Гетьманське законодавство: універсали, ордери, грамоти, листи, інструкції. Акти військової канцелярії. Церковне право. Кодифікація українського права. Д. Апостол. «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.), «Суд і розправа в правах малоросійських» (1750 р.). «Екстракт малоросійських прав» (1767 р.). Розвиток галузей права Гетьманщини.

ТЕМА 9. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Наслідки ліквідації української державності в складі Російської імперії. Суспільний устрій українських земель. Станові привілеї дворян. Особливості формування буржуазії на українських землях. Розширення прав буржуазії після реформ 60-70-х рр. XIX ст. Статус духовенства, секуляризація церковних земель. Категорії міщанства. Скасування магдебурзького права. Групи селян: поміщицькі селяни, державні селяни, військові поселенці. Інвентарна реформа 1847-1848 р. на Правобережжі. Зміна правового статусу селян після скасування кріпацтва 1861 р. Демократичні зміни періоду буржуазної революції 1905-1907 рр. Контрреволюційний реванш російського абсолютизму.

Органи державної влади на українських землях. Адміністративно-територіальний поділ українських земель після скасування полково-сотенного устрою. Губернії, генерал-губернаторства. Російські органи центральної влади. Структура місцевого врядування: губернське, повітове управління. Земська реформа 1864, міська реформа 1870 р.

Судова система. Зміни в судоустрої після реформи 1864 р.: позастановий суд, гласність судового засідання, змагальність сторін, інститут присяжних, реорганізація прокуратури.

Кодифікація права на українських землях першої половини XIX ст. «Зібрання малоросійських прав» (1807 р.). Статути 1864 р. Особливості норм цивільного, кримінального, судово-процесуального права.

ТЕМА 10. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НАПРИКІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель. Вплив подій

буржуазної революції 1848 р. на суспільно-політичний розвиток Галичини та Буковини. Зміни у виборчому праві 1907 р.

Суспільний устрій західноукраїнських земель. Правовий статус привілейованих верств: магнати, шляхта, духовенство. Соціально-економічне становище селянства. Вплив реформ Марії Терезії та Франца Йосифа II на кріпосних селян. Скасування кріпацтва 1848 р.

Система державної влади. Особливості імператорської влади Австрійської імперії. Запровадження станової конституції в Галичині (1817 р.). Повноваження мандаторів. Конституція Австрійської імперії 1848 р. Часткове проголошення демократичних інститутів в Австрійській імперії. Діяльність Головної руської ради у Львові. Досвід парламентської діяльності українців через участь у австрійському рейхсраті. Розвиток місцевого самоврядування: крайові сейми, повітові громади, повноваження старост. Реалізація міського самоврядування через міську раду та магістрат.

Органи судової влади. Діяльність загальностанових судів. Триступенева система судів: повітові, колегіальні, крайовий суд. Присяжний суд. Заснування прокуратури та адвокатури.

Новації в галузях права відповідно Цивільного кодексу 1811 р., Кримінального кодексу (1803 р.), Цивільно-процесуального кодексу 1895 р., Кримінально-процесуального кодексу 1873 р.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ І ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1917 – 1921РР.)

Державна влада і правовий розвиток Української Народної республіки періоду Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 р.). Реорганізація органів державної влади Російської імперії внаслідок перемоги буржуазно-демократичної революції у лютому 1917 р. Утворення Української Центральної ради (УЦР) (березень 1917 р.). Проблеми легітимності УЦР: Всеукраїнський національний з'їзд (квітень 1917 р.). Склад та структура УЦР. Повноваження центрального органу виконавчої влади УНР – Генерального секретаріату. Система органів місцевої влади та місцевого самоврядування. Універсали УЦР: проблеми визначення державного статусу українських земель. Соціально-економічна політика УЦР. Міжнародні відносини УЦР. Брестський мир (лютий 1918 р.). Судочинство УНР в умовах війни з більшовистською Росією: «надзвичайне правосуддя» через систему революційних військових судів. Конституція УНР (квітень 1918 р.). Причини падіння УЦР.

Суспільно-політичний устрій і право Української держави П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.). Політична платформа П. Скоропадського. Зміни в державному устрої України відповідно до «Закону про тимчасовий державний устрій України». Монархічна природа влади гетьмана П. Скоропадського. Повноваження та склад Ради міністрів. Інститут державних службовців. Державотворчі реформи П. Скоропадського. Соціально-економічні перетворення в Українській державі. «Закон про громадянство Української держави». Переважання інтересів приватних власників в

цивільному праві Української держави. Міжнародна діяльність П. Скоропадського: договори з Німеччиною, монархічними колами Росії.

Державотворчі процеси УНР періоду Директорії. Утворення Директорії, її склад та задачі. Падіння гетьманату. Система державної влади періоду Директорії. Повноваження Трудового Конгресу, ради народних міністрів. Особливості президентсько-парламентської республіки за проектом Конституції УНР (жовтень 1920 р.). Зовнішня політика Директорії.

Формування держави та права ЗУНР. Розпад Австро-Угорської імперії та проголошення ЗУНР (листопад 1918 р.). Органи державної влади ЗУНР. Реалізація принципу розподілу влади в ЗУНР. Повноваження Президента Є. Петрушевича. Державний секретаріат – центральний орган виконавчої влади ЗУНР. Органи місцевої влади. Створення правоохоронних органів ЗУНР: народна міліція. Реформування судової системи. Збройні сили ЗУНР. Об'єднання ЗУНР та УНР: Акт злуки 22 січня 1929 р. Польсько-українська війна. Причини падіння ЗУНР.

ТЕМА 12. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ 20-30-Х РР. ХХ СТ.

Радянська держава в Україні 1917-1920 рр. Диктатура пролетаріату – основа державності. Умови створення та система органів влади УСРР. Ради робітничих та солдатських депутатів. Рішення з'їздів Рад 1917-1920 рр. Обрання Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК). Утворення радянського уряду - Рада народних комісарів (РНК). Рецепція права УСРР та РСФРР. Конституція УСРР 1919 р. Декрети радянської влади про націоналізацію. Продовольча розкладка Надзвичайний характер правових актів радянської влади періоду «воєнного комунізму». Повноваження революційних трибуналів.

Розвиток держави 20-30-х рр. Етапи утворення СРСР: воєнно-політичний союз радянських республік, договірна федерація, союз республік. Декларація про утворення СРСР 30 грудня 1922 р. Статус органів державної влади за Конституціями УРСР 1924 р., 1929 рр. Реформування адміністративно-територіального поділу. Запровадження поділу на області. Зміни у системі вищих і місцевих органів влади і державного управління за Конституціями СРСР 1936 р. та УРСР 1937 р. Верховна рада УРСР – вищий орган державної влади. Повноваження Рад депутатів трудящих. Централізація влади та зрощування партійного та державного апарату.

Зміни у судоустрої періоду 20-30 рр. Народні судів. Система спеціальних судів та їх роль формуванні репресивного державного апарату СРСР. Створення загальносоюзної централізованої системи прокурорських органів. “Особлива нарада” НКВС, “трійки” та “двійки” на місцях. Ліквідація демократичних засад судочинства. Розширення видів та суб'єктів злочинів в кримінальному праві.

Політико-правове становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Чехословаччини, Румунії.

ТЕМА 13. ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1939-1945 РР.

Входження Західної України до складу УРСР. Договір про ненапад між Радянським Союзом та Німеччиною від 23 серпня 1939 р. (пакт Молотова – Ріббентропа). Договори з Румунією 1940 р. Запровадження нового адміністративно-територіального поділу в Галичині, Буковині та Бессарабії. «Радянізація» західних областей УРСР.

Напад Німеччини на СРСР 22 червня 1941 р. Перебудова держапарату УРСР-СРСР на воєнний лад (1941 - 1945 рр.). Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про воєнний стан» від 22 червня 1941 р. Посилення централізації управління. Надзвичайні повноваження Державного Комітету Оборони (ДКО). Зміни в правозахисній системі. Військові трибунали. Воєнізація органів прокуратури. Централізація органів держбезпеки та внутрішніх справ (НКВС).

Окупаційний режим в Україні. Адміністративно-територіальний поділ України в період «нового порядку». Репресивний характер окупаційного режиму. Течії руху опору в Україні: національна (ОУН-УПА) та радянська (радянські партизани та підпілля). Акт відновлення Української держави 30 червня 1941 р. у Львові. Спроби встановити українську цивільну та військову владу представниками ОУН-УПА на Галичині, Волині та Поліссі.

Правова система. Підпорядкування змін в законодавстві потребам мілітаризації СРСР. Новації цивільного, кримінального, трудового законодавства. Зміни у регуляції відносин власності. Запровадження правового режиму трудових мобілізацій, збільшення робочого часу. Колгоспне законодавство воєнного часу. Зміни у кримінальному праві.

ТЕМА 14. ДЕРЖАВА І ПРАВО УРСР 1945-1991 РР.

Зміцнення тоталітарно-командної системи управління в СРСР, як загальна тенденція розвитку держави та права. Конституція УРСР 1978 р. Вищі та місцеві органи влади. Склад та повноваження Верховної Ради УРСР. Рада міністрів УРСР. Зміцнення партійної радянської номенклатури. Місцеві органи влади за Конституцією УРСР 1978 р.: обласні, районні, міські, районні в містах, селищні, сільські Ради народних депутатів. Спроби політичних та економічних реформ в СРСР. Раднаргоспи, розширення компетенції республіканських органів управління, реорганізація суду та правоохоронних органів періоду «відлиги». Політичні реформи періоду перебудови: елементи альтернативності виборчої системи; введення інституту президентства; багатопартійна система; запровадження принципів парламентаризму. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Виведення із союзного підпорядкування органів суду і прокуратури УРСР.

Право УРСР. Зміни в системі права періоду «відлиги» М. Хрущова. Ліквідація воєнних трибуналів, військ МВС. Закон про судоустрій УРСР 1960 р. Положення про прокурорський нагляд в СРСР (1955р.). Централізація прокурорської системи УРСР за Конституцією 1978 р. Реорганізація органів державної безпеки та внутрішніх справ. Функції КДБ та МВС. Розвиток галузей права УРСР.

ТЕМА 15. РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (З 1991 Р.)

Становлення незалежної Української держави та її правової системи. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Початок демократизації суспільно-політичного життя. Громадські організації: партії, рухи, профспілки, товариства. Запровадження інституту президента та його представників на місцях. Трансформації форми державного правління України. Органи самоврядування. Розробка та прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. Державно-політичний розвиток України на сучасному етапі. Вплив агресії Російської Федерації на державно-правовий розвиток України. Основні напрямки розвитку національної правової системи України. Формування нових галузей права: військово, муніципальне, аграрне, спортивне, космічне право.

Питання з курсу «Історія держави та права України»

1. Загальна характеристика джерел права Київської Русі (рецептовані та місцеві).
2. Особливості державного ладу та права Галицько-Волинського князівства.
3. Загальна характеристика III Литовського статуту як джерела права.
4. Система судоустрою на українських землях Великого князівства Литовського.
5. Державні унії Польщі та Литви і їх вплив на українське суспільство.
6. Запорізька Січ як фундамент української державності. Основні етапи її політичної історії.
7. Військово-адміністративний устрій України в період національно-визвольної війни 1648 – 1657 рр.
8. Державно-правові концепції Ю. Немирича та І. Мазепи.
9. Конституція П. Орлика 1710 р.: зміст і значення.
10. Автономія (самоуправління) України у складі Росії в часи Гетьманщини (XVII – XVIII ст.).
11. Джерела права України-Гетьманщини: загальна характеристика.
12. Кодифікація українського права XVIII – початку XIX ст.
13. Судова реформа 1864 р. та особливості її проведення на території України.
14. Утворення Центральної Ради та еволюція її правового статусу в березні – листопаді 1917 р.
15. Державний лад і законодавство Української Держави гетьманату П. Скоропадського.
16. Державно-правові інститути УНР періоду Директорії.
17. Державно-правовий розвиток ЗУНР.
18. Становлення радянської влади в Україні.
19. Конституція УСРР 1929 р.: загальна характеристика.
20. Возз'єднання західної України і Північної Буковини з УРСР.
21. Зміни державного апарату СРСР і УРСР у роки Другої світової війни.

22. Утворення незалежної держави Україна та її юридичне оформлення.
23. Третій Універсал УЦР Третього Універсалу як державно-правовий акт конституційної спрямованості.
24. Порівняльна характеристика органів влади УРСР за Конституціями 1929р. та 1937 р.
25. Державно-політичний розвиток України на сучасному етапі.
26. Вплив агресії Ройської Федерації на державно- правовий розвиток України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Курс «Історія держави та права України»

1.Основна література:

1.1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 532).

2. Підручники та навчальні посібники:

2.2. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. К. :КУП НАНУ, 2013. 892с.

2.3. Історія держави і права України: хрестоматія. /Упоряд. Добробог Л.М., Цигульський С.М. Дніпро: Дніпр. держ. універ. внутр. справ, 2024. 71 с.

2.4. Тащик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс. Підручник. К.: Ін Юре, 2015. 387с.

2.5. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

2.6. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. Посіб. К. : Атіка, 2011. 944 с.

2.7. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України: Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2017. 568 с.

2.8. Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. посіб. К.: Юрінком інтер, 2003. 656 с.

3. Інші дидактичні матеріали:

3.1. Бойко І. Державний лад і право в Галичині у складі середньовічної Польщі (1349-1569 рр.) *Право України*. 2005. №11.

3.2. Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у Галичині. *Право України*. 2007. №5. С. 144-148.

3.3. Гавриленко О.А. Право античних держав Північного Причорномор'я. Навчальний посібник. Харків: НУВС, 2004.

3.4. Гавриленко О.А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права. Монографія. Харків: Парус, 2006.

3.5. Гавриленко О.А. Історія держави і права України: стародавня доба: навчальний посібник. Харків: ХНУВС, 2011. 64 с.

3.6. Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська Запорізького. *Право України*. 2005. №1. С.115-119.

3.7. Гамбург Л. С. Судові реформи в Лівобержній Україні (Гетьманщині) XVIII ст. : Автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 Л. С. Гамбург. Х., 2000. 20 с.

3.8. Гуз А. М. Історія держави і права України. Джерела права періоду Київської Русі: Навчальний посібник. Київ, 2007.

3.9. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах. Упорядник С. Павленко. Київ, 2007.

3.10. Стеценко Н. С. Пріоритетні напрямки вирішення земельного питання в період діяльності Української Центральної Ради. Історія державотворчих процесів в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя утворення Української Народної Республіки) : зб. наук. ст. та тез повідом. міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 235–240.

3.11. Талдикін О. В. Адміністративно-поліцейський апарат на землях України в кінці XVIII століття. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2016. № 2. С.80-90.

Інтернет-ресурси:

1. URL: <http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;

2. URL: <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України;

3. URL: <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України;

4. URL: <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

5. URL: <http://reestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";

6. URL: <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;

7. URL: <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України;

8. URL: <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;

9. URL:<http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;

10. URL:<http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії.

ТРУДОВЕ ПРАВО

ТЕМА 1

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КОДИФІКАЦІЇ. ПРОЕКТ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Кодифікація трудового законодавства України. Співвідношення поняття трудового права та законодавства. Предмет та метод дисципліни «Трудове право України». Проект трудового кодексу України. Розширення трудових прав працівників та роботодавців. Європейські традиції захисту трудових прав працюючих та їх імплементація у трудове законодавство України.

ТЕМА 2

УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ТА ЗМІНА ЙОГО УМОВ

Поняття, значення та види трудового договору. Проблеми застосування контрактної форми трудового договору в Україні. Поняття і види переведень на іншу роботу. Переміщення та зміна істотних умов праці.

Трудовий договір як засіб реалізації прав громадян на працю. Сторони і зміст трудового договору. Різниця між переведенням і переміщенням. Проблеми судової практики застосування інституту зміни умов трудового договору.

ТЕМА 3 ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наукова і законодавча класифікація підстав припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору за ініціативою працівника. Класифікація підстав припинення трудового договору за ініціативою роботодавця. Механізм припинення трудових відносин. Порядок звільнення. Відсторонення від роботи та його відмінність від припинення трудового договору.

ТЕМА 4

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ

Значення робочого часу та його види. Ненормований робочий час. Надурочні роботи. Особливості залучення працівників до роботи у надурочний час, ведення підсумованого обліку надурочних робіт. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу. Режим та облік робочого часу і порядок його встановлення.

Поняття і види часу відпочинку. Види відпусток. Щорічні відпустки. Соціальні відпустки. Особливості надання відпусток без збереження заробітної плати в сучасний період.

ТЕМА 5

ТРУДОВІ СПОРИ (КОНФЛІКТИ) І ПОРЯДОК ЇХ ВИРІШЕННЯ. СУЧАСНА ПРАКТИКА РОЗГЛЯДУ ТРУДОВИХ СПОРІВ В СУДАХ УКРАЇНИ

Поняття і види трудових спорів. Причини виникнення трудових спорів. Органи, що розглядають трудові спори.

Комісії по трудовим спорам (КТС). Їх організація, склад і компетенція. Порядок роботи КТС. Виконання рішень КТС.

Розгляд трудових спорів в судовому порядку.

Розгляд трудових спорів за допомогою медіації.

Порядок вирішення колективних трудових спорів

ТЕМА 6. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ОХОРОНА ПРАВА НА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Загальна характеристика основних законів та підзаконних актів і норм, що регулюють пенсійне забезпечення. Міжнародні договори України як частина національного пенсійного законодавства.

Структура та види загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення. Джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення. Порядок нарахування, обчислення і сплати страхових внесків. Державне регулювання недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Реалізація прав і гарантій громадян на пенсійне забезпечення згідно з діючим законодавством України. Умови, норми та порядок пенсійного забезпечення. Особи, які підлягають пенсійному страхуванню. Умови набуття права та порядок визначення розмірів пенсійних виплат. Відповідальність за порушення пенсійного законодавства. Пенсійна реформа в Україні та її проблеми.

ТЕМА 7

РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОХОРОНА ПРАВА НА СТРАХОВІ ДОПОМОГИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Основні нормативно-правові акти, що регулюють право громадян на отримання страхової допомоги в системі соціального забезпечення. Види, форми та особливості призначення соціальної страхової допомоги згідно з законодавством України. Соціальні стандарти. Міжнародно-правове регулювання соціального забезпечення. Система нормативно-правових актів, що регулюють соціальне страхування в Україні. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування. Страхові випадки відповідно до соціального страхування. Ознаки та види відповідальності за порушення законодавства про соціальне страхування. Реалізація та охорона прав громадян на отримання соціальної страхової допомоги у передбачених законом випадках.

ТЕМА 8

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ОХОРОНА ПРАВА НА СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ. ПІЛЬГИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Правове регулювання державного соціального обслуговування. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення. Поняття соціальних пільг, їх види, характеристика, ознаки і класифікація.

Загальні умови захисту прав на соціальне обслуговування та отримання соціальних пільг. Суб'єкти соціальних пільг. Порядок надання соціальних послуг. Соціальні послуги, що надаються за рахунок коштів соціальних страхових фондів: загальна характеристика страхових послуг; страхові послуги у зв'язку із втратою працездатності; страхові послуги у зв'язку із втратою роботи; інші види страхових послуг.

Реалізація прав у сфері соціального обслуговування та їх захист. Пільги в системі соціального обслуговування як додатковий вид соціального забезпечення. Умови та порядок надання соціальних пільг за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Порядок вирішення спорів про соціальне обслуговування, страхові виплати та соціальні пільги.

Проблеми реформування державної системи соціальних пільг в Україні та шляхи їх вирішення.

Питання з курсу «Трудове право»

1. Поняття, предмет, метод і функції трудового права.
2. Поняття, предмет, метод і функції права соціального забезпечення.
3. Поняття, види, особливості джерел трудового права.
4. Поняття, види, особливості джерел права соціального забезпечення.
5. Система трудового права як галузі права.
6. Система права соціального забезпечення як галузі права.
7. Загальне і спеціальне трудове законодавство.
8. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин в умовах воєнного стану.
9. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин в сфері соціального забезпечення в умовах воєнного стану.
10. Розмежування трудових правовідносин від цивільних, адміністративних, правовідносин по соціальному забезпеченню.
11. Історичний розвиток законодавства про працю України, його загальна характеристика.
12. Поняття «система трудового права» і «трудове законодавство».
13. Актуальні проблеми розвитку трудового права та законодавства в цілому в умовах воєнного стану.
14. Місце міжнародно-правових актів серед джерел трудового права.
15. Правові основи загальної і особливої частин трудового права.
16. Проблеми кодифікації трудового права.

17. Практичні проблеми застосування норм трудового законодавства.
18. Поняття трудового договору.
19. Форма та зміст трудового договору.
20. Загальний порядок укладення трудового договору в умовах воєнного стану.
21. Поняття та види переведень на іншу роботу.
22. Переміщення та зміна істотних умов праці.
23. Гарантії правового захисту права на працю та відпочинок в умовах воєнного стану.
24. Поняття і зміст трудової правосуб'єктності. Відмінність трудового договору від угоди цивільно-правового характеру.
25. Особливості правового статусу роботодавця і працівника.
26. Проблема виконання трудової функції без укладення трудового договору (контракту).
27. Співвідношення нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю.
28. Особливості розгляду трудових спорів про поновлення на роботі.
29. Поняття та класифікація підстав припинення трудового договору в умовах воєнного стану.
30. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
31. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
32. Загальний порядок припинення трудового договору.
33. Правове регулювання робочого часу та часу відпочинку в умовах воєнного стану.
34. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність в трудовому праві.
35. Поняття, причини виникнення трудових спорів та порядок їх розв'язання.
36. Органи, що розглядають трудові спори в умовах воєнного стану.
37. Організація, склад і компетенція комісій по трудовим спорам.
38. Порядок розгляду колективних трудових спорів.
39. Судова практика розгляду трудових спорів.
40. Розгляд трудових спорів шляхом медіації.
41. Загальна характеристика основних законів та підзаконних актів і норм, що регулюють пенсійне забезпечення.
42. Міжнародні договори України як частина національного пенсійного законодавства.
43. Система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
44. Правове регулювання недержавного пенсійного забезпечення в Україні.
45. Реалізація прав і гарантій громадян на пенсійне забезпечення згідно з діючим законодавством України. Відповідальність за порушення пенсійного законодавства.
46. Пенсійна реформа в Україні та її проблеми.
47. Основні нормативно-правові акти, що регулюють право громадян на отримання страхової допомоги в системі соціального забезпечення.

48. Види, форми та особливості призначення соціальної допомоги згідно з законодавством України. Соціальні стандарти.
49. Ознаки та види відповідальності за порушення законодавства про соціальне страхування.
50. Реалізація та охорона прав громадян на отримання соціальної допомоги у передбачених законом випадках в умовах воєнного стану.
51. Проблеми правового забезпечення соціального обслуговування та соціальних послуг.
52. Правове регулювання державного соціального обслуговування в умовах воєнного стану.
53. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення.
54. Реалізація прав у сфері соціального обслуговування та їх захист.
55. Пільги в системі соціального обслуговування як додатковий вид соціального забезпечення.
56. Порядок вирішення спорів про соціальне обслуговування, страхові виплати та соціальні пільги в умовах воєнного стану.
57. Проблеми реформування державної системи соціальних пільг в Україні та шляхи їх вирішення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254 к96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/law/show/25496-вр>.
- акти міжнародного права:**
1. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948. URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/995_015.
2. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП №139 від 26.06.1973. URL:.
3. Про безробіття: Конвенція МОП №2 (ратифікована Україною 16.05.1994). URL:http://zakon2.rada.gov.ua/law/show/993_143.
4. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП від 19.06.1981 №158 (Ратифікована 04.02.1994р.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/993_006#Text
5. Про мінімальні норми соціального забезпечення: Конвенція МОП від 28.06.1952 №102 (Ратифікована 16.03.2016р.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/993_011#Text.
6. Про приватні агентства зайнятості: Конвенція МОП від 19.06.1997 № 181.
7. Про захист заробітної плати: Конвенція МОП від 01.07.1949 №95. URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/993_146#Text.
8. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/995_004#Text.
9. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП від 28.06.1930 №29. URL:https://zakon.rada.gov.ua/law/show/993_136#Text.

10. Конвенція про скорочення робочого часу до сорока годин на тиждень: Конвенція МОП від 22.06.1935. №47.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_145.

11. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності: Конвенція МОП від 29.06.1951 №100 (Ратифікована 09.06.1956р.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002#Text.

12. Про обмеження нічної праці дітей та підлітків на непромислових роботах: Конвенція МОП №79 (ратифікована Україною 14.09.1956).
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_126.

13. Про застосування принципів права на організацію і ведення колективних переговорів: Конвенція МОП від 01.07.1949 №98. (Ратифікована 11.08.1956р.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_004#Text.

14. Про охорону материнства: Конвенція від 28.06.1952 №103 (Ратифікована 11.08.1956р.). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_122#Text.

15. Про дискримінацію в галузі праці та занять: Конвенція МОП від 25.06.1958 №111 (Ратифікована 30.06.1961р.).
 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161#Text.

16. Про охорону заробітної плати: Конвенція МОП від 01.07.1949. №95 (Ратифікована 30.06.1961р.) .URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text.

-закони України:

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971. №322. VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 №8073-X. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996. №50496-ВР URL:<https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/50496-вр..>

4. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. №4572-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

5. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року. №889-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

6. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22.02.2006. №3460-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>.

7. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994. №4004-XII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.

8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000. №1533-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.

9. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012. №5067-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

10. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993. №3356-XII. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>.

11. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995. №10895-ВР URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10895-вр>.

12. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22.06.2012. №5026-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text>.
13. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992. №2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
14. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999. №1045-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
15. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010. №2862-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>.
16. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
17. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.10.2004. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
18. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998. №13798-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13798-%D0%B2%D1%80#Text>.
19. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. №3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
20. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин: Закон України від 1 липня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text>.
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12 травня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#n6>.
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій: Закон України від 1 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-20#n6>.
24. Про дерадянізацію законодавства України: Закон України від 21 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#n9>.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом: від 18 липня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-20#n6>.
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність: від 19 липня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#n6>.
27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді,

та впровадження нових активних програм на ринку праці» від 21.09.2022 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-20#n6>.

-підзаконні акти:

1. Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.1993 №55. ЗПУ України. 1993. №4-5.

2. Про затвердження Граничних норм підіймання і переміщення важких речей жінками: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 10.12.1993 №241. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/lawsshowz0194-93>.

3. Про затвердження граничних норм підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.03.1996. №59. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/lawsshowz0183-96>.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо встановлення гнучкого режиму робочого часу: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 04.10.2006. №359 Юридичний вісник України. 2008. №49.

5. Про затвердження Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994. №46. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/lawsshowz0176-94>.

6. Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 №256. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lawsshowz0051-94>.

7. Про затвердження Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність: Наказ Міністерства праці України від 12.05.1996. №43. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/lawsshowz0286-96>.

8. Про затвердження Показників та критеріїв умов праці, за якими надаватимуться щорічні додаткові відпустки працівникам, зайнятим на роботах, пов'язаних з негативним впливом на здоров'я шкідливих виробничих факторів: Наказ Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики України від 31.12.1997. №383-55 *Офіційний вісник України*. 1998. №4. стор. 210. стаття 167.

9. Про затвердження Положення про державну службу зайнятості: Наказ міністерства соціальної політики України від 20.01.2015. №41 *Офіційний вісник України*. 2015. №12. стор. 283. стаття 338.

10. Про затвердження Положення про дисципліну праці працівників гірничих підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002. №294 *Офіційний вісник України*. 2002. №12. Ст. 567.

11. Про затвердження Положення про порядок укладання контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 №170 *Урядовий кур'єр*. 1994. №46.

12. Про затвердження Порядку відбору навчальних закладів для організації професійного навчання зареєстрованих безробітних та їх проживання в період навчання: Наказ Міністерства соціальної політики

України від 16.05.2013 №269 *Офіційний вісник України*. 2013.№45.стор.71.стаття1619.

13. Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2015№696 *Офіційний вісник України*. 2015. №74. стор.75. стаття2443.

14. Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 №198 *Офіційний вісник України*. 2013. №26. стор.10. стаття 859.

15. Про затвердження Рекомендацій щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 10.10.1997 №7 Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. 1997.№12.С.2728;1998.№3.С.38.

16. Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997. №1290. *Офіційний вісник України*.1997. №48 .стор.22.

17. Про затвердження Типової форми контракту з працівником: Наказ Міністерства праці України від15.04.1994№23.URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/law/show/z0084-94>.

18. Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.01.1998№45 *Офіційний вісник України*.1998.№3.стор.198.стаття105.

19. Про затвердження Форми трудового договору між працівником і фізичною особою та Порядку реєстрації трудового договору між працівником і фізичною особою: наказ Міністерства праці і соціальної політики України від 08.06.2001№260 *Офіційний вісник України*.2001.№27.Ст.1219.

20. Про типову форму контракту з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.1995№597.URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/law/show/597-95-%D0%BF>.

-постанови, інші рішення, роз'яснення судів (Конституційного, Верховного):

1. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 №9. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/law/show/v0009700-96#Text>.

2. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999. №13. *Вісник Верховного Суду України* (дод.). 2000. №1. С.21.

3. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992. №9. *Дебет-Кредит(Галицькіконтракти)*.2008. №29. С. 279.

4. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992р. №14 *Дебет-Кредит (Галицькіконтракти)*. 2008. №29. С. 288.

Підручники:

1. Трудове право України: підручник. С.М. Бортник та ін.; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019, 407с.
2. Трудове право України: підручник В.І.Щербина, А.М.Соцький. Чернівці: Технодрук, 2021, 552с.
3. Трудове право України: підручник С.В.Венедіктов. Київ: Людмила, 2021, 216 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Трудове право України: практикум: навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] [Золотухіна Л.О., Межевська Л.В., Бондар С.О. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л.О. Золотухіна]. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2021, 260 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Золотухіна Л.О. Судовий захист права особи на працю. Держава та регіони. Серія: Право. № 3 (69). том 2 2020 р. С. 129-132
http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3-2_2020/23.pdf
2. Золотухіна Л.О. Трудові права працівників під час війни Юридичний електронний журнал № 12. С. 212-214. http://www.lsej.org.ua/11_2023/48.pdf
3. Золотухіна Л.О. Значення дистанційної форми організації трудових відносин для забезпечення інтересів працівників (на прикладі Нідерландів). Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 1. С. 164-170.
<https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/725>
4. Золотухіна Л.О. Особливості процесу медіації в контексті трудових спорів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. 2024. 2, С. 141-147
<https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/131>
5. Киян В.Я. Щодо перспектив розірвання трудового договору. *Актуальні проблеми приватного та публічного права* : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 92-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, (2 квітня 2021 року). С. 84-87.
6. Киян В. Щодо змін у трудовому законодавстві України через пандемію COVID-19. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал*. 2022. № 1 (116). С. 53-59.
7. Киян В.Я. Щодо призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал*. 2022. № Спецвипуск №2 С. 469-475
8. Киян В. Я. Щодо перспектив та особливостей змін умов трудового договору в період воєнного стану. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди* №39. 2024. С.109-118

9. Киян В.Я. Окремі питання застосування судами законодавства України при розгляді трудових спорів *Науковий вісник ДДУВС 2024. Спеціальний випуск №1 С. 89-95*

10.Обушенко Н. Ратифікація та практичне впровадження конвенцій МОП як залог гармонізації національного законодавства з міжнародними трудовими нормами та європейськими стандартами. *Науково-практичний журнал «Право та юстиція»*. 2022. № 3-4 (№ 20-21) 2022. С. 17-31.

11.Обушенко Н. Узагальнююча характеристика мети та завдань систематизації трудового законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал*. 2021. № 4 (114). С. 126-131.

12.Обушенко Н. Судовий захист прав і свобод людини в умовах воєнного стану. *ГРААЛЬ НАУКИ : міжнар. наук. журнал. – Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці»*, 2025. – № 50. – С. 407-412.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

ТЕМА 1

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО – ПРОВІДНА ГАЛУЗЬ ПРАВА УКРАЇНИ

Поняття адміністративного права як галузі права, галузі законодавства, навчальної дисципліни. Основні сучасні наукові школи адміністративного права. Становлення адміністративного права України. Об'єкт адміністративного права. Сучасні тенденції щодо трансформації предмету адміністративного права. Адміністративне право у системі публічного права. Особливості адміністративно-правового методу. Поняття, мета та завдання адміністративної реформи. Реформа адміністративного права. Система та джерела адміністративного права. Пріоритетні напрями розвитку науки адміністративного права. Проблеми кодифікації сучасного адміністративного законодавства. Особливості адміністративного права інших країн.

ТЕМА 2

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ (АДМІНІСТРУВАННЯ) ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ

Поняття, ознаки та види соціального управління. Інституціональні характеристики публічного управління. Співвідношення публічного управління, виконавчої влади та комунального управління. Загальні та спеціальні принципи публічного управління.

Поняття та види форм публічного управління. Характеристика правових та не правових форм публічного управління. Особливості адміністративно-правових договорів. Адміністративні договори в діяльності Національної поліції. Управлінські послуги Національної поліції.

Акти публічного управління: поняття та класифікація. Поняття і ознаки адміністративно-правового акту. Акти Президента України. Акти Кабінету

міністрів у країні. Відомчі акти. Адміністративні акти Національної поліції. Локальні акти. Правозастосовчі акти.

Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Характеристика складових механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Проблема публічно-сервісних відносин у системі відносин адміністративного права.

Поняття та особливості методів публічного управління. Переконавання та примус в публічному управлінні. Імперативний метод в адміністративній діяльності Національної поліції. Метод реординації в системі методів адміністративного права.

Проблеми застосування адміністративного примусу поліцейськими. Діяльність Національної поліції в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів.

ТЕМА 3

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Поняття та ознаки суб'єкта адміністративного права. Адміністративна правосуб'єктність. Система суб'єктів адміністративного права. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Президент України як суб'єкт адміністративного права. Кабінет Міністрів України як суб'єкт адміністративного права. МВС України як центральний орган виконавчої влади. Національна поліція як суб'єкт адміністративного права. Інформаційне забезпечення діяльності органів виконавчої влади.

Особливості адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. Їх система. Проблема впорядкування відносин між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування.

Адміністративно-правовий статус громадян, іноземців, апатридів. Адміністративне забезпечення реалізації конституційного права громадян на звернення. Особливості адміністративно-правового статусу військовослужбовців. Особливості адміністративно-правового статусу об'єднання громадян, релігійних об'єднань

Державна служба - як суб'єкт адміністративного права. Поняття, ознаки, принципи, види державної служби. Особливості правового статусу державних службовців. Служба в Національній поліції як різновид державної служби. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби. Проходження державної служби. Поняття, принципи, стадії атестації державних службовців. Основні напрямки реформування державної служби згідно концепції адміністративної реформи.

Адміністративні функції Національної поліції. Адміністративно-наглядові повноваження Національної поліції.

Напрями удосконалення інституту державної служби в Україні. Організаційно-правові проблеми протидії корупції у сфері державної служби.

ТЕМА 4

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Поняття законності та дисципліни в публічному управлінні. Співвідношення законності та дисципліни. Поняття засобів забезпечення законності і дисципліни в публічному управлінні. Законність як основний принцип діяльності Національної поліції. Дисципліна в Національній поліції: поняття та види. Поняття та види контролю в публічному управлінні. Характеристика нагляду за законністю в публічному управлінні. Співвідношення контролю та нагляду. Особливості адміністративного нагляду Національної поліції за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Поняття і сутність моніторингу. Шляхи адміністративно-правового забезпечення реалізації громадянами права на звернення. Проблеми запровадження публічного контролю в публічному управлінні. Громадський контроль за діяльністю Національної поліції.

ТЕМА 5

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Поняття адміністративної деліктології. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності. Поняття, особливості та підстави адміністративної відповідальності. Особливості адміністративної відповідальності спеціальність суб'єктів. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. Адміністративна відповідальність поліцейських. Розмежування адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності.

Сучасні підходи до розуміння сутності проступку. Класифікація адміністративних правопорушень. Поняття про кваліфікацію адміністративних проступків. Попередження адміністративних правопорушень.

Поняття, функції та види адміністративних стягнень. Система адміністративних стягнень за законодавством України. Характеристика адміністративних стягнень. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

Особливості адміністративної відповідальності за певні види правопорушень (у сфері обігу наркотичних засобів, торгівлі, транспорту, публічного порядку і безпеки, управління тощо). Адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства. Проблеми адміністративної відповідальності за правопорушення пов'язані з корупцією.

Основні напрями реформування адміністративної відповідальності в Україні. Загальна характеристика проекту Кодексу України про адміністративні проступки.

ТЕМА 6

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОКРЕМИМИ СФЕРАМИ СУСПІЛЬСТВА

Галузеві, міжгалузеві та регіональні засади в публічному управлінні. Поняття, об'єкти та суб'єкти управління економікою. Проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання економічною сферою. Публічне управління соціально-культурною сферою.

Поняття, об'єкти та суб'єкти управління у галузі промисловості. Специфіка управління адміністративно-політичною діяльністю.

Національна поліція в системі суб'єктів управління адміністративно-політичною сферою. Адміністративно-правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації щодо охорони навколишнього природного середовища. Взаємодія Національної поліції з місцевими органами влади та громадськістю у профілактиці правопорушень. Адміністративна реформа та удосконалення діяльності Національної поліції.

Управління у галузі оборони та національної безпеки. Реформування публічного управління освітою та наукою.

ТЕМА 7

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Поняття, зміст та загальні риси адміністративного процесу. Предмет адміністративно-процесуального права. Принципи адміністративного процесу.

Поняття та зміст адміністративного позову. Суб'єкти адміністративного процесу. Правові та процесуальні засади діяльності адміністративних судів в Україні. Структура адміністративного процесу. Адміністративно-процесуальні норми та відносини. Порядок розгляду адміністративних спорів у сфері публічного управління. Поняття адміністративного провадження та характеристика його стадій. Класифікація адміністративних проваджень: сучасний підхід. Види адміністративних проваджень, що здійснюються Національною поліцією та їх характеристика.

ТЕМА 8

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РІЗНОВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Поняття та сутність провадження щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ. Особливості проваджень за зверненнями громадян.

Поняття та види нормотворчих та установчих проваджень в адміністративному процесі. Специфіка окремих видів нормотворчих та установчих проваджень (по обробці та прийняттю нормативних актів управління, по прийняттю індивідуальних актів управління, по створенню, реорганізації і ліквідації організаційних структур у сфері публічного управління, по комплектуванню організаційних структур у сфері публічного управління персоналом та його характеристика).

Провадження по застосуванню заходів заохочення та примусу в публічному управлінні. Особливості дисциплінарного провадження та

провадження в справах про дисциплінарні правопорушення державних службовців, стадії такого провадження та їх характеристика. Особливості проваджень по застосуванню заходів адміністративного примусу.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення: поняття, стадії, учасники. Докази та доказування у справах про адміністративні правопорушення. Загальні правила накладення адміністративних стягнень. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Національна поліція як суб'єкт провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Поняття та види реєстраційно-дозвільних проваджень. Реєстраційно-дозвільні провадження в діяльності Національної поліції. Особливості ліцензійних проваджень.

ТЕМА 9 ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Поняття виконавчого провадження та органи, що його здійснюють. Нормативно-правове регулювання виконавчого провадження. Органи примусового виконання рішень суду, їх адміністративно-правовий статус та повноваження. Характеристика стадій виконавчого провадження. Процесуальний порядок здійснення виконавчих дій. Взаємодія Національної поліції та органів примусового виконання під час примусового виконання рішень суду та інших органів.

ТЕМА 10 АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУДОВИЙ ПРОЦЕС

Сучасні європейські моделі організації адміністративної юстиції. Поняття адміністративної юстиції, її зв'язок з адміністративним процесом. Співвідношення адміністративної юстиції та адміністративної юрисдикції. Правові та процесуальні засади діяльності адміністративних судів в Україні. Структура адміністративних судів України. Учасники адміністративного процесу та їх процесуальний статус. Загальна юрисдикція адміністративних судів в Україні. Предметна та територіальна юрисдикція адміністративних судів. Види публічно-правових спорів. Стадії судового адміністративного процесу. Загальний порядок розгляду публічно-правових спорів в адміністративних судах. Проблеми удосконалення діяльності адміністративних судів в Україні.

Питання з курсу «Адміністративне право і процес»

1. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності.
2. Адміністративна відповідальність за вчинення правопорушень пов'язаних з корупцією.
3. Адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства.
4. Адміністративна відповідальність поліцейських.
5. Адміністративна відповідальність юридичних осіб.

6. Адміністративна реформа та її співвідношення з реформою адміністративного права.
7. Адміністративна реформа та удосконалення діяльності Національної поліції.
8. Адміністративне право у системі публічного права.
9. Адміністративний примус Національної поліції.
10. Адміністративний процес у системі юридичних процесів.
11. Адміністративні акти органів публічної влади.
12. Адміністративні деліктні провадження.
13. Адміністративні послуги: поняття та види.
14. Адміністративні неюрисдикційні провадження.
15. Адміністративні функції Національної поліції.
16. Адміністративно-правовий режим державної таємниці.
17. Адміністративно-правовий статус об'єднаних територіальних громад в Україні.
18. Адміністративно-правовий статус фізичних осіб.
19. Адміністративно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
20. Адміністративно-процесуальні норми та адміністративно-процесуальні відносини.
21. Адміністративно-юрисдикційні повноваження Національної поліції.
22. Взаємодія Національної поліції з місцевими органами влади та громадськістю у профілактиці правопорушень.
23. Види інформаційних правовідносин.
24. Види адміністративних процедур.
25. Види видатків державного бюджету в Україні.
26. Види доходів державного бюджету в Україні.
27. Види інформаційних правопорушень.
28. Види податків в Україні.
29. Відповідальність за порушення законодавства у сфері державної таємниці.
30. Громадський контроль за діяльністю Національної поліції.
31. Публічне управління соціально-культурною сферою.
32. Публічне управління як різновид соціального управління.
33. Дисциплінарні провадження: поняття та види.
34. Діяльність Національної поліції в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів.
35. Докази та доказування у справах про адміністративні правопорушення.
36. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
37. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
38. Юрисдикція адміністративних судів в Україні.
39. Інститут публічної (державної) служби в Україні.
40. Інформаційне забезпечення діяльності органів виконавчої влади.
41. Інформаційне право як самостійна галузь права України.
42. Інформація як об'єкт правового регулювання.
43. Кабінет Міністрів України як суб'єкт адміністративного права.
44. Класифікація адміністративних правопорушень.

45. Контроль та нагляд у публічному управлінні.
46. МВС України як центральний орган виконавчої влади.
47. Методологія сучасного адміністративного права.
48. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин.
49. Національна поліція в системі суб'єктів управління адміністративно-політичною сферою.
50. Національна поліція як суб'єкт провадження у справах про адміністративні правопорушення.
51. Міністерство фінансів України як суб'єкт адміністративних та фінансових правовідносин.
52. Нагляд за додержанням законодавства України про державну таємницю.
53. Національний банк як суб'єкт адміністративних та фінансових правовідносин.
54. Об'єднання громадян як суб'єкт адміністративно-правових відносин.
55. Об'єкт адміністративного права та його співвідношення з предметом цієї галузі.
56. Органи влади, що здійснюють регулювання у сфері інформаційних відносин.
57. Національна поліція як суб'єкт адміністративного права.
58. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт адміністративно-правових відносин.
59. Основні вітчизняні наукові школи адміністративного права.
60. Основні напрями удосконалення адміністративної відповідальності.
61. Особливості дисциплінарного провадження в Національній поліції.
62. Особливості структури інформаційно-правових норм.
63. Державна фіскальна служба як суб'єкт фінансових правовідносин.
64. Податкове право і податкове законодавство.
65. Поняття бюджетного права та його предмет.
66. Поняття та зміст адміністративного позову.
67. Поняття та співвідношення виконавчої влади, державного та комунального (самоврядного) управління.
68. Поняття та форми фінансового контролю.
69. Попередження адміністративних правопорушень.
70. Порядок розгляду публічно-правових спорів в адміністративних судах.
71. Правові основи державних видатків та бюджетного фінансування.
72. Правові та процесуальні засади діяльності адміністративних судів в Україні.
73. Предмет адміністративно-процесуального права.
74. Президент України як суб'єкт адміністративного права.
75. Предметна та територіальна юрисдикція адміністративних судів.
76. Види публічно-правових спорів.
77. Принципи адміністративного процесу.
78. Проблема публічно-сервісних відносин у системі відносин адміністративного права.
79. Проблеми удосконалення діяльності адміністративних судів в Україні.
80. Провадження з виконання адміністративних стягнень.

81. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.
82. Реєстраційно-дозвільні повноваження Національної поліції.
83. Реформа адміністративного права України: сутність та основні етапи.
84. Світові моделі організації адміністративної юстиції.
85. Система адміністративних проваджень.
86. Система адміністративних стягнень за законодавством України.
87. Система органів виконавчої влади в Україні.
88. Система суб'єктів адміністративного права.
89. Система суб'єктів фінансового контролю.
90. Система та джерела інформаційного права.
91. Служба в Національній поліції як різновид державної служби.
92. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби.
93. Співвідношення адміністративної реформи та реформи адміністративного права.
94. Суб'єкти адміністративного процесу.
95. Структура адміністративних судів України.
96. Управлінські послуги Національної поліції.
97. Фізичні особи як суб'єкти фінансових правовідносин.
98. Фінансове право як галузь адміністративного права.
99. Форми публічного управління.
100. Форми та методи фінансової діяльності.
101. Юридична особа як суб'єкт адміністративного права.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141

Акти міжнародного права

1. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифіковано Законом України № 1678-VII від 16.09.2014) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_a11/print1454426885682487.

Закони України

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7.12.1984. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984, додаток до № 51. Ст.1122.

2. Кодекс адміністративного судочинства України. Закон України від 06.07.2005. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст.446.

3. Основи законодавства України про охорону здоров'я Закон України від 19.11.1992. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4, Ст.19.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від

05.07.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27, стор. 1438, Ст. 282.

5. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 52. Ст. 455.

6. Про адміністративні послуги: Закон України від 6.09.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32, стор. 1705, Ст. 409.

7. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016. Урядовий кур'єр від 03.06.1999.

8. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 33. Ст. 270.

9. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. Відомості Верховної Ради України від 04.01.2013. 2013. № 1. Ст. 1.

10. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001. Відомості Верховної Ради. 2001. № 1. Ст. 65.

11. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015. Відомості Верховної Ради України. 2016, № 4. Ст. 43.

12. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 26, стор. 5, Ст. 219.

13. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 22.02.2006. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. № 29, ст.233.

14. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 31. Ст. 338.

15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст.314.

16. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. Відомості Верховної Ради України від 05.12.2014. 2014. № 49, стор. 3186. Ст. 2056.

17. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017. Урядовий кур'єр від 24.01.2018. № 16.

18. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. Закон України від 06.09.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32, стор. 1720, ст. 412.

19. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 380.

20. Про Збройні сили України: Закон України від 06.12.1991. Офіційний вісник України. 2000. № 44. Ст. 1877.

21. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.

22. Про імміграцію: Закон України від 7.06.2001. Відомості Верховної Ради. 2001. № 41. Ст. 197.

23. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10. 1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 49. Ст. 272.

24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 20.05.1997. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

25. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999. Відомості Верховної Ради України. 1999. №20–21. Ст. 190.

26. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 141.
27. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 9, Ст. 106.
28. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001. Відомості Верховної Ради. 2001. № 48. Ст. 254.
29. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. Відомості Верховної Ради. 2001. № 23. Ст. 118.
30. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 06.04.2000. Офіційний вісник України. 2000. № 17. Ст. 691.
31. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000. Офіційний вісник України. 2000. № 15. Ст. 588.
32. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.
33. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12.
34. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
35. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 25. Ст. 28.
36. Про службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 382.
37. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001. Урядовий кур'єр. 200. № 116.
38. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 22.12.1997. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99.
39. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000. Офіційний вісник України. 2000. № 30. Ст. 1248.
40. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002. Відомості Верховної Ради України від 31.05.2002. 2002., № 21, Ст. 135.

Підзаконні акти

1. Про затвердження військово-адміністративного поділу території України: Указ Президента України від 5.02.2016 № 39/2016. Урядовий кур'єр від 09.02.2016. № 25.
2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС від 06.11.2015 №1376. Офіційний вісник України від 22.12.2015. 2015. № 99, стор. 201, стаття 3405.
3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ МВС від 07.11.2015 № 1395. Офіційний вісник України від 13.11.2015. 2015. № 88, стор. 176, стаття 2964.
4. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв

транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС та МОЗ від 09.11.2015 № 1452/735. Офіційний вісник України від 13.11.2015. 2015. № 88, стор. 217, стаття 2965.

5. Про затвердження Положення про дозвільну систему України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF/print>.

6. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. Урядовий кур'єр від 06.11.2015. № 207.

7. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини: Наказ МОЗ, МВС, Генпрокуратури, Мінюсту від 10.10.1997. № 306/680/21/65/5. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0534-97>.

8. Про організацію роботи фізичних осіб – підприємців, які займаються народною медициною (цілительством): Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16.03.2016 № 189. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0491-16>.

9. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363. Урядовий кур'єр від 18.01.2012. № 9.

10. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103. Урядовий кур'єр від 25.12.2008 № 243.

11. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: наказ МВС від 15.11.2017 № 930. Офіційний вісник України від 26.01.2018. 2018. № 8, стор. 323, Ст. 319.

12. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1086. Урядовий кур'єр від 25.12.2008 № 243.

13. Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1102. Урядовий кур'єр від 25.12.2008. № 243.

14. Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства: Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016 URL: <http://www.president.gov.ua/documents/2482016-20153>.

Постанови, інші рішення, роз'яснення судів (Конституційного, Верховного)

1. Про практику застосування судами України законодавства про порушення правил адміністративного нагляду: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.1986 URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868).

2. Про внесення змін та доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди»: URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868).

3. Про судову практику у справах про хуліганство. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 № 10 URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Божка Валерія Віталійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 23.12.2014 № 7-рп/2014 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/o79/page>.

5. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 30.07.2015 року № 2-в/2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/o79/page>.

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 26.05.2015. № 5-рп/2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/o79/page>.

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України від 08.04.2015 № 3-рп/2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/o79/page>.

Підручники:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

2. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.

3. Адміністративне право України. Академічний курс. Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Видавництво «Юридична

думка», 2004. 584 с.

4. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник. Видання друге. За загальною редакцією Коваленка В.В., Римаренка Ю.І. Олефіра В.І. Київ: «Директ Лайн», 2012. 816 с.

Підручники:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

2. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.

3. Адміністративне право України. Академічний курс. Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.

4. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.

5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

6. Бородин І.Л. Адміністративне право України : підручник / І.Л. Бородин. К.: Алерта, 2019. 548 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ. Ваіте, 2014. 376 с.

2. Галуцько В.В., Курило В.І., Короєд С.О. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / [В.В. Галуцько , В.І. Курило, С.О. Короєд , О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванищук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова]; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С. 2015. 272 с.

3. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху в наукових працях українських вчених. Посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2011. 80 с.

4. Хавронюк М.І. Дисциплінарні правопорушення і дисциплінарна відповідальність. навчальний посібник. Київ. Атіка, 2003. 240 с.

5. Адміністративне процесуальне право: навчальний посібник Т.П. Мінка, С.М. Алфьоров, Р.В. Миронюк та ін.; заг. ред. Т.П. Мінки ; ДДУВС. Харків. Право. 2013. 352 с.

6. Зразки протоколів про адміністративні правопорушення, складання яких підвідомче Національній поліції: практичний посібник / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховеря та ін. Харків. Право, 2016. 180 с.

7. Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії: навчальний посібник / В.В. Серєда, М.В. Ковалів, С.С. Єсімов, М.П. Гурковський. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 496 с.

8. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник / Кол. авт.; кер. – к-т юрид. наук, В.А. Глуховеря. ДДУВС, Дніпро:

2016. 165 с.

9. Адміністративна відповідальність в Україні: навчальний посібник. В.М. Бесчастний, О. М. Мердова, А.П. Сахно; за заг. ред. В. М. Бесчастного. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України. 2015. 197 с.

10. Логвиненко Б.О. Провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я : навч. посіб. / Б.О. Логвиненко. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 106 с.

11. Миронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник / Р.В. Миронюк. Дніпро: ДДУВС, 2019. 352 с.

12. Голобородько Д.В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів) : Навч. наоч. посібник / Голобородько Д.В. Дніпро: ДДУВС, 2019. 314 с.

13. Серета В.В., Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право: навчальний посібник / В.В. Серета, З.Р. Кісіль, Р.В. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 520 с.

14. Бурбика М.М., Солонар А.В., Янішевська К.Д. Адміністративне право України. Навчальний посібник. Суми: Мрія, 2015. 358 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Зеленський Є.С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчинення адміністративних правопорушень дітьми : монографія / Є.С. Зеленський, І.С. Кравченко. Дніпро: ДДУВС, 2020. 154 с.

2. Дем'янчук В.А. Організаційно-правовий аспект антикорупційної політики України: монографія. Харків: Константа, 2017. 480 с.

3. Коллер Ю.С, Собакарь А.О. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху: монографія / Ю.С. Коллер, А.О. Собакарь. Київ: «МП Леся», 2015. 204 с.

4. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: Монографія. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.

5. Крупнова Л.В. Розбудова вітчизняної системи виконавчого провадження в умовах реформування судочинства та суміжних правових інститутів: монографія. Харків: Константа, 2017. 488 с.

6. Личенко І.О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 216 с.

7. Лошицький М.В., Короед С.О. Реалізація судової влади адміністративними судами: окремі проблеми теорії та практики адміністративного судочинства в Україні: монографія / М.В. Лошицький, С.О. Короед. Київ. «МП Леся», 2015. 136 с.

8. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень: монографія. Львів: ЛьвДУВС при НАВСУ. 2000. 173 с.

9. Публічне адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні: теорія і практика. Монографія. Логвиненко Б.О. Київ: «МП Леся», 2017. 344 с.

10. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : монографія. Харків : Панов, 2016. 460 с.

11. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. За заг. ред. С.В. Петкова та С.М. Морозова. Київ: «Центр учбової літератури». 2012. 1248 с.

Інші джерела:

1. Міжнародні стандарти прав людини у правоохоронній діяльності: практикум / Боняк В.О., Завгородній В.А., Перепьолкін СМ., Філяніна Л.А., Христова Ю.В. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2014. 284 с.

2. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховеря та ін. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. – Харків: Право, 2016. 178 с.

3. Логвиненко Б.О. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності: метод. рек. / Б.О. Логвиненко, І.С. Кравченко. Дніпро: ДДУВС, 2018. 20 с. (Бібліотека працівника Національної поліції).

4. Кравченко І.С. Правові підстави та порядок виявлення та документування адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією: метод. рек. / І.С. Кравченко, Б.О. Логвиненко, А.А. Манжула. Дніпро: ДДУВС, 2016. 44 с.

5. Організація роботи дільничних офіцерів поліції в об'єднаних територіальних громадах на засадах партнерства: метод. рекомендації / Д. В. Голобородько, Б.О. Логвиненко, М.А. Очеретяний, А.О. Собакарь. Дніпро: ДДУВС, 2019. 68 с.

6. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні. Автор-упорядник О.А. Банчук. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

Інтернет-ресурси:

1. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>

2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>

3. Президент України. Офіційне Інтернет представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>

4. Міністерство внутрішніх справ України. Офіційний Інтернет сайт URL: <http://www.mvs.gov.ua/>

5. Конституційний Суд України. Офіційний веб-сайт URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

6. Національна поліція. Офіційний веб-сайт URL: <http://www.npu.gov.ua>

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

ТЕМА 1

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Сучасний стан і тенденції розвитку фінансового законодавства України. Внутрішня система фінансового законодавства. Поняття і зміст фінансової діяльності держави, методи та форми її здійснення. Склад фінансової системи України.

Поняття та особливості фінансового права України. Поняття та види фінансових ресурсів держави. Предмет та метод фінансового права. Система та джерела фінансового права. Фінансове право як юридична наука та навчальна дисципліна. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права.

ТЕМА 2

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ НОРМИ ТА ВІДНОСИНИ

Поняття фінансово-правових норм. Види фінансово-правових норм. Структура фінансово-правових норм. Особливості фінансових санкцій та їх співвідношення з адміністративно-правовими стягненнями.

Поняття та структура фінансово-правових відносин. Склад фінансово-правових відносин. Особливості фінансової правосуб'єктності. Суб'єкти фінансового права і суб'єкти фінансових правовідносин. Фізичні особи як суб'єкти фінансових правовідносин. Міністерство фінансів України як суб'єкт адміністративних та фінансових правовідносин. Національний банк як суб'єкт адміністративних та фінансових правовідносин. Державна податкова служба України як суб'єкт фінансових правовідносин.

Державні органи управління фінансами. Повноваження Верховної Ради України в галузі фінансів у відповідності з Конституцією України. Організація оперативного управління фінансами України. Головні Завдання Міністерства фінансів України в галузі управління фінансами держави. Склад Державної казначейської служби України та її функції. Повноваження Рахункової палати України.

ТЕМА 3

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Суть та призначення фінансового контролю. Об'єкти фінансового контролю та необхідна умова його ефективності. Фінансова дисципліна та її зміст. Правовий статус суб'єктів фінансового контролю. Критерії оцінки ефективності фінансового контролю. Форми та методи фінансового контролю. Проблеми удосконалення фінансового контролю в Україні.

Поняття аудиту та зміст аудиторської діяльності. Органи, які здійснюють аудиторську діяльність. Сертифікація та ліцензування аудиторської діяльності.

ТЕМА 4

БЮДЖЕТНЕ ПРАВО ТА БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Поняття бюджету та його роль в економіці держави. Правові основи Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Бюджетний кодекс як основне джерело бюджетного права. Поняття бюджетного права та предмет бюджетного права. Бюджетні правовідносини, їх зміст. Суб'єкти бюджетних правовідносин. Виникнення, зміна та припинення бюджетних правовідносин.

Поняття бюджетного устрою. Визначення бюджетної системи України. Консолідований бюджет, його використання. Принципи бюджетного устрою України. Проблеми формування бюджетної системи України в світлі Конституції України. Бюджетна класифікація, її призначення, функціональна та економічна структура.

Правові основи складу доходів бюджетів та їх розподіл між окремими ланками бюджетної системи України. Бюджетне регулювання, його методи.

Правові основи складу видатків бюджетів і їх розподіл між окремими ланками бюджетної системи України. Поняття та склад поточних видатків та видатків розвитку. Бюджетний процес в Україні; його поняття і зміст. Процесуальні бюджетно-правові норми. Стадії бюджетного процесу. Складання проекту бюджету; порядок розгляду проекту бюджету та затвердження бюджету.

Виконання бюджету; розпис бюджету; казначейське виконання кошторисних видатків; розпорядники коштів, їх види. Касові видатки; фактичні видатки. Звітність про виконання бюджетів.

Правове регулювання місцевих фінансів. повноваження в сфері місцевого бюджету, позабюджетних фондів місцевих рад, валютних фондів.

Шляхи проведення бюджетної реформи в Україні. Проблеми міжбюджетних відносин. Правовий режим фінансів підприємств. Структура децентралізованих фондів підприємств. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств. Поняття казенного підприємства, особливості управління, планування його фінансової діяльності. Порядок розподілу прибутку та утворення фондів підприємства.

Правове регулювання державних доходів поняття доходів країни, державних доходів, доходів бюджетів.

ТЕМА 5

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОХОДІВ. ПОДАТКОВЕ ПРАВО

Поняття податків та їх правова природа. Функції податків. Прямі і непрямі податки. Податкове право і податкове законодавство. Елементи податкового закону. Правовий режим податків з громадян (прибутковий податок з громадян, податок на промисел). Основні положення податку з прибутку підприємств. Характерні особливості оподаткування окремих видів. Діяльності і операцій особливого виду (страхової діяльності, нерезидентів, спільної діяльності, операції у банківській діяльності).

Правове регулювання непрямих податків (податок на додану вартість, акцизний збір).

Відповідальність за порушення податкового законодавства. Види відповідальності за податкові правопорушення. Захист прав платника податків. Податкова політика та податкова реформа в Україні. Характеристика Податкового кодексу України. Податкова система України. Особливості податкового механізму.

ТЕМА 6

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУВАННЯ, СТРАХУВАННЯ, РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ТА ВАЛЮТНОГО ОБІГУ

Державний кредит як економіко-правова категорія. Поняття, функції та класифікація державних кредитів. Державний борг. Види державного боргу.

Поняття страхової діяльності. Страхові фонди. Суспільна сутність і призначення страхування, його функції. Галузі та види страхування в Україні; відносини, що регулюються нормами фінансового права. Правові основи державних видатків та бюджетного фінансування. Поняття державних витрат.

Правовий режим фінансування соціально-культурних заходів в умовах переходу до ринку. Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури.

Правове регулювання видатків на утримання законодавчої, виконавчої влади, правоохоронних органів та національної оборони. Правові основи спеціальних коштів бюджетних закладів. Поняття, класифікація видів, порядок формування та використання. Фінансування промисловості та капіталовкладень. Поняття інвестиційної та інноваційної діяльності. Порядок фінансування житлово-комунального господарства в умовах перехідної економіки. Правовий режим державних і місцевих позабюджетних фондів.

Поняття грошового обігу в Україні. Правові основи регулювання грошового обігу в Україні. Правовий режим валютних операцій. Валютні правовідносини, їх особливості. Контрольні повноваження Національного банку України у сфері грошового та валютного обігу.

Питання з курсу «Фінансове право»

1. Поняття фінансового права як галузі права України.
2. Предмет фінансового права.
3. Метод фінансово-правового регулювання.
4. Принципи фінансового права.
5. Система фінансового права.
6. Джерела фінансового права України.
7. Конституційні засади фінансової діяльності держави.
8. Співвідношення фінансового права з адміністративним правом.
9. Співвідношення фінансового права з цивільним правом.
10. Поняття фінансової діяльності держави.
11. Форми фінансової діяльності держави.
12. Методи фінансової діяльності держави.
13. Поняття публічних фінансів.
14. Фінансова система України: структура та елементи.

15. Правове регулювання фінансової системи України.
16. Поняття фінансово-правових норм.
17. Види фінансово-правових норм.
18. Структура фінансово-правової норми.
19. Особливості фінансово-правових санкцій.
20. Співвідношення фінансово-правових санкцій з адміністративними.
21. Поняття фінансових правовідносин.
22. Структура фінансових правовідносин.
23. Склад фінансових правовідносин.
24. Об'єкти фінансових правовідносин.
25. Підстави виникнення фінансових правовідносин.
26. Підстави зміни фінансових правовідносин.
27. Підстави припинення фінансових правовідносин.
28. Фінансова правосуб'єктність.
29. Суб'єкти фінансового права.
30. Суб'єкти фінансових правовідносин.
31. Фізичні особи як суб'єкти фінансового права.
32. Юридичні особи як суб'єкти фінансового права.
33. Держава як суб'єкт фінансового права.
34. Органи державної влади у сфері фінансів.
35. Повноваження Верховної Ради України у сфері фінансів.
36. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері фінансів.
37. Міністерство фінансів України: правовий статус і функції.
38. Державна казначейська служба України: правовий статус і функції.
39. Державна податкова служба України: повноваження.
40. Поняття бюджетного права.
41. Бюджетна система України.
42. Принципи бюджетної системи.
43. Бюджетний устрій України.
44. Бюджетні правовідносини.
45. Доходи бюджету: поняття та види.
46. Видатки бюджету: поняття та структура.
47. Дефіцит бюджету та джерела його покриття.
48. Бюджетний процес: поняття та стадії.
49. Бюджетна декларація, призначення, зміст та порядок складання.
50. Складання проєкту бюджету.
51. Розгляд та прийняття бюджету.
52. Виконання бюджету.
53. Звітність про виконання бюджету.
54. Міжбюджетні відносини.
55. Бюджетний контроль.
56. Поняття податкового права.
57. Податкова система України.
58. Принципи оподаткування.
59. Поняття податку та збору.
60. Елементи податку.

61. Види податків.
62. Податкові правовідносини.
63. Платники податків: права та обов'язки.
64. Контролюючі органи у сфері оподаткування.
65. Податковий обов'язок.
66. Податкова звітність.
67. Податковий контроль.
68. Податкові правопорушення.
69. Види податкової відповідальності.
70. Оскарження рішень податкових органів.
71. Поняття грошової системи України.
72. Правове регулювання грошового обігу.
73. Грошово-кредитна політика держави.
74. Правовий статус та функції Національного банку України.
75. Банківська система України.
76. Правове регулювання банківської діяльності.
77. Банківські правовідносини.
78. Валютне регулювання та валютний контроль.
79. Платіжні системи та електронні гроші.
80. Поняття та види фінансового контролю.
81. Органи фінансового контролю.
82. Публічні запозичення та державний борг.
83. Фінансово-правове регулювання місцевих фінансів.
84. Вплив євроінтеграції на фінансове право України.
85. Цифровізація фінансів та фінансове право (FinTech, e-money, CBDC).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Нормативні акти:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50 /50–51/.
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–48.
4. Положення про валютний нагляд: затв. постановою правління Нац. банку України від 03.01.2019 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19>
5. Положення про Державну аудиторську службу України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 3.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
6. Положення про Державну казначейську службу України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>
7. Положення про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від

- 6.03.2019 р. № 227р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>
8. Порядок здійснення місцевих запозичень: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>
 9. Порядок надання місцевих гарантій: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2012 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2012-%D0%BF>
 10. Порядок передачі бюджетних призначень, перерозподілу видатків бюджету і надання кредитів з бюджету: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2011 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2011-%D0%BF>
 11. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 р. № 1132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF>
 12. Порядок подання фінансової звітності: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
 13. Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання: наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 р. № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-14>
 14. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5.
 15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
 16. Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства Фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11>
 17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
 18. Про випуск казначейських зобов'язань: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 р. № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/836-2012-%D0%BF#Text>
 19. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 р. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183-viii-3>
 20. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
 21. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30 червня 1999 року № 783-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 34.
 22. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36.
 23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09 липня 2003 року № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49.

24. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>
25. Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей: затв. постановою правління Нац. банку України від 02.01.2019 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19>
26. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13.
27. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР.
28. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
29. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n1249>
30. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
31. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

Підручники:

1. Дмитрик О. О., Єфремова К. В., Котенко А. М. та ін. (ред. О. О. Дмитрик). Фінансове право : підручник / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого ; за ред. О. О. Дмитрик. Харків : Видавничий дім «Право», 2024. 704 с.
2. Дмитрик О. О. Фінансове право : підручник / О. О. Дмитрик, Є. О. Алісов, Д. А. Кобильнік та ін. ; за заг. ред. О. О. Дмитрик. Одеса : Юридика, 2022. 466 с.
3. Касьяненко Л. М., Мацелик Т. О., Новицька Н. Б. та ін. Фінансове право України (загальна частина) : навч. посіб. / Л. М. Касьяненко, Т. О. Мацелик, Н. Б. Новицька [та ін.]. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2021. 234 с.
4. Музика-Стефанчук О. А., Якимчук Н. Я. Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів : підручник / О. А. Музика-Стефанчук, Н. Я. Якимчук. Київ : АртЕк, 2024. 656 с.
5. Резворович К. Р., Юніна М. П. та ін. Фінансове право : навч. посіб. / К. Р. Резворович, М. П. Юніна та ін. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 180 с.
6. Фінансове право: підручник/ за ред. Т.Є. Кагановської та М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2022. 432 с.
7. Бюджетне право. Навчальний посібник. / кол. авт.: В.Я. Киян, Н.М. Обушенко, Л.В. Фокша, К.Е. Косяченко, Р.В. Карпенко. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. 2025. 331 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Андрущенко Г.С., Коваленко А.А., Савченко Л.А. Фінансово-контрольне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 348 с.
2. Бондар Т. В., Якимчук Н. Я. Податкове право : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 312 с.

3. Касьяненко Л. М., Головка Л. С., Колесник В. О. Податкове право України : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 356 с
4. Кучерявенко М. П., Сухонос В. В. Бюджетне право : навч.-метод. посіб. Харків : Право, 2022. 198 с.
5. Левицький В. О. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Фінансове право». Тернопіль : ТНТУ, 2022. 48 с. (електронне видання).
6. Савченко Л. А. Бюджетне право України : навч. посіб. Київ : Алерта, 2021. 224 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Бондаренко І.М. Кодифікація фінансового законодавства: зміст, форми та наслідки: монографія. Харків: Право, 2020. 328 с.
2. Косяченко К. Е. Бюджетні установи як учасники бюджетного процесу: їх права та обов'язки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2021. № 5. С. 115-118.
3. Латковська Т.А. Цифрова трансформація фінансового сектора України в умовах діджиталізації на рівні країн ЄС. Адміністративістика в умовах цифровізації: теорія, правове регулювання, практика : монографія / авт. колектив: С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова, Т. А. Латковська та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 800 с. С. 639-679.
4. Лямзіна О.В., Гарбінська-Руденко А.В. Поняття та значення державного боргу України в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267661>.
5. Марченко О.М., Пушак Я.Я., Ревак І.О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
6. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodnyy-dosvid-restrukturyzatsiyi-derzhavnoho-borhu-uvymiri-ukrayiny>.
7. Музика-Стефанчук О.А. Фінансове право крізь призму публічної фінансової політики. Слово Національної школи суддів України. 2023. № 3 (44). С.85-93.
8. Музика-Стефанчук О.А., Максименко В.М. Об'єкти фінансових праввідносин: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: ВАДЕКС, 2023. 199 с.

Інтернет-ресурси:

1. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. Режим доступу: <https://spending.gov.ua/new/>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ТЕМА 1

ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Інформація як об'єкт правового регулювання. Види інформації. Специфіка правової інформації. Поняття інформаційного права, як окремої галузі права. Особливості предмету і методу інформаційного права. Система та джерела інформаційного права. Методи інформаційного права. Інформаційне право як галузь наука та навчальна дисципліна. Співвідношення інформаційного права з іншими галузями права.

ТЕМА 2

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ НОРМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Поняття, ознаки та структура інформаційно-правових норм. Поняття та ознаки інформаційних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти інформаційних правовідносин. Особливості інформаційної правосуб'єктності. Органи влади, що здійснюють регулювання у сфері інформаційних відносин.

ТЕМА 3

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Поняття інформаційного законодавства. Завдання законодавства України про інформацію. Система інформаційного законодавства України. Галузі інформаційного законодавства. Основні напрями реформування інформаційного законодавства. Законодавство України про відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері.

ТЕМА 4

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІДНОСИН

Поняття та зміст державного регулювання суспільних відносин. Органи державної влади України, що здійснюють регулювання у сфері інформаційних відносин. Повноваження суб'єктів державного регулювання інформаційних правовідносин в Україні. Засоби державного регулювання в сфері інформації. Шляхи удосконалення діяльності державних органів в сфері інформації.

ТЕМА 5

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ІНФОРМАЦІЇ. ПРАВОВЕ ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО ОКРЕМИХ ВИДІВ ІНФОРМАЦІЇ

Поняття та види режимів інформації в Україні. Особливості правового регулювання обмеження доступу до окремих видів інформації. Державна таємниця та критерії її формування. Нагляд за додержанням законодавства України про державну таємницю. Відповідальність за порушення законодавства у сфері державної таємниці.

Питання з курсу «Інформаційне право»

1. Інформаційне право як наука: предмет, методологія, завдання та джерела.
2. Державна політика у сфері Інтернет та соціальних мереж.
3. Напрямки досліджень у галузі інформаційного права.
4. Правове регулювання інтернет-правовідносин: конституційно-правовий, цивільно-правовий, адміністративно-правовий та міжнародно-правовий аспекти.
5. Інформатизація науково-дослідницької діяльності в галузі права.
6. Сучасні проблеми та шляхи забезпечення інформаційної безпеки України.
7. Інформаційні технології в науці та освіті: правовий аспект.
8. Інформаційна безпека держави як складова національної безпеки.
9. Становлення та розвиток науки інформаційного права в Україні.
10. Внутрішні та зовнішні загрози інформаційній безпеці України.
11. Наука інформаційного права в зарубіжних країнах.
12. Об'єкти та суб'єкти Інтернет-правовідносин.
13. Правові засади інформатизації в Україні.
14. Інформаційна безпека особистості.
15. Поняття інформаційних правовідносин та їхній зміст.
16. Поняття та сутність інформатизації юридичної діяльності.
17. Інформаційні технології в науці та освіті: правові проблеми.
18. Поняття та сутність інформатизації правоохоронної діяльності.
19. Інформаційне забезпечення рейтингування науковця
20. Інформаційна безпека юридичної особи: правові засади.
21. Зв'язок науки інформаційного права з іншими суспільними та галузевими юридичними науками.
22. Інформаційне забезпечення юридичної діяльності.
23. Правові аспекти захисту персональних даних.
24. Внутрішня та зовнішня інформаційна політика держави.
25. Правові аспекти доступу до публічної інформації
26. Правове забезпечення внутрішньої інформаційної політики держави.
27. Міжнародне інформаційне право: поняття та генезис.
28. Правове забезпечення зовнішньої інформаційної політики держави.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Нормативні акти

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV // ВВР, 2003, № 36, ст. 275.
2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV // ВВР, 2003, № 36, ст. 276.
3. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР // ВВР, 1998, № 27-28.
4. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV // ВВР, 2004, № 12, ст. 155.
5. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII // ВВР, 1992, № 48, ст. 650.
6. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23.09.1997. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 50, ст. 302.
7. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 23.03.2017. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2017, N 20, ст.240.
8. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації : Закон України від 23.02.2006. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 30, ст.258 (в редакції від 21.06.2014).
9. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 43, ст.608.
10. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 16, ст.93.
11. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314.
12. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 1, ст. 1.
13. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481.
14. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 33, ст.345.
15. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25.

Основна:

1. Горючий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2015. 300 с.
2. Гуцалюк М.В., Гайсенюк Н.А Організація захисту інформації: навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2015. 202 с.
3. Кулицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності : навч. посіб. Київ : МАУП, 2012. 221 с.

4. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
5. Лутовинова В. І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації : практ. посіб. Київ., 2017. 71 с.
6. Мацюк В.Я., Бесчастний В.М., Шамрай В.О., Артеменко О.В. Використання інформаційного ресурсу для прийняття управлінського рішення : монографія. Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС, 2016. 208 с.
7. Орлюк О.П., Заярний О. А. Інформаційне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 588 с.

Допоміжна:

1. Боднар І. Р. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах : навч. посіб. до самост. вивч. курсу ; Укоопспілка ; Львівська комерційна академія. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2017. 279 с.
2. Безрученко В. С. Інформатизація суспільства : навч. посіб. Київ : Київ. міжнар. ун-т, 2017. 237 с.
3. Кормич Б. А. Інформаційне право України : навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Б. А. Кормич, І. В. Міщенко / Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2021. 45 с.
4. Мей К. Інформаційне суспільство: скептичний погляд; пер. з англ. М. Войницька. Київ : К.І.С., 2014. 218 с.
5. Хоменко Л. Г. Електронна інформаційна цивілізація: досвід розбудови в Україні : монографія. Київ : Міжнародна агенція «БІЗОН», 2014. 208 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Сайт. URL : <http://www.dsszzi.gov.ua>
2. Офіційний ресурс: Урядовий портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua>

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

ТЕМА № 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВИ

Поняття кримінального права як самостійної галузі права і як науки.

Кримінальне право як галузь права. Ознаки кримінального права. Соціальна обумовленість кримінального права. Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінальне процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право).

Система кримінального права. Загальна і Особлива частини. Наука кримінального права. Предмет і завдання науки кримінального права. Зв'язок кримінального права з суміжними науками (кримінологією, правовою статистикою, криміналістикою, судовою медициною, юридичною психологією, судовою медициною і психіатрією та ін.). Методи науки кримінального права. Роль науки кримінального права в розробці нового кримінального законодавства України. Система курсу кримінального права.

Значення кримінального права в діяльності правоохоронних структур.

ТЕМА № 2. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття кримінального закону України, його ознаки і значення. Задачі кримінального законодавства України. Кримінальний закон як єдине джерело кримінального права. Законодавство України про кримінальну відповідальність. Види кримінальних законів (Кодекс, окремі закони про кримінальну відповідальність, закони тимчасової дії та ін.). Відповідність Законів України про кримінальну відповідальність положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Структура (побудова) Кримінального кодексу України. Загальна і Особлива частини Кримінального кодексу України, їх єдність і взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу; диспозиції і санкції. Види диспозицій і санкцій. Кримінально-правові норми. Види кримінально-правових норм: визначальні (дефінітивні), роз'яснювальні, заохочувальні і норми-заборони.

Тлумачення кримінального закону: поняття і значення. Види тлумачення за суб'єктом: аутентичне (легальне, офіційне); судове; доктринальне; засоби тлумачення: граматичне, логічно-систематичне, історичне та ін. Результати (обсяг) тлумачення: буквально, обмежене і розширене.

Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність: у часі, по території, за колом осіб, універсальний принцип дії закону.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Вступ кримінального закону в силу. Обов'язкове опублікування кримінального закону як необхідна умова його застосування. Зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до КК України та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення

Час вчинення кримінального правопорушення і його вплив на межі кримінальної відповідальності особи. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність в часі.

Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території України. Поняття території України. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення.

Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України та особами без громадянства за межами України. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями за межами України. Правові наслідки засудження особи за межами України.

Видача злочинців (екстрадиція). Дія міжнародних договорів на території України, що регулюють питання правової допомоги у розшуку злочинців, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.

ТЕМА № 3. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Визначення поняття кримінального правопорушення: формальне; матеріальне; формально-матеріальне; їх сутність. Поняття кримінального правопорушення в чинному КК України. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.

Ознаки кримінального правопорушення. Суспільна небезпека як матеріальна ознака кримінального правопорушення та її значення. Характер та ступінь суспільної небезпеки. Протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення. Неприпустимість застосування статей Особливої частини КК за аналогією. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності. Вина ознака кримінального правопорушення; її зміст та значення. Діяння в кримінальному праві та його зміст. Форми діяння: дія і бездіяльність. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Караність як невід'ємна ознака кримінального правопорушення. Співвідношення караності як ознаки кримінального правопорушення і фактичного призначення покарання за нього. Органічна єдність ознак кримінального правопорушення. Значення ст. 11 КК для визначення поняття кримінального правопорушення. Проблема удосконалення поняття кримінального правопорушення та кримінального правопорушення в кримінальному праві України.

Місце кримінального правопорушення в системі правопорушень. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень. Питання про відмежування злочинів та інших правопорушень у науці кримінального права. Співвідношення понять кримінального правопорушення, злочинності, кримінального правопорушення, кримінального проступку.

Зміна підходу законодавця до формулювання основних кримінально-правових понять. Поняття кримінального правопорушення, кримінального проступку та кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень відповідно до змін внесених до КК України протягом 2022-2024 років.

ТЕМА № 4. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття складу кримінального правопорушення і його значення. Вичерпний перелік складів злочинів у чинному законодавстві. Співвідношення понять кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Елементи складу кримінального правопорушення, їх зміст, органічна єдність. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона як елементи складу кримінального правопорушення, їх ознаки. Обов'язкові і факультативні ознаки складу кримінального правопорушення, значення такого розподілення ознак складу кримінального правопорушення: 1) як конститутивних ознак; 2) як кваліфікуючих ознак; 3) як обставин, що обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Види складів кримінального правопорушення залежно від 1) їх тяжкості: прості, кваліфіковані, особливо кваліфіковані, привілейовані; 2) особливостей конструкції: матеріальні, формальні, усічені; 3) наявності наслідків: з матеріальною шкодою, з фізичною шкодою, з ідеологічною шкодою.

Склад кримінального правопорушення і кваліфікація кримінального правопорушення. Поняття кваліфікації кримінального правопорушення і її значення.

ТЕМА № 5. ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття об'єкту кримінального правопорушення. Значення об'єкту кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпечності кримінального правопорушення. Характер суспільної небезпечності кримінального правопорушення. Ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення. Їх значення для правильного визначення об'єкту кримінального правопорушення та його кваліфікації.

Суспільні відносини, інтереси, блага як об'єкт кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення і об'єкт кримінально-правової охорони. Структура суспільних відносин: суб'єкти, соціальний зв'язок між ними, предмет суспільних відносин.

Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення. Загальний об'єкт кримінального правопорушення. Родовий (спеціальний, груповий) об'єкт кримінального правопорушення. Видовий об'єкт кримінального правопорушення. Безпосередній (конкретний) об'єкт кримінального правопорушення. Порядок визначення родового, видового та безпосереднього об'єктів кримінального правопорушення та їх значення. Основний (головний) і додатковий безпосередні об'єкти.

Поняття предмету кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення. Предметні та безпредметні кримінальні правопорушення. Значення правильного встановлення предмету кримінального правопорушення для кримінальної відповідальності. Відмінність предмету кримінального правопорушення від об'єкту кримінального

правопорушення. Описання предмету кримінального правопорушення в диспозиціях статей Особливої частини КК.

Потерпілий як ознака об'єкту кримінального правопорушення. Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпечності, кваліфікації кримінального правопорушення, а також відмежування одного складу кримінального правопорушення від іншого.

ТЕМА № 6. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суспільно небезпечне діяння, його поняття та форми. Поняття та ознаки дії в кримінальному праві. Поняття та ознаки бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність. Правовий (юридичний) обов'язок діяти певним чином та наявність можливості виконати обов'язок, який покладено на особу.

Значення нездоланної (непереборної) сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Поняття суспільно небезпечних наслідків. Причинний зв'язок в кримінальному праві та його значення. Вирішення питання про причинний зв'язок між дією чи бездіяльністю і суспільно небезпечним наслідком у науці кримінального права. Об'єктивний характер причинного зв'язку. Вимоги, що пред'являються до співвідношення діяння та наслідків для встановлення між ними причинного зв'язку.

Розподіл причинного зв'язку на необхідний і випадковий, безпосередній і опосередкований причинний зв'язок та ін.

Спосіб, знаряддя, засоби, обставини (обстановка, умови), місце, час вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення; їх значення. Спосіб, знаряддя, засоби, обставини, місце, час вчинення кримінального правопорушення як: конструктивні ознаки конкретного складу кримінального правопорушення; кваліфікуючі ознаки; обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

ТЕМА № 7. ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ)

Поняття суб'єкту кримінального правопорушення в законі про кримінальну відповідальність. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкту кримінального правопорушення. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Ознаки та види спеціального суб'єкту, його значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Суб'єкт кримінального правопорушення та особа злочинця. Суб'єкт кримінального правопорушення та його тлумачення в кримінальному праві та процесі, кримінології. Їх відмінності.

Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутністю офіційних даних, що його підтверджують; критерії встановлення в законі пониженого віку кримінальної відповідальності. Кримінальні правопорушення, за вчинення яких в кримінальному законі встановлено понижений вік відповідальності (ст. 22 КК).

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкту кримінального правопорушення. Поняття осудності та її значення. Форма неосудності та її види. Форми неосудності за чинним КК України.

Поняття неосудності у кримінальному праві України. Критерії неосудності.

Ознаки юридичного критерію неосудності. Характеристика інтелектуальної та вольової ознак юридичного критерію неосудності та їх співвідношення. Значення юридичного критерію неосудності. Співвідношення юридичного та медичного критеріїв неосудності. Наслідки визнання особи неосудною.

Обмежена осудність в кримінальному праві, її поняття та ознаки. Вплив визнання особи обмежено осудною на призначення покарання і застосування примусових заходів медичного характеру.

Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин. Її обґрунтування в кримінальному законі України.

ТЕМА № 8. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові і факультативні. Поняття вини та її значення для кримінальної відповідальності.

Форми вини в кримінальному праві України, їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення і призначення покарання. Умисна форма вини, необережна форма вини, змішана (подвійна, складна) форма вини.

Умисел і його види. Поняття прямого і непрямого умислу, їх інтелектуальні і вольові моменти (ознаки). Відмінність прямого умислу від непрямого. Види умислу в залежності від моменту виникнення: раптовий, заздалегідь сформований; в залежності від ступеня передбачення наслідків: визначений, невизначений, альтернативний.

Умисел в кримінальних правопорушеннях з формальним складом. Спеціальні види умислу, їх характеристика і значення.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Значення мотиву і мети для кваліфікації кримінального правопорушення як: конструктивних ознак складу кримінального правопорушення; кваліфікуючих ознак; обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Поняття необережної форми вини та її ознаки. Необережність та її види. Значення боротьби з необережними кримінальними правопорушеннями.

Кримінально протиправна самовпевненість та її інтелектуальний і вольовий моменти (ознаки). Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.

Кримінально протиправна недбалість, її об'єктивний і суб'єктивний критерії. Їх значення.

Випадок як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від кримінально протиправної недбалості.

Подвійна, складна (змішана) форма вини і її значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Поняття та види помилок в кримінальному праві. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види і вплив на вирішення питання про кримінальну відповідальність. Помилка в: об'єкті кримінального правопорушення; предметі кримінального правопорушення; потерпілому; кримінальній протиправності чи відсутності кримінальної протиправності діяння; причинному зв'язку та в наслідках кримінального правопорушення.

Випадки, які приєднуються до помилок і помилка щодо особи; відхилення дії чи удару.

ТЕМА № 9. СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття і види стадій вчинення кримінального правопорушення за чинним кримінальним законодавством.

Готування до кримінального правопорушення, його поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види підготовчих дій. Підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або замовлення на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення. Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру. "Голий умисел" та його правові наслідки. Відповідальність за готування до кримінального правопорушення за КК України.

Правові наслідки готування до кримінального проступку та нетяжкого кримінального правопорушення.

Замах на кримінального правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах з непридатними засобами. Значення такого розподілу. Відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення.

Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення у складах з матеріальним, формальним та усіченим складом.

Підстава кримінальної відповідальності за готування та замах на кримінальне правопорушення. Кваліфікація готування та замаху на кримінальне правопорушення. Обставини, які належить враховувати при призначенні покарання за готування та замах на кримінальне правопорушення.

Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні та добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця, її поняття та ознаки. Стадії вчинення кримінального правопорушення, на яких можлива добровільна відмова. Підстави усунення кримінальної відповідальності за добровільну відмову від доведення кримінального правопорушення до кінця. Наслідки добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця та їх значення.

Дійове каяття у здійсненні кримінального правопорушення. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

ТЕМА № 10. СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ

Поняття і значення співучасті у кримінального правопорушення і її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. Зміст цієї ознаки.

Суб'єктивні ознаки співучасті. Спільність умислу співучасників.

Особливості інтелектуального моменту умислу співучасників. Питання про можливість одностороннього суб'єктивного зв'язку між співучасниками. Вольовий момент умислу співучасників. Питання про можливість співучасті в кримінальних правопорушеннях, які вчинені з необережності. Відокремлення співучасті від "необережного заподіяння".

Значення мотиву та мети при вчиненні кримінального правопорушення у співучасті.

Види співучасників та їх визначення в КК. Виконавець та співвиконавець кримінального правопорушення. Організатор кримінального правопорушення. Підбурювач до кримінального правопорушення. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання. Пособник кримінального правопорушення. Види пособництва. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відокремлення пособництва від підбурювання.

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця. Відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.

Форми співучасті. Питання про форми співучасті в науці кримінального права. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією. Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті.

Призначення покарання співучасникам. Спеціальні питання відповідальності співучасників. Опосередковане виконання. Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом. Співучасть у при провокації кримінального правопорушення.

Ексцес виконавця. Види ексцесу виконавця: кількісний та якісний. Кваліфікація дій співучасників при ексцесі. Невдале підбурювання та пособництво.

Добровільна відмова співучасників. Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при добровільній відмові виконавця. Особливості добровільної відмови підмовника та пособника.

Поняття причетності до кримінального правопорушення. Види причетності: переховування, неповідомлення, потурання. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення.

ТЕМА № 11. МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Поняття множинності кримінальних правопорушень. Соціальна та юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень та її значення.

Одиничне кримінальне правопорушення як структурний елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиничних кримінальних правопорушень: прості та ускладнені одиничні кримінальні правопорушення (триваючі, продовжувані та складні кримінальні правопорушення).

Види множинності кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень та її ознаки. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна та реальна сукупність. Відмежування ідеальної сукупності від одиничного кримінального правопорушення. Відмежування сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції норм. Кваліфікація кримінальних правопорушень при ідеальній та реальній сукупності. Значення сукупності кримінальних правопорушень для кваліфікації кримінального правопорушення та призначення покарання.

Повторність кримінального правопорушення та її ознаки. Види повторності: повторність, не пов'язана із засудженням (фактична повторність) та повторність, пов'язана із засудженням (рецидив). Види фактичної повторності: повторність тотожних, однорідних та різнорідних кримінальних правопорушень.

Неодноразовість, систематичність та вчинення кримінального правопорушення у вигляді промислу як види повторності тотожних кримінальних правопорушень. Повторність та реальна сукупність кримінальних правопорушень. Значення повторності для кваліфікації кримінального правопорушення та призначення покарання.

Рецидив кримінального правопорушення: поняття та ознаки. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, складний (багаторазовий), пенітенціарний, особливо небезпечний. Значення рецидиву для кваліфікації кримінального правопорушення і для призначення покарання. Умови, порядок та правові наслідки визнання особи рецидивістом.

Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень. Врахування їх при: кваліфікації кримінальних правопорушень та призначенні покарання; вирішенні питання щодо можливості звільнення від

кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених КК України.

ТЕМА № 12. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Поняття, ознаки і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Обставини, які передбачені КК України та іншими законодавчими актами (Закон України «Про національну поліцію» та ін.).

Поняття необхідної оборони. Правова оцінка заподіяння шкоди при, так званій, «передчасній» і «запізнілій» обороні. Оцінка використання технічних та інших пристосувань, які вживаються для захисту від посягання.

Завдання шкоди при необхідній обороні тому, хто посягає. Мета необхідної оборони – захист від суспільно небезпечних посягань. Співрозмірність необхідної оборони. Використання предметів захисту (зброї або будь-яких інших засобів чи предметів) при необхідній обороні. Захист від нападу групи осіб; відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення. Правові наслідки заподіяння шкоди особою, яка перебувала в стані сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно небезпечним посяганням, що не відповідало небезпечності посягання чи обстановці захисту. Інститут необхідної оборони в діяльності співробітників поліції і недержавних служб безпеки та охорони.

Перевищення меж (ексцес) необхідної оборони. Його поняття і ознаки. Відповідальність за ексцес оборони.

Уявна оборона. Ознаки та відповідальність при уявній обороні.

Підстави і ознаки затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Вимушений характер завдання шкоди особі, яка вчинила кримінальне правопорушення при її затриманні. Відповідність заподіяння шкоди при затриманні безпеці вчиненого посягання і обставинам затримання. Врахування суб'єктивного ставлення затриманої особи до шкоди, яка була завдана.

Відповідальність за заподіяння шкоди, яка не була необхідною для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Кримінально-правові питання затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення в діяльності працівників правоохоронних органів та недержавних структур правоохорони.

Поняття, підстави і ознаки крайньої необхідності. Неможливість усунення небезпеки, що загрожує інакше як шляхом завдання шкоди – єдина підстава крайньої необхідності. Суспільна небезпека, що безпосередньо загрожує: особі; охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб; суспільним інтересам; інтересам територіальної громади; інтересам держави. Джерела небезпеки. Завдання шкоди інтересам «третьох осіб». Вимушеність заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності. Об'єктивні ознаки крайньої необхідності. Характер дій в стані крайньої необхідності. Своєчасність крайньої необхідності. Межі заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності. Врахування суб'єктивного ставлення особи до шкоди, яка завдається в стані крайньої необхідності. Відповідальність за заподіяння шкоди більш значної,

ніж відвернута при крайній необхідності. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони і дій, спрямованих на затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Фізичний або психічний примус – його поняття та ознаки. Межі кримінальної відповідальності особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо ця особа зазнала фізичного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження – його поняття та ознаки. Межі відповідальності особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо вона була вчинена з метою виконання законного наказу або розпорядження. Підстави визнання законними наказу або розпорядження: віддання їх відповідною особою; в належному порядку; в межах повноважень; за змістом не суперечать чинному законодавству та не пов'язані з порушенням конституційних прав та свобод людини і громадянина. Межі кримінальної відповідальності особи, яка виконала явно злочинний наказ або розпорядження. Усвідомлення злочинного характеру наказу чи розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком – його поняття і ознаки. Межі відповідальності особи при заподіянні шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети. Відповідальність особи при заздальгід створюваній загрозі для життя інших людей або загрозі екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації – його поняття та ознаки. Вимушеність заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до чинного закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності. Межі кримінальної відповідальності особи за вчинення у складі організованої групи чи злочинної організації: особливо тяжкого умисного кримінального правопорушення, пов'язаного з насильством над потерпілим; умисного тяжкого кримінального правопорушення, пов'язаного з спричиненням тяжкого тілесного ушкодження потерпілому або настанням інших тяжких або особливо тяжких наслідків.

ТЕМА № 13. ПОНЯТТЯ ПОКАРАННЯ. ВИДИ ПОКАРАННЯ

Поняття та ознаки покарання за кримінальним законом України. Мета покарання. Виправлення засуджених як мета покарання. Загальне та спеціальне попередження.

Система та види покарань. Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним законодавством. Система покарань за чинним кримінальним законодавством України. Проблеми удосконалення системи покарань. Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання; безстрокові, строкові, та непов'язані з встановленням строків; загальні та спеціальні. Покарання, які пов'язані з виправно-трудоим впливом на засудженого. Врахування судом гендерних аспектів при визначенні виду покарання.

Основні покарання: громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, пробаційний нагляд, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Додаткові покарання: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України та конфіскація майна.

Покарання, які можуть бути застосовані як в якості основних, так і в якості додаткових: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Правила призначення основного та додаткового покарання.

Характеристика основних і додаткових покарань за чинним кримінальним законодавством України.

ТЕМА № 14. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Поняття звільнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Умови такого звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Умови такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Умови такого звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Умови такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Умови такого звільнення. Зупинення перебігу строків давності та їх поновлення. Незастосування строків давності у разі вчинення кримінального правопорушення проти миру та безпеки людства.

Вплив гендерних ознак на звільнення особи від кримінальної відповідальності.

ТЕМА № 15. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України. Призначення покарання у межах, установлених у санкції статті, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення. Значення положень Загальної частини кримінального законодавства для призначення покарання. Урахування при призначенні покарання: ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення; особи винного; способу та мотивів вчиненого кримінального правопорушення; характеру та розміру заподіяної шкоди; обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. Роль правосвідомості при призначенні покарання та значення індивідуалізації покарання для досягнення його цілей. Правила призначення більш м'якого чи більш суворого покарання, ніж передбачено відповідними статтями Особливої частини КК України (ст.ст.70, 71).

Обставини, які пом'якшують покарання. Обставини, які обтяжують покарання. Порядок та умови визнання обставин, які обтяжують покарання, такими.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті. Умови призначення покарання в таких випадках. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Умови призначення покарання в таких випадках. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушення та за сукупністю вироків.

Вплив гендерних ознак при призначенні покарання.

ТЕМА № 16. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Поняття і значення звільнення від покарання. Види такого звільнення, критерії їх поділу. Правові підстави звільнення від покарання та його відбування.

Правові наслідки звільнення особи від покарання та його відбування. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням. Испитовий строк при звільненні від покарання, його термін та умови. Вплив гендерних ознак на звільнення особи від покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, його поняття та умови застосування.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, її поняття та умови застосування.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, його поняття та умови застосування.

Звільнення від покарання за хворобою, його поняття та умови застосування. Правові підстави визнання хвороби засудженого такою, що дає підстави для звільнення від відбування покарання.

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Амністія, її види та порядок застосування. Обмеження у застосуванні амністії. Помилування, його види та порядок застосування.

ТЕМА 17. СУДИМІСТЬ. ПОГАШЕННЯ І ЗНЯТТЯ СУДИМОСТІ

Поняття, кримінально-правове значення та правові наслідки судимості. Порядок погашення та зняття судимості. Зняття судимості щодо осіб, які були реабілітовані.

Поняття, строки та правові наслідки погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості.

Відмінність зняття судимості від погашення судимості.

ТЕМА № 18. ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ФІЗИЧНИХ І ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Поняття та мета заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних і юридичних осіб, примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру: надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Порядок та правові підстави таких дій. Припинення застосування примусових заходів медичного характеру через змінення психічного стану особи на краще.

Примусове лікування, його поняття та умови призначення. Види спеціальних лікувальних установ, що здійснюють примусове лікування.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру. Штраф, конфіскація майна, ліквідація юридичної особи як заходи кримінально-правового характеру.

ТЕМА № 19. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Правові підстави та порядок притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у віці до 18 років. Вплив гендерних ознак на притягнення неповнолітньої особи до кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, його поняття та умови. Наслідки ухилення неповнолітнього, що вчинив кримінальне правопорушення, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру.

Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх. Основні і додаткові покарання, що можуть бути застосовані до неповнолітніх.

Основні види покарань, що застосовуються до неповнолітніх: штраф; громадські роботи; виправні роботи; арешт; позбавлення волі на певний строк.

Додаткові покарання, що можуть бути застосовані до неповнолітніх: штраф; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Розмір штрафу та перелік доходів, на які він може бути звернений.

Виправні роботи, їх термін та особливості їх призначення неповнолітнім. Сума відрахувань із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт.

Арешт, його термін і місця відбування.

Позбавлення волі на певний строк та його термін. Види установ, де відбувають покарання неповнолітні, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі.

Призначення покарання неповнолітнім, його порядок та умови.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Испитовий строк, що встановлюється неповнолітнім.

Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, його умови та правові наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у зв'язку із закінченням строків давності, його умови та правові наслідки. Види строків давності притягнення до кримінальної відповідальності та виконання обвинувального вироку для неповнолітніх.

Умовно дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх та умови його застосування. Правові наслідки вчинення нового кримінального правопорушення під час умовно-дострокового звільнення від покарання.

Погашення та зняття судимості. Дострокове зняття судимості.

Кримінальне законодавство розвинутих зарубіжних держав: Англії, США, Франції, Німеччини. Англо-американська континентальна (франко-німецька) системи кримінального права. Реформи кримінального законодавства, що здійснюються в останній час в деяких зарубіжних розвинутих державах.

Основні інститути Загальної частини кримінального права зарубіжних держав.

ТЕМА № 20. ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ЗНАЧЕННЯ. ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ. НАУКОВІ ОСНОВИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Поняття Особливої частини кримінального права України та її значення. Єдність Загальної й Особливої частин кримінального права. Законодавство України про відповідальність за окремі види кримінальних правопорушень. Питання кодифікації нового кримінального законодавства у світлі соціальних, економічних та правових реформ, що провадяться в Україні. Конституція України як основна нормативна база удосконалення кримінального законодавства.

Система Особливої частини чинного кримінального законодавства України, критерії систематизації. Проблеми побудови системи Особливої частини нового кримінального законодавства України.

Завдання кримінального права в посиленні боротьби із кримінально протиправними діяннями. Внесення змін до чинного КК України та їх обумовленість. Роль науки кримінального права у вирішенні питань правильної кваліфікації. Значення вивчення судової практики і її узагальнень з окремих категорій кримінальних справ для правильного розуміння і застосування кримінально-правових норм Особливої частини.

Джерела судової практики. Рішення ЄСПЛ як джерела судової практики.

Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Правові основи кваліфікації кримінального правопорушення: ознаки кримінального правопорушення і їх значення для кваліфікації; склад кримінального правопорушення – правова модель і юридична підстава кваліфікації

кримінального правопорушення. Формула кваліфікації кримінального правопорушення.

Кваліфікація кримінального правопорушення і склад кримінального правопорушення. Значення об'єкту кримінального правопорушення для кваліфікації. Ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, які є обов'язковими для кваліфікації кримінальних правопорушень з матеріальним, формальним та усіченим складами. Вплив факультативних ознак об'єктивної сторони на кваліфікацію. Кваліфікація складених, триваючих і продовжуваних кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінального правопорушення за суб'єктивними ознаками. Вплив юридичної і фактичної помилок на кваліфікацію. Кваліфікація за суб'єктом кримінального правопорушення. Значення спеціальних ознак суб'єкту для кваліфікації. Кваліфікація злочинних діянь при наявності кваліфікуючих ознак.

Конкуренція норм Особливої частини кримінального законодавства. Правила кваліфікації.

Кваліфікація кримінального правопорушення і норма Загальної частини кримінального законодавства. Особливості кваліфікації незакінчених кримінальних правопорушень і кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті. Кваліфікація дій при наявності множинності кримінальних правопорушень.

Значення правильної кваліфікації для здійснення правосуддя. Правильна кваліфікація як необхідна умова дотримання законності, прав і свобод громадян. Проблеми кваліфікації у світлі комп'ютеризації діяльності правоохоронних органів.

Значення правильної кваліфікації для визначення рівня і стану злочинності та обліку кримінальних правопорушень.

ТЕМА № 21. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України.

Родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Кваліфікуючі ознаки.

Державна зрада. Форми державної зради. Поняття та правові підстави державної та військової таємниці. Перехід на бік ворога у воєнний час або в бойовій обстановці. Момент закінчення кримінального правопорушення. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони. Суб'єкт державної зради.

Посягання на державного чи громадського діяча. Поняття посягання. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Мотиви цього кримінального правопорушення. Конкуруючі склади кримінального правопорушення.

Диверсія. Поняття диверсії. Види диверсійних дій. Особливості конструкції складу диверсії. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони диверсії.

Шпигунство. Поняття шпигунства. Шпигунство, предметом якого є відомості, що становлять державну або військову таємницю. Поняття державної та військової таємниці. Шпигунство, предметом якого є інші відомості. Поняття інших відомостей. Суб'єкт шпигунства. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство. Суб'єкт шпигунства та його відмінності від суб'єкта державної зради.

Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

ТЕМА № 22. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Конституція України про охорону інтересів особи. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Кримінальні правопорушення проти життя, їх загальна характеристика і види. Життя як об'єкт кримінально-правової охорони. Поняття вбивства і його види.

Умисне вбивство без обтяжуючих обставин (просте умисне вбивство). Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак цього кримінального правопорушення. Початковий та кінцевий момент життя людини. Значення мотиву вбивства для правильної кваліфікації. Поняття евтаназії та межі відповідальності особи, яка вчинила умисне вбивство на прохання потерпілого.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Умисне вбивство двох або більше осіб. Єдність умислу на вбивство двох або більше осіб як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Умисне вбивство малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. Поняття малолітньої дитини. Зміст завідомості як ознаки цього виду вбивства. Умисне вбивство заручника. Обставини, за яких вчиняється таке вбивство. Умисне вбивство з особливою жорстокістю. Поняття особливої жорстокості. Умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб. Особливості способу вчинення даного вбивства. Особливості суб'єктивної сторони та ставлення до наслідків. Вбивство з корисливих мотивів. Мотив як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони цього виду вбивства. Умисне вбивство з хуліганських мотивів. Поняття хуліганських мотивів. Умисне вбивство особи чи її близького родича, вчинене у зв'язку з виконанням цією особою свого службового або громадського обов'язку. Спеціальна мета вчинення такого вбивства. Умисне вбивство з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення. Характеристика суб'єктивної сторони такого вбивства. Особливості суб'єкту даного кримінального правопорушення. Умисне вбивство, поєднане зі згвалтуванням або сексуальним насильством. Випадки такого вбивства. Вплив стадії згвалтування на кваліфікацію. Особливості кваліфікації при незакінченому кримінальному правопорушенні та при повторному. Умисне вбивство, вчинене на замовлення. Особливості відповідальності всіх

співучасників вбивства на замовлення. Кваліфікація дій виконавця, замовника та організатора. Умисне вбивство вчинене за попередньою змовою групою осіб. Особливості кваліфікації дій всіх співучасників при різних формах співучасті. Ознаки групи, організованої групи та їх відмінність. Умисне вбивство, вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство. Вид повторності при вчиненні цього вбивства. Особливості кваліфікації при попередньому незакінченому злочині. Умови кримінальної відповідальності за таке вбивство. Мотиви расової, національної чи релігійної нетерпимості як спеціальні мотиви кваліфікованого умисного вбивства.

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах і його види. Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. Особливості змісту умислу в цьому злочині.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відповідальність інших співучасників цього кримінального правопорушення.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Поняття перевищення меж необхідної оборони. Поняття перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Характеристика нападу та захисту при необхідній обороні та при затриманні особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Психічне ставлення суб'єкта до смерті потерпілого.

Вбивство через необережність. Відмежування цього виду вбивства від інших злочинів, поєднаних із заподіянням смерті потерпілому (тяжкі тілесні ушкодження, що потягли смерть потерпілого; умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення). Обставини, що обтяжують вбивство через необережність.

Доведення до самогубства. Особливості об'єктивної сторони доведення до самогубства. Жорстоке поводження, шантаж, примус до протиправних дій і систематичне приниження людської гідності як ознаки об'єктивної сторони. Поняття матеріальної та іншої залежності. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Погроза вчинити вбивство. Реальність погрози як умова відповідальності за цей злочин.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я, їх загальна характеристика і види.

Поняття і види тілесних ушкоджень. Правова основа визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття тяжкого тілесного ушкодження і його види. Кваліфікуючі ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження і його види.

Умисне тяжке або середньої тяжкості ушкодження при пом'якшуючих обставинах. Умисне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання. Заподіяння тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Умисне легке тілесне ушкодження. Поняття легкого тілесного ушкодження і його види. Побої і мордування. Їх відмінність від легких тілесних ушкоджень. Домашнє насильство. Каткування. Відмінність катування від нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості.

Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи, їх загальна характеристика та види.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Види захворювань, що відносяться до категорії невиліковних. Суб'єкти визначення таких захворювань. Завідомість як ознака цього кримінального правопорушення.

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Форми розголошення. Предмет цього кримінального правопорушення і його види. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Зараження венеричною хворобою. Завідомість як ознака цього кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення абортів. Особливості конструкції складу цього кримінального правопорушення. Потерпілий від кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці. Види бездіяльності. Момент закінчення кримінального правопорушення. Завідомість як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Види бездіяльності. Особливості суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відмінність цього кримінального правопорушення від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Потерпілий від кримінального правопорушення. Спосіб вчинення кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Незаконна лікувальна діяльність. Обов'язкові ознаки даного кримінального правопорушення.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Зміст завідомості. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Обов'язкові ознаки даного кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Порушення прав пацієнта. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Незаконне проведення дослідів над людиною. Правова основа проведення дослідів над людиною. Предмет кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів і тканин людини. Правова основа проведення трансплантації. Предмет кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Насильницьке донорство. Правова основа донорства. Предмет кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Кваліфікуючі обставини.

Незаконне розголошення лікарської таємниці. Спосіб вчинення кримінального правопорушення. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони.

ТЕМА № 23. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

Кримінальні правопорушення проти волі, гідності особи, їх загальна характеристика. Родовий об'єкт та безпосередні об'єкти.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Предмет кримінального правопорушення та потерпілий. Спосіб вчинення кримінального правопорушення та його вплив на кваліфікацію. Кваліфікуючі ознаки. Насильницьке зникнення.

Захоплення заручників. Види дій. Погроза як спосіб вчинення цього кримінального правопорушення. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Значення ознаки громадянства для притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Підміна дитини. Предмет та потерпілий від кримінального правопорушення. Значення мотиву для кваліфікації.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Поняття цього кримінального правопорушення, його предмет та спосіб вчинення. Поняття експлуатації людини. Поняття уразливого стану особи. Суб'єктивна сторона та її ознаки і їх вплив на кваліфікацію. Кваліфікуючі ознаки.

Експлуатація дітей. Потерпілий від кримінального правопорушення, його вікові межі. Спосіб вчинення кримінального правопорушення та його вплив на кваліфікацію. Мета та мотив як обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Незаконне поміщення у психіатричний заклад. Ознаки цього кримінального правопорушення. Примушування до шлюбу.

ТЕМА № 24. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, їх загальна характеристика і види. Родовий об'єкт та безпосередні об'єкти.

Згвалтування. Потерпілий від кримінального правопорушення. Вікові категорії потерпілих осіб та їх вплив на кваліфікацію. Фізичне і психічне насильство як ознака об'єктивної сторони. Поняття безпорадного стану потерпілої особи. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відповідальність за згвалтування неповнолітньої і малолітньої особи. Особливо тяжкі наслідки згвалтування. Особливості кваліфікації згвалтування, поєднаного з умисним вбивством.

Сексуальне насильство. Характеристика об'єктивної сторони, спосіб вчинення кримінального правопорушення та його значення. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування до вступу в статевий зв'язок. Обов'язкові ознаки суб'єкту кримінального правопорушення. Поняття примушування. Момент, закінчення цього кримінального правопорушення. Співвідношення цього кримінального правопорушення із згвалтуванням та сексуальним насильством.

Статеві зносини з особою, яка не досягла 16-тирічного віку. Поняття статевої зрілості. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Розбещення неповнолітніх. Потерпілий від цього кримінального правопорушення.

ТЕМА № 25. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Вид кримінально-правових норм даної глави. Проблема місця норм, що передбачають відповідальність за посягання на виборчі, трудові та інші особисті права і свободи людини і громадянина в системі Особливої частини кримінального права.

Класифікація кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина в залежності від видового об'єкту.

Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян, їх характеристика. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Вплив способів перешкоджання на кваліфікацію даного кримінального правопорушення. Кваліфікуючі обставини. Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування. Кваліфікуючі обставини. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Кваліфікуючі обставини. Порушення таємниці голосування. Порушення порядку

фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії, блоку. Порухення законодавства про референдум.

Кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян, їх характеристика. Перешкодження законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Перешкодження законній професійній діяльності журналістів. Грубе порушення законодавства про працю. Грубе порушення угоди про працю. Відмежування грубого порушення угоди про працю від грубого порушення законодавства про працю. Примушування до участі у страйку або перешкодження участі у страйку. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності та умови такого звільнення.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності, їх характеристика. Порушення авторського права і суміжних прав. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.

Кримінальні правопорушення, що посягають на інші особисті права і свободи громадян, їх характеристика. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. Значення мотиву для кваліфікації цього кримінального правопорушення. Порушення недоторканості житла. Суб'єкт цього кримінального правопорушення. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Порушення недоторканості приватного життя. Поняття приватного життя. Перешкодження законній професійній діяльності журналістів. Перешкодження відправленню релігійних обрядів.

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Умови притягнення до відповідальності. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Зловживання опікунськими правами. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Поняття таємниці усиновлення. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).

ТЕМА № 26. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти власності. Поняття викрадення та його ознаки.

Корисливі кримінальні правопорушення проти власності з ознаками викрадення.

Крадіжка. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Види крадіжки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Грабіж. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Види грабежу. Кваліфікуючі та особливо

кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Розбій. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Особливості складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Предмет цього кримінального правопорушення. Способи вчинення. Розмір значної шкоди.

Інше незаконне заволодіння чужим майном.

Вимагання. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Шахрайство. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Поняття та ознаки привласнення. Поняття та ознаки розтрата. Поняття й ознаки заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність від суміжних злочинів.

Корисливі кримінальні правопорушення проти власності без ознак викрадення.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Відмінні від шахрайства.

Привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Особливості предмета кримінального правопорушення. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Відмінність від викрадення та іншого незаконного заволодіння чужим майном.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Відмінність від співучасті у викраденні або іншому незаконному заволодінні чужим майном.

Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна. Види діяння. Наслідки. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики.

Необережне знищення або пошкодження майна. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

Порушення обов'язків щодо охорони майна. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення.

Погроза знищення майна. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення.

Самовільне заняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення.

ТЕМА № 27. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика й види господарських кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що порушують встановлений порядок заняття господарською (підприємницькою) діяльністю. Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва. Заняття гральним бізнесом. Поняття незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. Доведення банку до неплатоспроможності. Поняття доведення до банкрутства. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації.

Кримінальні правопорушення у сфері промислового виробництва. Поняття незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення у сфері фінансової діяльності. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкові платежів. Предмет кримінального правопорушення. Об'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Предмет кримінального правопорушення. Об'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення у сфері економічних інтересів держави. Поняття виготовлення, зберігання, придбання, переведення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Ознаки суб'єктивної сторони. Наслідки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Поняття контрабанди. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної сторони. Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.

Поняття легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних кримінально протиправним шляхом. Ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки.

Поняття незаконного виготовлення, підроблення, використання або збуту незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Поняття виготовлення, збуту та використання підроблених недержавних цінних паперів. Предмет кримінального правопорушення. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Наслідки. Кваліфікуючі ознаки. Визначення розміру матеріальної шкоди.

Кримінальні правопорушення у сфері приватизації. Поняття незаконної приватизації державного, комунального майна. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної сторони. Умови притягнення до відповідальності. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення у сфері вільного здійснення господарської діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Проблеми вдосконалення кримінального законодавства у сфері господарської діяльності та декриміналізація.

ТЕМА № 28. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти довкілля.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку екологічної безпеки. Порушення правил екологічної безпеки. Особливості законодавчої конструкції, складу цього кримінального правопорушення. Види діянь суб'єкта кримінального правопорушення. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Види діянь. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Характеристика діяння. Поняття дезактиваційних та інших відновлювальних заходів. Наслідки цього кримінального правопорушення. Суб'єкт. Місце, як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Особливості законодавчої конструкції. Види діянь.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку раціонального використання водних об'єктів атмосферного повітря. Забруднення атмосферного повітря. Види діянь. Поняття забруднення. Наслідки цього кримінального правопорушення. Відповідальність за утворення загрози настання наслідків. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Порушення правил охорони вод. Особливості законодавчої конструкції складу цього кримінального правопорушення. Поняття забруднення. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Забруднення моря. Особливості законодавчої конструкції складу цього кримінального правопорушення. Види діянь. Поняття забруднення. Відмежування від суміжних складів, відповідальності за утворення загрози настання наслідків.

Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання землі та її надр. Порухення правил охорони надр. Особливості законодавчої конструкції складу кримінального правопорушення. Види діянь. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Порухення законодавства про континентальний шельф України. Особливості законодавчої конструкції складу цього кримінального правопорушення. Поняття континентального шельфу. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Забруднення або псування земель. Особливості законодавчої конструкції. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Безгосподарське використання земель. Особливості законодавчої конструкції. Наслідки цього кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання рослинницького світу. Знищення або пошкодження лісових масивів. Предмет цього кримінального правопорушення. Особливості законодавчої конструкції цього кримінального правопорушення. Поняття знищення й пошкодження. Спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Незаконна порубка лісу. Предмет цього кримінального правопорушення. Поняття незаконної порубки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Місце обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Відмінність незаков порубки від знищення або пошкодження лісових масивів. Порухення законодавства про захист рослин. Характеристика дії. Наслідки.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання тваринного світу. Незаконне полювання. Особливості законодавчої конструкції. Види незаконного полювання. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Незаконне заняття рибним, тваринним або іншим водній добувним промислом. Особливості законодавчої конструкції. Наслідки цього кримінального правопорушення. Спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони даної норми. Кваліфікуючі ознаки складу кримінального правопорушення. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Характеристика діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт. Порухення ветеринарних правил. Поняття епізоотії. Наслідки цього кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Особливості законодавчої конструкції. Види діянь. Поняття об'єктів природно-заповідного

фонду. Спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони даної норми. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

ТЕМА № 29. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Кримінальні правопорушення, що сприяють створенню і діяльності організованих груп, злочинних організацій і озброєних банд. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Поняття злочинної організації, її ознаки. Види дій. Поняття злочинної спільноти. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності. Сприяння учасникам злочинної організації та укриття їх злочинної діяльності. Поняття й види заздальгідь не обіцяного сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Умови притягнення до кримінальної відповідальності. Суб'єкт. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Кваліфікуючі ознаки. Встановлення або поширення злочинного впливу. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Бандитизм. Поняття банди та її ознаки. Види діянь. Особливості законодавчої конструкції даного кримінального правопорушення. Суб'єкт Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Кваліфікація дій осіб, які брали участь у банді.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з тероризування населення, утворенням непередбачених законом воєнізованих або озброєних формувань. Терористичний акт. Поняття терористичного акту, його ознаки. Види дій, що утворюють об'єктивну сторону. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Втягнення у вчинення терористичного акту. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Створення терористичної групи чи терористичної організації. Поняття терористичної групи і терористичної організації. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за діяння передбачені цією статтею. Сприяння вчиненню терористичного акту. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Відмежування від сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Поняття неправдивого повідомлення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Поняття воєнізованого або збройного формування. Види діянь. Суб'єкт кримінального

правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил придбання, зберігання вогнепальної зброї, а також радіоактивних матеріалів. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Поняття предмета кримінального правопорушення та його характеристика. Поняття нападу. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Предмет кримінального правопорушення. Види дій та спосіб їх вчинення. Суб'єктивна сторона, суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Предмет кримінального правопорушення та його значення для кваліфікації. Види діянь. Момент закінчення кримінального правопорушення. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Предмет кримінального правопорушення. Характеристика діяння. Наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Предмет кримінального правопорушення. Види діянь. Момент закінчення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з неправомірним поводженням з такими джерелами небезпеки, як радіоактивні матеріали, легкозаймисті, їдкі речовини, шкідливі відходи виробництва, вторинна сировина. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Предмет кримінального правопорушення, потерпіла сторона. Характеристика об'єктивної сторони. Зміст вини. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Предмет кримінального правопорушення. Види діянь. Наслідки кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Кваліфікуючі ознаки. Незаконне ввезення на територію України відходів й вторинної сировини. Предмет кримінального правопорушення. Характеристика ввезення чи транзиту. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Предмет кримінального правопорушення. Інші ознаки даного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням встановлених вимог, що спричинили виникнення пожежі. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Характеристика діяння. Наслідки

кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

ТЕМА № 30. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

Кримінальні правопорушення, що порушують встановлені умови охорони праці. Порушення вимог законодавства про охорону праці. Особливості законодавчої структури й конструкції складу цього кримінального правопорушення. Основний й додатковий об'єкт кримінального правопорушення. Загальна характеристика правил охорони праці. Кваліфікуючі ознаки. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Причинний зв'язок між діяннями й суспільне небезпечними наслідками. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення, що становлять підвищену небезпеку виробництва. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторони. Наслідки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Поняття ядерної, радіаційної безпеки. Характеристика діяння. Наслідки кримінального правопорушення. Умови притягнення до відповідальності. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель й споруд. Характеристика діянь. Ознаки об'єктивної сторони. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Проблеми вдосконалення законодавства про відповідальність за кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

ТЕМА № 31. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку керування або експлуатації транспортних засобів. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Поняття залізничного, водного і повітряного транспорту. Види діянь. Особливості законодавчої структури і конструкції складу кримінального правопорушення. Відповідальність за створення небезпеки настання наслідків. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Викрадення або захоплення залізничного рухомого складу повітряного, морського чи річкового судна. Предмет кримінального правопорушення. Поняття викрадення або захоплення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Порушення правил повітряних польотів. Відповідальність за створення

небезпеки. Момент закінчення. Специфіка суб'єкта кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття транспортного засобу. Види діянь. Причинний зв'язок та наслідки, їх характеристика. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Поняття транспортного засобу. Момент закінчення даного кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку забезпечення функціонування транспорту. Пошкодження шляхів сполучання й транспортних засобів. Предмет кримінального правопорушення, його види та характеристика. Особливості конструкції складу даного кримінального правопорушення. Відповідальність за створення небезпеки настання наслідків. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність від диверсії. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Види дій та способи їх вчинення. Наслідки кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Примушення працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Потерпілий від кримінального правопорушення. Поняття, примушення та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Порушення правил використання повітряного простору. Види діянь. Особливості законодавчої структури й конструкції складу даного кримінального правопорушення. Відповідальність за створення загрози настання наслідків. Момент закінчення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Самовільне, без нагальної потреби, зупинення поїзда. Способи вчинення даного кримінального правопорушення та наслідки як обов'язкові ознаки об'єктивної сторони. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Випуск в експлуатацію технічно-несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Види діянь. Наслідки кримінального правопорушення. Характеристика причинного зв'язку. Завідомість як ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Порушення правил, норм й стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху. Поняття порушення правил, норм й стандартів. Наслідки. Причинний зв'язок. Суб'єкт кримінального правопорушення. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Предмет кримінального правопорушення. Види дій. Момент закінчення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Порушення чинних на транспорті правил. Наслідки кримінального правопорушення. Характеристика причинного зв'язку. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів. Предмет кримінального правопорушення. Види дій.

Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку поведінки на водних шляхах. Ненадання допомоги судну та особам, які зазнали лиха. Особливості структури складу кримінального правопорушення. Поняття суспільне небезпечної бездіяльності. Момент закінчення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден. Особливості законодавчої структури і конструкції складу даного кримінального правопорушення. Поняття неповідомлення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення.

ТЕМА № 32. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Масові заворушення. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Хуліганство. Поняття та види. Момент закінчення кримінального правопорушення. Знаряддя хуліганства та їх вплив на кваліфікацію. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти моральності. Наруга над могилою. Види діяння. Місце вчинення кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Відмінність від злочинів проти власності. Знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці. Види діяння. Особливості предмета кримінального правопорушення. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмінність від сумісних кримінального правопорушення. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Поняття предмету кримінального правопорушення, об'єктивні і суб'єктивні ознаки цього кримінального правопорушення. Жорстоке поводження з тваринами. Ознаки предмету кримінального правопорушення. Види діяння та його наслідки. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства й жорстокості. Ознаки предмету кримінального правопорушення. Види діяння та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Ввезення, виготовлення, збування й розповсюдження

порнографічних предметів. Ознаки предмета кримінального правопорушення. Види діяння та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Створення або утримання місць розпусти і звідництва. Види дій та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття сутенерства та уразливого стану потерпілої особи. Види дій та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Втягнення неповнолітніх у кримінально протиправну діяльність. Види дій та момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки.

ТЕМА № 33. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. Суспільна небезпека та предмет даної групи кримінальних правопорушень. Потерпілі від кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

Поняття, характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Суспільна небезпека та предмет даної групи кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Поняття контрабанди. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Визначення розміру наркотичних засобів. Відмежування кримінально-караної контрабанди від адміністративно-правового проступку контрабанди. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Види діянь. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Види розмірів коштів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Поняття кримінально протиправних дій. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Об'єкту кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Ознаки об'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Види розмірів наркотиків. Поняття незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Об'єкт кримінального

правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види розмірів наркотиків. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Поняття посівів або вирощування снотворного маку чи конопель. Види діянь. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Кваліфікуючі ознаки. Встановлення розмірів посіву. Відмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за посів та вирощування наркотичної сировини. Поняття незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів. Види діянь. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Поняття викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Види діянь. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Наслідки кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Поняття викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням. Види діянь. Поняття незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Поняття схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Поняття незаконного публічного вживання наркотичних засобів. Об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Поняття організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин. Види діянь. Поняття незаконного виготовлення, підроблення, використання чи збуту підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Поняття незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Поняття порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів. Поняття незаконного виробництва, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних й сильнодіючих речовин. Види діянь. Поняття незаконної організації або утримання місць для вживання одурманюючих засобів. Види діянь. Поняття спонукання неповнолітніх до застосування допінгу. Поняття схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Види діянь. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження захворювань населення. Поняття, характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері встановленого порядку щодо попередження захворювань населення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження, виникнення та поширення епідемії. Порушення правил боротьби з епідеміями. Види діянь. Наслідки кримінального

правопорушення. Поняття порушення правил поведження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Види діянь. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Поняття заготівлі, перероблення або збування радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Види діянь. Наслідки кримінального правопорушення.

ТЕМА № 34. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Місце кримінального права у боротьбі з службовими кримінальними правопорушеннями, корупцією і організованою кримінально протиправною діяльністю. Правові підстави боротьби з цими явищами в Україні. Поняття службового кримінального правопорушення і його основні ознаки. Поняття службової особи. Визначення інших понять, що стосуються посадових кримінальних правопорушень. Види службових кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти правомірної діяльності державних установ і недержавних формувань, що вчинюються службовими особами з використанням ними своїх обов'язків (загальні). Зловживання владою або службовим становищем. Характеристика діяння. Наслідки кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Мотив як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення корисливого зловживання і викрадення чужого майна шляхом зловживання службовим становищем. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Характеристика діяння. Наслідки кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність перевищення влади або службових повноважень від зловживання владою або службовим становищем. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Службова недбалість. Види недбалості. Наслідки кримінального правопорушення. Характеристика суб'єктивної сторони. Суб'єкт цього кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти авторитету державного апарату, апарату підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності і пов'язані з ними (неправомірна вигода). Поняття, загальна характеристика і види неправомірної вигоди. Предмет неправомірної вигоди. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Характеристика діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Дії, за виконання або невиконання яких службова особа одержує неправомірну вигоду. Правова оцінка неправомірної вигоди-підкупу і неправомірної вигоди-винагороди. Мотиви одержання неправомірної вигоди. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки, їх характеристика. Вимагання неправомірної вигоди. Значення розміру неправомірної вигоди для кваліфікації. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Посередництво в одержанні неправомірної вигоди. Поняття посередництва.

Особливості кримінальної відповідальності за посередництво в одержанні неправомірної вигоди. Незаконне збагачення. Характеристика діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, що надає публічні послуги. Зловживання впливом. Провокація підкупу. Поняття провокації. Завідомість як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Службове підроблення. Поняття службового підроблення. Предмет цього кримінального правопорушення. Способи вчинення кримінального правопорушення. Мотиви кримінального правопорушення. Співвідношення службового підроблення і зловживання владою або службовим становищем. Кваліфікуючі ознаки.

ТЕМА № 35. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань, окремих громадян, пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів чи з перешкоджанням їх діяльності. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовцеві. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Діяльність представника влади чи працівника правоохоронного органу по виконанню службових обов'язків та діяльність члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця з виконання покладених на нього обов'язків щодо охорони громадського порядку. Відмежування опору від злісної непокори. Вина при вчиненні опору. Суб'єкт кримінального правопорушення. Зміст примушення потерпілого при вчиненні опору.

Втручання у діяльність працівника правоохоронного органу. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Види впливу на потерпілого. Зміст вини, мотиву та мети при вчиненні кримінального правопорушення. Суб'єкт втручання. Кваліфікуючі ознаки. Втручання у діяльність державного діяча. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Форми незаконного впливу на потерпілого. Зміст суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Зміст юридичної конструкції “у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків”. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Погроза або насильство щодо державного або громадського діяча. Потерпілий від кримінального

правопорушення. Мотив і мета кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Поняття “працівник правоохоронного органу”. Зміст юридичної конструкції “у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків”. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця. Поняття “посягання на життя”. Відмінність цього кримінального правопорушення від умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Потерпілі від кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення. Відмежування цього кримінального правопорушення від захоплення заручників. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Потерпілі від цього кримінального правопорушення. Види кримінально протиправних діянь. Мета кримінального правопорушення. Відмінність цього кримінального правопорушення від погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу. Кваліфікуючі ознаки.

Перешкоджання діяльності народного депутата та депутата місцевої ради. Види кримінально протиправних діянь. Відмінність цього кримінального правопорушення від втручання у діяльність народного депутата України.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Мотив і мета кримінального правопорушення. Відмежування цього кримінального правопорушення від умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу та від умисного знищення або пошкодження майна. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання спеціальних предметів. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем. Види предметів кримінального правопорушення. Різновиди діянь. Мотиви кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів. Предмет кримінального правопорушення. Види дій. Мотив кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Відмежування від порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Кваліфікуючі ознаки. Незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні. Поняття “підняття Державного прапора України”. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт незаконного підняття Державного

прапора України. Наруга над державними символами. Предмети кримінального правопорушення. Види діянь. Зміст публічності.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян, не пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Характеристика об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мета кримінального правопорушення. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Види діянь. Мета самовільного присвоєння вказаних повноважень або звання службової особи. Суб'єкт кримінального правопорушення. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації. Особливості законодавчої конструкції кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Потерпілі від цього кримінального правопорушення. Зміст цивільно-правових зобов'язань. Об'єктивні прояви кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Кваліфікуючі ознаки. Самоправство. Поняття самоправства. Момент закінчення кримінального правопорушення. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів й демонстрацій. Поняття незаконного перешкоджання. Особливості об'єктивної сторони (можливість у ряді випадків впливу на представників органів місцевого самоврядування). Суб'єкт кримінального правопорушення. Самоправство. Особливості об'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Проблеми вдосконалення законодавства про відповідальність за кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

ТЕМА № 36. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Кримінальні правопорушення проти конституційних принципів діяльності органів розслідування, прокуратури і суду. Завідомо незаконне затримання, привід або арешт. Види дій. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Завідомість як ознака кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Постановляння суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти безпеки, честі та гідності суддів, народних засідателів, присяжних. Втручання в діяльність судових органів. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення.

Особливості суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Погроза або насильство щодо суддів, народного засідателя чи присяжного. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Наслідки. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки.

Кримінальні правопорушення проти прав та інтересів суб'єктів кримінального або цивільного процесу. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Наслідки. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Наслідки. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Втручання в діяльність захисника чи представника особи, Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Порушення права на захист. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Види діяння. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки.

Кримінальні правопорушення проти інтересів всебічного, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних справ. Примушування давати показання. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Завідомо неправдиве показання. Види дій. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Види діяння. Момент

закінчення кримінального правопорушення. Обставини, що виключають злочинність цього діяння. Час вчинення цього кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відмінність від суміжних кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти інтересів своєчасного просікання та розкриття злочинів. Розголошення даних досудового слідства або дізнання. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Приховування кримінального правопорушення. Поняття та види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Обставини, що виключають відповідальність за це кримінальне правопорушення. Відмінність від співучасті у кримінальному правопорушенні.

Кримінальні правопорушення проти інтересів забезпечення неухильного виконання судових рішень. Невиконання судового рішення. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, або яке описано чи підлягає конфіскації. Предмет кримінального правопорушення. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивні ознаки. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Ухилення від відбування покарання у вигляді обмеження волі та у вигляді позбавлення волі. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи. Види діяння. Поняття адміністрації виправної установи. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відмінність від суміжних злочинів. Дії, що дезорганізують роботу виправних установ. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відмінність від суміжних кримінальних правопорушень. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Втеча зі спеціалізованого лікувального закладу. Види діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Порухення правил адміністративного нагляду. Види діяння. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення.

ТЕМА 37. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ

ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Об'єкт та предмет кримінальних правопорушень даної групи.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку зберігання таємниці чи конфіденційної інформації. Розголошення державної таємниці. Предмет кримінального правопорушення. Поняття державної таємниці. Об'єктивна сторона. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність від державної зради або шпигунства. Втрата документів, що містять державну таємницю. Предмет кримінального правопорушення та його види. Особливості об'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Передавання або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави. Предмет кримінального правопорушення. Особливості об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Зміст суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради або шпигунства.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку перетинання державного кордону, міжнародних польотів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Поняття "державний кордон". Види дій. Зміст суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Предмет кримінального правопорушення. Особливості об'єктивних і суб'єктивних проявів кримінального правопорушення. Порушення правил міжнародних польотів. Особливості об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Відмежування від незаконного перетинання державного кордону.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку формування Збройних сил України. Ухилення від призову на строкову військову службу. Строкова військова служба - загальний військовий обов'язок. Поняття ухилення. Поважні причини неявки на призовний пункт. Суб'єкт кримінального правопорушення. Ухилення від призову за мобілізацією. Поняття мобілізації. Суб'єкт кримінального правопорушення. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Поняття військового обліку, навчальних (чи перевірочних) або спеціальних зборів. Особливості об'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Проблеми вдосконалення кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

ТЕМА 38. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ

Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж

електрозов'язку. Предмет кримінального правопорушення. Характеристика об'єктивних проявів кримінального правопорушення. Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Кваліфікуючі ознаки. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Кваліфікуючі ознаки. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Кваліфікуючі ознаки. Порухення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозов'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Кваліфікуючі ознаки. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозов'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозов'язку. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі.

ТЕМА 39. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

Поняття, загальна характеристика й види військових кримінальних правопорушень. Відмежування військового кримінального правопорушення від дисциплінарного проступку.

Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі. Непокора. Об'єктивна сторона. Види діянь. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Невиконання наказу. Об'єктивна сторона та момент закінчення кримінального правопорушення. Відмежування від непокори. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Погроза або насильство щодо начальника. Види дій та момент закінчення кримінального правопорушення. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. Об'єктивна сторона та момент закінчення кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби. Самовільне залишення військової частини або місця служби. Види дій та момент закінчення кримінального правопорушення. Тривалість залишення військової частини або місця служби й кваліфікація кримінального правопорушення. Відмежування від суміжних злочинів й дисциплінарного проступку. Дезертирство. Об'єктивна сторона та момент закінчення кримінального правопорушення. Ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом. Об'єктивна сторона та момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових, інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Особливості предмета кримінального правопорушення. Види та способи діяння. Умисне знищення або пошкодження військового майна. Види діяння та момент закінчення кримінального правопорушення. Необережне знищення або пошкодження військового майна. Види діяння та момент закінчення кримінального правопорушення. Марнотратство або втрата військового майна. Порушення правил поведінки зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації військової техніки. Порушення правил водіння або експлуатації машин. Поняття машини. Види порушень та їх наслідків. Порушення правил польотів або підготовки до них. Види порушень та їх наслідки. Порушення правил кораблеводіння. Види порушень та їх наслідки.

Кримінальні правопорушення проти порядку несення окрема видів військової служби. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Види порушень. Порушення статутних правил несення прикордонної служби. Види порушень. Порушення статутних правил несення бойового чергування. Види порушень. Порушення статутних правил внутрішньої служби. Види порушень.

Кримінальні правопорушення проти порядку збереження військової таємниці. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості. Види діянь та момент закінчення кримінального правопорушення. Особливості суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі обставини. Відмежування від державної зради.

Кримінальні правопорушення проти авторитету і правомірної діяльності військових формувань і правоохоронних органів. Недбале ставлення до військової служби. Види діянь. Особливості складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони. Відмінність від зловживання владою або службовим становищем. Бездіяльність військової влади. Поняття та види бездіяльності.

Кримінальні правопорушення проти порядку ведення бойових дій, вимог законів і звичаїв війни. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Поняття засобів ведення війни. Види діянь та момент закінчення кримінального правопорушення. Залишення гинучого військового корабля. Поняття залишення корабля. Суб'єктивні ознаки. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Види діянь. Добровільна здача в полон. Поняття та види діяння. Кримінально протиправні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні. Поняття та види діяння. Мародерство. Види діяння. Насильство над населенням у районі воєнних дій. Поняття та види насильства. Наслідки. Погане поведіння з військовополоненими. Види діяння і момент закінчення

кримінального правопорушення. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними. Ознаки незаконності діяння та його види.

ТЕМА 40. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Кримінальні правопорушення проти миру й безпеки людства. Пропаганда війни. Види діянь. Момент закінчення кримінального правопорушення. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Особливості законодавчої конструкції. Види діянь. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Геноцид. Поняття геноциду. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Екоцид. Поняття екоциду. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Найманство. Особливості законодавчої конструкції. Поняття найманства. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Піратство. Особливості законодавчої конструкції. Поняття піратства. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку, що забезпечують дотримання міжнародних договорів та конвенцій. Порушення законів та звичаїв війни. Особливості законодавчої конструкції. Види діянь. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Застосування зброї масового знищення. Особливості законодавчої конструкції. Поняття зброї масового знищення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Види діянь. Момент закінчення кримінального правопорушення. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Особливості законодавчої конструкції. Види діянь. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення. Посягання на життя представника іноземної держави. Особливості законодавчої конструкції. Момент закінчення кримінального правопорушення. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони означеного кримінального правопорушення. Незаконне використання символіки Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відмежування від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 435 КК.

Питання з курсу «Кримінальне право»

Загальна частина

1. Поняття, система, принципи та функції кримінального права України. Наука кримінального права України.
2. Поняття, види тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Аналогія закону.
3. Поняття кримінально-правової норми, її структура та види. Види диспозицій

і санкцій.

4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі. Екстрадиція (ст. 4-10 КК).
5. Поняття і ознаки кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень та її практичне значення (ст.ст. 11-12 КК). Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень.
6. Склад кримінального правопорушення, його структура, види та їх значення. Кваліфікація кримінальних правопорушень.
7. Об'єкт кримінального правопорушення: Поняття, структура, види та їх характеристика. Відмінність від предмета кримінального правопорушення.
8. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення: поняття, ознаки та їх характеристика. Значення ознак об'єктивної сторони для кваліфікації.
9. Поняття та види причинного зв'язку, значення для кримінальної відповідальності.
10. Поняття, ознаки суб'єкта кримінального правопорушення та їх характеристика. Види суб'єкта кримінального правопорушення.
11. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, ознаки та їх характеристика.
12. Поняття вини, її зміст, форми та види (ст.ст. 23-25 КК).
13. Поняття умислу, його зміст та види. Різновиди умислу, які вироблені кримінально-правовою теорією та судовою практикою.
14. Поняття необережної форми вини та її зміст і види. Відмінність кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу.
15. Поняття та види помилок у кримінальному праві. Їх вплив на кримінальну відповідальність.
16. Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення та їх характеристика. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення.
17. Поняття добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Правові наслідки добровільної відмови при вчиненні кримінального правопорушення як одноособово так і у співучасті.
18. Множинність кримінальних правопорушень, поняття, її види та їх характеристика. Правові наслідки та значення для кваліфікації кримінального правопорушення.
19. Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види співучасників і форми співучасті та їх характеристика.
20. Підстави та межі відповідальності співучасників кримінального правопорушення. Спеціальні питання відповідальності за співучасть. Експрес виконавця, його види.
21. Поняття та види причетності до кримінального правопорушення.
22. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією (ст. 28 КК).
23. Необхідна оборона та умови її правомірності (ст. 36 КК). Перевищення меж

необхідної оборони та його правові наслідки. Відмінність від крайньої необхідності.

24. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, та умови правомірності. Застосування зброї поліцейськими при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
25. Крайня необхідність, умови її правомірності та її відмінність від необхідної оборони.
26. Виконання наказу або розпорядження та діяння пов'язане з ризиком.
27. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
28. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям або примирення винного з потерпілим. Умови, підстави їх застосування.
29. Поняття, ознаки та мета кримінального покарання. Система та види покарань, їх характеристика.
30. Загальні засади призначення покарання. Обставини, які пом'якшують чи обтяжують покарання.
31. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і сукупністю вироків.
32. Амністія та помилування. Їх поняття, види та відмінність.
33. Звільнення від відбування покарання з випробуванням Умови і підстави застосування та правові наслідки.
34. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Особлива частина

1. Умисне вбивство (ст. 115 КК).
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК). Види та їх характеристика, відмінність від вбивства.
3. Вбивство через необережність. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 119, ст. 128 КК).
4. Середньої тяжкості тілесні ушкодження (ст. 122, 128 КК).
5. Згвалтування (ст. 152 КК).
6. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла 16-річного віку. Розбещення неповнолітніх (ст. 155, 156 КК).
7. Вимагання (ст. 189 КК). Відмінність від розбою і насильницького грабежу.
8. Шахрайство (ст. 190 КК). Відмінність від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
9. Грабіж (ст. 186 КК). Відмінність від крадіжки, розбою та вимагання.
10. Крадіжка (ст. 185 КК). Відмінність від грабежу і шахрайства.
11. Розбій (ст. 187 КК). Відмінність від насильницького грабежу, вимагання та бандитизму.
12. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188¹ КК).
13. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197¹ КК).
14. Домашнє насильство (ст. 126-1 КК).

15. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК). Відмінність від легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК).
16. Бандитизм (ст. 257 КК). Відмінність від розбою.
17. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 262 КК).
18. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК).
19. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).
20. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК). Відмінність від перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України №15 від 26.12.2003 р "Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень".
21. Хуліганство.(ст. 296 КК України). Відмежування від групового порушення громадського порядку та масових заворушень (ст.ст. 293, 294 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду № 10 від 22 грудня 2006 р. "Про судову практику в справах про хуліганство".
22. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України № 14 від 23.12.2005 р. «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті»
23. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст.342 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 26 червня 1992 р. "Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів."(зі змінами від 3 грудня 1997р №12).
24. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 26 червня 1992 р. "Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів."(зі змінами від 3 грудня 1997 р №12).
25. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 26 червня 1992 р. "Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на

життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів.”(зі змінами від 3 грудня 1997 р №12).

- 26.Порушення недоторканності житла або таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст.162 , 163 КК).
- 27.Торгівля людьми (ст. 149 КК).
- 28.Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203¹ КК).
- 29.Незаконне поводження із зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК). Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26 квітня 2002 р. "Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, чи радіоактивними матеріалами".
- 30.Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК).
- 31.Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК).
- 32.Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Примушування давати показання. (ст. 372, 373 КК).
- 33.Терористичний акт (ст.258 КК).
- 34.Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом (ст. 213 КК).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:

1. Рішення Європейського Суду з прав людини від 17.07.2014. Справа «Омельченко проти України» (Заява № 34592/06). URL : <http://ovu.com.ua/articles/24103-sprava-omelchenko-proti-ukrayini-zayava-34592-06> (дата звернення: 02.06.2025);

2. Проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : Конвенція (Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом Президії Верховної Ради № 3484–XI від 26.01.1987 р., URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

3. Про заходи щодо протидії торгівлі людьми : Конвенція Ради Європи Ратифікація від 21.09.2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення: 02.06.2025);

4. Проти транснаціональної організованої злочинності : Конвенція Об'єднаних націй. Ратифікація від 04.02.2004 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 02.06.2025);

5. Про запобігання насильства стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11.05.2011. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=2> (дата звернення: 02.06.2025).

- закони:

1. Конституція України : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. 141 с.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III: *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. 26. 131 с.:

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України. від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. ст.1122.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10. № 11-12. № 13, ст.88.

5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 30. Ст. 260.

6. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV . *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 50. Ст. 540.

7. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2014, № 49, ст. 2056.

8. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529.

- підзаконні акти:

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 04.06.2010 р. „Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки”;

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про виконання судами України законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України з питань судового розгляду кримінальних справ і постановлення вироку” № 5 від 29.06.1990 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами Пленуму Верховного Суду України N3 від 04.06.93, N12 від 03.12.97);

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України 26.12.2003 № 16 „Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості”;

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 7 “Про практику призначення судами кримінального покарання”;

5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 12 „Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності”;

6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 № 7 „Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування”;

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 1 “Про судову практику у справах про необхідну оборону”;

8. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.05.2002 р. № 6 “Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру”;

9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 2 “Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну не відбутої частини покарання більш м’яким”;

10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 17 “Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 28.12.1996 р. № 15 “Про практику направлення військовослужбовців, які вчинили злочини, в дисциплінарний батальйон”;

11. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 30.05.2008 р. „Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи”;

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 р. „Про судову практику в справах про злочини проти власності”;

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.05.2004 № 9 „Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 р. "Про податок з доходів фізичних осіб”;

14. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 5 “Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх”;

15. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 13 „Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями”.

16. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100.

- судова практика ЄСПЛ:

1. Стислі виклади рішень щодо України, винесені Європейським судом з прав людини. Міністерство юстиції України. URL : <https://minjust.gov.ua/m/stisli-vikladi-rishen-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini> (дата звернення: 02.06.2025);

2. Огляд практики Європейського суду з прав людини щодо застосування принципу юридичної визначеності: окремі аспекти. URL : <https://rm.coe.int/17-10-web-overview-of-the-practice-of-the-european-court-of-human-righ/1680ad380c> (дата звернення: 02.06.2025).

Підручники:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник. В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.

3. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії). Підручник у двох книгах / за заг. Ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. 2025. Київ. Норма права.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Конопельський В.Я., Плужник О.І., Резніченко Г.С. Основи кримінального права : навчальний посібник. Одеса : ОДУВС, 2021. 302 с.
2. Кримінальне право (Загальна частина) : Навчальний посібник. О.С. Скок, С.А. Шалгунова, Т.В. Шевченко, І.В. Шило; за заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової С.А. Друге видання. Дніпро : ДДУВС, 2021. 328 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : тексти лекцій : навч.-метод. посібник / А. Я. Берш, В. П. Кедик, Е. Е. Кузьмін [та ін.] ; за заг. ред. Н. А. Мирошниченко, Є. Л. Стрельцова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Астропрінт, 2022. 328 с. (Сер. «Сила права * Power of Law»). URL: <https://doi.org/10.32837/11300.24489> (дата звернення: 02.06.2025).
4. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навчальний посібник / О. В. Авраменко, С. Я. Бурда, І. Б. Газдайка-Василишин та ін. ; за ред. М. В. Карчевського. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 616 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. А.А. Васильєв, О.О. Житний, Є.О. Гладкова та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова. Харків : Право, 2020. 656 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. Конспект лекцій. Дідківська Г.В., Нікітін Ю.В., Мірошниченко С.С., Курбатова І.С., Бодунова О.М., Гмирін А.А., Завидняк І.О., Лугіна Н.А., Мудряк Т.О., Топчій В.В., Драган О.В. ; За загальною редакцією Топчія В.В. Ірпінь, 2021. 206 с.
7. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П., Бабій А.Ю. Чернівці, 2022. 319 с.
8. Сухонос В.В., Сухонос В.В., Білокінь Р.М. Кримінальне право України. Особлива частина. Суми : Університетська книга, 2020. 672 с.
9. Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ : Норма права, 2022. 1104 с.
10. Кримінальне право України. Частина 1 : конспект лекцій: навчально-методичний посібник для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право». Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П. Чернівці, 2022. 182с.
11. Туляков В.О. Парадигми кримінального права : навчально-методичний посібник. Одеса : НУ «ОЮА», 2022. 41 с.
12. Тютюгін В.І., Рубашенко М.А. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. Оцінювання. Відп. ред. В.І. Тютюгін. 2ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Criminal Law of Ukraine (Punishment and Other Criminal Measures: National Approach) : Training Manual. Ye.L. Streltsov, V.O. Tulyakov, E.E. Kuzmin ; Nat. Univer. "Odesa Law Acad.". Odessa : Helvetica, 2020. 80 p.

2. Андрушко А.В. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги. Київ : ТОВ «РІК-У», 2019. 228 с.
3. Берзін П.С., Коротюк О.В. Кримінальне законодавство України ХІХ – ХХІ століть. Збірник нормативно-правових актів у 6-ти томах. Київ : ОВК, 2020. 2568 с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). Київ: Ваіте, 2019. 288 с. Дудоров О.О., Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. Новітні кримінально-правові дослідження 2021: Альманах наукових праць. 2021. С. 21-31.
5. Дудоров О.О., Вознюк О.О., Чернявський С.С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар. Вид-во : Норма права, 2021. 130 с.
6. Дудоров О.О., Ємельяненко В.В. Мовчан Р.О. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 277-286.
7. Дудоров О.О., Каменський Д.В., Титаренко С.С. Стаття 205-1 Кримінального кодексу України як антирейдерська заборона : проблеми тлумачення, застосування і вдосконалення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. №1. С. 116-135. 317
8. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021. Упоряд. С.Г. Туманов. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.
9. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси : постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2020 року). упор. Ткачук О.М. Харків : Право, 2021. 378 с.
10. Куц В.М., Мамотенко О.П. Незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів (кримінально-правові аспекти). Київ : Норма права, 2020. 200 с.
11. Куц В.М., Цховребов А.О. Кримінальна відповідальність за безпосереднє втручання у забезпечення правопорядку. Київ : Норма права, 2020. 184 с.
12. Лазаренко А.М., Остапчук Л.Г. Деякі аспекти застосування медіації в теорії кримінального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №1. С.232-234.
13. Марін О. Відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг. Київ : Дакор, 2021. 272 с.
14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За заг. ред. доктора юрид. наук, проф. І.М. Копотуна. Київ : Професіонал, 2021. 912 с.

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Станом на 20 січня 2018 року. За заг. ред. Глунька В.В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 784 с. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. упоряд.: Вереша Р.В., Карпунцов В.В. Київ : Алерта, 2022. 322 с.

16. Петков С.В., Журавльов Д.В., Дрозд О.Ю., Дрозд В.Г. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення. Законодавство, актуальна судова практика, коментарі, роз'яснення, міжнародний досвід. Київ : ЦУЛ, 2022. 442 с.

17. Пилипенко І.В. Кримінально-правова протидія самоправству. Київ : Алерта, 2021. 300 с.

18. Пономаренко Ю.А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с. 318

19. Провоторов О.П. Юридичні особи в кримінальному праві України. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 188 с.

20. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Київ : Дакор, 2022. 208 с.

21. Семенишин М. Об'єктивні ознаки бандитизму за кримінальним законодавством України. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 258-264.

22. Собко Г.М. Психічне насильство : кримінологічні та кримінально-правові засади протидії. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 484 с.

23. Сотула О.С., Кияшко О.О. Посягання на життя державного чи громадського діяча : ретроспектива та компаративістика. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 246 с.

24. Туркот М.С. Військові кримінальні правопорушення: Розділ XIX Особливої частини Кримінального кодексу України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини, Верховного Суду України, Верховного Суду, апеляційних і місцевих судів. Київ : Норма права, 2021. 478 с.

25. Хавронюк М.І. Кримінальні проступки : науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ : Дакор, 2022. 266 с

26. Хелік В.В. Поняття та зміст порушень правил безпеки дорожнього руху особами, які керують транспортними засобами. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2019. №2. (8). С. 168-177.

27. Чернявський С.С., Дудоров О.О., Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Кримінального кодексу України). Науково-практичний коментар. Київ : Норма права, 2021. 130 с.

28. Шаблистий В.В. Коломієць В.Ю. Тілесне ушкодження як злочин проти життя та здоров'я людини за кримінальним правом України : монографія; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Шаблистого. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2020. 164 с.

КРИМІНОЛОГІЯ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА І РОЗВИТОК КРИМІНОЛОГІЇ. ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ПОКАЗНИКИ. ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ОКРЕМОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Кримінологія – вчення про злочинність. Предмет кримінології: злочинність, причини та умови злочинності, особа злочинця, попередження злочинності. Система кримінології як науки і як навчальної дисципліни. Місце кримінології в системі наук та її зв'язок з юридичними та іншими науками: кримінальним правом, кримінальним процесом, економічною теорією, філософією, соціологією, психологією, статистикою та ін. Завдання та функції науки кримінології. Методи і методологія кримінологічних досліджень. Виникнення кримінології як науки та історія її розвитку. Школи кримінології та їх представники. Сучасні українські кримінологи. Розвиток кримінології в 20-30 роки ХХ ст., відновлення її в 60-ті роки ХХ ст. та її сучасний стан. Нові напрямки у функціонуванні спеціалізованих науково-дослідних установ в Україні після 1991 р. та діяльність Кримінологічної асоціації.

Злочинність як фундаментальна категорія кримінології. Різні точки зору щодо визначення злочинності. Злочинність як соціальне явище. Злочинність як правове явище. Злочинність як соціально-правове явище. Злочинність – це соціально-правове, історично-змінюване, негативне явище, яке притаманне кожному суспільству і яка вимірюється за допомогою кількісних та якісних показників. Співвідношення злочинності з окремим кримінальним правопорушенням.

Показники злочинності. Рівень злочинності. Коефіцієнт інтенсивності та активності злочинності на певній території. Різні підходи щодо визначення “ціни злочинності”. Динаміка злочинності. Ланцюговий та базисний методи обчислення динаміки злочинності. “Географія” злочинності. Структура злочинності. Розподіл злочинності на види в залежності від: соціально-демографічних характеристик злочинця (вік, стать, освіта); форми вини, мотивів, тяжкості злочинів, спрямованості умислу; розміру заподіяної шкоди та ін.

Латентна злочинність – це сукупність злочинів, що не потрапили, з різних причин, до офіційної статистики. Рівні та види латентності. Способи виявлення латентних злочинів. Фактори, що обумовлюють існування латентної злочинності.

Детермінація злочинності та окремого злочину. Детермінація злочинності – це визначення причин та умов, що сприяють існуванню та розповсюдженню злочинності. Взаємозв'язок причин і умов злочинності. Економічні, соціальні, політичні, ідеологічні детермінанти злочинності. Біологічні, соціальні та психологічні теорії виникнення злочинності. Криміногенні фактори сучасної злочинності в Україні (об'єктивні та суб'єктивні фактори). Механізм злочинної поведінки. Роль потерпілого у створенні криміногенної ситуації. Мотивація злочинної діяльності. Класифікація життєвих ситуацій та їх роль в механізмі

злочинної поведінки. Концепції причин виникнення злочинності в західній кримінології.

ТЕМА 2. ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ. ПРОБЛЕМИ ВІКТИМОЛОГІЇ ТА СУЇЦИДУ

Поняття особи злочинця в кримінології та її відмежування від особи, яка вчинила злочин. Особа злочинця - це особа людини, яка займається злочинною діяльністю, тобто неодноразово і заплановано вчиняла дії, заборонені кримінальним законом.

Соціальне і біологічне в особі злочинця. Соціально-демографічна та морально-психологічна характеристика засуджених за вчинення злочинів. Класифікація осіб, що вчинили злочини. Типологія злочинців. Роль аномалій психіки в детермінації злочинної поведінки. Різні підходи щодо вивчення структури особи злочинця. Обсяг, межі та способи вивчення особи злочинця в кримінології. Іноземний досвід у вивченні особи злочинця. Фактори, що впливають на формування особи злочинця. Практичне використання даних отриманих про особу злочинця в діяльності правоохоронних органів.

Віктимологія – вчення про жертву злочину. Становлення віктимології як самостійного напрямку кримінологічних досліджень. Функції віктимології. Поняття віктимізації та віктимності особи. Класифікація жертв злочинів. Зв'язок “злочинець – потерпілий” в кримінології. Поняття віктимної ситуації. Рівень віктимності (коефіцієнт спеціальної віктимності за особами). Класифікація поведінки жертви та їх роль в механізмі скоєння злочинів. Суїцидальна поведінка особи. Статистика щодо фактів суїцидальної поведінки осіб на території України та інших держав. Моральна оцінка самогубств в різні історичні епохи. Механізм суїцидальної поведінки особи. Фактори, що підштовхують особу до самогубства. Зв'язок суїцидальної поведінки зі злочинністю. Віктимологічна та суїцидальна профілактика.

ТЕМА 3. МЕТОДИКА КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основні напрямки кримінологічних досліджень в Україні. Поняття методики кримінологічних досліджень, їх завдання та організація. Засоби (методи) збирання, узагальнення та аналізу кримінологічної інформації. Історичний, порівняльний, статистичний, конкретно-соціологічні, психологічні методи. Програма кримінологічного дослідження та її структура. Етапи кримінологічного дослідження. Вибірковий метод кримінологічного дослідження. Методика і техніка збору первинної кримінологічної інформації. Єдина система офіційного статистичного обліку злочинів в Україні (форми звітності). Офіційні та неофіційні джерела походження кримінологічної інформації.

ТЕМА 4. ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ. КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Попередження злочинності як один з основних елементів предмету кримінологія. Попередження злочинності – це система засобів, що застосовуються державними та приватними установами, громадськими організаціями, окремими громадянами для усунення чи блокування криміногенних факторів, а також для того, щоб не допустити скоєння та завершення конкретних злочинних посягань. Різні точки зору щодо визначення поняття “попередження злочинності”. Поняття “профілактики”, “запобігання” та “припинення” злочину та їх співвідношення з “попередженням” окремого злочину. Завдання та функції попереджувальної діяльності.

Система заходів впливу на злочинність. Класифікація попереджувальних заходів. Загально-соціальне попередження злочинності. Спеціально-кримінологічна та індивідуальна профілактика. Заходи подвійної привенції. Правова основа здійснення профілактики злочинності. Межі профілактики злочинності. Методи і форми попереджувальної діяльності. Заходи кримінальної, кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової профілактики злочинності. Державний вплив на злочинність – різні аспекти. Суб’єкти загальної та спеціально-кримінологічної профілактики злочинності, їх розподіл на спеціалізовані та неспеціалізовані. Особливості діяльності підрозділів кримінальної поліції у попередженні злочинів. Сутність взаємодії та координації, які здійснюються під час проведення профілактичних заходів. Слідча профілактика. Роль громадських формувань у профілактики загальнокримінальної злочинності. Форми і методи віктимологічної профілактики. Визначення кримінологічного прогнозування та планування профілактичних заходів, їх види. Методи кримінологічного прогнозування індивідуальної злочинної поведінки.

ТЕМА 5. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОРИСЛИВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Поняття кримінологічної характеристики окремих видів злочинів та її структура.

Поняття корисливого мотиву в кримінології та в кримінальному праві. Різні точки зору щодо визначення корисливого мотиву. Поняття корисливої злочинності та її класифікація. Характеристика загальнокримінальної корисливої злочинності: крадіжки, шахрайства, грабежі, розбійні напади, умисні вбивства з корисливих мотивів та інші. Генетика економічної та корупційної злочинності в Україні. Різні точки зору щодо визначення економічної злочинності та її кримінологічна характеристика. Економічна безпека держави. Класифікація економічних злочинів. Поняття корупційної злочинності. Особа корупціонера. Механізм скоєння корупційних дій. Проблеми вдосконалення антикорупційного законодавства. Закон України “Про боротьбу з корупцією”. Суб’єкти профілактики. Координація попереджувальної

діяльності спеціальних підрозділів Національної поліції та їх взаємодія з загальними суб'єктами профілактики.

Особливості попередження загальнокримінальної та корисливої злочинності. Протидія економічній та корупційної злочинності в таких сферах як: банківська, приватизація, ПЕК (паливно-енергетичний комплекс), АПК, металургія, ЗЕД (зовнішньо-економічна діяльність) та інших. Досвід іноземних держав у попередженні корисливої злочинності.

ТЕМА 6. ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

Поняття жіночої злочинності. Сучасна тенденція жіночої злочинності в Україні та її порівняльна характеристика в інших державах. Злочини які вчиняються жінками. Детермінанти жіночої злочинності. Насильство у сімейних відносинах. Соціальні протиріччя, як один із сприятливих факторів розповсюдження жіночої злочинності. Кримінологічні проблеми проституції. Профілактика злочинів, вчинених жінками і проституції. Роль Національної поліції у профілактики злочинів жінок. Особливості здійснення індивідуальної профілактики виховними установами, медичними організаціями та релігійними конфесіями. Профілактика насильства у сім'ї. Указ Президента України "Про підвищення соціального статусу жінок в Україні". Іноземний досвід профілактики жіночої злочинності.

Тенденції розповсюдження наркобізнесу на території України. Зв'язок наркобізнесу з наркоманією. Форми здійснення наркобізнесу. Тіньова економіка і наркобізнес. Фактори, що впливають на розповсюдження злочинів пов'язаних з наркобізнесом. Заходи попередження наркобізнесу. Особливості діяльності підрозділів Національної поліції (відділ по боротьбі з незаконним обігом наркотиків). Іноземний досвід боротьби з наркобізнесом. Закон України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів", "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними".

ТЕМА 7. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ. ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Поняття та ознаки кримінального професіоналізму. Генезис професійної злочинності в Україні та її сучасний стан. Виникнення нових професійних груп злочинців. Організована злочинність – як один з найбільш небезпечних видів злочинності. Різні точки зору щодо визначення поняття "організована злочинність". Закону України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю". Структура організованої злочинності та класифікація організованих злочинних груп. Сучасний стан боротьби з організованою злочинністю. Зв'язок професійної злочинності з організованою. Тіньова економіка як інфраструктура організованої злочинності. Фактори

розповсюдження професійної та організованої злочинності. Транснаціональна організована злочинність. Відмивання “брудних” грошей. Сороч рекомендацій ООН “Спеціальної фінансової комісії з проблем “відмивання” грошей”. Транснаціональна комп’ютерна злочинність. Загальні та спеціальні суб’єкти профілактики організованої злочинності. Особливості попередження професійної та організованої злочинності Національною поліцією України. Іноземний досвід боротьби з мафією та злочинними синдикатами.

Поняття і види насильницьких злочинів. Кримінологічна характеристика умисних вбивств, умисних тяжких тілесних ушкоджень, згвалтувань, вандалізму. Співвідношення понять “насильницька злочинність” і “агресивна злочинність”. Класифікація видів вандалізму. Насильство у сімейно-побутовій сфері. Заходи загальної та спеціальної превенції насильницької злочинності. Протидія торгівлі людьми.

Діяльність кримінальної поліції України у попередженні насильницьких злочинів.

ТЕМА 8. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Статистичні показники та кримінологічні особливості злочинності неповнолітніх та молоді в Україні. Порівняльна характеристика зі злочинністю дорослих. Вплив морально-психологічних чинників на делінквентну поведінку неповнолітнього. Загальна характеристика делінквентної поведінки неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Закону України від 24 січня 1995 р. із змінами у 1999 р. "Про органи і служби у справах неповнолітніх, а також спеціальні установи для неповнолітніх". Структуру злочинності неповнолітніх. Види патології психіки у неповнолітніх злочинців. Причини та умови злочинності неповнолітніх. Вплив родинного виховання та неформальних молодіжних груп на малолітніх правопорушників. Діяльність суб’єктів профілактики.

Рецидив злочинів: його структура та різновиди (різні точки зору). Поняття рецидивної злочинності. Рівень рецидивної злочинності. Кримінально-правовий (легальний), пенітенціарний та кримінологічний (фактичний) рецидив. Особа рецидивіста та їх класифікація. Детермінанти рецидивної злочинності. Проблеми ресоціалізації засуджених. Особливості діяльності суб’єктів профілактики рецидивної злочинності. Правове забезпечення профілактики рецидивної злочинності. Проект Закону України “Про постпенітенціарну систему”. Іноземний досвід у профілактиці рецидивної злочинності. Роль громадських організацій та психологічних служб у індивідуальній профілактиці цій злочинності.

ТЕМА 9. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ “ФОНОВИХ ЯВИЩ”, ПОВ’ЯЗАНИХ

ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Кримінологічні особливості «фонових» явищ в Україні. Під «фоновими явищами» слід розуміти сукупність аморальних проявів, що суперечать загальноприйнятим нормам поведінки, і які органічно взаємопов'язані зі злочинністю, оскільки детермінують одне одного і тягнуть за собою соціальну деградацію особи. Характеристика наркоманії, токсикоманії, алкоголізму, проституції і ведення паразитичного способу життя. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про запобігання захворювання на СНІД та соціальний захист населення», Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про торгівлю жінками та примусову проституцію в державах – членах Ради Європи». Профілактика «фонових» явищ (порівняльна характеристика).

Принципи міжнародної співпраці у боротьбі зі злочинністю. Напрямки взаємодії правоохоронних органів різних держав у боротьбі зі злочинністю. Результати діяльності НБР Інтерполу в Україні.

Питання з курсу «Кримінологія»

1. Розвиток кримінології в Україні.
2. Злочинність та її показники.
3. Кримінологічне вчення про жертву кримінального правопорушення.
4. Латентна злочинність, її види та засоби виявлення.
5. Причини та умови злочинності.
6. Детермінація злочинності.
7. Запобігання злочинності.
8. Міжнародне співробітництво у запобіганні злочинності.
9. Особа злочинця.
10. Кримінологічні особливості «фонових» явищ в Україні.
11. Кримінологічна характеристика корисливої злочинності.
12. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності.
13. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх.
14. Кримінологічна характеристика економічної злочинності.
15. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів.
16. Кримінологічна характеристика організованої злочинності.
17. Кримінологічна характеристика професійної злочинності.
18. Запобігання насильницьким кримінальним правопорушенням, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.
19. Регіональні особливості сучасної злочинності.
20. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:

1. Про рабство : Міжнародна Конвенція підписана в Женеві 25.09.1926 р. з дод. 7.12.1953 р., URL : http://rada.gov.ua/laws/show/995_857 (дата звернення: 02.06.2025).

2. Проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : Конвенція (Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом Президії Верховної Ради № 3484–XI від 26.01.1987 р., URL : <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025).

3. Про заходи щодо протидії торгівлі людьми : Конвенція Ради Європи Ратифікація від 21.09.2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення: 02.06.2025).

4. Проти транснаціональної організованої злочинності : Конвенція Об'єднаних націй. Ратифікація від 04.02.2004 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 02.06.2025).

5. Єдина Конвенція про наркотичні засоби 1961 року з поправками з доповненнями. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_177 (дата звернення: 02.06.2025).

6. Про боротьбу з фінансуванням тероризму : Міжнародна Конвенція. Ратифікація від 12.09.2002. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518 (дата звернення: 02.06.2025).

7. Про запобігання насильства стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11.05.2011.URL:<https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=> (дата звернення: 02.06.2025).

- закони:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. додаток до № 51. ст.1122

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

7. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 2462-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

9. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358.

10. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного

кордону : Закон України від 22.06.2000 р. №1835-III *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.

11. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст.62.

12. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст.60.

13. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. ст.241.

14. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 50-51. ст.2057.

- підзаконні акти:

1. Про затвердження Інструкції із забезпечення порядку формування і використання Каталогу відомостей про напівсинтетичні та синтетичні наркотичні засоби та психотропні речовини, які вилучені на території України: Наказ МВС України від 15.11.2017 № 926.

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.

3. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622.

4. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100.

Підручники:

1. Богатирьов І. Г., Боровик А. В., Джужа О. М. та ін. Пенітенціарна кримінологія: підручник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.

2. Ю.В. Нікітін, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова : Кримінологія. Підручник. 2018. 416 с.

3. Кримінологія : підручник [Текст] О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.

4. В.І. Тимошенко, В.І. Шакун. Теоретичні основи кримінології: підручник. 2021. Юрінком Інтер. С. 240.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Аркуша Л. І. Кримінологія : навч.-метод. посібник Л. І. Аркуша, Н. О. Федчун, В. Я. Цитряк, Л. В. Чернозуб. НУ «ОЮА». Одеса : Бондаренко М. О., 2023. 68 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/24891>; DOI: 10.32837/11300.24891
2. Кримінологія: навчально-методичний посібник Г.З. Яремко, Н.І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 144 с.
3. Кримінологія : навчальний посібник-практикум (для здобувачів вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність») / С.А. Шалгунова, А.М. Орлеан, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, Ю.М. Крамаренко, Г.В. Барабаш, Ю.В. Волошина, І.В. Шило За заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової Дніпро :Дніпропетровськийдержавнийуніверситетвнутрішніх справ, 2020. 332 с.
4. Кримінологія (Загальна частина) : навч. посіб. / [Авт. кол.: Бандурка І. О., Гладкова Є. О., Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Яценко А. М., Кріцак І. В., Шевчук Т. А., Юртаєва К. В., Луценко І. Г., Сокурєнко В. В.] ; за заг. ред. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2025. 616 с. ISBN 978-966-610-288-4.
5. Лісовська Ю.П., Лісовський П.М., Кислий А.М., Бортник В.А. Кримінологія: історія та колаборантно-воєнні злочини в сучасній Україні. Навчальний посібник. Видавництво Ліра-КТип. 2023. с. 350.

Монографії та інші наукові видання:

1. Вітюк К.Д. Кримінологічні засади впровадження міжнародних механізмів запобігання злочинності: дис. д-ра юрид. наук за спец. 12.00.08. Ірпінь: Державний податковий університет. 2024. 434 с.
2. Висоцький П.Г. Аналіз ознак особи військовослужбовця, яка самовільно залишила військову частину або місце служби. Науковий вісник *Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 52. С. 58–61.
3. Дикий А.П. Державна політика запобігання та протидії економічній злочинності в системі гарантування економічної безпеки України: монографія. А.П. Дикий. Житомир: ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”», 2023. 428 с.
4. Зарадюк, З. В. (2025). Види та детермінанти насильницьких кримінальних правопорушень в місцях позбавлення волі: кримінологічна характеристика. *Історико-правовий часопис*. 24 (1). 80–87. <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2025-1/11>
5. Колб О.Г., Конопельський В.Я. та ін. Запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються персоналом установ виконання покарань України: навч. посібн. Одеса, ОДУВС, 2022. 192 с.
6. Колодчин Д.В. Детермінанти пенітенціарної злочинності в умовах воєнного стану в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024 р. № 1 (83). 220 с.

7. Колодчин Д.В. Злочинність в місцях несвободи, сучасний стан та динаміка. *Право і суспільство*. № 1. Т. 2. Дніпро. 2024. 532 с.

8. Колодяжний М.Г., Яковлев А.С. Злочинність у сфері земельних відносин: феномен і стратегія запобігання: монографія. НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2024. 256 с.

9. Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2023 рік: монографія / М.Г. Вербенський, О.Г. Кулик, І.В. Наумова та ін.; за заг. ред. М.Г. Вербенського. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2024. 306 с.

10. Назимко Є.С., Андріяшевська М.С., Тіточка Т.І. Ювенальна віктимологія: теоретико-правова модель: монографія. Запоріжжя: Гельветика, 2021. 208 с.

11. Рогатинська Н. Кримінологічна характеристика і попередження злочинності неповнолітніх. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1. С. 209-214.

12. Тичина Д.М., Джужа А.О. Віктимологічний моніторинг сучасної кримінологічної ситуації. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвузів. наук.-практ. кругл. столу (Київ, 28 трав. 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2020. С. 52–57.

13. Ткаченко А. В. (2025). Кримінологічна характеристика корупційних правопорушень в країнах Європейського Союзу. *Економіка, управління та адміністрування*, (1(111)), 175–183. [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-175-183](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-175-183).

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

ТЕМА № 1. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Політика держави у сфері виконання кримінальних покарань.

Поняття і суть кримінально-виконавчої політики в Україні.

Кримінально-виконавче право як самостійна галузь права; поняття кримінально-виконавчого права, його предмет, функції та основні завдання у світі положень Конституції України. Реформа кримінально-виконавчої системи. Напрямки сучасного розвитку галузі права. Взаємодія з іншими юридичними науками.

Принципи та зміст кримінально-виконавчого права. Загально-правові принципи кримінально-виконавчого права: законності, демократизму, гуманізму.

Міжгалузеві принципи кримінально-виконавчого права: соціологічної справедливості; невідворотності виконання покарання.

Галузеві принципи кримінально-виконавчого права: рівність засуджених перед законом; підпорядкування правового регулювання завданню виправлення засуджених; диференціації та індивідуалізації виконання покарання; поєднання покарання з заходами виправного впливу; участь громадськості у виконанні покарання, виправлення засуджених.

Поняття науки кримінально-виконавчого права: її предмет, методи, функції. Види покарання, виконання покарання, особистість засуджених, які відбувають покарання, як об'єкти дослідження науки кримінально-виконавчого права.

Система курсу кримінально-виконавчого права.

Поняття і зміст норм кримінально-виконавчого права. Функції та особливості цих норм. Джерела кримінально-виконавчого права.

Кримінально-виконавчі правовідносини та їх структура. Основні елементи кримінально-виконавчих правовідносин: суб'єкти, учасники, об'єкти, зміст. Юридичний факт, що обумовлює виникнення кримінально-виконавчих правовідносин.

ТЕМА № 2. ОРГАНИ І УСТАНОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ. ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ

Види органів і установ виконання покарань. Державна виконавча служба Міністерства юстиції України, органи управління кримінально-виконавчої системи, кримінально-виконавчі інспекції.

Державна кримінально-виконавча служба України і територіальні органи – управління (відділи).

Гауптвахти, дисциплінарні батальйони, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (далі - виховні колонії). Військові частини, гауптвахти.

Кримінально-виконавчі установи відкритого типу (виправні центри) і кримінально-виконавчі установи закритого типу (виправні колонії). Виправні колонії мінімального рівня безпеки, середнього рівня безпеки, максимального рівня безпеки.

Поняття правового положення засуджених і його закріплення в діючому кримінально-виконавчому законодавстві України.

Загальна характеристика та зміст правового статусу засуджених.

Загальні та спеціальні права, законні інтереси та обов'язки засуджених до позбавлення волі та довічного ув'язнення. Дисциплінарна, матеріальна та кримінальна відповідальність цих осіб.

Правове положення осіб, які утримуються під вартою.

Правове положення засуджених до тримання в дисциплінарному батальйоні.

Правове положення засуджених до виправних робіт.

Правове положення засуджених до інших видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавлення волі.

ТЕМА № 3. НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ. УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Судовий контроль при вирішенні питань про умовно-дострокове звільнення або заміну одного виду покарання іншим, заміну виду установи виконання покарань засудженому.

Прокурорський нагляд за дотриманням законів в органах і установах виконання покарань; постанови і приписи прокурора відносно дотримання порядку виконання покарання, встановленого законодавством.

Контроль органів державної влади за діяльністю розташованих на їхніх територіях органів і установ виконання покарань. Громадський контроль.

Відомчий контроль вищими органами управління і посадовими особами Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Порядок відвідування установ виконання покарань.

Соціально-правові засади участі громадськості і спостережних комісій у справах неповнолітніх у діяльності органів і установ виконання покарань.

Участь громадських об'єднань, релігійних організацій та приватних осіб у виправленні, ресоціалізації та соціальній адаптації засуджених, надання допомоги в діяльності органів і установ виконання покарань.

ТЕМА № 4. ПОРЯДОК І УМОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ІЗОЛЯЦІЄЮ ВІД СУСПІЛЬСТВА

Види кримінальних покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства. Підстави виконання покарання.

Порядок і умови виконання покарання у виді штрафу.

Порядок і умови виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Порядок і умови виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Порядок і умови виконання покарання у виді громадських робіт.

Порядок і умови виконання покарання у виді виправних робіт.

Порядок і умови виконання покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців.

Порядок і умови виконання покарання у виді конфіскації майна.

Порядок і умови виконання покарання у виді обмеження волі.

Особливості діяльності підрозділів пробації.

ТЕМА № 5. ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО УВ'ЯЗНЕННЯ ПІД ВАРТУ

Попереднє ув'язнення під варту як самостійна сфера соціально-правової діяльності, урегульована законом “Про попереднє ув'язнення”.

Визначення правової природи, підстав, порядку та мети застосування попереднього ув'язнення під варту. Строки утримання під вартою, категорії осіб, відносно яких застосовується запобіжний захід взяття під варту.

Призначення і завдання слідчих ізоляторів.

Порядок прийому ув'язнених до слідчого ізолятора і їх розміщення, оформлення документів при прийомі осіб. Вимоги ізоляції в слідчому ізоляторі.

Організація режиму в слідчих ізоляторах і засоби його забезпечення.

Визначення основних вимог режиму (ізоляція, нагляд, роздільне утримання), специфіка режиму. Заходи стягнення та заохочення, що застосовуються до осіб, які утримуються під вартою. Заходи безпеки і підстави застосування зброї.

Правове становище осіб, які утримуються в місцях попереднього ув'язнення. Права і обов'язки осіб, які утримуються у слідчих ізоляторах. Перелік предметів, речей та продуктів харчування, які дозволяється мати при собі особам, ув'язненим під варту і особам, засудженим в період утримання у слідчому ізоляторі. Правила поведінки в слідчому ізоляторі ув'язнених під варту та засуджених. Заборони для осіб, які ув'язнених під варту.

Підстави і порядок звільнення осіб, взятих під варту. Забезпечення осіб, які звільнені з-під варти, безкоштовним проїздом до місця проживання, надання грошової допомоги та інші види розрахунків із звільненими.

ТЕМА № 6. ПОРЯДОК І УМОВИ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК ТА АРЕШТУ

Види установ виконання покарань, що виконують покарання у виді довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк та арешту. Класифікація, направлення і розміщення засуджених до позбавлення волі.

Основні критерії класифікації засуджених. Роздільне тримання засуджених до позбавлення волі. Порядок направлення засуджених до позбавлення волі для відбування покарання до установ виконання покарань. Порядок прийому та облік засуджених до позбавлених волі в установах виконання покарань. Відбування засудженими всього строку покарання в одній установі виконання покарання. Переведення засудженого з одної установи виконання покарання в іншу. Залишення засуджених у слідчому ізоляторі або тюрмі для роботи по господарському обслуговуванню чи у зв'язку з проведенням слідчих дій.

Поняття режиму відбування покарання, його каральне та виховне значення. Основні вимоги режиму відбування покарання у виді позбавлення волі. Розпорядок дня. Придбання засудженими продуктів харчування та предметів першої потреби. Побачення і телефонні розмови засуджених з родичами та іншими особами. Отримання засудженими посилок, передач і бандеролей. Отримання і відправлення засудженими грошових переказів. Листування засуджених до позбавлення волі. Зміна умов утримання осіб, позбавлених волі, під час відбування покарання. Пересування без конвою або супроводження осіб, позбавлених волі. Проживання поза колонією жінок на час звільнення їх від роботи по вагітності та пологах, а також до досягнення дитиною трирічного віку. Особливості режиму відбування покарання осіб, залишених в слідчому ізоляторі або у зв'язку з проведенням слідчих дій, а також залишених для робіт по господарському обслуговуванню. Заходи заохочення та стягнення, які застосовуються до засуджених в місцях позбавлення волі. Особи, які мають право застосовувати заходи заохочення та стягнення до засуджених. Підстави та порядок застосування заходів безпеки та зброї.

Завдання та форми виховної роботи із засудженими. Індивідуальна виховна робота. Агітаційно-пропагандистська та культурно-масова робота серед засуджених. Правове виховання засуджених. Самодіяльні організації засуджених в установах виконання покарань, їх види та юридична природа. Самодіяльні організації в установах виконання покарань, порядок їх діяльності.

Завдання та організація загальноосвітньої підготовки засуджених до позбавлення волі. Професійна підготовка засуджених в місцях позбавлення волі. Професійне навчання засуджених як спосіб їх підготовки до життя на волі після звільнення з місць позбавлення волі.

Створення засудженим до позбавлення волі необхідних житлово-побутових умов. Забезпечення засуджених харчуванням, одягом, взуттям. Особливості забезпечення харчування вагітних жінок на період звільнення їх від роботи. Забезпечення харчуванням та одягом інвалідів. Порядок стягнення вартості харчування, одягу та наданих послуг із засуджених. Медико-санітарне забезпечення осіб, позбавлених волі. Богослужіння і релігійні обряди в колоніях

ТЕМА № 7. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ ЩОДО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Порядок виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців.

Особливості відбування військовослужбовцями арешту.

Правове регулювання покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні. Правове положення осіб, які відбувають покарання у дисциплінарному батальйоні.

Порядок направлення, прийому та розміщення засуджених у дисциплінарному батальйоні.

Режим відбування покарання. Організація праці та виховна робота із засудженими в дисциплінарному батальйоні.

Заохочення та дисциплінарні стягнення, що застосовуються до засуджених.

Матеріально-побутове забезпечення та медичне обслуговування засуджених.

Підстави та порядок звільнення з дисциплінарного батальйону.

ТЕМА № 8. ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ З УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ. ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ, КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА НИМИ

Правові підстави звільнення засуджених з установ виконання покарань:

- після відбуття строку покарання визначеного вироком суду;
- в силу акту амністії;
- у зв'язку з помилуванням;
- у зв'язку з винесенням судом ухвали або постанови про звільнення;
- через хворобу, умовно-достроково і за іншими підставами,

встановленими законом.

Порядок оформлення документів про звільнення та скорочення строку покарання.

Довідки про звільнення та їх основні атрибути.

Підготовча робота, здійснювана адміністрацією установи виконання покарання у зв'язку із звільненням засуджених.

Порядок звільнення з місць позбавлення волі. Особливості звільнення неповнолітніх з місць позбавлення волі. Надання матеріальної допомоги особам, які звільнюються.

Правові підстави та порядок встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Правова природа і сутність адміністративного нагляду як крайньої міри. Тлумачення Закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”.

Органи, що здійснюють контроль за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

Загальна характеристика процесу соціальної адаптації звільнених від відбування покарання осіб.

Соціальна адаптація осіб, звільнених з місць позбавлення волі, надання їм допомоги в побутовому і трудовому влаштуванні.

ТЕМА № 9. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПРОБЛЕМ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Історія міжнародного співробітництва в галузі поводження з засудженими.

Міжнародні організації та форми їх діяльності у сфері захисту прав людини під час здійснення правосуддя.

Система діючих міжнародних актів про поводження з засудженими, їх класифікація за масштабом дії, спеціалізацією, обов'язками держав-учасниць.

Аналіз міжнародно-правових документів, стандартів, які регламентують питання у сфері захисту прав людини під час відправлення правосуддя.

Розвиток проблеми застосування кримінальних покарань в рамках Конгресів ООН по попередженню злочинності і поводженню з правопорушниками.

Питання з курсу «Кримінально-виконавче право»

1. Кримінально-виконавче законодавство України.
2. Органи і установи виконання покарань в Україні.
3. Особливості відбування покарання в колоніях різних видів безпеки.
4. Виконання покарання у виді штрафу.
5. Виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
6. Виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
7. Виконання покарання у виді громадських робіт.
8. Виконання покарання у виді виправних робіт.
9. Виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців.
10. Виконання покарання у виді конфіскації майна.
11. Виконання покарання у виді арешту.
12. Виконання покарання у виді обмеження волі.
13. Виконання покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.
14. Виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк.
15. Виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:

1. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text;

2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини : Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text;

3. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) : прийнято Комітетом Міністрів 11 січня 2006 року на 952-й зустрічі Заступників Міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text;

4. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями. Правила, Міжнародний документ від 30.08.1955. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text;

5. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню : Страсбург, 26 листопада 1987 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text;

- закони:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>;

2. Кримінально-виконавчий кодекс України : закон України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>;

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>;

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>;

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). 1984. № 51. ст.1122.

6. Про пробачення : Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>;

7. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>;

8. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів : Закон України від 08.04.2014 № 1186-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1186-18#Text>

9. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2003 № 2713-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>;

10. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 № 3352-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>;

11. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>;

- підзаконні акти:

12. Деякі питання територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2020-%D0%BF#Text>;

13. Про затвердження Переліку найменувань органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, навчальних закладів та медично-реабілітаційних центрів, що належать до сфери управління Державної кримінально-виконавчої служби України, у новій редакції : Наказ Міністерства юстиції України від 29 грудня 2020 року № 4534/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0406323-17#Text>;

14. Про затвердження Положення про територіальне (міжрегіональне) воєнізоване формування Державної кримінально-виконавчої служби України : Наказ Міністерства Юстиції від 06.02.2017 № 292/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0177-17#Text>;

15. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі : Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19#Text>;

16. Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі : Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14#Text>;

17. Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців : Наказ Міністерства оборони України від 03 листопада 2020 року № 394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0038-21#Text>;

18. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 29.12.2014 № 2186/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text>;

19. Про затвердження Типового положення про уповноважений орган з питань пробації та Типового положення про сектор ювенальної пробації : Наказ Міністерства юстиції України від 18 серпня 2017 року № 2649/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1030-17#Text>;

20. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 року № 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-2016-%D0%BF#Text>;

21. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80#Text>;

22. Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм : Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 р. № 926/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18#Text>;

Підручники:

23. Автухов К. А., Гель А. П., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 431 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

24. Кондратішина В.В., Зарадюк З.В. Кримінально-виконавче право : навчально-методичні рекомендації. Кондратішина В.В. та ін. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 30 с.

25. Назимко Є.С., Данилевський А.О., Данилевська Ю.О., Гранкіна В.І. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. за заг. ред. Є.С. Назимко. Київ: ВД «Дакор», 2020. 210 с.

26. Кримінально-виконавче право України [Текст] : навч. посіб. [для студентів спец. 081 "Право"] / [уклад. Б. А. Скібіцький]; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.- екон. ун-т. Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2022. 247 с.

27. Кримінально-виконавче право [Текст] : навч. посіб. Р. Сопільник [та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Закл. вищ. освіти "Львів. ун-т бізнесу та права". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2023. 414 с.

Монографії та інші наукові видання:

28. Антонюк Н. Диференціація кримінальної відповідальності у правових інститутах звільнення від покарання чи його відбування. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 272-277. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2020_4_47;

29. Бавровський О. М. Щодо необхідності скасування довічного позбавлення волі. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 75. С. 128-133;

30. Батиргареева В.С., Бабенко А.І. Вплив установ виконання покарань і попереднього ув'язнення на криміногенну ситуацію в Україні. *Право України*. 2020. № 2. С. 164-183;

31. Баулін Ю. В., Алексанян К. А. Довічне позбавлення волі: проблема умовно-дostroкового звільнення в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2020. № 4(2). С. 9-17. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjiu_2020_4\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjiu_2020_4(2)_3);

32. Белавіна Т. І. Проблеми соціально-психологічного супроводу неповнолітніх в період підготовки до звільнення з місць позбавлення волі. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2020. № 2. С. 310-321;

33. Білас Я. Ю. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, як засіб пробації: окремі проблеми практики застосування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 663-671. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2024_5_105;

34. Богатирьов А. І. Інституційне реформування кримінально-виконавчої системи України та її трансформації в пенітенціарну систему в

умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 196-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_3_35;

35. Богатирьов І. Г., Михайлик О. Г. Баланс інтересів персоналу місць несвободи і засуджених крізь призму принципів диференціації та індивідуалізації виконання покарань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 197-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_2_31;

36. Богатирьов І. Г., Стрелюк Я. В. Виправна колонія як суб'єкт запобігання вчиненню кримінальних правопорушень засудженими до покарання у виді позбавлення волі на певний строк. *Приватне та публічне право*. 2021. № 2. С. 78-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpulaw_2021_2_16;

37. Богатирьова О. І., Колодчина А. Л. Деякі засоби впливу на засудженого з метою запобігання вчиненню ним нового злочину у виправній колонії України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 195-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2020_3_32;

38. Богдан Ю. М. Методологічний інструментарій дослідження правового статусу засуджених до позбавлення волі на певний строк в умовах реформування (розвитку) пенітенціарної системи України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 255-259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2021_4_45;

39. Богдан Ю. М. Спеціальні обов'язки засуджених до позбавлення волі на певний строк у системі їх правового статусу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2. С. 36-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2021_2_8;

40. Боднар І. В., Снітко М. Є. Окремі питання класифікації засуджених до покарання у виді позбавлення волі на певний строк. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право*. 2023. № 1. С. 7-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2023_1_3;

41. Бурдіна Т. Юридичні та психологічні засади методики дослідження ефективності заходів дисциплінарного впливу, які застосовуються до неповнолітніх осіб, засуджених до позбавлення волі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2021. Вип. 72. С. 113-121;

42. Бурма І. Г., Пузанов О. М. Щодо проблематики виконання покарання у виді штрафу. *Журнал східноєвропейського права*. 2021. № 87. С. 58-63;

43. Василевич В. В. Кримінально-виконавча політика України: стан і тенденції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 75(3). С. 216-220. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_75\(3\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_75(3)_37);

44. Василик В. В. Правові засади регулювання та захисту прав громадян, засуджених до позбавлення волі, в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 45-52;

45. Василюк І. М., Кушнірук Ю. П. Забезпечення права засуджених з психічними відхиленнями у контексті принципу гуманного ставлення та поваги до їх людської гідності в умовах воєнного стану в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 717-722. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2024_6_121;

46. Галай А. О., Токарь Я. О. Управлінське бачення вирішення правової колізії щодо права засуджених на тривалі побачення з особами, з якими вони перебувають у фактичних шлюбних відносинах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 264-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2022_6_49;

47. Гальцова О. В., Степанюк А. Х. Принцип поваги до прав і свобод людини у кримінально-виконавчому законодавстві, виконанні і відбуванні покарань: монографія. Харків: Право, 2020. 224 с;

48. Горбачеська Т. І. Довічне позбавлення волі у національній правовій системі України та його відповідність міжнародним засадам захисту прав людини. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 69. С. 222-229;

49. Горпинюк О. П. Довічне позбавлення волі як "irreducible life sentence" за кримінальним законодавством України. *Молодий вчений*. 2020. № 1(2). С. 207-211. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_1\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_1(2)_23);

50. Гритенко О. А. Визначення законодавчих питань щодо встановлення та регулювання прогресивної системи виконання покарань. *Problems and perspectives of modern science and practice, Abstracts of I International Scientific and Practical*. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. Graz, Austria 30-31 January 2020, С. 64-69;

51. Гритенко О. А. Громадський вплив, як засіб громадського контролю за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань: окремі законодавчі проблеми. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Юридичні науки". 2023. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-1-8527>;

52. Гритенко О. А. Проблемні аспекти кримінально-виконавчого законодавства щодо визначення підстав та умов тримання в дільниці посиленого контролю. *Prospects for the development of modern science and practice*. Матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2020 р., Грац, Австрія. С. 214-218;

53. Гритенко О.А. Аналіз деяких положень кримінально-виконавчого законодавства, які відтворюють сутність прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі. *Znanstvena misel journal*. №38/2020. С. 37-41;

54. Гритенко О.А. Деякі положення прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі в інститутах кримінально-виконавчого кодексу України. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС, 2020. С. 204-206;

55. Гритенко О.А. Ефективність установ по виконанню покарання у виді позбавлення волі: деякі тенденції визначення критеріїв та показників. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів : ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 32-35;

56. Гритенко О.А. Проблема встановлення форм реалізації прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі: деякі теоретичні аспекти. *Modern science, practice, society*. Матеріали

XVIII міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 травня 2020 р. Бостон, США, С. 263-268;

57. Гритенко О.А. Прогресивна система виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі та диференціація (індивідуалізація) виконання покарання: розмежувальні та тотожні ознаки. *Кримінологічна безпека населених пунктів*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 31 липня 2020 року). Ред. кол.: В. М. Бесчастний, М. О. Семенишин, С. С. Вітвіцький та інші. Донецький юридичний інститут МВС України, Головне управління Національної поліції в Донецькій області. К. : ВД «Дакор» , 2020. С.79-85;

58. Гритенко О.А. Ретроспективний аналіз тенденцій законодавчого регулювання інституту переведення на поліпшені умови тримання в кримінально-виконавчих установах по виконанню покарання у виді позбавлення волі. *Sciences of Europe*. VOL 1. № 50. 2020. С.21-27;

59. Гритенко О.А. Співвідношення умовно-дострокового звільнення та заміни покарання на інше більш м'яке: проблеми та тенденції удосконалення законодавства. *European Reforms Bulletin*. №1. 2020. С. 27-32;

60. Гритенко О.А. Сутність умовно-дострокового звільнення як форма прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі. *Scientific bases of solving of the modern tasks*: матеріали XIX міжнародної науково-практичної конференції, 1-2 червня 2020 р. Франкфурт на Майні, Німеччина. С.178-183;

61. Гритенко О.А. Сучасні тенденції в реформуванні системи виконання покарання в Україні: моделювання та чинний стан. *Znanstvena misel journal* № 41/2020. С. 19-25;

62. Гритенко О.А. Теоретичні та законодавчі особливості застосування форм прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1. 2020. С. 78-82;

63. Гритенко О.А., Конопельський В.Я. Відповідність чинного кримінально-виконавчого законодавства міжнародно-правовим стандартам у сфері прогресивної системи виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі. *Вісник асоціації кримінального права України*. ТОМ 1, № 13 (2020). С. 221-235;

64. Гритенко О.А., Меркулова В.О. Деякі проблеми чинного законодавства щодо підстав для зміни умов тримання засуджених в умовах ізоляції та поліпшення умов тримання в місцях позбавлення волі. *Sciences of Europe*. VOL 1. № 50. 2020. С. 15-21;

65. Гритенко О.А., Чекмарьова І.М. Заходи заохочення, які застосовуються до осіб позбавлених свободи: тенденції реформування кримінально-виконавчого законодавства. *European Reforms Bulletin*. № 2. 2020. С. 22-28;

66. Грідіна К. В., Лавренко Д. О. Вплив рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність поводженню чи покарання на внесення змін до кримінально-виконавчого законодавства України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1 (110). С.98-103;

67. Джужа О. М., Мельниченко І. П. Практика Європейського суду з прав людини в рішеннях щодо невідповідності довічного позбавлення волі вимогам статті 3 Європейської конвенції з прав людини. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 1. С. 33-46;
68. Дудка Н. О. Пробаційний нагляд щодо неповнолітніх у розрізі змін до чинного законодавства. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2024. № 1. С. 87–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2024_1_10;
69. Дьоменко С. В. Правові колізії у сфері регулювання праці осіб, засуджених до позбавлення волі із призначенням додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 79 (2). С. 161-169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79(2)_26);
70. Дьоменко С. В. Правові колізії у сфері регулювання праці осіб, засуджених до позбавлення волі із призначенням додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 79(2). С. 161-169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79(2)_26);
71. Євдокімова О. В. Особливості призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2023. Т. 34(73), № 2. С. 141-147. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2023_34\(73\)_2_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2023_34(73)_2_25);
72. Загребельна І., Ярошенко В. Зарубіжний досвід застосування заходів заохочення щодо осіб засуджених до позбавлення волі на певний строк. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 339-343. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2020_4_59;
73. Івашева Т. В. Особливості виконання кримінального покарання у виді виправних робіт стосовно фізичних осіб-підприємців. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право*. 2022. № 3. С. 73-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2022_3_9;
74. Калинець Х. Р. Удосконалення законодавчого визначення інституту звільнення від покарання та його відбування. *Право та державне управління*. 2020. № 3. С. 60-64. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2020_3_10;
75. Карелін В. В. Щодо особливостей прокурорського нагляду за діяльністю уповноважених органів з питань пробації. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 2. С. 31-39;
76. Карелін В. В., Звенигородський О. М. Особливості застосування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Вип. 39. С. 61-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2020_39_10;
77. Карпенко Н. В. Обмін осіб-військовополонених: теорія та практика крізь призму інституту звільнення від відбування покарання. *Честь і закон*. 2022. № 4. С. 96-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2022_4_14;
78. Ковалевський А. В. Тенденції розвитку виконання покарання у виді

позбавлення волі на певний строк через призму реформування кримінально-виконавчої системи України. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право.* 2021. № 3. С. 68-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2021_3_8;

79. Колб Р. О. Про деякі особливості обов'язків установ банківської системи України, що стосуються засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. *Вісник Пенітенціарної асоціації України.* 2020. № 4. С. 42-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bpau_2020_4_6;

80. Колодчин Д. В. Імплементация окремих міжнародних стандартів з прав і свобод засуджених до позбавлення волі крізь призму режиму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2023. № 3. С. 216-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_3_38;

81. Колодчин Д. Класифікація засуджених як засіб запобігання злочинності в пенітенціарній сфері зарубіжних країн. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2022. Спеціальний випуск № 2 (121). С. 316-321;

82. Кубрак Р. М. Способи проникнення заборонених предметів в установи виконання покарань та заходи запобігання. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право.* 2021. № 2. С. 102-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2021_2_11;

83. Левченко Ю. О. Окремі аспекти звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2023. Вип. 80(2). С. 166-170. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80(2)_27)

84. Левченко Ю. О. Теоретичні, законодавчі та практичні аспекти звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2023. № 6. С. 588-591. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2023_6_105;

85. Лисодєд О. В. Обмеження волі, арешт та пенітенціарний пробаційний арешт. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція.* 2021. Вип. 49. С. 140-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2021_49_32;

86. Литвиненко О. Ю. Законні інтереси засуджених до позбавлення волі на певний строк як змістовний елемент їх правового статусу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2023. № 3. С. 293-298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_3_51

87. Лугіна Н. А., Волощук В. О. Механізм забезпечення прав засуджених відповідно до практики Європейського суду з прав людини. *Ірпінський юридичний часопис.* 2020. Вип. 2. С. 128-134;

88. Марчук В. Т. Стан наукового дослідження проблеми покарання у виді довічного позбавлення волі. *Вісник Пенітенціарної асоціації України.* 2020. № 4. С. 164-172;

89. Матюшенко О. І. Особливості тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України.* 2024. № 1. С. 80-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvking_2024_1_13

90. Мельниченко І. П. Міжнародні стандарти Організації Об'єднаних Націй в діяльності з виконання та відбування довічного позбавлення волі. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 80. С. 58-65;

91. Олефір Л. І., Дем'яненко Ю. О. Проблемні питання законодавства України стосовно кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 1. С. 23-32;

92. Олефір Л. І., Фуркало С. С. Особливості взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 2. С. 40-52;

93. Орел Ю. В. Дисциплінарні проступки засуджених та їх класифікація. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 210-219. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_2_33;

94. Орловська Н. А. Особливості регламентації звільнення від відбування покарання у зв'язку з передачею засудженого для обміну як військовополоненого. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(2). С. 123-128. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2022_4\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2022_4(2)_26);

95. Орловська Н. А. Проблеми позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю в контексті пеналізації колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 71-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2022_3_13;

96. Парасюк Н. М. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням (аналіз законодавчих змін). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 86(4). С. 322-328. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_86\(4\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_86(4)_51);

97. Парасюк Н. М. Позбавлення державної нагороди України у системі покарань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 634-639. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anporpr_2025_1_107;

98. Перепічка Н. Г. Аспекти реалізації пробаційних програм у межах здійснення наглядової пробації. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 95-102;

99. Поліщук Н. І. Кримінально-правова характеристика медичної підстави звільнення від покарання у зв'язку з хворобою. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 4. С. 34-41;

100. Почанська О. С. Особливості використання міжнародно-правових стандартів у сфері забезпечення прав осіб, засуджених до позбавлення волі в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 158-169;

101. Прасов О. О. Окремі теоретичні та практичні проблеми реалізації права засуджених до позбавлення волі на безпечне для життя і здоров'я довкілля. *Правові новели*. 2020. № 11(2). С. 116-121. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_11\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_11(2)_19);

102. Пузирний В. Ф. Трудові права засуджених: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2024. № 2. С. 45–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2024_2_6;

103. Пузирьов М. С., Богдан Ю. М. Кримінально-виконавча характеристика та соціально-правова обумовленість негативних обов'язків засуджених до позбавлення волі на певний строк. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3. С. 219-226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2021_3_36;

104. Пузирьов М. С., Олефір Л. І. Соціально-правова обумовленість запровадження в законодавство України інституту пробаційного нагляду за особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 199-205;

105. Пузирьов М. С., Пеховський А. Ю., Штупун Ю. Д. Звільнення від відбування покарання у виді довічного позбавлення волі: вітчизняні реалії та перспективи вдосконалення. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2020. № 2. С. 62-73;

106. Пузирьов М. С., Самофалов О. Л. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання як форма прогресивної системи виконання покарань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 242-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_4_36;

107. Пшеничка Я. В. Забезпечення реалізації права на освіту засуджених до позбавлення волі в Україні та зарубіжних країнах. *Молодий вчений*. 2019. № 3(2). С. 397-401;

108. Ревякін М. О. Зміст права на працю засуджених до позбавлення волі у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право"*. 2022. Вип. 35. С. 107-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2022_35_17;

109. Рец В. В., Пронічкіна А. С. Ключові особливості виконання кримінального покарання у вигляді штрафу. *Креативний простір*. 2021. № 2. С. 115-116;

110. Романов М. В. Місце захисту прав засудженого у змісті покарання. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 153. С. 119-130;

111. Сироїд Т. Л. Міжнародно-правові стандарти забезпечення права на здоров'я неповнолітніх осіб, позбавлених волі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 32-37;

112. Степанюк А. Х. Колонія чи в'язниця? Погляд на установи виконання покарань з позицій історичного ревізіонізму. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1. С. 20-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bpac_2020_1_5;

113. Стоматов Е. Г. Забезпечення права на приватне життя засуджених до позбавлення волі та осіб, узятих під варту: таємниця кореспонденції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх*

- справ. 2023. № 2. С. 226-233. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_2_35
114. Татаренко Г. В., Кузнецов О.М., Татаренко І.В. Служба пробації в Україні: проблеми законодавчого регламентування. *Молодий вчений*. 2019. № 3(1). С. 165-169;
115. Тюфтій С. М. Медико-санітарне забезпечення засуджених у місцях несвободи в механізмі реалізації права на охорону здоров'я. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 286-291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2021_4_51;
116. Цимбал П. В., Влад В. Ф. Неналежне виконання працівниками виправних установ своїх обов'язків, що призводить до вчинення втечі з місця позбавлення волі. *Ірпінський юридичний часопис*. 2020. Вип. 2. С. 315-321;
117. Черненко А. П., Шиян А. Г. Щодо права засуджених до довічного позбавлення волі на умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким та його забезпечення в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 168-175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2020_2_29;
118. Шило І. В. Окремі питання звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 441-445. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2023_4_73;
119. Шишкіна К. О., Темрієнко Н. В. Актуальні питання гуманізації виконання покарання у вигляді довічного позбавлення волі в Україні. *Креативний простір*. 2021. № 2. С. 111-112;
120. Шкута О. О. Кримінально-правові засади інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 31. С. 79-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ub_2023_31_13;
121. Шкута О. О. Порядок застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 121-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2023_21_19;
122. Ющик О. І., Дякур М. Д. Позбавлення державної нагороди України як вид покарання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 930-934. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2025_2_140;
123. Яковець І. С. Останні новації в правовому регулюванні праці засуджених до обмеження та позбавлення волі в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. Вип. 3. С. 136-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2023_3_23.

Інтернет-ресурси:

Офіційний сайт Президента України	www.president.gov.ua
Офіційний сайт Верховної Ради України	www.rada.gov.ua
Офіційний сайт Кабінету Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Офіційний сайт Верховного Суду	supreme.court.gov.ua/supr
Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ	https://mvs.gov.ua/
Офіційний сайт Національної поліції України	https://www.npu.gov.ua/

Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора	https://www.gp.gov.ua/
Офіційний сайт Європейського Суду з прав	www.echr.coe.int
Офіційний сайт Служби безпеки України	https://ssu.gov.ua/
Офіційний сайт Державного бюро розслідувань	https://dbr.gov.ua/
Офіційний сайт Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління операціями спеціальними відомствами та іншими	https://arma.gov.ua/
Офіційний сайт Інтерполу	https://www.interpol.int/
Офіційний сайт Європолу	https://www.europol.europ
Офіційний сайт Євроюсту	https://www.eurojust.euro
Офіційний сайт Управління ООН з контролю за наркотиками та злочинністю	https://www.unodc.org/

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

ТЕМА № 1. СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Кримінально-процесуальна форма, її значення для дотримання прав людини у кримінальному процесі. Уніфікація і диференціація кримінально-процесуальної форми.

Поняття, значення і система кримінально-процесуальних гарантій.

Кримінально-процесуальні функції: поняття і види.

Процесуальні строки та процесуальні витрати.

Місце і роль науки кримінального процесу у системі правових наук. Завдання науки кримінального процесу.

Система і структура кримінально-процесуального права. Особливості структури кримінально-процесуальних норм.

Кримінально-процесуальні правовідносини: поняття, структура. Предмет і методи правового регулювання кримінально-процесуальних відносин.

Джерела кримінально-процесуального права.

Кримінально-процесуальне законодавство. Чинність кримінально-процесуального закону у часі і просторі, за колом осіб. Структура Кримінально-процесуального кодексу України. Конституція України в системі джерел кримінально-процесуального права.

Рішення Європейського суду з прав людини та міжнародні правові акти як джерело права.

ТЕМА № 2. ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.

Поняття та значення засад кримінального провадження. Класифікація засад кримінального провадження. Система засад кримінального судочинства і правові гарантії їх реалізації.

Суть та значення окремих засад кримінального процесу: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; презумпція невинуватості; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; забезпечення права на захист; доступ до правосуддя; змагальність; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; публічність; диспозитивність; гласність і відкритість судового розгляду; розумність строків; мова, якою здійснюється кримінальне судочинство.

ТЕМА № 3. СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.

Поняття суб'єктів кримінального процесу, їх місце і роль у кримінальному судочинстві. Сторони та інші учасники кримінального провадження. Класифікація суб'єктів у теорії кримінального процесу.

Кримінально-процесуальна характеристика суб'єкта кримінального процесу: 1) визначення поняття учасника; 2) підстава його участі у процесі; 3) вимоги процесуального закону, яким повинен відповідати, і/або обставини, що виключають участь; 4) процесуальний статус (обов'язки і права); 5) час, протягом якого перебуває у такому статусі; 6) юридична відповідальність за невиконання процесуальних обов'язків.

Суд, суддя в кримінальному процесі. Функції та повноваження суду (судді). Слідчий суддя в досудовому провадженні. Суб'єкти, які представляють у кримінальному процесі державні інтереси. Суд і суддя. Прокурор. Слідчий. Начальник слідчого відділу. Дізнавач.

Підозрюваний та обвинувачений, їх права та обов'язки. Потерпілий як учасник кримінального процесу. Захисник і його процесуальне становище. Залучення захисника до кримінального провадження. Представники та законні представники потерпілого, їх права та обов'язки. Експерт і спеціаліст у кримінальному провадженні, відмінність в їхньому процесуальному становищі. Свідок, його права та обов'язки. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Процесуальне становище перекладача в кримінальному провадженні.

Цивільний позивач та відповідач, їх представники. Секретар судового засідання та судовий розпорядник. Обставини, що виключають можливість участі в кримінальному провадженні. Відводи, самовідводи і порядок їх вирішення. Державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

ТЕМА № 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ.

Поняття і зміст теорії доказів у кримінальному процесі. Теорія пізнання - основа теорії доказів у кримінальному процесі. Поняття і зміст істини у кримінальному процесі. Встановлення об'єктивної істини - мета доказування.

Поняття предмету доказування та його структура. Предмет доказування і склад злочину. Межі доказування.

Суб'єкти і обов'язок доказування.

Поняття доказів. Належність, достовірність, допустимість і достатність доказів. Допустимість використання у доказуванні фактичних даних, здобутих під час оперативно-розшукової діяльності.

Види доказів: первинні та похідні, особисті та речові, прямі та непрямі, обвинувальні і виправдувальні.

Показання свідка. Предмет показань свідка. Особи, які не підлягають допиту як свідки. Перевірка і оцінка показань свідка.

Показання потерпілого. Предмет показань потерпілого. Перевірка і оцінка показань потерпілого.

Показання підозрюваного. Предмет показань підозрюваного. Перевірка і оцінка показань підозрюваного.

Речові докази. Поняття і значення речових доказів. Види речових доказів. Процесуальне закріплення і зберігання речових доказів. Перевірка і оцінка речових доказів. Вирішення питання про речові докази.

ТЕМА № 5. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПРИМУС.

Поняття та значення кримінально-процесуального примусу під час кримінального провадження. Види заходів примусу. Кримінально-процесуальний примус і кримінально-процесуальна відповідальність.

Поняття та значення запобіжних заходів. Відмінність запобіжних заходів від інших заходів процесуального примусу.

Види запобіжних заходів.

Кримінально-процесуальна характеристика запобіжних заходів: 1) визначення запобіжного заходу; 2) спосіб запобігання; 3) мета застосування; 4) підстави застосування; 5) умови застосування; 6) процесуальний порядок застосування; 7) строк дії; 8) юридична відповідальність за порушення.

ТЕМА № 6. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Поняття, завдання і значення стадії досудового розслідування.

Основні положення стадії досудового розслідування. Поняття, значення і види підслідності. Початок і місце досудового слідства. Розслідування кримінальних проваджень групою слідчих. Строк провадження слідства, підстави і порядок його продовження. Обчислення строку розслідування. Використання даних оперативно-розшукових заходів під час провадження досудового слідства. Обов'язок встановлення під час розслідування причин і умов, які сприяли кримінальному правопорушенню; внесення подань щодо їх усунення. Розгляд клопотань слідчим. Роз'яснення і забезпечення прав осіб, які беруть участь у справі. Недопустимість розголошення даних досудового розслідування. Застосування органами досудового розслідування науково-технічних засобів. Форма і зміст процесуальних документів, що складаються під час провадження досудового розслідування.

Оскарження дій особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора. Строки і порядок розгляду скарг на дії органів розслідування.

Нагляд прокурора за дотриманням законів у стадії досудового розслідування.

ТЕМА № 7. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ТА НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.

Поняття і система слідчих (розшукових) дій. Загальні правила провадження слідчих (розшукових) дій.

Огляд. Освідування. Допит свідка. Допит потерпілого. Допит підозрюваного. Допит експерта. Пред'явлення для впізнання. Обшук.

Експертиза. Негласні слідчі (розшукові) дії. Втручання у приватне життя шляхом аудіо-, відеоконтролю, зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Кримінально-процесуальна характеристика слідчих (розшукових) дій: 1) визначення (дефініція) слідчої (розшукової) дії; 2) види слідчих (розшукових) дій; 3) провадиться слідча (розшукова) дія за постановою слідчого чи без неї; 4) провадиться слідча (розшукова) дія із санкції прокурора чи за рішенням суду; 5) провадиться слідча (розшукова) дія з участю понятих чи без їх участі; 6) мета слідчої (розшукової) дії; 7) підстави до провадження слідчої (розшукової) дії; 8) місце провадження слідчої (розшукової) дії; 9) спеціальні правила провадження слідчої (розшукової) дії; 10) процесуальний порядок провадження слідчої (розшукової) дії; 11) учасники слідчої (розшукової) дії; 12) способи фіксації факту, змісту і результатів слідчої (розшукової) дії.

ТЕМА № 8. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ.

Поняття і значення повідомлення про підозру.

Підстави та умови повідомлення про підозру.

Процесуальний порядок (процедура) повідомлення про підозру. Роз'яснення підозрюваному його прав. Вручення повідомлення про підозру та роз'яснення його суті.

Допит підозрюваного.

ТЕМА №9. ЗУПИНЕННЯ І ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.

Поняття, підстави і умови та процесуальний порядок зупинення досудового розслідування. Розшук підозрюваного. Підстави і процесуальний порядок відновлення досудового розслідування. Загальні положення закінчення досудового розслідування. Форми закінчення досудового розслідування. Закриття кримінального провадження: підстави та процесуальний порядок.

Підстави та процесуальний порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності. Клопотання прокурора про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження.

Обвинувальний акт та його значення. Структура та зміст обвинувального акту. Додатки до обвинувального акту. Клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру та його зміст. Вручення копій обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування. Систематизація і технічне оформлення матеріалів кримінального провадження.

ТЕМА № 10. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД.

Поняття, завдання і значення стадії судового розгляду. Судовий розгляд у системі стадій кримінального процесу.

Поняття і значення загальних положень судового розгляду.

Безпосередність, усність судового розгляду і незмінність складу суду при розгляді справи. Випадки оголошення показань підсудного, свідків, потерпілого і відтворення звукозапису їх показань, даних при провадженні досудового розслідування.

Порядок судового засідання. Заходи, які застосовуються до порушників порядку судового засідання.

Протокол судового засідання, його зміст і значення. Порядок принесення зауважень на протокол судового засідання і їх розгляд.

Склад суду. Народні засідателі, їх права і обов'язки. Секретар судового засідання, його обов'язки.

Учасники судового розгляду. Рівність прав учасників судового розгляду. Участь прокурора у судовому засіданні. Підстави і умови розгляду справи у відсутності підсудного. Захисник, його процесуальне становище у стадії судового розгляду. Участь потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача і їхніх представників. Участь експерта та спеціаліста у судовому засіданні.

ТЕМА №11. АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. ВИКОНАННЯ ВИРОКУ.

Поняття, завдання і значення стадії апеляційного провадження. Загальні положення стадії апеляційного провадження. Судові рішення, на які може бути подана апеляція. Особи, які мають право подати апеляцію. Порядок і строки апеляційного оскарження. Наслідки подання апеляції. Доповнення, зміна і відкликання апеляції.

Розгляд справи за апеляцією. Суди, які розглядають справи у апеляційному порядку. Обсяг перевірки справи апеляційним судом.

Рішення, що їх може постановити суд апеляційної інстанції. Закриття апеляційного провадження. Скасування вироку чи постанови і закриття справи. Скасування повністю чи частково вироку суду першої інстанції і постановлення свого вироку. Скасування повністю чи частково постанови суду першої інстанції і постановлення своєї постанови. Залишення вироку чи постанови суду першої інстанції без зміни, а апеляції – без задоволення. Скасування вироку чи постанови і повернення справи прокуророві на додаткове розслідування або на новий судовий розгляд до суду першої інстанції.

Поняття, завдання і значення стадії виконання вироку. Загальні положення стадії виконання вироку.

Набрання вироком, ухвалою суду і постановою судді законної сили.

Порядок звернення вироку, ухвал суду, постанови судді до виконання.

Процесуальні питання, що виникають при виконанні вироку.

Суди, які вирішують питання, пов'язані з виконанням вироку. Порядок вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку. Контроль суду за виконанням вироку.

ТЕМА № 12. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.

Імунітет дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав на території України. Імунітет від кримінальної юрисдикції України. Імунітет, пов'язаний з особистою недоторканністю, з недоторканністю приміщень і документів.

Правова допомога та її види у кримінальних провадженнях Україною – іноземним державам, а іноземних держав – Україні. Поняття екстрадиції (видачі) особи. Видача в Україну із-за кордону осіб, які вчинили злочин. Передача осіб, засуджених судами України до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є. Передача громадян України, засуджених судами іноземних держав до позбавлення волі, для відбування покарання в Україні.

Інші види правової допомоги. Транзитне перевезення осіб і речей. Доручення про кримінальне переслідування. Передача предметів. Повідомлення про обвинувальні акти і відомості про судимість. Виклик підозрюваного або підсудного із-за кордону та їх гарантії.

Особливості джерел кримінально-процесуального права Франції і США. Особливості доказування у кримінальному процесі Франції і США.

Альтернативи кримінальному переслідуванню у закордонному кримінальному процесі. Інститут медіації у Франції. «Угоди про визнання вини» у США.

Питання з курсу «Кримінальний процес»

1. Поняття і завдання кримінального процесу.
2. Кримінальне процесуальне право і його місце в системі інших галузей права.
3. Історичні форми кримінального процесу.
4. Кримінальний процес як навчальна дисципліна, її роль у підготовці фахівців-правознавців.
5. Поняття стадії кримінального процесу.
6. Система стадій кримінального процесу, їх загальна характеристика, завдання та особливості.
7. Кримінальні процесуальні функції, їх види і значення.
8. Поняття, структура і особливості кримінальних процесуальних правовідносин.
9. Кримінальна процесуальна форма.

10. Уніфікація і диференціація процесуальної форми, сучасні проблеми удосконалення кримінально-процесуальної форми.
11. Гарантії у кримінальному судочинстві, їх характеристика.
12. Кримінальні процесуальні акти, їх види і значення.
13. Джерела кримінального процесуального права України.
14. Поняття кримінального процесуального закону та його значення.
15. Структура Кримінального процесуального кодексу України.
16. Поняття, структура і види кримінальних процесуальних норм.
17. Чинність кримінального процесуального закону у просторі, часі і щодо осіб.
18. Умови застосування кримінального процесуального закону за аналогією.
19. Поняття та значення засад кримінального провадження.
20. Система засад кримінального судочинства і правові гарантії їх реалізації.
21. Рівність перед законом і судом.
22. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність.
23. Недоторканність житла чи іншого володіння особи.
24. Таємниця спілкування, невтручання у приватне життя.
25. Презумпція невинуватості.
26. Забезпечення права на захист.
27. Змагальність сторін.
28. Диспозитивність як засада кримінального провадження.
29. Гласність і відкритість судового розгляду.
30. Поняття суб'єктів кримінального процесу, їх місце і роль у кримінальному судочинстві.
31. Сторони та інші учасники кримінального провадження.
32. Класифікація суб'єктів у теорії кримінального процесу.
33. Суд, суддя в кримінальному процесі.
34. Функції та повноваження суду (судді).
35. Слідчий суддя в досудовому провадженні.
36. Прокурор у кримінальному процесі та його процесуальне становище у різних стадіях кримінального процесу.
37. Органи досудового розслідування та їх компетенція.
38. Керівник органу досудового розслідування.
39. Процесуальне становище слідчого органу досудового розслідування в кримінальному процесі.
40. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого.
41. Підрозділи дізнання.
42. Дізнавач та його процесуальний статус.
43. Підозрюваний та обвинувачений, їх права та обов'язки.
44. Потерпілий як учасник кримінального процесу.
45. Захисник і його процесуальне становище.

46. Представники та законні представники потерпілого, їх права та обов'язки.

47. Цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники.

48. Експерт і спеціаліст у кримінальному провадженні, відмінність в їхньому процесуальному становищі.

49. Свідок, його права та обов'язки. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.

50. Обставини, що виключають можливість участі в кримінальному провадженні.

51. Поняття, сутність і значення кримінально-процесуального доказування.

52. Елементи кримінально-процесуального доказування.

53. Предмет, межі і суб'єкти доказування у кримінальному провадженні.

54. Обов'язок доказування у кримінальному процесі.

55. Особливості доказування в окремих стадіях кримінального провадження.

56. Поняття доказів, та їх класифікація.

57. Поняття джерел доказів та їх види.

58. Способи збирання доказів та їх процесуальних джерел.

59. Перевірка і оцінка доказів та їх джерел.

60. Належність, достовірність і допустимість доказів.

61. Умови визнання доказів недопустимими.

62. Особливості збирання доказів під час воєнного стану.

63. Достатність доказів для прийняття рішення у кримінальному провадженні.

64. Показання як процесуальні джерела доказів.

65. Речові докази, строки і порядок їх зберігання.

66. Документи як джерела доказів.

67. Висновок експерта і його доказове значення.

68. Поняття і значення цивільного позову у кримінальному провадженні.

69. Підстави і порядок пред'явлення цивільного позову.

70. Поняття заходів забезпечення кримінального провадження та їх види.

71. Правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

72. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід.

73. Порядок вирішення питання про накладення грошового стягнення.

74. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, порядок та строки тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.

75. Відсторонення від посади: порядок застосування та строки.

76. Тимчасовий доступ до речей і документів.

77. Тимчасове вилучення майна: підстави та процесуальний порядок проведення.

78. Арешт майна. Підстави для арешту майна. Клопотання про арешт майна та його розгляд.
79. Поняття, підстави та мета застосування запобіжних заходів.
80. Особисте зобов'язання.
81. Особиста порука.
82. Домашній арешт.
83. Застава, визначення її розміру та порядок внесення.
84. Застосування електронних засобів контролю.
85. Тримання під вартою як запобіжний захід. Підстави та процесуальний порядок тримання особи під вартою.
86. Строки тримання під вартою і порядок їх продовження.
87. Затримання з метою приводу.
88. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Строки затримання.
89. Застосування запобіжних заходів щодо неповнолітніх.
90. Підстави і процесуальний порядок скасування чи зміни запобіжного заходу.
91. Поняття, значення і завдання стадії досудового розслідування.
92. Етапи досудового розслідування.
93. Дізнання і досудове слідство як форми досудового розслідування.
94. Особливості розслідування кримінальних проступків.
95. Поняття і значення загальних положень досудового розслідування.
96. Підслідність та її види.
97. Початок та місце провадження досудового розслідування.
98. Особливості початку досудового розслідування в умовах воєнного стану.
99. Строки дізнання і досудового слідства, порядок їх продовження.
100. Розгляд клопотань під час досудового розслідування.
101. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування.
102. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування.
103. Використання науково-технічних засобів при проведенні досудового розслідування.
104. Здійснення прокурорського нагляду, відомчого і судового контролю за законністю в діяльності органів досудового розслідування.
105. Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій.
106. Класифікація слідчих (розшукових) дій.
107. Загальні процесуальні вимоги до проведення та оформлення слідчих (розшукових) дій.
108. Допит та його процесуальне оформлення.
109. Одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб.
110. Допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні.
111. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи.

112. Пред'явлення для впізнання та його види.
113. Процесуальний порядок пред'явлення для впізнання.
114. Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.
115. Обшук та його види. Підстави і процесуальний порядок проведення обшуку.
116. Огляд і його види. Процесуальний порядок проведення окремих видів огляду.
117. Експертиза трупа, підстави і процесуальний порядок її проведення.
118. Слідчий експеримент.
119. Освідування і його види. Порядок проведення і оформлення окремих видів освідування.
120. Експертиза та підстави її проведення.
121. Отримання зразків для експертизи.
122. Негласні слідчі (розшукові) дії: поняття, підстави проведення.
123. Види негласних слідчих (розшукових) дій. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій.
124. Загальні положення про втручання у приватне спілкування. Збереження інформації.
125. Аудіо-, відеоконтроль особи.
126. Накладення арешту на кореспонденцію. Огляд і виїмка кореспонденції.
127. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.
128. Зняття інформації з електронних інформаційних систем.
129. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи.
130. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.
131. Спостереження за особою, річчю або місцем.
132. Моніторинг банківських рахунків.
133. Аудіо-, відеоконтроль місця.
134. Контроль за вчиненням злочину та його форми.
135. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
136. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження.
137. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні та в інших цілях.
138. Поняття, підстави та значення повідомлення про підозру.
139. Випадки повідомлення про підозру.
140. Складання повідомлення про підозру.
141. Порядок повідомлення про підозру.
142. Вручення письмового повідомлення про підозру.
143. Зміна повідомлення про підозру.
144. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб.
145. Поняття, підстави і умови та процесуальний порядок зупинення досудового розслідування.

146. Форми закінчення досудового розслідування.
147. Закриття кримінального провадження: підстави та процесуальний порядок.
148. Підстави та процесуальний порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності.
149. Обвинувальний акт та його значення. Структура та зміст обвинувального акта.
150. Додатки до обвинувального акту.
151. Клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру та його зміст.
152. Поняття та значення інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.
153. Право на оскарження.
154. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування.
155. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування.
156. Поняття і значення підсудності у кримінальному процесі.
157. Види підсудності. Підстави та порядок передачі справ з одного суду до іншого.
158. Поняття, сутність, завдання та строки підготовчого судового провадження.
159. Сутність і значення стадії судового розгляду.
160. Загальні положення судового розгляду.
161. Межі судового розгляду.
162. Етапи судового розгляду, їх зміст.
163. Поняття і значення вироку. Види вироків та їх зміст.
164. Види перегляду судових рішень у кримінальному процесі.
165. Правова природа, сутність і завдання перевірки судових рішень в апеляційному порядку.
166. Право на апеляційне оскарження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.
167. Порядок і строки апеляційного оскарження.
168. Суть і завдання касаційного провадження.
169. Право на касаційне оскарження. Рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку.
170. Порядок і строки касаційного оскарження.
171. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
172. Строки перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
173. Види судових рішень за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
174. Поняття, значення та завдання стадії виконання судових рішень.
175. Порядок та строки звернення судового рішення до виконання.
176. Загальні засади міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.

177. Обсяг та види міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

178. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України.

179. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

180. Екстрадиційний арешт.

181. Види особливих проваджень у кримінальному процесі.

182. Кримінальне провадження на підставі угод.

183. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.

184. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.

185. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.

186. Особливості досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру.

187. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

188. Особливості кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю.

189. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:

1. Загальна декларація прав людини: прийнята та проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 груд. 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 02.06.2025);

2. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 4 листопада 1950 року. Верховна Рада України : [сайт]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 02.06.2025);

- закони:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.06.2025);

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 02.06.2025);

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. Ст. 282;

4. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577;

5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 3 лютого 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260;

6. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.06.2025);

7. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55082 (дата звернення: 02.06.2025);

8. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 02.06.2025);

9. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення: 02.06.2025);

10. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 02.06.2025);

11. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 02.06.2025);

12. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 02.06.2025);

13. Про судоустрій і статус судді в: Закон України від 2 червня 2016 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. (дата звернення: 02.06.2025).

- підзаконні акти:

1. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : Наказ Генерального прокуратури від 30.06.2020 № 298;

2. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100;

3. Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 квітня 2016 року № 296;

4. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту : Наказ МВС України від 13 липня 2016 року № 654;

5. Положення про Порядок застосування електронних засобів контролю : Наказ МВС України від 08 червня 2017 року № 480;

6. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини : наказ МВС України, МОЗ України, ГП України від 29 вересня 2017 року № 807/1193/279;

7. Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальній рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 року № 15;

8. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363;

9. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 575;

10. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : Наказ МВС України від 07.06.07.2017 № 570;

11. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2018 року № 111;

12. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012 року;

13. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року № 53/5;

14. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 17.07.2017 року № 591.

15. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : Наказ МВС України від 20.05.2020 року № 405.

Підручники:

1. Кримінальний процес: підручник. Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А.Я. Хитри, Р.М. Шехавцова, В.В. Луцика. Львів: ЛьВДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.

2. Кримінальний процес: підручник. Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А.Я. Хитри, Р.М. Шехавцова, В.В. Луцика. Львів: ЛьВДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с.

3. Кримінальний процес : підручник. І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. Ч. 1. 492 с.

4. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін. ; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. Ч. 3. 316 с.

5. Кримінальний процес: підручник. кол. авт.; кер. авт. кол. В.М. Федченко. 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 1. Досудове провадження. Дніпро : ДДУВС, 2022. 544 с.

6. Кримінальний процес України : підручник. У 2-х ч. Ч. 2. Судове провадження. кол. авт. ; кер. авт. кол. В. М. Федченко. 3-є вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 292 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. А.В. Захарко, В.В. Рогальська, О.А. Солдатенко та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 224 с.

2. Дізнання в Національній поліції : навч. посіб. кол. авт.; ред. М.С. Цуцкірідзе. Дніпро : ДДУВС; Київ: Голов. слідче упр. Нац. поліції України; ТОВ «7БЦ». 2022. 316 с.

3. Докази та доказування у кримінальному провадженні: навч. посібник. Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 272 с.

4. Навчальний посібник для підготовки до державного екзамену з дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика» / В. В. Шаблистий, А. Ф. Волобуєв, Г. Л. Д'яковський та ін. Дніпро : ДДУВС, 2024. 332 с. Дніпровський державний університет внутрішніх справ : [сайт]. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/15721> (дата звернення: 02.06.2025).

4. Збірник казусів з кримінального процесуального права України: навч.-метод. посіб. уклад.: Н.О. Турман, Н.М. Савчин, І.А. Бутирська. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2017. 79 с.

5. Кримінальне провадження за участю неповнолітніх: навчальний посібник / О. Дуфенюк, О. Ряшко, І. Татарин ; за заг. ред. О. Дуфенюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 228 с.

6. Кримінальний процес (досудове розслідування): альбом схем / Р. І. Благута, Ю. А. Комісарчук, М. М. Майстренко, І. І. Татарин, А. Я. Хитра. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 208 с.

7. Кримінальний процес: навч. посібник для підгот. до іспиту. О.В. Капліна, М.О. Карпенко, В.І. Маринів, В.М. Трофименко, А.Р. Туманянц, О.Г. Шило. Харків: Право, 2016. 286 с.;

8. Кримінальний процес України: навч. посіб. О.П. Кучинська, Ю.В. Циганюк. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 448 с.

9. Основи кримінального процесу : навч. посіб. [О. В. Пчеліна, Т. Г. Фоміна, В. В. Романюк, Г. І. Глобенко], за заг. ред. Т. Г. Фоміної; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 132 с.

10. Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом: науково-практичний посібник / О.М. Броневицька, І.В. Гловюк, І.І. Дулкай, В.В. Навроцька, Н.І. Холодницький, А.В. Шевчишен, М.Ю. Романов, Є.О. Мурзо ; за заг. ред. М.С. Цуцкірідзе та О.М. Броневицької. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 268 с.

11. Процесуальні документи прокурора у кримінальному провадженні: наук.-практ. посібник: у 2 т. І.І. Присяжнюк, Ю.Г. Севрук, О.В. Геселев, М.С. Туркот, О.Р. Мала; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. К., 2016. Т. 1. Процесуальні документи прокурора під час досудового розслідування. 371 с.

12. Процесуальні документи прокурора у кримінальному провадженні: наук.-практ. посібник: у 2 т. І.І. Присяжнюк, О.М. Толочко, Г.В. Попов, Л.О. Петровська, І.В. Вернидубов; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. Київ, 2016. Т. 2. Процесуальні документи прокурора у судовому кримінальному провадженні. 286 с.

13. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді). Практичний посібник. Гринюк В. О., Крукевич О.М., Погорецький М.А. Харків. Право, 2018. 274 с.

14. Татарин І.І. Організація та взаємодія в діяльності органів досудового розслідування: навчальний посібник / Татарин І.І., Хитра А.Я. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 340 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Бабаєва О.В. Підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України: монографія. О.В. Бабаєва; [наук. ред. О.Г. Шило]. Харків: Право. 2020. 272 с.

2. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьВДУВС, 2020. 256 с.

3. Єрохін В.В. Захисник як учасник кримінального провадження: моногр. В.В. Єрохін, О.О. Юхно; за заг. ред. О.О. Юхна; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Панов, 2018. 240 с.

4. Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції : IV Харків. кримінал. процесуал. полілог, присвяч. 100річчю від дня народж. канд. юрид. наук , проф. С. А. Альперта, «Пів століття служіння науці та освіті» (м. Харків, 24 берез. 2023 р.) : зб. ст. / редкол.: О.В. Ка пліна, В. В. Вапнярчук, С. Б. Фомін. Харків : Право, 2023. 184 с.

5. Юрченко А.М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: монографія. А.М. Юрченко, Л.А. Гарбовський, І.І. Башта. Видавництво, 2018. 204 с.

6. Судові та правоохоронні органи України : підручник. кол. авт. Дніпро : ДДУВС, 2021. 400 с.

7. Практикум завдань для комплексних штабних навчань: практикум. А.В. Захарко, О.П. Бойко, Н.С. Бублик та ін. Дніпро, ДДУВС. 2021. 164 с.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

2. Сайт нормативно-правових документів Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

3. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

4. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

5. Газета «Урядовий кур'єр». URL: <https://ukurier.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

6. Академія правових наук України. URL: <http://apnu.kharkiv.org> (дата звернення: 02.06.2025);

7. Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <https://law.lnu.edu.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

8. Юридичний факультет Запорізького національного університету. URL: <https://law.znu.edu.ua> (дата звернення: 02.06.2025);

9. Бібліотека Верховної Ради України. URL: <https://lib.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2025).

КРИМІНАЛІСТИКА

ТЕМА № 1. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА І ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ.

Поняття, предмет криміналістики та закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються нею.

Система науки криміналістики та однойменної навчальної дисципліни. Основні криміналістичні поняття, категорії та класифікації: загальна теорія криміналістики, криміналістична техніка, криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, криміналістичний засіб, прийом, рекомендація, слідча ситуація, тактичний ризик, тактичне рішення.

Місце криміналістики в системі наукового знання і юридичних наук, її взаємозв'язок із суспільними, природно-технічними, юридичними галузевими та спеціальними науками. Співвідношення криміналістики і теорії оперативно-розшукової діяльності.

Загальне і спеціальні завдання науки криміналістики на сучасному етапі. Роль криміналістичних знань у розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень. Основні принципи і закони розвитку криміналістики.

ТЕМА № 2. КРИМІНАЛІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ І ДІАГНОСТИКА.

Поняття, наукові засади та значення криміналістичної ідентифікації для практики протидії злочинності. Дискусія навколо суті та форм криміналістичної ідентифікації.

Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації, її основні види та форми. Поняття ідентифікаційних ознак та властивостей об'єкта. Ідентифікаційна сукупність ознак, ідентифікаційне поле, ідентифікаційний період.

Види та форми встановлення групової приналежності (групофікації). Взаємозв'язок і відмінності ідентифікації та встановлення групової приналежності. Методика індивідуальної та групової ідентифікації.

Поняття криміналістичної діагностики та її відмінність від ідентифікації. Діагностичні завдання, розв'язуванні слідчою та експертною практикою.

Значення теорії криміналістичної ідентифікації, встановлення групової приналежності і криміналістичної діагностики у розкритті кримінальних правопорушень, розшуку і встановленні правопорушників, збиранні, дослідження, оцінці і використанні доказів у кримінальних провадженнях.

ТЕМА № 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТА ЇЇ ГАЛУЗЕЙ.

Поняття і завдання криміналістичної техніки як розділу криміналістики. Галузі криміналістичної техніки та їх значення для збирання і дослідження інформації про кримінальне правопорушення та його учасників.

Класифікація засобів криміналістичної техніки, прийомів і методів збирання та дослідження криміналістичної інформації. Правова та етична регламентація їх застосування у слідчій, оперативно-розшуковій, експертній діяльності по розслідуванню кримінальних правопорушень та під час судового розгляду кримінального провадження. Критерії допустимості використання технічних засобів і методів роботи з доказами у кримінальному судочинстві.

Комплекти техніко-криміналістичні засоби «польової» криміналістики, що застосовуються при проведенні слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів. Загальна характеристика сутності і можливостей техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів, що застосовуються для лабораторних досліджень речових доказів.

Перспективи розвитку криміналістичної техніки. Сучасні можливості та перспективи зберігання і дослідження інформації з метою розслідування кримінальних правопорушень. Проблеми автоматизації експертних досліджень.

ТЕМА № 4. КРИМІНАЛІСТИЧНА ФОТОГРАФІЯ ТА ВІДЕОЗАПИС.

Поняття, сучасні можливості фіксації і дослідження візуальної інформації у практиці розслідування кримінальних правопорушень.

Криміналістична фотографія: сфера її застосування, значення для фіксації ознак правопорушення та осіб, які його вчинили, розшуку правопорушників, викраденого майна, встановлення і доказування суттєвих обставин події.

Загальна характеристика технічних засобів, методів, прийомів та видів криміналістичної фотографії. Особливості фотозйомки місця події, живої особи, невпізаного трупа, предметів і документів, слідів рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злочину, зброї та слідів їх застосування. Криміналістичний відеозапис: засоби, методи і прийоми його застосування під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Процесуальні й технічні правила оформлення фототаблиць як додатків до відповідних протоколів слідчих (розшукових) дій.

Фототехнічна і електроакустична експертизи: питання, які вони вирішують; матеріали, що надсилаються на експертні дослідження.

ТЕМА № 5. КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОЛОГІЯ.

Поняття і сутність криміналістичної габітології. Природно-наукові засади ототожнення особи за ознаками зовнішності. Зовнішній облік людини, Її елементи і ознаки, їх ідентифікаційне значення та класифікація.

Джерела інформації про ознаки зовнішності людини і способи її одержання. Поняття слідів пам'яті людини та їх властивості. Загальна характеристика криміналістичних засобів, методів і прийомів фіксації ознак зовнішності людини. Опис ознак зовнішності за методом «словесного портрета». Застосування з цією метою комп'ютерної програми «Фоторобот». Використання методів, засобів і прийомів криміналістичної габітології в розшуку та ідентифікації правопорушників.

Криміналістична портретна експертиза: питання, що вирішуються нею; матеріали, які надсилаються на експертне дослідження; вимоги щодо фотознімків та відеофрагментів. Особливості методики ототожнення людини.

Визначення в конкретній ситуації необхідність призначення криміналістичної портретної експертизи, вибір експертної установи, формулювання питань; підготовка матеріалів для експертного дослідження з урахуванням відповідних вимог.

ТЕМА № 6. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТРАСОЛОГІЯ (СЛІДОЗНАВСТВО).

Предмет, система і завдання криміналістичної трасології (слідознавства). Поняття сліду в широкому розумінні та класифікація слідів у криміналістиці.

Загальна характеристика механізму утворення слідів людини (гомеоскопія); слідів знарядь злочину та інструментів (механоскопія); слідів джерел підвищеної небезпеки; слідів сил і явищ природи. Значення і можливості попереднього дослідження слідів у процесі проведення слідчих (розшукових) дій.

Сліди людини: сліди рук, ніг та інших частин тіла. Сліди рук (дактилоскопія). Будова шкірного покриву долонних поверхонь рук і підшов'язки ніг. Властивості папілярного узору. Типи і види, деталі папілярних візерунків пальців рук. Методи і технічні засоби виявлення, фіксації та вилучення слідів рук. Сліди локомоційних навичок людини (сліди ходи). Технічні засоби і прийоми фіксації та вилучення слідів ніг і взуття. Сліди інших частин тіла: шкірного покриву тіла (дермоскопія), зубів (дентоскопія), губів (лябіоскопія), нігтів, одягу та ін.

Сліди засобів учинення правопорушення: сліди знарядь злочину та інструментів. Характеристика поширених пристроїв і приладів, що застосовуються для замикання приміщень та контейнерів. Предмети (замки, пломби) як сліди правопорушення.

Сліди джерел підвищеної небезпеки: механізмів виробничого і побутового призначення; транспортних засобів; сильнодіючих, отруйних та легкозаймистих речовин; фізичних явищ – електроструму, високої і низької температури, радіації. Сліди сил і явищ природи. Характеристика вогню, обвалу, повені як засобів учинення правопорушення.

Мікрооб'єкти і мікросліди: поняття, значення і класифікація. Техніко-криміналістичні засоби і прийоми виявлення, фіксації, вилучення та дослідження мікрослідів.

Запахові сліди. Поняття криміналістичної одорології (науки про запахи). Інформаційна сутність і властивості слідів запаху. Техніко-криміналістичні засоби і прийоми роботи зі слідами запаху на місці події. Технічний, процесуально-тактичний та етичний аспекти одорологічного методу.

Сучасні можливості дослідження і використання слідів запаху у практиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Методика здійснення ідентифікації за запахом шляхом застосування оперативно-розшукового собаки,

ТЕМА № 7. ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.

Предмет і завдання техніко-криміналістичного дослідження документів. Поняття і класифікація документів, види їх підробки.

Техніко-криміналістичні засоби і прийоми перевірки документів та їх попереднього вивчення. Особливості огляду з метою встановлення слідів-змін у документах, фіксації результатів огляду, вилучення і зберігання документів – речових доказів. Характеристика основних способів підроблення бланків документів, відбитків печаток і штампів, внесення змін до змісту документів та ознаки, що вказують на них.

Дослідження поліграфічної продукції (державних цінних паперів, казначейських білетів, білетів Національного банку України, іноземної валюти, матеріалів порнографічного змісту та ін.). Огляд і дослідження друкованих текстів, виготовлених за допомогою канцелярських друкарських машинок.

Значення результатів криміналістичного дослідження документів для розшуку правопорушників, розслідування кримінальних правопорушень.

Предмет і наукові засади криміналістичного дослідження письма (криміналістичного почеркознавства й авторознавства). Поняття письма, письмової мови і почерку. Класифікація ідентифікаційних ознак письма і почерку. Зміст розшукової таблиці.

ТЕМА № 8. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ, ВИБУХІВОК ТА СЛІДІВ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ.

Поняття криміналістичного дослідження зброї (криміналістичної балістики), його предмет, наукові засади та завдання.

Холодна зброя. Поняття і класифікація холодної зброї та слідів її застосування. Засоби та методи виявлення, огляду, фіксації та вилучення холодної зброї. Питання, що вирішуються експертизою холодної зброї.

Вогнепальна зброя. Класифікація і загальна характеристика криміналістичного дослідження балістичних об'єктів – вогнепальної зброї, набоїв до неї та слідів пострілу.

Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення і зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів, застережні заходи і правила поводження з ними. Встановлення обставин використання зброї: спосіб виготовлення, місця, напрямку та дистанції пострілу.

Дослідження балістичних об'єктів. Питання, що вирішуються вивченням цих об'єктів під час слідчих (розшукових) дій; криміналістичною експертизою зброї; перевіркою вогнепальної зброї, патронів, куль і гільз за криміналістичними обліками. Підготовка матеріалів для експертного дослідження.

Вибухові речовини і пристрої. Поняття та наукові засади криміналістичної вибухотехніки. Класифікація вибухотехнічних об'єктів: слідів і продуктів вибуху, вибухових пристроїв (гранат, мін, вибухових пристроїв і речовин, піротехнічних виробів) і речовин, засобів підризу вибухових речовин і пристроїв. Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення та зберігання вибухових пристроїв і речовин. Застережні заходи і правила поводження з ними.

Використання результатів досліджень об'єктів криміналістичного дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв для розслідування кримінальних правопорушень.

ТЕМА № 9. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ.

Поняття криміналістичної тактики, її предмет, система, завдання та взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики. Правові, логічні, психологічні та етичні засади криміналістичної тактики. Джерела розвитку криміналістичної тактики.

Основні поняття і категорії криміналістичної тактики: тактичний прийом, тактична рекомендація, тактична операція (комбінація), тактичне рішення. Тактичний прийом як центральний елемент криміналістичної тактики. Джерела виникнення тактичних прийомів, їх класифікація та критерії допустимості. Тактична рекомендація та її види. Поняття і сутність тактичного рішення. Прийняття тактичного рішення в умовах тактичного ризику.

Роль криміналістичної тактики і використання її категорій (основних понять, вчень) у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Тактична операція. Мета і види тактичних операцій. Складання плану підготовки і проведення тактичної операції. Реалізація тактичної операції та закріплення її результатів. Використання і значення тактичних операцій на початковому і подальшому етапах розслідування кримінальних правопорушень. Діяльність уповноважених осіб в умовах тактичного ризику.

Слідча (розшукова) дія: поняття, класифікація та загальна характеристика. Тактика слідчої (розшукової) дії та її співвідношення з іншими процесуальними й організаційними діями уповноважених осіб.

Тенденції перспективи подальшого розвитку криміналістичної тактики.

Поняття криміналістичної версії та її логічна природа. Класифікація криміналістичних версій. Типові версії та їх значення для слідчої, оперативно

розшукової, експертної та судової діяльності. Підстави, умови і тактичні прийоми побудови слідчих версій. Залежність версій від аналізу та оцінки слідчої ситуації під час розслідування. Перевірка й оцінка версій.

Поняття і значення планування, як умови і методу наукової організації розслідування. Принципи, види і підстави планування. Співвідношення версій і плану розслідування. Особливості планування на різних етапах розслідування.

Особливості планування розслідування багатоепізодних кримінальних правопорушень; роботи з декількома провадженнями, що одночасно знаходяться у провадженні уповноваженої особи. Прийоми координації спільної роботи дізнавача, слідчого, оперативних працівників, інших учасників процесу та способи контролю за виконанням плану розслідування. Використання комп'ютерних технологій в діяльності з планування та організації розслідування.

Планування окремої слідчої (розшукової) дії, тактичної операції. Технологія планування розслідування. Види і форми планів. Допоміжна документація в перебігу планування.

ТЕМА № 10. ТАКТИКА ОГЛЯДУ ТА ОСВІДУВАННЯ.

Поняття огляду як методу дослідження матеріальних джерел доказової та орієнтовної інформації. Види, етапи проведення і завдання огляду. Принципи огляду, техніко-криміналістичні засоби і методи, що використовуються під час його провадження. Учасники огляду. Участь спеціаліста в огляді.

Огляд місця події: поняття, зміст та завдання. Підготовка до огляду місця події. Тактичні прийоми огляду місця події. Типові матеріальні джерела інформації під час огляду місця події на відкритій місцевості, у помешканні. Прийоми аналізу обстановки місця події для одержання інформації щодо події (місця, часу і механізму вчинення) кримінального правопорушення. Поняття негативних обставин та їхня роль у викритті інсценування події кримінального правопорушення. Поєднання огляду місця події з організаційними та оперативно-розшуковими заходами. Організація слідчо-оперативної групи та її завдання. Дії учасників слідчо-оперативної групи, керівна роль слідчого. Взаємодія учасників огляду як чинник, що визначає його ефективність. Фіксація процесу і результатів огляду місця події. Оцінка результатів огляду місця події. Використання результатів огляду місця події для подальшого розслідування.

Зовнішній огляд трупа на місці його виявлення. Тактика огляду трупа в залежності від встановлення або невстановлення особистості загиблого. Питання, що вирішуються шляхом огляду трупа. Роль спеціаліста – судово-медичного експерта під час огляду трупа. Екзумація трупа.

Огляд предметів і документів, що можуть бути речовими доказами. Техніко-криміналістичні засоби і тактичні прийоми огляду валіз, особистих речей, в т. ч. документів (паспортів, цінних паперів, вітчизняної та іноземної валюти), виробів мистецтва і творів, що пропагують культ насильства і жорстокості та порнографічних предметів. Огляд комп'ютерної техніки.

Питання, вирішувати шляхом огляду цих об'єктів – носіїв доказової інформації.

Огляд приміщень і ділянок місцевості, що не є місцем події. Організаційні і тактичні прийоми огляду службових і житлових приміщень, присадибних та інших ділянок відкритої місцевості. Питання, вирішувати оглядом.

Огляд транспортних засобів. Тактичні прийоми і технічні засоби огляду, обумовлені видом транспортного засобу (автомобільний, залізничний, морський, повітряний). Питання, вирішувати оглядом окремих транспортних засобів.

Огляд тварин і їхніх трупів. Питання, вирішувати оглядом тварин та їхніх решток. Тактичні прийоми огляду цих об'єктів.

Освідування. Поняття і сутність освідування як особливого різновиду огляду і методу дослідження анатомічної будови тіла людини та його зовнішніх ознак. Підстави огляду у світлі конституційних гарантій недоторканості особи. Питання, вирішувати освідуванням, та його значення в розслідуванні кримінальних правопорушень. Тактичні прийоми і етичні основи освідування. Фіксація процесу і результатів освідування.

ТЕМА № 11. ТАКТИКА ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО.

Поняття і сутність затримання особи, підозрюваної у вчиненні правопорушення, його процесуальні підстави у світлі конституційних гарантій недоторканості особи. Різновиди і значення затримання для встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення.

Підготовка до затримання. Питання організаційно-тактичного забезпечення затримання та безпеки його учасників: вивчення особи, що підлягає затриманню, та місця затримання; складання плану затримання, комплектування слідчо-оперативної групи, інструктаж, керівництво нею. Підготовка технічних засобів. Допоміжна документація під час планування.

Тактичні прийоми затримання з попередньою підготовкою в приміщенні (житловому, службовому), громадських місцях, на відкритій місцевості, в лісі, в горах, у транспортних засобах. Особливості тактики затримання озброєного правопорушника, групи осіб одночасно (озброєних та без зброї). Оперативно-тактичні операції по затриманню небезпечних злочинців. Поєднання затримання з іншими слідчими (розшуковими) діями та оперативно-розшуковими заходами. Використання допомоги громадськості і засобів масової інформації при підготовці та здійсненні затримання. Правила застосування зброї та спеціальних технічних засобів щодо особи, яку затримують. Особливості конвоювання затриманих. Тактичні прийоми затримання без попередньої підготовки.

Фіксація процесу та результатів затримання.

ТЕМА № 12. ТАКТИКА ОБШУКУ.

Поняття, види і завдання обшуку. Підстави обшуку в світлі конституційного права людини на особисту недоторканність; конституційних гарантій недоторканності житла, таємниці листування та іншої кореспонденції. Психологічні та етичні основи обшуку.

Тактичні прийоми підготовки до обшуку. Збирання необхідних відомостей щодо об'єктів обшуку. Підбір учасників і залучення спеціалістів до участі в обшуку. Підготовка техніко-криміналістичних засобів. Визначення шляхів використання під час обшуку даних, отриманих шляхом оперативно-розшукової діяльності. Складання плану підготовки і проведення обшуку.

Особистий обшук. Тактичні прийоми особистого обшуку затриманих осіб. Особливості обшуку особистих речей затриманих. Схованки, які є типовими для названих об'єктів обшуку, та засоби і методи їхнього виявлення. Заходи обережності під час провадження цих видів обшуку.

Обшук транспортних засобів. Тактичні прийоми обшуку, зумовлені видом транспортного засобу (автомобільний, залізничний, морський, повітряний). Типові види схованок у транспортних засобах, методи і засоби їхнього виявлення.

Обшук у помешканнях. Підготовка і тактичні прийоми обшуку у службових і житлових приміщеннях міського та сільського типу. Схованки, які є типовими для названих об'єктів обшуку, та засоби і методи їхнього виявлення.

Обшук ділянок місцевості. Підготовка і тактичні прийоми його проведення. Особливості тактики групового і повторного обшуку.

ТЕМА № 13. ТАКТИКА ДОПИТУ.

Поняття, завдання і види допиту. Процесуальні, криміналістичні, психологічні і морально-етичні основи допиту. Тактичні прийоми спілкування (розповідь, розпит, демонстрація, жестикуляція, міміка тощо). Використання даних логіки, психології, педагогіки та інших наук під час підготовки і проведення допиту.

Підготовка до допиту, його організаційне і технічне забезпечення: збирання вихідних даних для допиту, визначення черговості допитів і засобу виклику допитуваного, вибір часу, місця допиту і техніко-криміналістичних засобів. Залучення до участі у допиті спеціаліста. Планування тактики допиту в залежності від слідчої ситуації (безконфліктної, конфліктної); необхідності та порядку використання під час допиту інформації, отриманої оперативним шляхом.

Загальні тактичні прийоми допиту на різних його етапах (стадіях). Сутність, значення і тактичні прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним. Тактичне керування процесом допиту. Постановка запитань особі, яка допитується. Види запитань.

Тактичні прийоми подолання відмови від давання показань та викриття допитуваного в неправдивості. Допустимі прийоми емоційного, логічного та психологічного впливу на допитуваного. Проблема емоційно-психологічного

стану допитуваної особи у вітчизняній та закордонній криміналістиці. Використання під час підготовки і проведення допиту відомостей, отриманих оперативно-розшуковим шляхом.

Тактичні комбінації під час допиту. Особливості тактики допиту за участю спеціаліста, перекладача та адвоката.

Засоби фіксації ходу і результатів допиту. Застосування з метою фіксації показань звукозапису і відеозйомки. Ознайомлення допитуваного з матеріалами, в яких зафіксовані хід і результати допиту. Засоби оцінки і перевірки показань допитаних осіб.

Основні тактичні прийоми допиту неповнолітніх і осіб, що страждають фізичними вадами.

ТЕМА № 14. ТАКТИКА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ.

Поняття, різновиди і завдання пред'явлення для впізнання. Значення і відмінність впізнання від узнавання під час інших слідчих (розшукових) дій.

Підготовка до пред'явлення для впізнання: особливості допиту особи, яка має впізнавати; підбір об'єктів впізнання; складання плану підготовки і проведення пред'явлення для впізнання.

Тактичні прийоми пред'явлення для впізнання живих осіб, трупів, предметів, тварин, помешкань і ділянок місцевості в натурі. Особливості тактики пред'явлення для впізнання різноманітних об'єктів за їхніми копіями (фотознімком, фонограмою, кіно-відеофільмом). Особливості тактики пред'явлення для впізнання за функціональними ознаками зовнішності (за ходом, голосом, звуковою промовою). Проблема зустрічного і прихованого впізнання в криміналістиці.

Основний і допоміжні способи фіксації процесу та результатів пред'явлення для впізнання. Оцінка і використання в розслідуванні результатів пред'явлення для впізнання.

ТЕМА № 15. ТАКТИКА СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Поняття, різновиди і завдання слідчого експерименту. Значення слідчого експерименту для встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення. Учасники слідчого експерименту.

Підготовка до слідчого експерименту. Тактичні умови його проведення. Реконструкція обстановки, як умова проведення даної слідчої (розшукової) дії.

Тактичні прийоми проведення окремих видів слідчого експерименту (на можливість сприйняття якогось факту або явища органами почуття, на можливість здійснення якихось дій, встановлення механізму утворення слідів, явищ тощо). Психологічні та етичні засади слідчого експерименту.

Фіксація умов, процесу та результатів слідчого експерименту. Оцінка і використання отриманих результатів у розслідуванні кримінального правопорушення.

ТЕМА № 16. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.

Поняття, сутність і мета використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Форми та суб'єкти використання спеціальних знань.

Тактика залучення спеціаліста до участі в слідчих (розшукових) діях. Значення цієї форми використання спеціальних знань для розслідування кримінальних правопорушень. Використання спеціальних знань у формі проведення експертизи. Непроцесуальні форми використання спеціальних знань.

ТЕМА № 17. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.

Поняття криміналістичної методики, її структура (загальні положення та окремі методики розслідування кримінальних правопорушень), завдання та місце в системі криміналістики. Науково-практичні джерела, принципи формування окремих криміналістичних методик та їх класифікація.

Структура методики розслідування кримінального правопорушення та загальна характеристика її структурних елементів (криміналістична характеристика; особливості збирання, аналізу й оцінки інформації на стадії внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань; обставини, що підлягають встановленню і доказуванню під час розслідування кримінального правопорушення; типові слідчі ситуації, що виникають на початковому і подальших етапах розслідування, та відповідні ним комплекси невідкладних гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, організаційних заходів; типові версії, планування і провадження подальших слідчих (розшукових) дій; особливості застосування науково-технічних засобів і спеціальних знань; використання допомоги громадськості; особливості завершального етапу розслідування; профілактична робота уповноважених осіб).

Криміналістична характеристика, поняття, зміст і характеристика її складових елементів. Значення криміналістичної характеристики для розробки прийомів і рекомендацій криміналістичної методики.

Слідча ситуація: поняття, різновиди, зміст її складових елементів. Значення слідчих ситуацій для планування і прийняття правильних тактичних рішень щодо розслідування кримінального правопорушення. Діяльність уповноважених осіб в умовах тактичного ризику.

Тенденції і перспективи розвитку криміналістичної методики.

Поняття, зміст і суб'єкти протидії розслідуванню. Протидія розслідуванню у формі приховування кримінального правопорушення, його наслідків або осіб, причетних до вчиненого діяння. Інсценування кримінального правопорушення та фальсифікація доказів з боку злочинців,

потерпілих і свідків. Криміналістичні засоби і методи подолання протидії розслідуванню.

Поняття, мета і значення взаємодії уповноважених осіб з іншими правоохоронними органами під час розслідування кримінальних правопорушень. Правові засади та. принципи взаємодії.

Принципи й умови використання даних, отриманих оперативно-розшуковим шляхом. Організаційно-тактичні форми і прийоми використання оперативно-розшукової інформації при провадженні окремих слідчих (розшукових) дій. Використання оперативно-розшукової інформації для встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, і вивчення особистості підозрюваного, свідка, потерпілого.

Особливості взаємодії уповноважених осіб з іншими державними установами, підприємствами різних форм власності. Форми і методи залучення громадськості та засобів масової інформації для швидкого, повного розслідування кримінального правопорушення.

ТЕМА № 18. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЖИТТЯ, ЗДОРОВ'Я ТА СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ОСОБИ

Криміналістична класифікація і характеристика окремих кримінальних правопорушень проти особи: а) кримінальних правопорушень проти життя; б) кримінальних правопорушень проти здоров'я; в) кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи; г) кримінальних правопорушень проти статевої свободи особи.

Типові слідчі ситуації у справах про заподіяння тілесних ушкоджень і відповідний їм алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики провадження допиту потерпілого і свідків. Огляд потерпілого і призначення судово-медичної експертизи. Огляд місця події і речових доказів. Затримання підозрюваного.

Планування і провадження подальших слідчих (розшукових) дій: допиту підозрюваного, обшуку, перевірки й уточнення показань на місці, призначення судових експертиз.

Встановлення обставин, що сприяли заподіянню тілесних ушкоджень, і вживання заходів по їхньому попередженню.

Особливості завершального етапу розслідування.

Типові слідчі ситуації у справах про захоплення заручників та відповідний їм алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики провадження огляду місця події та інших речових доказів. Освідування особи, призначення судово-медичної та інших експертиз. Встановлення і допит свідків у справах про захоплення заручників. Затримання і допит підозрюваних.

Планування і провадження подальших слідчих (розшукових) дій: обшуку, призначення судових експертиз, слідчого експерименту та ін.

Специфіка взаємодії уповноважених осіб з оперуповноваженими, спеціалістами, громадськістю та засобами масової інформації у встановленні і

розшуку злочинця. Встановлення обставин, що сприяли вчиненню захоплення заручників, і вживання заходів щодо їхнього попередження.

Особливості завершального етапу розслідування захоплення заручників.

Типові слідчі ситуації у справах про зґвалтування та відповідний їм алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики допиту, освідкування і призначення судово-медичної експертизи потерпілої особи. Огляд місця події. Допит свідків. Затримання, освідкування і допит підозрюваного. Планування і провадження подальших слідчих (розшукових) дій. Особливості тактики обшуку, слідчого експерименту, призначення судових експертиз і допиту підозрюваного.

Взаємодія уповноважених осіб з оперуповноваженими та спеціалістами у встановленні і розшуку злочинця. Особливості завершального етапу розслідування. Попередження статевих кримінальних правопорушень за матеріалами розслідування.

ТЕМА № 19. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ.

Криміналістична класифікація майнових кримінальних правопорушень, що чиняться проти державної та приватної власності. Обставини, що підлягають встановленню під час розслідуванні цих кримінальних правопорушень.

Типові слідчі ситуації у справах про крадіжки і відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики огляду місця події, допиту потерпілого і свідків. Організація і методи діяльності слідчо-оперативної групи по розкриттю квартирних крадіжок «по гарячих слідах».

Типові версії і планування подальшого розслідування крадіжок на основі результатів початкових слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів. Методи встановлення злочинця: за слідами, у т.ч. мікрооб'єктами, залишеними на місці події; за способом учинення злочину; за прикметами (суб'єктивним портретом) його зовнішності. Специфіка взаємодії уповноважених осіб з підрозділами кримінальної поліції у встановленні і виявленні викраденого майна. Особливості використання криміналістичних обліків у встановленні і розшуку злочинця та викраденого майна. Використання в тих же цілях допомоги громадськості і засобів масової інформації. Інсценування крадіжки і методи її викриття.

Попередження крадіжок за матеріалами розслідування.

Особливості розслідування кишенькових крадіжок, фактів незаконного заволодіння автотранспортними засобами, а також незаконного відтворення, розповсюдження чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних без дозволу осіб, які мають авторське право. Заходи захисту прав інтелектуальної власності з метою запобігання незаконному виготовленню, переміщенню та введенню в господарський обіг контрафактної продукції.

Типові слідчі ситуації у справах про грабежі і розбої та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-

розшукових заходів. Особливості тактики допиту потерпілого і свідків, огляду місця події і речових доказів, освідування і призначення судово-медичної, криміналістичної та інших експертиз.

Побудова версій щодо особи злочинця й обставин пограбування або розбійного нападу. Планування роботи з кримінальним провадженням. Особливості організації розкриття грабежів і розбоїв, розшуку злочинця і викраденого майна «по гарячих слідах». Специфіка взаємодії уповноважених осіб з підрозділами кримінальної поліції у встановленні і розшуку викраденого майна. Використання в цих цілях даних криміналістичних обліків, суб'єктивних портретів, допомоги громадськості та засобів масової інформації у встановленні і розшуку грабіжника та викраденого майна.

Типові слідчі ситуації у справах про вимагання та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики допиту потерпілого і свідків, прослуховування телефонних та інших переговорів, огляду місця події і речових доказів. Організація і методи діяльності слідчо-оперативної групи по розкриттю вимагання «по гарячих слідах».

Висування версій і планування розслідування. Загальна характеристика подальших слідчих (розшукових) дій (допиту підозрюваного, обшуку, пред'явлення для впізнання, призначення криміналістичних та інших експертиз) та їхнє поєднання з оперативно-розшуковими заходами.

ТЕМА № 20. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Криміналістична класифікація і характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Типові слідчі ситуації у справах про фальшивомонетництво та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики огляду речових доказів (грошей, цінних паперів і засобів їхнього виготовлення), призначення криміналістичної та інших експертиз, допиту свідків. Роль цих слідчих (розшукових) дій у установленні винуватих і обставин кримінального правопорушення.

Тилові версії і планування розслідування справ про фальшивомонетництво. Подальші слідчі (розшукові) дії: затримання і допит підозрюваного; обшук; пред'явлення для впізнання; призначення експертиз; слідчий експеримент.

Виявлення під час розслідування причин і умов, що сприяли фальшивомонетництву, та вживання заходів щодо запобігання йому.

Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування контрабанди та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики проведення початкових слідчих (розшукових) дій: огляду місця події, контрабандного товару та документів, освідування, допиту підозрюваного і свідків, обшуку, призначення експертизи та ін.

Слідчі версії та планування подальшого розслідування контрабанди.

ТЕМА № 21. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ.

Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень проти суспільної безпеки, громадського порядку та моральності.

Типові слідчі ситуації у справах про бандитизм та відповідний їм алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики допиту потерпілого і свідків, огляду місця події і речових доказів, освідування і призначення судово-медичної, криміналістичної та інших експертиз.

Слідчі ситуації, типові для розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Особливості тактики затримання, особистого обшуку, огляду речових доказів, допиту підозрюваного і свідків. Призначення фоноскопичної та інших експертиз.

Типові версії і планування розслідування.

Подальші слідчі (розшукові) дії та їхнє поєднання з оперативно-розшуковими заходами. Використання даних криміналістичних обліків і висновків експертів у встановленні факту й обставин завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Встановлення обставин, що сприяли завідомо неправдивому повідомленню про загрозу безпеці громадян, знищенню чи пошкодженню об'єктів власності.

ТЕМА № 22. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ.

Криміналістична класифікація і характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотиків. Джерела первісної інформації про кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Обставини, що підлягають встановленню і доказуванню при розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики проведення початкових слідчих (розшукових) дій: огляду місця події, контрабандного товару (наркотиків) та супровідних документів, освідування, допиту підозрюваного і свідків, обшуку, призначення експертизи та ін.

Розслідування незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збування наркотичних засобів або психотропних речовин. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних з наркотичними засобами. Організовані злочинні групи наркобізнесменів.

Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збування наркотичних засобів їх аналогів або психотропних речовин. Типові слідчі ситуації при розслідуванні незаконного виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилки або незаконного збуту наркотичних засобів, їхнього збереження, посіву або вирощування заборонених до оброблення культур, що містять наркотичні речовини. Невідкладні слідчі (розшукові) дії у справах цієї категорії: огляд місця події та речових доказів; призначення експертиз; затримання, освідування та допит підозрюваного; обшук; встановлення і допит свідків.

ТЕМА № 23. РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень, що чиняться проти авторитету державної влади. Криміналістична характеристика і обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування цих кримінальних правопорушень. Джерела первісної інформації про факти одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збування або використання підроблених документів, її оцінка, засоби перевірки для прийняття рішення щодо внесення відомостей в ЄРДР.

Типові слідчі ситуації у справах про одержання незаконної винагороди; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збування або використання підроблених документів та відповідний ним алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів. Особливості тактики затримання і допиту підозрюваного, встановлення і допиту свідків, призначення криміналістичних та інших експертиз. Особливості взаємодії уповноважених осіб з оперуповноваженим під час розслідування одержання незаконної винагороди; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збування або використання підроблених документів.

Планування розслідування. Типові версії.

Подальші слідчі (розшукові) дії. Використання спеціальних знань при розслідуванні одержання незаконної винагороди; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збування або використання підроблених документів. Встановлення обставин, що сприяли цим кримінальним правопорушенням, і вживання заходів щодо запобігання ним.

Особливості завершального етапу розслідування одержання незаконної винагороди; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збування або протиправного використання.

Питання з курсу «Криміналістика»

1. Історія криміналістики.
2. Закономірності механізму вчинення кримінальних правопорушень, як предмет криміналістики.
3. Закономірності розслідування, як предмет криміналістики.
4. Структурні елементи системи науки криміналістики (загальна характеристика).
5. Завдання науки криміналістики.
6. Місце криміналістики в системі юридичних наук.
7. Зв'язок криміналістики і кримінального права.
8. Зв'язок криміналістики і кримінального процесу.
9. Зв'язок криміналістики і кримінології.
10. Поняття криміналістичної техніки та її використання у кримінальному провадженні.
11. Види інструментарію, що міститься в комплектах техніко-криміналістичних засобів.
12. Види і способи криміналістичної фотографії, процесуальне оформлення.
13. Використання аудіо- та відеозапису у кримінальному провадженні.
14. Поняття матеріальних слідів кримінального правопорушення, їх значення і види.
15. Поняття діагностики об'єкта у кримінальному провадженні.
16. Поняття ідентифікації у кримінальному провадженні.
17. Поняття встановлення групової належності об'єкта у кримінальному провадженні.
18. Трасологічні сліди та їх значення у кримінальному провадженні.
19. Сліди рук і ніг людини, їх види та особливості.
20. Сліди інструментів, їх види та особливості.
21. Сліди транспортних засобів їх види та особливості.
22. Поняття ідеальних слідів кримінального правопорушення, їх види і значення.
23. Ознаки зовнішності особи, їх класифікація.
24. Словесний портрет та його використання у кримінальному провадженні.
25. Суб'єктивні композиційний і мальований портрети, їх виготовлення і використання.
26. Поняття документів, як носіїв інформації, та їх види.
27. Способи та ознаки підробки документів.
28. Прийоми виявлення ознак підроблення документу.
29. Технічна експертиза документів та її завдання.
30. Поняття зброї, її види і значення у кримінальному провадженні.
31. Види вогнестрільної зброї і слідів її використання при вчиненні кримінального правопорушення.
32. Визначення напрямку і дистанції пострілу на місці події.
33. Види холодної зброї.

34. Визначення ознак холодної зброї.
35. Об'єкти балістичної експертизи.
36. Об'єкти вибухо-технічної експертизи.
37. Поняття тактики в кримінальному провадженні.
38. Види тактичних завдань та засоби їх вирішення.
39. Поняття тактичного прийому.
40. Принципи (вимоги) застосування тактичних прийомів у кримінальному провадженні.
41. Криміналістична тактика: поняття, система та завдання.
42. Принципи криміналістичної тактики.
43. Засоби криміналістичної тактики та критерії їх допустимості.
44. Слідчі (розшукові) дії: поняття, структура та класифікація.
45. Поняття обшуку та його значення в досудовому розслідуванні.
46. Види обшуку.
47. Особливості проведення обшуку у приміщенні.
48. Особливості проведення обшуку ділянки місцевості.
49. Проведення особистого обшуку у кримінальному провадженні.
50. Підготовка до обшуку.
51. Порядок проведення обшуку у приміщенні.
52. Тактичні прийоми проведення обшуку.
53. Фіксація ходу і результатів обшуку.
54. Поняття допиту та його значення в досудовому розслідуванні.
55. Види допиту.
56. Підготовка до допиту.
57. Порядок проведення допиту.
58. Тактичні прийоми допиту.
59. Фіксація результатів допиту.
60. Поняття пред'явлення для впізнання та його значення в досудовому розслідуванні.
61. Види пред'явлення для впізнання.
62. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
63. Порядок проведення.
64. Тактичні правила пред'явлення для впізнання.
65. Фіксація результатів пред'явлення для впізнання.
66. Поняття слідчого експерименту та його значення в досудовому розслідуванні.
67. Види слідчого експерименту.
68. Підготовка до слідчого експерименту.
69. Порядок проведення і тактичні правила слідчого експерименту.
70. Фіксація ходу і результатів слідчого експерименту.
71. Поняття судової експертизи та її значення у кримінальному провадженні.
72. Система державних експертних установ в Україні.
73. Класифікація судових експертиз.
74. Заходи щодо підготовки проведення експертизи.
75. Оцінка висновку експерта.

76. Поняття криміналістичної методики та її завдання.
77. Поняття версій та їх роль в кримінальному провадженні.
78. Поняття планування розслідування та його елементи (структура письмового плану).
79. Поняття організації розслідування та його елементи.
80. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні.
81. Процесуальні підстави та організаційні форми взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні.
82. Криміналістична класифікація вбивств.
83. Криміналістична характеристика вбивств, вчинених в умовах очевидності.
84. Криміналістична характеристика вбивств, вчинених в умовах неочевидності.
85. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування вбивств та алгоритми дій слідчого.
86. Особливості розслідування вбивств при виявленні розчленованого трупа.
87. Особливості розслідування вбивств при зникненні людини при певних обставинах.
88. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні вбивств.
89. Криміналістична класифікація і характеристика зґвалтувань.
90. Особливості відкриття кримінального провадження і початкового етапу розслідування зґвалтувань.
91. Особливості розслідування зґвалтувань, вчинених знайомими потерпілій особами.
92. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні зґвалтувань.
93. Криміналістична класифікація і характеристика крадіжок.
94. Типові слідчі ситуації та алгоритми дій слідчого при розслідуванні крадіжок.
95. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні крадіжок.
96. Криміналістична класифікація і характеристика заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.
97. Особливості відкриття кримінального провадження і початкового етапу розслідування заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.
98. Особливості розслідування заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем при здійсненні державних закупівель.
99. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:

1. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. Прийнята 4 листопада 1950 р. Вісник Верховного Суду України. 1997. № 3.

- закони:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.

2. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 р., № 580-VIII ВВР - 2015, № 40-41.

3. Про Службу безпеки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382 із наступними змінами.

4. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року *Голос України* від 21 квітня 1994 року.

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю Закон України : № 3341–12 від 30.06.1993 р.

6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303 із наступними змінами.

7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України. Газета «Голос України» від 16.07.2016 р. № 132-133.

8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5.07.2012 року.

9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р.

Підручники:

1. Криміналістика: підруч за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва, д-ра юрид. наук, проф. Р. Л. Степанюка, д-ра юрид. наук, доц. В. О. Малярвої; Криміналістика: підруч.: у 2 т. Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 383 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kryminalistyka_Pidruchnyk_Tom-1_Kharkiv_2018.pdf

2. Криміналістика : підручник [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

3. Криміналістична техніка, тактика і методика : навчальний посібник. В. В. Копча, Н. В. Копча. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 286 с.

4. Навчальний посібник для підготовки до державного екзамену з дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика» /В.В. Шаблистий, А.Ф. Волобуєв, Г. Л. Д'яковський та ін. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 332 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/15721>

Інші джерела:

1. Юсупов В. В. Криміналістика в освітньому процесі закладів вищої освіти України: історичні аспекти. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 2. с. 15-22.

2. Криміналістика в системі наукових знань В. А. Журавель, Й. Курум'ясава. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2019. Т. 26, № 2. с. 99-113.

3. Шевчук В. М. Методологічне підґрунтя побудови та реалізації тактичних операцій у криміналістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2019. № 40. с. 144–148.

4. Волобуєв А.Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики. Монографія. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов 2019. 122 с.

5. Волобуєв А. Ф., Орлова Т.А. Структуризація досудового розслідування: процесуальний і криміналістичний аспекти. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. №4 (131). С. 108-115. DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-16>

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України www.rada.gov.ua
2. Офіційний веб-сайт Президента України www.president.gov.ua
3. Урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України www.kmu.gov.ua

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.

Поняття спеціальних знань як наукознавчої і гносеологічної категорій. Спеціальні знання як одна з передумов досягнення істини у судочинстві. Процесуальне тлумачення спеціальних знань. Спеціальні знання в галузі криміналістики та суміжних прикладних дисциплін. Судова експертиза як форма використання спеціальних знань.

Поняття та наукові засади судової експертизи, її значення у розслідуванні кримінальних правопорушень. Завдання, що вирішуються при проведенні судової експертизи. Предмет і об'єкти судової експертизи. Види судових експертиз. Криміналістична експертиза та її класифікація. Поняття первинної, додаткової і повторної експертиз. Процесуальні підстави і порядок їх призначення та проведення на слідстві та у суді. Поняття комісійної і комплексної експертиз. Процесуальні особливості їх проведення.

Принципи судово-експертної діяльності. Гарантії незалежності судового експерта та правильності його висновку. Організація, система та функції судово-експертних установ в Україні. Поняття експерта, його права та обов'язки. Відповідальність судового експерта.

ТЕМА 2. ПІДГОТОВКА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.

Визначення мети і обсягу дослідження, формулювання експертного завдання. Вибір експертної установи (експерта).

Поняття і види зразків для порівняльного дослідження. Вимоги до окремих видів зразків для порівняльного дослідження і технології їх одержання. Дотримання законності та етичних норм. Фіксація процесу одержання зразків.

Зміст постанови про призначення судової експертизи. Особливості призначення комплексної, комісійної, додаткової та повторної експертизи. Проблеми використання в кримінальному судочинстві альтернативної експертизи.

Процес експертного дослідження, його стадії. Взаємодія слідчого з експертом під час проведення експертизи. Види висновків експерта. Наукові критерії оцінки слідчим висновку експерта та його використання у розкритті, розслідуванні і попередженні кримінальних правопорушень.

Оцінка висновку експерта і використання його для доказування обставин злочину, що розслідується.

ТЕМА 3. ТРАСОЛОГІЧНА ТА ДАКТИЛОСКОПІЧНА ЕКСПЕРТИЗИ.

Питання, що вирішуються при дослідженні слідів знарядь зламу, інструментів та виробничих механізмів. Сліди транспортних засобів та питання, що вирішуються при їх експертному дослідженні. Експертиза замикаючих та запобіжних пристроїв, питання, що вирішуються при дослідженні. Питання, що

вирішуються при дослідженні слідів людини (рук, босих ніг та взуття, зубів й інших частин тіла).

Матеріали, що подаються на експертно-трасологічне дослідження. Вимоги до порівняльних зразків. Методика проведення трасологічної експертизи. Висновок експерта та його оцінка.

ТЕМА 4. ПОЧЕРКОЗНАВЧА ТА АВТОРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗИ. ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.

Почеркознавча та авторознавча експертизи: предмет та об'єкти. Питання, що вирішуються при дослідженні, підготовка матеріалу для експертного дослідження. Класифікація ознак письмової мови та почерку, їх ідентифікаційне значення.

Види зразків почерку та вимоги, що ставляться до них. Правила відбору вільних й експериментальних зразків почерку, що подаються на експертне дослідження. Використання результатів криміналістичного дослідження письма і почерку для розшуку злочинців, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Техніко-криміналістична експертиза документів. Особливості підготовки матеріалів на експертизу та питання, що вирішуються нею. Значення результатів криміналістичного дослідження документів для розшуку злочинців, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Методика встановлення первісного вигляду і змісту документа. Відновлення слабовидимих і згаслих текстів. Дослідження залитих, закреслених і закритих текстів. Прийоми встановлення прихованої (зашифрованої) інформації.

Дослідження поліграфічної продукції (державних цінних паперів, казначейських білетів, білетів Національного банку України, іноземної валюти, матеріалів порнографічного змісту та ін.). Огляд і дослідження друкованих текстів, виготовлених за допомогою канцелярських друкарських машинок.

Дослідження матеріалів документів (паперу, барвників штрихів тексту), засобів письма та знарядь друку (тиражування).

Використовувати результати техніко-криміналістичного дослідження документів для розшуку злочинців, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

ТЕМА 5. КРИМІНАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА МАТЕРІАЛІВ, РЕЧОВИН ТА ВИРОБІВ. ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Експертиза пального і мастил, експертиза кераміки і скла, експертиза пластмас, експертиза медикаментів та наркотичних речовин, експертиза харчових продуктів.

Технічна експертиза та її види: технічна експертиза загального характеру, пожежно-технічна експертиза, будівельно-технічна експертиза, агротехнічна експертиза, автотехнічна експертиза.

Значення даних видів експертиз для розслідування кримінальних правопорушень.

ТЕМА 6. КРИМІНАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА ПРИСТРОЇВ ТА СЛІДІВ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ.

Дослідження балістичних об'єктів. Питання, які вирішуються криміналістичною експертизою вогнепальної зброї. Підготовка матеріалів для експертного дослідження.

Підготовка матеріалів для експертного дослідження вибухових пристроїв, речовин і слідів їх застосування. Питання, що вирішуються вибухотехнічною експертизою.

Використання результатів досліджень об'єктів криміналістичного дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв для розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

ТЕМА 7. ФОНОСКОПІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Поняття та властивості звукових слідів. Звук як джерело криміналістичної інформації. Сучасні технічні засоби і прийоми фіксації звукових слідів. Наукові засади і сучасні можливості дослідження звукових слідів. Фоноскопічна та електроакустична експертизи. Проблемні питання щодо їх класифікації. Питання, що вирішуються експертом за слідами звуку; підготовка матеріалів, які подаються на експертне дослідження, з урахуванням вимог, що ставляться до цих матеріалів та їх оформлення в залежності від видів звукових слідів. Використання результатів експертизи для розшуку злочинців і ототожнення джерела звуку.

ТЕМА 8. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Основні питання, які вирішуються під час судово-медичної експертизи у разі наявності на потерпілому тілесних ушкоджень. Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

Особливості проведення судово-медичної експертизи у кримінальних провадженнях про злочини проти статевої свободи та недоторканості людини. Встановлення ознак зґвалтування.

Особливості проведення судово-медичної експертизи трупів. Питання, які вирішуються.

Особливості проведення судово-медичної експертизи речових доказів. Питання, які вирішуються.

Класифікація слідів крові та їх значення у розслідуванні злочинів. Сучасні методи встановлення наявності крові.

Особливості проведення судово-медичної експертизи слідів біологічного походження (волосся, слідів крові, сперми, слини, потожирових частин). Питання, які вирішуються.

ТЕМА 9. СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Підстави і порядок призначення судово-психіатричної експертизи. Особливості проведення досліджень. Питання, які вирішуються.

Види судово-психіатричної експертизи. Права і обов'язки судового експерта психіатра. Психічні захворювання та розлади: види, характеристика, зовнішні прояви поведінки.

Питання осудності (неосудності) при судово-психіатричній експертизі обвинувачених. Формула неосудності, її критерії. Порядок призначення примусових заходів медичного характеру по відношенню до осіб з психічними розладами, які вчинили суспільне небезпечні діяння.

Питання з курсу «Судова експертиза»

1. Поняття судової експертизи та її значення у кримінальному провадженні.
2. Система державних експертних установ в Україні.
3. Класифікація судових експертиз.
4. Суб'єкти-ініціатори судової експертизи.
5. Заходи щодо підготовки проведення експертизи на стадії досудового розслідування.
6. Права і компетенція експерта.
7. Оцінка і перевірка висновку експерта.
8. Особливості допиту експерта у суді.
9. Поняття спеціальних знань. Спеціальні знання як одна з передумов досягнення істини у судочинстві.
10. Судова експертиза як форма використання спеціальних знань. Завдання, що вирішуються при проведенні судової експертизи.
11. Поняття та наукові засади судової експертизи, її значення у розслідуванні кримінальних правопорушень.
12. Предмет і об'єкти судової експертизи.
13. Види судових експертиз.
14. Криміналістичні експертизи: класифікація та основні завдання.
15. Поняття первинної, додаткової і повторної експертиз.
16. Процесуальні підстави і порядок призначення судових експертиз на досудовому розслідуванні та у суді.
17. Поняття комісійної і комплексної експертиз. Процесуальні особливості їх проведення та оформлення висновків.
18. Принципи судово-експертної діяльності. Гарантії незалежності судового експерта.
19. Організація, система та функції судово-експертних установ в Україні.
20. Вимоги до судових експертів, їх права та обов'язки. Відповідальність судового експерта.

21. Поняття і види зразків для порівняльного дослідження. Вимоги до окремих видів зразків для порівняльного дослідження і технології їх одержання.
22. Дотримання законності та етичних норм при одержанні зразків для порівняльного дослідження. Фіксація процесу.
23. Зміст постанови про призначення судової експертизи.
24. Види висновків експерта. Наукові критерії оцінки слідчим висновку експерта та його використання у розслідуванні кримінальних правопорушень.
25. Питання, що вирішуються при дослідженні слідів знарядь зламу, інструментів та виробничих механізмів.
26. Сліди транспортних засобів та питання, що вирішуються при їх експертному дослідженні.
27. Питання, що вирішуються при дослідженні слідів людини (рук, босих ніг та взуття, зубів й інших частин тіла).
28. Почеркознавча та авторознавча експертизи: предмет та об'єкти, питання, що вирішуються при дослідженні.
29. Класифікація ознак письмової мови та почерку, їх ідентифікаційне значення.
30. Види зразків почерку та вимоги, що ставляться до них. Правила відбору вільних й експериментальних зразків почерку, що подаються на експертне дослідження.
31. Техніко-криміналістична експертиза документів. Особливості підготовки матеріалів на експертизу та питання, що вирішуються нею.
32. Дослідження поліграфічної продукції (державних цінних паперів, казначейських білетів, білетів Національного банку України, іноземної валюти, матеріалів порнографічного змісту та ін.). Огляд і дослідження друкованих текстів, виготовлених за допомогою канцелярських друкарських машинок.
33. Дослідження матеріалів документів (паперу, барвників штрихів тексту), засобів письма та знарядь друку (тиражування).
34. Експертиза пального і мастил, експертиза кераміки і скла, експертиза пластмас, експертиза медикаментів та наркотичних речовин, експертиза харчових продуктів. Значення даних видів експертиз для розслідування кримінальних правопорушень
35. Технічна експертиза та її види: технічна експертиза загального характеру, пожежно-технічна експертиза, будівельно-технічна експертиза, агротехнічна експертиза, автотехнічна експертиза. Значення даних видів експертиз для розслідування кримінальних правопорушень.
36. Дослідження балістичних об'єктів. Питання, які вирішуються криміналістичною експертизою вогнепальної зброї.
37. Експертні дослідження вибухових пристроїв, речовин і слідів їх застосування. Питання, що вирішуються вибухотехнічною експертизою.
38. Сучасні можливості дослідження звукових слідів. Питання, то вирішуються під час проведення фоноскопичної та електроакустичної експертизи.
39. Основні питання, які вирішуються під час судово-медичної експертизи у разі наявності на потерпілому тілесних ушкоджень. Критерії

тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

40. Особливості проведення судово-медичної експертизи у кримінальних провадженнях про злочини проти статевої свободи та недоторканості людини. Встановлення ознак зґвалтування.

41. Особливості проведення судово-медичної експертизи трупів. Питання, які вирішуються.

42. Особливості проведення судово-медичної експертизи речових доказів. Питання, які вирішуються.

43. Класифікація слідів крові та їх значення у розслідуванні злочинів. Сучасні методи встановлення наявності крові.

44. Особливості проведення судово-медичної експертизи слідів біологічного походження (волосся, слідів крові, сперми, слини, потожирових частин). Питання, які вирішуються.

45. Підстави і порядок призначення судово-психіатричної експертизи. Особливості проведення досліджень. Питання, які вирішуються.

46. Види судово-психіатричної експертизи. Права і обов'язки судового експерта психіатра.

47. Питання осудності (неосудності) при судово-психіатричній експертизі обвинувачених. Формула неосудності, її критерії.

48. Порядок призначення примусових заходів медичного характеру по відношенню до осіб з психічними розладами, які вчинили суспільне небезпечні діяння.

49. Психічні захворювання та розлади: види, характеристика, зовнішні прояви поведінки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні нормативні акти:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Ст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Про судову експертизу: закон України від 25.02.1994 №4038-XII // БД «Законодавство України» / ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/ed19940225#Text>

3. Про правила проведення судово-медичних експертиз : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>

4. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи: затв. Наказом МОЗ України від 08.05.2018 №865 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>

5. Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: затв. спільним Наказом МВС України, МОЗ України, Офісом Генерального

прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text>

6. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі у проведенні огляду місця події: затв. Наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339 // БД «Законодавство України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>. / ВР України

7. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України: затв. Наказом МВС України від 17.07.2017 №591 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>

8. Інструкція про порядок та умови організації чергування працівників Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: затв. Наказом МВС України від 01.03.2017 №176 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0365-17#Text>.

9. Інструкція про порядок формування та використання автоматизованого обліку генетичних ознак людини: затв. наказом ДНДЕКЦ МВС України від 19 вересня 2013 р. №19/50-227н.7 с. 173. Інструкція про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України: затв. Наказом МВС України № 785 від 11.09.2001 // БД «Законодавство України» / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01#Text>

10. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами та доповненнями) // БД «Законодавство України» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>. / ВР України.

11. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: завт. Наказом МОЗ України від 17.01.1995 №6 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95#Text>

12. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

13. Методика дактилоскопічної експертизи, зареєстрована у Реєстрі методик проведення судових експертиз під №4.6.14. Київ, 2014. 80 с. 264.

14. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» / укл. І. І. Жолтанська та ін. Київ : ДНДКЦ МВС України, 2014. 119 с.

Навчальні посібники, підручники, монографії та інші джерела

1. Опанасенко О. М. Шляхи вдосконалення функціонування криміналістичних обліків Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія. Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Дрогобич: ПОСВІТ. 2020. 406 с.

2. Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навч. наочн. посіб. для працівників правоохоронних органів / О. П. Угровецький та ін. Харків: ХНДІСЕ; Промінь, 2019. 180 с.
3. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
4. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні: навчальний посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с. 268
5. Пілюков Ю. Допит експерта в суді як процесуальна форма використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Актуальні проблеми правознавства. 2021. №2 (26). С. 176-179
6. Судова медицина та психіатрія: навч. посіб. / В. В. Кікінчук та ін. Харків: ХНУВС, 2019. 184 с.
7. Степанюк Р. Л., Іонова В. В. Призначення судової молекулярно-генетичної експертизи на стадії досудового розслідування: проблеми та шляхи їх вирішення. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2020. № 3 (91). С. 307-319
8. Степанюк Р. Л. Особливості призначення судової молекулярно-генетичної експертизи під час розслідування вбивств. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. №3. С. 174-178.
9. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень: дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 516 с
10. Сенченко Н. М. Щодо окремих питань призначення та проведення судово психіатричної експертизи у кримінальному провадженні. Право і суспільство. 2017. № 5. Ч. 2. С. 249-253
11. Щербаковський М. Г. Компетенція та компетентність судового експерта (на прикладі КПК України). Судові експертизи в процесуальному праві України: навчальний посібник / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 81–88.
12. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560с.
13. Щербаковський М. Г. Теоретико-методологічні та праксеологічні засади судових експертиз у кримінальному процесі: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2015. 522 с.
14. Телійчук В. Г., Нікифорчук Д. В. Судово-медична експертиза в криміналістичному забезпеченні розслідування насильницьких злочинів. Дніпро: ДДУВС, 2023. 256 с.
15. Судова медицина: електр. підручн. / В. Д. Мішалов та ін. Національний університет охорони здоров'я України ім. П. Л. Шупика. <https://nuozu.edu.ua/s/np/k/sudovoi-medysyny/pidruchnyky-ta-posibnyky/3535-elektronnij-pidruchnik-sudova-meditsina-za-zagalnoyu-redaktsieyu-profesora-v-d-mishalova>

16. Торопов С. О. Попередні та експертні балістичні дослідження на місці події: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2011. 243 с.

17. Шульженко А. В. Використання судових експертиз у встановленні ознак суб'єктивної сторони злочину: дис. ... докт. філософ: 081 Право. Харків. 2021. 264 с.

18. Шульженко А. В. Примусовий відбір зразків для експертизи. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 2. Вип. 2. С. 127-130.

19. Шевцов С. О., Кожевніков О. А. Консультації спеціаліста на стадії досудового розслідування : практ. посібник / МВС України; Експертна служба; Харківський наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр. Харків: Харківський НДЕКЦ, 2020. 43 с.

20. Шевцов С. О., Тимошенко А. І. Визначення розміру моральної шкоди: правові засади та експертні методики. Інформаційний лист / МВС України; Експертна служба МВС України; Харківський наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр. Харків: Харківський НДЕКЦ, 2011. 48 с.

Інтернет-ресурси:

1. Реєстр атестованих судових експертів (реєстр судових експертиз) Міністерства юстиції України. URL: <https://rase.minjust.gov.ua/page/829>
2. Реєстр методик проведення судових експертиз. URL: <http://rmpse.minjust.gov.ua>
3. Психологічна експертиза / Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса: сайт. URL: <https://www.hniise.gov.ua/13947-psixologchna-ekspertiza.html>

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Поняття оперативно-розшукової діяльності в Україні, її завдання, особливості здійснення. Застосування спеціальних сил, засобів і заходів оперативно-розшукової діяльності. Витоки оперативно-розшукової діяльності та роль у виявленні, розкритті, припиненні та розслідуванні злочинів, зв'язок оперативно-розшукової діяльності з іншими дисциплінами та науками.

ТЕМА 2. ПРАВОВА ОСНОВА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Конституція України – основний закон регулювання оперативно-розшукової діяльності. Оперативно-розшукове законодавство України. Конституційні основи оперативно-розшукової діяльності, межі допустимості обмеження прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. Нормативно-правові акти виконавчих органів влади та правоохоронних органів. Правова основа міжнародного співробітництва в оперативно-розшукової діяльності. Інтерпол та Європол як міжнародні суб'єкти об'єднання зусиль у сфері правоохоронної діяльності. Особливості правового регулювання оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану.

ТЕМА 3. ПРИНЦИПИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ. ЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Конституційні принципи, принцип верховенства права, принцип законності, принцип дотримання прав і свобод людини, галузеві принципи оперативно-розшукової діяльності. Принципи конспірації та поєднання гласних та негласних методів та засобів оперативно-розшукової діяльності. Принцип підконтрольності та піднаглядності оперативно-розшуковою діяльністю. Роль практики Європейського суду з прав людини у здійсненні оперативно-розшукової діяльності. Співвідношення принципів (засад) кримінального провадження з принципами оперативно-розшукової діяльності. Етичні основи оперативно-розшукової діяльності, співвідношення моральних основ та законності.

ТЕМА 4. СУБ'ЄКТИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, види і загальні риси оперативних підрозділів. Особливості діяльності оперативних підрозділів як суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, оперативний підрозділ, повноваження та функції оперативних підрозділів. Взаємодія оперативних підрозділів між собою та з іншими підрозділами правоохоронних органів. Слідчій та співробітник оперативного підрозділу: взаємодія, повноваження функції. Оперативно-

розшукове супроводження та забезпечення кримінального провадження. Міжнародне співробітництво оперативно-розшукових органів. Загальний зміст та тактика здійснення окремих оперативно-розшукових заходів. Суб'єкти контролю та нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю.

ТЕМА 5. ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підстави проведення оперативно-розшукової діяльності. Достатня інформація про злочини, що готуються та осіб, які готують вчинення злочину, як підстави для здійснення оперативно-розшукової діяльності. Наявність достатньої інформації про осіб, які безвісно відсутні. Перевірка осіб у зв'язку з допуском до державної таємниці. Гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. Строки та порядок ведення оперативно-розшукових справ. Умови проведення оперативно-розшукових заходів.

ТЕМА 6. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ

Обов'язки підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Відповідальність співробітників оперативних підрозділів. Поновлення порушених прав та відшкодування збитків в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності. Використання автоматизованих інформаційних систем під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. Обіг та доступ до інформації, що створюється в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності. Обмеження при здійсненні оперативно-розшукової діяльності. Провокація злочину та її наслідки. Мета, підстави та порядок проведення оперативно-розшукових заходів. Розмежування повноважень окремих суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Види оперативно-розшукових заходів. Тактичні основи проведення оперативно-розшукової діяльності.

ТЕМА 7. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності як приводів та підстав для початку досудового розслідування. Матеріали оперативно-розшукової діяльності з огляду вимог до доказів та доказування у кримінальному провадженні. Отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні. Використання оперативної інформації з метою попередження, виявлення, розкриття, припинення і розслідування злочинів, розшуку злочинців та осіб, які безвісно зникли. Проведення модельного судового засідання: «Розгляд клопотання про отримання дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів із застосуванням оперативно-технічних засобів, що тимчасово обмежують права людини». Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності для забезпечення безпеки працівників

суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів та для інформування державних органів відповідно до їх компетенції.

ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Гарантії правового та соціального захисту працівників оперативних підрозділів. Фінансове та матеріальне забезпечення діяльності оперативних підрозділів. Спеціальні заходи щодо забезпечення захисту працівників оперативних підрозділів та їх близьких родичів. Сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності. Порядок застосування заходів безпеки щодо працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Звільнення від відповідальності працівників оперативного підрозділу. Обсяги додаткових пільг щодо працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Соціальний і правовий захист особи, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності.

ТЕМА 9. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Психологія працівника оперативно-розшукових підрозділів. Поведінка оперативних працівників в повсякденній службовій діяльності. Психологічна поведінка оперативного працівника при веденні переговорів зі злочинцями. Соціально-психологічна структура оперативно-розшукової діяльності. Мотивація працівників оперативних підрозділів. Залучення фахівців до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності.

Перелік питань до курсу «Оперативно-розшукова діяльність»:

1. Поняття оперативно-розшукової діяльності в Україні.
2. Завдання оперативно-розшукової діяльності в Україні.
3. Застосування спеціальних сил, засобів і заходів оперативно-розшукової діяльності.
4. Конституція України – основний закон регулювання оперативно-розшукової діяльності.
5. Оперативно-розшукове законодавство України – правова основа оперативно-розшукова діяльність.
6. Нормативно-правові акти виконавчих органів влади та правоохоронних органів.

7. Правова основа міжнародного співробітництва в оперативно-розшукової діяльності.
8. Оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії: співвідношення та розмежування.
9. Інтерпол та Європол як міжнародні суб'єкти об'єднання зусиль у сфері правоохоронної діяльності.
10. Принцип верховенства права.
11. Принцип законності в оперативно-розшуковій діяльності.
12. Принцип дотримання прав і свобод людини.
13. Галузеві принципи оперативно-розшукової діяльності.
14. Морально-етичні відносини як предмет вивчення в сфері оперативно-розшукової діяльності.
15. Морально-етичний зміст оперативно-розшукової діяльності.
16. Особливості відносин, що складаються під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.
17. Принципи конспірації та поєднання гласних та негласних методів та засобів оперативно-розшукової діяльності.
18. Принцип підконтрольності та піднаглядності оперативно-розшуковою діяльністю.
19. Поняття, види і загальні риси оперативних підрозділів.
20. Особливості діяльності оперативних підрозділів як суб'єктів оперативно-розшукової діяльності.
21. Взаємодія оперативних підрозділів між собою та з іншими підрозділами правоохоронних органів.
22. Слідчій та співробітник оперативного підрозділу: взаємодія, повноваження функції.
23. Оперативно-розшукове супроводження та забезпечення кримінального провадження.
24. Міжнародне співробітництво оперативно-розшукових органів.
25. Суб'єкти контролю та нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю.
26. Підстави проведення оперативно-розшукової діяльності.
27. Достатня інформація про злочини, що готуються та осіб, які готують вчинення злочину, як підстави для здійснення оперативно-розшукової діяльності.
28. Наявність достатньої інформації про осіб, які безвісно відсутні, в тому числі в умовах воєнного стану.
29. Перевірка осіб у зв'язку з допуском до державної таємниці.
30. Гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.
31. Строки та порядок ведення оперативно-розшукових справ.
32. Обов'язки підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.
33. Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.
34. Відповідальність співробітників оперативних підрозділів.

35. Поновлення порушених прав та відшкодування збитків в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності.

36. Використання автоматизованих інформаційних систем під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

37. Обіг та доступ до інформації, що створюється в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності.

38. Загальний зміст та тактика здійснення окремих оперативно-розшукових заходів.

39. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності як приводів та підстав для початку досудового розслідування.

40. Матеріали оперативно-розшукової діяльності з огляду вимог до доказів та доказування у кримінальному провадженні.

41. Отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні

42. Використання оперативної інформації з метою попередження, виявлення, розкриття, припинення і розслідування злочинів, розшуку злочинців та осіб, які безвісно зникли.

43. Гарантії правового та соціального захисту працівників оперативних підрозділів.

44. Фінансове та матеріальне забезпечення діяльності оперативних підрозділів.

45. Спеціальні заходи щодо забезпечення захисту працівників оперативних підрозділів та їх близьких родичів.

46. Сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності.

47. Порядок застосування заходів безпеки щодо працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

48. Звільнення від відповідальності працівників оперативного підрозділу.

49. Психологія працівника оперативно-розшукових підрозділів.

50. Поведінка оперативних працівників в повсякденній службовій діяльності.

51. Психологічна поведінка оперативного працівника при веденні переговорів зі злочинцями.

52. Психологічні особливості взаємовідносин між особами в сфері здійснення оперативно-розшукової діяльності.

53. Основні типи особистості, формування взаємовідносин між ними, типові моделі поведінки учасників оперативно-розшукової діяльності.

54. Соціально-психологічна структура оперативно-розшукової діяльності.

55. Мотивація працівників оперативних підрозділів.

56. Типові зміни властивостей особистості, що залучена до здійснення оперативно-розшукової діяльності.

57. Практика ЄСПЛ щодо визначення «провокації злочину».

58. Оперативно-розшукове прогнозування.

59. Оперативно-розшукова профілактика.

60. Основні положення теорії оперативно-розшукової інформації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основні нормативні акти:

- Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.>;

- акти міжнародного права:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text;

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року, ратифіковано із застереженнями і заявами Законом № 1433-IV від 04.02.2004 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 01.06.2025);

3. Рекомендація № R (97) 13 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо залякування свідків і прав сторони захисту, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 10 вересня 1997 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_97_13_1997_09_10.pdf;

4. Рекомендація R (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 20 квітня 2005 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2005_9_2005_04_20.pdf;

5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text;

6. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16#n156;

7. Конвенція про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. Ратифіковано Україною 25 квітня 1991 р.

-закони:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>;

2. Кримінальний процесуальний кодекс України Кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

3. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>;

4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>;

5. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 27, ст.208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>;

6. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №16. Ст.93. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

7. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 11. Ст.51. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>;

8. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. N 10. ст.62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95> (дата звернення: 01.06.2025);

9. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 47, ст.2051.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

10. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.06.2025);

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41, ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

12. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст.303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

13. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341 XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. ст.358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення: 01.06.2025);

14. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 2-3, ст. 12. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

15. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 № 912-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>(дата звернення: 01.06.2025);

16. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27, ст.382 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

- підзаконні акти:

1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/936/16875/5 (дата звернення: 01.06.2025);

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 липня 2017 р. за № 937/30805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 01.06.2025);

3. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

4. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного суду України від 23.12.2005 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05> (дата звернення: 01.06.2025);

5. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2025);

6. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю: Наказ МВС України, ЦУ СБ України № 317/235 від 10.06.2011 р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 липня 2011 р. за № 822/19560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text> (дата звернення: 01.06.2025).

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Кисельов А.О. Основи кримінального аналізу [Текст] : навч. посіб. / А. О. Кисельов, Е. В. Копилов, Д. М. Худенко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 151 с.

2. Крамаренко Ю. М., Сок О. С., Шевченко Т. В. Інституційна спроможність правоохоронних органів у боротьбі із злочинною спільнотою, а також особами, які перебувають у статусах підвищеного злочинного впливу : метод. рек. Ю.М. Крамаренко, О.С. Сок, Т.В. Шевченко. Дніпро: ДДУВС, 2021. 104 с.

3. Крамаренко Ю. М., Скок О. С., Шевченко Т. В. Практичне використання іноземного досвіду в боротьбі з організованими злочинними групами, злочинними організаціями або злочинною спільнотою : метод. рекомендації Ю. М. Крамаренко, О.С. Скок, Т.В. Шевченко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. 72 с.

4. Оперативно-розшукова діяльність (Загальна частина) [Текст] : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти, які навчаються за освіт.-проф. програмою першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти / [А. О. Шапарь та ін.] ; Донец. юрид. ін-т МВС України. Харків : Факт, 2020. 133 с.

5. Оперативно-розшукова діяльність [Текст] : посібник / [В. І. Божик та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АН вищ. шк. України А. М. Кислого, д-ра юрид. наук, доц., заслуж. юриста України С. М. Князева, д-ра юрид. наук, проф., заслуж. діяча науки і техніки України С. С. Чернявського ; Нац. поліція, Нац. акад. внутр. справ, ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіон. акад. упр. персоналом". - Київ : Видавництво Людмила, 2021. 239 с.

6. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.

7. Основи оперативно-розшукової діяльності в Україні : навч. посіб. В. В. Аброськін, С. В. Албул, С. О. Єгоров, та ін.; за заг.ред. В. В. Аброськіна. Одеса: ОДУВС, 2020. 400 с.

8. Пікарський С.П. Основи оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції : навчальний посібник / С.П. Пікарський. Київ: ВД Дакор. 2022. 186 с.

9. Правові основи оперативно-розшукової діяльності: зб. тестових завдань для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищ. освіти юрид. фак-ту, які навчаються за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність». Дніпро: ДДУВС, 2020. 80 с.
<http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/5515>

10. Федчак І.А. Основи кримінального аналізу [Текст] : навч. посіб. / І. А. Федчак ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 287 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Tikhonov, S., & Vasylynychuk, V. (2023). Стадії оперативно-розшукової діяльності. Наукові записки НаУКМА. *Юридичні науки*, (9-10), 37–44. URL: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2022.9-10.37-44> (дата звернення: 01.06.2025);

2. Актуальні питання теорії та практики правозастосування: колект. монограф. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. В. Кириченка. Дніпро : ЛІРА, 2024. 293 с;

3. Албул С. В. Організаційно-правові засади функціонування розвідки в Україні: теоретичні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 5-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_ (дата звернення: 01.06.2025);

4. Албул С. В. Правові засади контррозвідувальної діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 2. С. 3-7. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_ (дата звернення: 01.06.2025);

5. Бабіков О. Проблеми недосконалості понятійного апарату, системи негласних слідчих (розшукових) дій, визначення їх процесуальних форм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2024. Вип. 82(3). С. 53-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_ (дата звернення: 01.06.2025);
6. Горобець Є. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень: порівняльний аналіз кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства. *Юридичний вісник.* 2023. № 6. С. 177-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_ (дата звернення: 01.06.2025);
7. Гребенюк М., Черняк А. Проблеми протидії організованій злочинності у сфері цифрової економіки. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 3. С. 297-303;
8. Денищук Д. Є., Погорілець О. В. Приватна детективна діяльність в Україні: питання законодавчого закріплення. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право.* 2020. Вип. 8. С. 96-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2020_8_22;
9. Жаровська Г.П. Дисертація «Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні. Київ. 2019. 593 с.;
10. Капінус М. А. Оперативно-розшукова профілактика як складова частина оперативно-розшукової діяльності. Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам: матеріали Всеукр. кругл. столу (серед здобув. вищ. освіти (м. Дніпро, 11 грудня 2020 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 63-66;
11. Кириченко О.В., Хмеленко В.В. Принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам. Монографія. Київ: 2020. 160 с.
12. Крамаренко Ю. М. Деякі питання удосконалення прийняття рішень та планування тактичних комбінацій у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2019. № 4 (101). С. 173-178;
13. Крамаренко Ю. М. Окремі аспекти здійснення прогнозування в діяльності правоохоронних органів. *Актуальні проблеми забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід:* матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 25 жовтня 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 133-135;
14. Крамаренко Ю. М. Окремі аспекти здійснення прогнозування в діяльності правоохоронних органів. *Актуальні проблеми забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід:* матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 25 жовтня 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 133-135;
15. Крамаренко Ю. М. Окремі питання використання світового досвіду боротьби з організованою злочинністю у діяльності правоохоронних органів України. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2021. № 2 (111). С. 256-263;

16. Крамаренко Ю. М. Окремі питання використання світового досвіду боротьби з організованою злочинністю у діяльності правоохоронних органів України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2 (111). С. 256-263;

17. Крамаренко Ю. М. Окремі питання формування моральних цінностей при підготовці фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С.41-46;

18. Крамаренко Ю.М. Відносини у сфері оперативно-розшукової діяльності: правові та організаційні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 361–365. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/83>;

19. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики [Текст] : монографія / С. О. Павленко ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Видавництво Людмила, 2022. 623 с.;

20. Подобний О. О., Пасечник М. Л. Організаційні заходи забезпечення слідчої таємниці, пов'язані зі створенням слідчо-оперативних груп. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2020. Вип. 45. С. 136-139. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2020_45_31 (дата звернення: 01.06.2025);

21. Сайипов Р. Ч. Оперативно-розшукове забезпечення протидії злочинності в оборонно-промисловому комплексі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 84(4). С. 118-124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_ (дата звернення: 01.06.2025);

22. Саковський А. А. (2020). Історико-правові передумови законодавчого врегулювання оперативно-розшукового документування в Україні. *Юридична наука*, 2(4(106)), 218–225. URL: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.27> (дата звернення: 01.06.2025);;

23. Сало О. М. Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2018. 254 с.;

24. Стацак А. Ю., Щендрик В. В. Наукова інтерпретація концепту «принципи оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 163–168;

25. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном: монографія. Ю.М. Крамаренко, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, В.Г. Хашев. Дніпро: ДДУВС, 2022. 216 с.;

26. Телійчук В. Г., Жукоцький В. О. Отримання інформації з відкритих джерел при виявленні та документуванні злочинів, пов'язаних з

розповсюдженням порнографічних предметів у мережі "Інтернет". *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 290-298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_1_46 (дата звернення: 01.06.2025);

27. Телійчук В. Г., Зінченко С. С. Щодо застосування профайлінгу в оперативно-розшуковій діяльності підрозділами кримінальної поліції *Національної поліції України*. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 12. С. 184-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ub_2020_12_27 (дата звернення: 01.06.2025);

28. Телійчук В. Г., Степанов П. Л. Щодо наукової розробленості проблем протидії оперативними підрозділами кримінальної поліції корисливо-насильницьким злочинам. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 327-333. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_4_49 (дата звернення: 01.06.2025);

29. Туз О. С., Тищук В. В. Сутність оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : *Право*. 2025. Вип. 87(4). С. 146-151. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2025_87\(4\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2025_87(4)_24) (дата звернення: 01.06.2025);

30. Цифра Р., Дем'янець М., Кисельов А. Оперативна розшукова діяльність підрозділів національної поліції України в період воєнного стану. *Universum*, (9), 162–168;

31. Чуйко Є. В. Негласні слідчі (розшукові) дії під час розслідування розкрадань майна у сфері виконання державних соціальних програм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : *Право*. 2023. Вип. 80(2). С. 201-206. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80(2)_33). (дата звернення: 01.06.2025);

32. Шалай А. М. Оперативно-розшукова діяльність і митні органи України: проблема законодавчого регулювання в контексті запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 2. С. 134-140. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppr> (дата звернення: 01.06.2025).

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).

2. Сайт нормативно-правових документів Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).

3. Офіційний сайт судової влади України. URL: <https://court.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).

4. Офіційний вебсайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).

5. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
6. Урядовий кур'єр : газета. URL: <https://www.ukcc.com.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
7. Юридична практика : газета. URL: <https://www.practix.com> (дата звернення: 01.06.2025).
8. Служба безпеки України : офіційний сайт. URL: <https://ssu.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
9. Національна поліція України : офіційний вебпортал. URL: <https://www.npu.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
10. Національне антикорупційне бюро України : офіційний вебпортал. URL: <https://nabu.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
11. Державне бюро розслідувань : офіційний сайт. URL: <https://dbr.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2025).

СЛУЖБОВО-БОЙОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

ТЕМА 1. ОСНОВИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Види, форми і способи діяльності сил безпеки та оборони України. Сутність службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони, її визначення, зміст та види. Службово-бойові завдання, що виконуються підрозділами центральних органів виконавчої влади, військових формувань з правоохоронними функціями діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України. Форми та способи їх службово-бойової діяльності.

Роль і місце центральних органів виконавчої влади, військових формувань з правоохоронними функціями діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України у забезпеченні національної безпеки України, їх структура та побудова.

Структура та побудова сил безпеки та оборони України. Завдання суб'єктів службово-бойової діяльності. Об'єкт та предмет оперативного застосування та тактики діяльності підрозділів центральних органів виконавчої влади, військових формувань з правоохоронними функціями діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України. Оперативний та тактичний аспекти виконання службово-бойових завдань.

Принципи, види, форми і способи застосування сил безпеки та оборони України.

Основи проведення поліцейських і спеціальних поліцейських операцій та залучення підрозділів Національної гвардії України до їх проведення. Класифікація спеціальних операцій. Загальна характеристика спеціальних операцій воєнного характеру. Загальна характеристика спеціальних операцій невоєнного характеру.

Основи управління підрозділами при виконанні службово-бойових завдань. Система управління підрозділами Національної поліції, її структура та побудова. Показники якості управління підрозділами Національної поліції при виконанні службово-бойових завдань.

Основи організації взаємодії у підрозділах сектору безпеки та оборони. Мета, зміст і вимоги, які ставляться до взаємодії. Організація та підтримання взаємодії в ході виконання службово-бойових завдань.

Види забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони та їх характеристика. Загальна характеристика видів забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони (бойове, технічне, тилове, морально-психологічне, медичне). Бойове забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони.

Організація та ведення розвідки при виконанні завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку під час підготовки та проведення резонансних масових заходів та акцій.

Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони (Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти, розпорядчі документи органів центральної влади).

ТЕМА 2. ОПЕРАТИВНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Основи організації та управління службово-бойовою діяльністю сил безпеки та оборони. Організація службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони. Управління підрозділами в ході виконання службово-бойових завдань.

Організація взаємодії складових сектору безпеки та оборони України під час виконання спільних службово-бойових завдань. Форми та способи взаємодії. Напрямки роботи складових сектору безпеки та оборони з організації взаємодії.

Охорона публічного порядку та забезпечення безпеки під час проведення масових заходів, виникнення надзвичайних ситуацій соціального характеру. Дії сил безпеки та оборони при охороні публічного порядку та забезпеченні безпеки під час проведення масових заходів.

Оперативна обстановка в районі виконання службово-бойових завдань силами безпеки та оборони. Завдання сил безпеки та оборони за звичайних обставин. Надзвичайні обставини та ситуації. Поняття оперативної обстановки в районі діяльності сил безпеки та оборони.

Питання з курсу «Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку»

1. Поняття та значення спеціальної операції сил безпеки та оборони;
2. Адміністративно-примусові заходи у змісті надзвичайних адміністративно-правових режимів;
3. Оперативно-розшукове забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони;
4. Підстави введення, продовження та скасування надзвичайних адміністративно-правових режимів;
5. Рада національної безпеки і оборони України;
6. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності центральних органів виконавчої влади, військових формувань з правоохоронними функціями діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;
7. Суб'єкти загальної компетенції, що забезпечують реалізацію надзвичайних адміністративно-правових режимів;
8. Місцевість та її вплив на виконання службово-бойових завдань;
9. Організаційно-тактичні засади проведення спеціальних операцій сил безпеки та оборони України;
10. Забезпечення державної безпеки як вид адміністративно-політичної діяльності;
11. Підготовка особового складу підрозділів центральних органів виконавчої влади, військових формувань з правоохоронними функціями діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України до виконання службово-бойових завдань;
12. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони;
13. Системи міжгалузевого надвідомчого нагального управління в надзвичайних ситуаціях;
14. Державне управління та державне регулювання безпеки у сфері перевезення небезпечних вантажів;
15. Бойове (оперативне) забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони;
16. Національна безпека України як об'єкт управління Служби безпеки України;
17. Заходи особистої безпеки. Надання невідкладної медичної допомоги;
18. Тилове (матеріально-технічне та медичне) забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони;
19. Державна прикордонна служба України як суб'єкт службово-бойової діяльності;
20. Права та обов'язки суб'єктів перевезення небезпечних вантажів;

21. Організація взаємодії складових сектору безпеки та оборони у змісті виконання службово-бойових завдань;
22. Організація діяльності аварійно-рятувальних служб;
23. Завдання, функції та права аварійно-рятувальних служб;
24. Стратегія національної безпеки України;
25. Загальна характеристика сил безпеки та оборони;
26. Міністерство внутрішніх справ України як суб'єкт службово-бойової діяльності;
27. Державне управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
28. Міністерство внутрішніх справ України як суб'єкт боротьби з тероризмом;
29. Суб'єкти спеціальної компетенції, що забезпечують реалізацію надзвичайних адміністративно-правових режимів;
30. Службово-бойова діяльність Національної поліції України;
31. Службово-бойова діяльність Національної гвардії України;
32. Основи оборони України;
33. Сили та засоби захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
34. Правові засади цивільного захисту;
35. Забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;
36. Організація та проведення поліцейської операції «Сирена»;
37. Організація та проведення спеціальної поліцейської операції «Грім»;
38. Методика оцінки мобілізаційної готовності, територіальної оборони та цивільної оборони сил безпеки та оборони;
39. Збройні Сили України як суб'єкт службово-бойової діяльності;
40. Організація та проведення спеціальних операцій антитерористичної спрямованості;
41. Процедури введення, продовження та скасування надзвичайних адміністративно-правових режимів;
42. Служба безпеки України як суб'єкт службово-бойової діяльності;
43. Організація та проведення поліцейської операції «Перехват»;
44. Правовий режим воєнного стану;
45. Управління державної охорони України як суб'єкт службово-бойової діяльності;
46. Організація та проведення спеціальної операції «Перехват»;
47. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї;
48. Поняття та загальна характеристика Цивільного захисту України;
49. Охорона та захист державного кордону як напрямок забезпечення національної безпеки держави;
50. Класифікація надзвичайних ситуацій;
51. Оперативний штаб як орган управління спеціальною операцією;
52. Правовий режим надзвичайного стану;
53. Мобілізація та мобілізаційна підготовка;

54. Сутність, принципи, правові засади та система управління у сфері державної безпеки держави;
55. Правовий режим зони надзвичайної ситуації;
56. Сутність і зміст територіальної оборони;
57. Основні заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
58. Загальні основи, об'єкт і предмет теорії службово-бойової діяльності;
59. Застосування заходів примусу при виконанні службово-бойових завдань;
60. Єдина державна система органів виконавчої влади з питань запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру;
61. Проведення командно-штабних і оперативно-тактичних навчань;
62. Охорона та оборона особливо важливих державних об'єктів;
63. Евакуаційні заходи у змісті надзвичайних ситуацій;
64. Принципи забезпечення національної безпеки. Пріоритети національних інтересів;
65. Акти введення, продовження та скасування надзвичайних адміністративно-правових режимів;
66. Оперативний план проведення операцій;
67. Повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки;
68. Адміністративно-правові наслідки запровадження надзвичайних адміністративно-правових режимів;
69. Поняття та принципи діяльності сил безпеки і оборони в особливих умовах;
70. Загрози національним інтересам і національній безпеці України;
71. Підстави введення, продовження та скасування надзвичайних адміністративно-правових режимів;
72. Основні напрями державної політики з питань національної безпеки;
73. Підготовка держави до оборони;
74. Основні функції суб'єктів забезпечення національної безпеки України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративне судочинство (у схемах) : навч. посіб. / [В. В. Сокурєнка, О. А. Моргунов, І. В. Зозуля та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – 2-ге вид., доп. – Харків : ХНУВС, 2023. – 239 с.
2. Банчук-Петросова О.В. Загальна характеристика кадрової політики сектору безпеки провідних країн світу. *Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління»*. 2014. № 1. С. 69-76.
3. Безпалова О.І. Роль відомчої нормотворчості в адміністративно-правовому забезпеченні реалізації правоохоронної функції держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2013. Вип. 6-1 (1). С. 133-137.
4. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: моногр. Х.: Ніка Нова. 544 с.
5. Бердюк В.І., Погребецький М.А. Міжнародне співробітництво у сфері протидії тероризму. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 21. С. 22-32.
6. Боднарчук О.Г. Теоретичні основи та адміністративно-правові механізми протидії корупції в Державній кримінально-виконавчій службі України: моногр. К.: Центр учбової літератури, 2016. 462 с.
7. Болдирєв С.В. Інститут контрастигнації як засіб взаємодії Президента та Уряду України: проблеми та перспективи. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 53-61.
8. Борн Г., Флурі Ф., Ланн С. Контроль та управління: актуальність парламентського контролю над сектором безпеки: збірник статей з фундаментальних аспектів парламентського контролю над сектором безпеки. Брюссель-Женева-Київ, 2006. 179 с.
9. Бугайчук К.Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2002. 243 с.
10. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: моногр. К.: Ін Юре, 2014. 564 с.
11. Буткевич С.А. Актуальні питання боротьби з тероризмом. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. Вип. 21. С. 51-60.
12. Бутусов Ю. Добровольческие батальоны: структура, страхи, проблемы боевого применения. URL: <https://zn.ua/internal/dobrovolcheskie-batalony-struktura-strahi-problemy-boevogo-primeneniya.html>.
13. Валасек К. Гендер и реформирование сектора безопасности. ДКВС, БДИПЧ ОБСЕ, МУНИУЖ ООН, 2008 URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/75278?download=true>.
14. Відповідність нормативно-правового акта основним засадам законодавства Європейського Союзу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_8395.

15. Вітенко О.А. Громадянське суспільство як основа демократичної держави. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2010. Вип. 2. С. 223-232.
16. Галунько В.В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 178-182
17. Гаращук В.М. Мухатаєв А.О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: моногр. Х.: Право, 2010. 143 с.
18. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2003. 412 с.
19. Гармашов І. Сутність сучасного тероризму і його основні характеристики. *Персонал*. 2005. № 6. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=21>.
20. Георгіца А.З., Скомороха В.Є. Принципи конституційного судочинства (процесу) та їх специфіка: деякі питання теорії і практики. *Науковий вісник Чернівецького університету: Правознавство*. 2004. Вип. 227. С. 28-34.
21. Гладун З.С. Сучасні проблеми адміністративного права України і шляхи їх вирішення: проблем. лекція для магістр. і студ. Тернопіль: Юрид. ін-т Терноп. акад. нар. госп-ва, 2000. 48 с.
22. Головатий С.П. Верховенство права: у 3-х кн. Кн. 1. Від ідеї – до доктрини. К.: Фенікс, 2006. 623 с.
23. Голуб В.О. Онтологічна характеристика надзвичайного адміністративно-правового режиму воєнного стану. *Європейські перспективи*. 2017. № 1. С. 96-102.
24. Голуб В.О. До дискусії щодо правових підстав введення в Україні воєнного стану. *Право.ua*. 2017. № 1. С. 99-105.
25. Гончаренко І.Б., Михайлова Ю.М. Шляхи використання зарубіжного досвіду підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони України. *Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29-30 липня 2016 р.). К.: ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики», 2016. С. 162-164.
26. Горовецко В.К., Тютюнник В.П. Актуальні проблеми сектору безпеки та оборони України. *Наука і оборона*. 2014. № 4. С. 20-25.
27. Громадськість і органи правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця: практ. посіб. / за заг. ред. О. Банчука. К.: ФОП Москаленко О.М., 2016. 75 с.
28. Даниленко Н. Тероризм в контексте исторического развития. Некоторые аспекты этого явления. *Профессионал*. 2002. № 3 (47). С. 38-41.
29. Дем'янчук В.А. Організаційно-правовий аспект антикорупційної політики України: моногр. Х.: Константа, 2017. 480 с.
30. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і місцевого самоврядування: моногр. / за ред. Ю.В. Ковбасюка і В.Л. Федоренка. К.: Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
31. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: наук. доп. / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ, 2012. 72 с.

32. Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації: збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. М. Г. Гуцало. К.: НІСД, 2011. 120 с.

33. Долженко К.І. Адміністративне забезпечення інформаційної безпеки регіону: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2016. 198 с.

34. Жовтенко Т. Лицо современного терроризма: уроки для Украины. URL: pv.ua/opinion/zhovtenko/litso-sovremenno-go-terrorizma-uroki-dlja-ukrainy-2139506.html.

35. Катеринчук І.П. Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. К., 2015. 507 с.

36. Кліжак В.В. Реформування сектору безпеки і оборони України в оцінках експертів НАТО та ЄС. *Державне управління*. 2016. № 3 (55). С. 33-37.

37. Кобрин В.С. Проблеми практичного функціонування інституту контрастигування актів глави держави в Україні. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34631/1/32_200-205.pdf.

38. Коваль Л.В. Охорона громадського порядку К.: Політвидавництво України, 1989. 92 с.

39. Кодекс адміністративного судочинства від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2747-15>.

40. Колодій А. Принципи статусу та діяльності Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4-5. С. 98-103.

41. Коломієць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

42. Комзюк А.Т. Шляхи розвитку адміністративного права України в умовах адміністративної реформи. *Адміністративне право України: сучасний стан та шляхи розвитку: матер. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 27 квітня 2012 р.). Х.: ХНУВС, 2012. С. 94–97.

43. Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. URL: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/print/73846.html>.

44. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: Міжнародний документ від 20.12.1988. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_096.

45. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Міжнародний документ від 15.11.2000. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_789

46. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та протоколи до неї: Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

47. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

48. Конституція України. Науково-практичний коментар. Х.: Право, 2011. 1114 с.

49. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. / О.О. Резнікова, В.Ю. Цюкало, В.О. Паливода, С.В. Дрьомов, С.В. Сьомін. К.: НІСД, 2015. 58 с.

50. Концепцію реформ системи СБУ України після 1,5 річного очікування в Раді національної безпеки і оборони повернули в спецслужбу на доопрацювання. URL: <https://bihus.info/koncepciu-reformi-sbu-pisla-15-ricnogo-osikuvanna-povernuli-v-specsluzbu-na-doopracuvanna>

51. КОРД (поліція особливого призначення). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0>.

52. Костицький М.В. Філософсько-правові питання методології юридичної науки. *Філософські і методологічні проблеми права*. 2011. № 2. С. 23-31.

53. Кривенко О.В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та Державної прикордонної служби України в кризових ситуаціях. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України: II Всеукраїнська науково-практична конференція* (Хмельницький, 20 листопада 2009 року). Хмельницький: Видавництво НАДПСУ імені Б. Хмельницького, 2009. С. 42.-44.

54. Крижанівський А.Ф. Правопорядок як феномен правової реальності. *Юридический вестник*. 2004. № 1. С. 72-76.

55. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: Міжнародний документ 27.01.1999 № ETS173. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101.

56. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>.

57. Кузьмук О.І. Воєнна організація України у світлі поглядів на сектор безпеки і оборони держави (2004–2010 рр.). *Військово-науковий вісник*. 2013. Вип. 19. С. 91-114.

58. Кулик Ю. Місце та роль інституту президентства в політичній системі суспільства. URL: <http://social-science.com.ua/article/279>.

59. Куліш А.М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Х., 2009. 432 с.

60. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Базові принципи та елементи антикорупційної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 117-121.

61. Лемак О.В. Конституційно-правові основи забезпечення національної безпеки в Угорщині: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Ужгород, 2017. 221 с.

62. Ліпкан В.А. Адміністративно-правове регулювання національної безпеки України: моногр. К.: ТЕКСТ, 2008. 440 с.

63. Ліпкан В.А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України: автореферат дис. ... докт. юр. наук: 12.00.07. К., 2008, 38 с.

64. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посібник. К.: КНБ, 2009. 576 с.

65. Ліпкан В.А. Поняття, зміст і призначення системи забезпечення національної безпеки. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8230.html>.

66. Лобко М.М., Саганюк Ф.В. Сектор безпеки і оборони: проблеми формування та розвитку. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних*

досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2014. № 1. С. 134-139.

67. Лотюк О.С. Конституційно-правові основи розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.02. К., 2015. 445 с.

68. Миронюк Р.В. Правовий статус суб'єктів адміністративно-деліктного процесу: теорія та практика: моногр. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2013. 396 с.

69. Моргунов О.А. До питання забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності України. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження ОА Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.).—Вінниця: ХНУВС, 2022.—С. 80-82

70. Моргунов О. А., Колесник М.О. Поняття, завдання та функції кримінального права. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 186-190.

71. Моргунов О. А., Колесник М.О., Кисельов В.М. Поняття, ознаки та критерії класифікації злочинів. *Право. ua*. 2023. № 2. С. 153-157.

72. Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки: Указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.

73. Обороздатність України у ХХІ столітті: виклики, загрози та шляхи їх подолання: Парламентські слухання від 23 липня 2014 року. URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl7/5session/par_sl/sl2307214.htm.

74. Особливе партнерство України з НАТО. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/nato>.

75. Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 834. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF>.

76. Пономарьов С.П. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу суб'єктів сектору безпеки і оборони. *Наукові записки. Серія: Право / ред. кол.: Є. Ю. Соболев, В. Г. Гриценко, О. В. Батанов та ін. Вип. 5. Кропивницький: ТОВ «Полімед-Сервіс», 2018. С. 67-71.*

77. Пономарьов С.П. Внутрішня та зовнішня безпека держави: шляхи забезпечення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2018. № 2 (82). С. 169-176.

78. Пономарьов С.П. Деструктивні фактори в сфері безпеки і оборони та шляхи їх усунення адміністративно-правовими заходами. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 4. С. 101-106.

79. Пономарьов С.П. Забезпечення громадського порядку, як основа національної безпеки України. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МСВ України: Всеукраїнська наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 березня 2018 р.)*. Х.: ХНУВС, 2018. С. 179-183.

80. Пономарьов С.П. Основні напрямки діяльності держави у сфері забезпеченні безпеки та оборони України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 2. С. 109-114. URL: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/>

FP_index.htm_2018_2_15.pdf. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1288922>.

81. Пономарьов С.П. Поняття та зміст публічної безпеки в системі сектору безпеки і оборони. *Право. ua*. 2017. № 2. С. 111-114.

82. Пономарьов С.П. Правоохоронна діяльність в системі завдань Служби безпеки України. *Наше право*. 2015. № 4. С. 51-53.

83. Пономарьов С.П. Роль органів Служби безпеки України у протидії насильницьким злочинам. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 22 травня 2015 р.). Х.: ХНУВС, 2015. С. 129-130.

84. Пономарьов С.П. Сектор безпеки України: поняття, ознаки, зміст. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*: зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 лист. 2017 р.). Х.: ХНУВС, 2017. С. 236-238.

85. Пономарьов С.П. Служба безпеки України в секторі безпеки і оборони України. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 127-131.

86. Пономарьов С.П. Терроризм как один из самых опасных видов преступлений. *Верховенство права*. 2018. № 1. С. 126-130.

87. Пономарьов С.П. Удосконалення сектору безпеки і оборони в сфері обороноздатності України. *Наше право*. 2018. № 1. С. 60-64.

88. Пономарьов С.П. Український парламент у системі сектору безпеки й оборони. *Європейські перспективи*. 2018. № 1. С. 39-41.

89. Пономарьов С.П. Шляхи покращення обороноздатності України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 01 груд. 2017 р.). Х.: ХНУВС, 2017. С. 296-299.

90. Пономарьов С.П. Шляхи та напрямки ефективного реформування сектору безпеки в Україні. *Право.ua*. 2015. № 4. С. 26-29.

91. Поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів України. URL: http://pidruchniki.com/16200717/pravo/sistema_pravoohoronnih_organiv_ukrayini.

92. Потіха А. Нова стратегія національної безпеки в умовах зовнішньої загрози. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1122:strategiya-natsionalnoji-bezpeki&catid=8&Itemid=350.

93. Про антикорупційний суд: Проект Закону України від 22.12.2017 № 7440. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218.

94. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.

95. Про Державне бюро розслідувань. Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.

96. Про Державну прикордонну службу: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.

97. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

98. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

99. Про затвердження етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <http://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajini-mvs-nakazi/nakaz-mvs-ukrajini-vid-09112016-1179-pro-2017-47483.html>.

100. Про затвердження Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 09.11.2015 № 83. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1820018>.

101. Про затвердження Положення про Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України: наказ Національної поліції України 17.11.2015 № 95. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/%D0%9D%D0%B0%0%BA%D0%B0%D0%B7%095%20-%2017112015.rar>.

102. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>.

103. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів від 28.10.2015 № 878. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.

104. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 671. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/671-2014-%D0%BF>.

105. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.

106. Про Збройні сили України: Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108.

107. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

108. Про національну безпеку України: пояснювальна записка проекту закону. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63531&pf3540=447881>.

109. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>.

110. Про невідкладні заходи з нейтралізації загроз національній безпеці у сфері міграційної політики: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2018 року (введено в дію Указом Президента від 17 березня 2018 року №72/2018. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-18/paran2#n2>.

111. Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки України в економічній сфері та захисту інтересів вкладників: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 грудня 2016 року (затверджене Указом Президента України від 18 грудня 2016 року № 560/2016). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0013525-16/paran2#n2>.

112. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ Національної поліції України від

06.07.2017 № 570. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/%D0%9D%D0%B0%D0%B7%20%D0%9C%D0%92%D0%A1%20570%20-%2006072017.rar>.

113. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

114. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>.

115. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 44. Ст. 2041.

116. Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 406/2011. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/406/2011>.

117. Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань: Указ Президента України від 14.02.2015 № 84/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/84/2015>.

118. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.

119. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

120. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 173.

121. Про Раду Національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

122. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.

123. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 06.06.2016 № 240/2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/240/2016>.

124. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України». Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

125. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 травня 2014 року «Про заходи щодо зміцнення національної безпеки України у воєнній сфері»: Указ Президента України від 05.05.2014 № 453/2014. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/17609.html>.

126. ПРО РІШЕННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ВІД 6 ТРАВНЯ 2015 РОКУ «ПРО СТРАТЕГІЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»: УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВІД 26.05.2015 № 287/2015. URL: [HTTP://ZAKON.RADA.GOV.UA/GO/287/2015](http://zakon.rada.gov.ua/go/287/2015).

127. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

128. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/para10#n10>.

129. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

130. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.

131. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.

132. Прокурор: керує? координує? наглядає? розслідує: Звіт за результатами дослідження «Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу» / Белоусов Ю., Венгер В., Мітько В., Орлеан А., Сущенко В., Яворська В.; за заг. ред. Белоусова Ю. К.: СТ-Друк, 2017. 268 с.

133. Райнін І.Л. Особливості територіальної оборони в умовах гібридної війни. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. С. 99-102.

134. Райнін І.Л. Правоохоронна функція держави у забезпеченні порядку та громадської безпеки у Харківській області на 2015-2016 роки. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 2015) Х.: ХНУВС, 2015. С. 247-250.

135. Райнін І.Л. Проблеми побудови громадянського суспільства в Україні. *Європейські перспективи*. 2016. № 1. С. 34-39.

136. Райнін І.Л. Протидія злочинності в Харківській області: стан, тенденції, прогноз. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 175-184.

137. Реформа СБУ: експерты рассказали какой должна быть спецслужба. URL: <https://ru.tsn.ua/politika/reforma-sbu-eksperty-rasskazali-kakoy-dolzha-byt-specsluzhba-891642.html>.

138. Реформа сектора безопасности. URL: <https://securitysectorintegrity.com/ru>.

139. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про деякі питання здійснення керівництва у сферах національної безпеки і оборони»: рішення Конституційного Суду України від 25.02.2009 № 5-рп/2009. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v005p710-09>.

140. Рубан В. Функції та завдання РНБО України у контексті досвіду інших країн. URL: <https://blogs.korrespondent.net/blog/users/3235287-funktsii-ta-zavdannia-rnbo-ukrainy-u-konteksti-dosvidu-inshykh-krainy>.

141. Саганюк Ф., Романов І., Троцько В., Вещицький І. Сектор безпеки України: аспекти трансформації. *Політичний менеджмент*. 2008. № 3. С. 141-156.

142. Світлична Ю.О. Адміністративно-правові засади державного регулювання іноземного інвестування в Україні: теорія і практика: моногр. Х.: Золота миля, 2017. 374 с.
143. Семенюк О.П. Управління Збройними Силами України: механізми забезпечення ефективності: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 О., 2011. 20 с.
144. Середа В.В., Ковальов М.В., Єсімов С.Є., Гурковський М.П. Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії: навч. посібн. Л., 2015. 496 с.
145. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підруч. К.: НАДУ, 2011. 730 с.
146. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підруч. К.: НАДУ, 2011. 621 с.
147. Ситник Г.П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України: навч. посіб: [у 3 ч.] Ч. 3: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. К.: НАДУ, 2010. 208 с.
148. Сквірський І.О. Теорія і практика громадського контролю у публічному управлінні: адміністративно-правове дослідження: моногр. Х.: Діса плюс, 2013. 428 с.
149. Собакарь А.О., Ковалів М.В. Адміністративно-правові засади діяльності державних органів у сфері забезпечення національної безпеки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 845. С. 156-160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_845_26.
150. Сокурєнко В.В. Адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України. *Науковий вісник Херсонського національного університету.* 2015. № 4. С. 159–163.
151. Сокурєнко В.В. Деякі питання кадрового забезпечення оборонного сектору: теорія та практика застосування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2015. № 16. Т. 1. С. 79–82.
152. Сокурєнко В.В. Зміст та напрямки державної політики в сфері оборони. *Митна справа.* 2013. Спецвипуск № 2. С. 453–458.
153. Сокурєнко В.В. Понятіе и характеристика стратегического планирования в сфере обороны Украины. *Право и Политика: междунар. науч. журн. Республика Киргизстан.* 2014. № 4. С. 60–64.
154. Сокурєнко В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Х., 2016. 573 с.
155. Сокурєнко В.В. Сфера оборони України: адміністративно-правове регулювання: моногр. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 544 с.
156. Сокурєнко В.В. Цілі державної політики в сфері оборони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2013. Спецвипуск. С. 77–80.
157. Стецюк П. Гарантії незалежності Конституційного суду. *Вісник Конституційного суду України.* 2013. № 1. С. 63-71.
158. Стратегія реформування системи МВС України 2017-2020. URL: http://mvs.gov.ua/ua/infographic/2017/COVV/ministerstvo_vnutrishnih_sprav/Strategiya_reformuvannya_sistemi_MVS_Ukraini_2017_2020.htm.

159. Стукалін Т. Організаційно-правові засади у сфері оборони України в контексті сучасних ризиків та загроз. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* 2015. Вип. 42. С. 215-222.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Завдання вступного іспиту оцінюються за шкалою 100-200 (з кроком не менше ніж в один бал) або ухвалюється рішення про негативну оцінку вступника («незадовільно»).

При оцінці знань за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

Загальна оцінка визначається як середня виважена з оцінок відповідей на усі запитання.

Оцінка за шкалою 100-200 бальною системою	Характеристика відповіді
165-200	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - досконало володіє теоретичним навчальним матеріалом для ґрунтовної відповіді на поставлені питання; - глибоко і повно оволодів понятійним апаратом, вільно та аргументовано висловлює власні думки; - демонструє культуру спеціальної мови і використовує сучасну технологічну термінологію, цілісно, системно, у логічній послідовності дає відповідь на поставлені запитання; - творчо використовує знання для розв'язання практичних завдань.
135-164	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє теоретичним навчальним матеріалом для відповіді на поставлені питання; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій; наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень; - грамотно викладає відповідь, але зміст і форма відповіді мають окремі неточності, припускає 2-3 неprincipові помилки, які вміє виправити, добираючи при цьому аргументи для підтвердження певних дій.
100-134	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - частково володіє навчальним матеріалом, здатний логічно відтворити значну його частину; - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає його неповно, непослідовно, припускається неточностей у визначеннях понять, у застосуванні знань для вирішення практичних задач, не вміє доказово обґрунтувати свої думки; - завдання виконує, але припускає методологічні помилки.
«Незадовільно»	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має розрізнені безсистемні знання; - володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його безладно, уривчастими реченнями;

	- припускає помилки у визначенні термінів, які приводять до викривлення їх змісту;- припускає принципові помилки при вирішенні практичних завдань;- не відповідає (або дає неповні, неправильні відповіді) на основні та додаткові питання.